

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Användning av kommunöversikter

En enkätundersökning till kommunernas
stadsarkitekter

Rolf H Reimers
Ann-Cathrine Ådén
Lars Fladvad

INSTITUTET FÖR BYGGDOKUMENTATION

Accnr

Plac

ser

*k/
mw*

R42:1983

ANVÄNDNING AV KOMMUNÖVERSIKTER

En enkätundersökning till kommunernas
stadsarkitekter

Rolf H Reimers
Ann-Cathrine Ådén
Lars Fladvad

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag
800017-7 från Statens råd för byggnadsforskning
till K-Konsult, Stockholm.

I Byggforskningsrådets rapportserie redovisar forskaren sitt anslagsprojekt. Publiceringen innebär inte att rådet tagit ställning till åsikter, slutsatser och resultat.

R42:1983

ISBN 91-540-3918-5

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

LiberTryck Stockholm 1983

LÄSANVISNING

Du som vill snabbläsa denna rapport kan läsa de avsnitt av texten, som är inramade på samma sätt som detta stycke. I dessa inramade stycken står antingen en sammanfattning av det följande avsnittet, eller en läsanvisning för stycket i fråga. I slutet på varje sådant inramat stycke står vidare var nästa inramade textavsnitt finns.

Vill du bara läsa en sammanfattning så läs sid 40-45 och sid 123-125. Vill du snabbläsa hela rapporten så följ läsanvisningarna och hoppa nu direkt till nästa läsanvisning som finns på sid 11.

<u>INNEHÅLL</u>	<u>Sid</u>
BAKGRUND	6
- Många gjorde kommunöversikter för att klara den fysiska riksplaneringen	
- Historik	
UPPLÄGGNING	11
- Målsättning	
- Avgränsning	
- Hur arbetet var tänkt och hur det blev	
- Arbetsgruppen	
- Referensgruppen	
- Arbetet med programmet	
- Arbetet med enkäten	
- Urvalsmetod	
- Urvalskontroll	
- Kommunernas namn och läge i landet	
- Uppgiftslämnare	
- Svarsfrekvens hos urvalet	
- De som ej ingick i urvalet	
FÖRKLARINGSVARIABLER	20
- Folkmängd	
- Politisk färg	
- Fastighetsbildning utom plan	
- Byggande totalt	
- Svarandens medverkan i arbetet med den första KÖ	
KONTROLL AV FÖRKLARINGSVARIABLERNAS SAMVARIATION	26
- Jämförelse av förklaringsvariablerna två och två	
- Slutsats om samvariationen mellan förklaringsvariablerna	
- Kommunerna är olika	
SAMMANFATTNING AV SVAREN PÅ ENKÄTEN	40
- Frågorna	
- Redovisningen	
- Sammanfattning	
- Inledande kommentarer till den detaljerade redovisningen av svaren på frågorna	
DETALJERAD REDOVISNING AV SVAREN PÅ FRÅGORNA	47
- Funktion och användning. Fråga 1-23	
- Nyttan av att ha en kommunöversikt. Fråga 24-28	
- Revidering och övergång till marköversikt. Fråga 29-36	
SAMMANFATTANDE KOMMENTARER	123

BETECKNINGSSYSTEMET

126

- Hur det var tänkt
- Hur det är
  - Tänkbara uppbyggnader av betecknings-systemet
  - Overlappningar
  - Detaljer
  - Teckenförklaringar
  - Likheter och skillnader mellan olika delar av en och samma kommunöversikt
  - Likheter och skillnader mellan olika typer av områden i en och samma kommunöversikt
  - Likheter och skillnader mellan olika kommunöversikter
- Hur det kunde vara
  - Några tumregler
  - Några grundläggande frågeställningar
- Slutord

LITTERATURFÖRTECKNING

141

BILAGOR

	Bilagan finns omnämnd i rappor- ten på sidan
- Bilaga 1 Enkäten	46, 58
- Bilaga 2 Frågor som relaterats till varandra	46
- Bilaga 3 Genomgång av beteck- ningssystem	128
- Bilaga 4 Exempel på beteck- ningssystem	128
- Bilaga 5 Fortsatt forskning och utvecklingsarbete	fråga 9, 11, 12, 14, 18, 19, 22, 28, 31
- Bilaga 6 Funderingar om bygg- stenarna i en kommun- omfattande översiktlig markplanering - i dag och i morgon.	

BAKGRUND

Många gjorde kommunöversikter för att klara den fysiska riksplaneringen.

270 av Sveriges kommuner upprättade kommunöversikter* i samband med redovisningen av den fysiska riksplaneringen. Anledningen till att så många kommuner gjorde en KÖ var sannolikt, att kommunerna såg en möjlighet att enkelt klara programskedet i den fysiska riksplaneringen genom att hänvisa till en framtida KÖ. Gången var något förenklad följande:

- Riksdagen fattade i december 1972 beslut om riktlinjer för hushållning med mark och vatten. Riktlinjerna skulle enligt beslutet fullföljas i en fortsatt planering, som i väsentliga delar avsågs bli utförd av kommunerna. Till en början skulle kommunerna utarbeta program för sina planeringsinsatser.
- Planverket lanserade idén med kommunöversikter som ett sätt att, i ett sammanhang, klara lämplighetsbedömningen inom områden utanför detaljplan**. 1973 hölls konferenser över hela landet av kommunförbundets länsavdelningar med anledning av Fysisk riksplanering (FRP). Under konferenserna påpekades, att ett sätt för en kommun att enkelt klara programarbetet i samband med FRP, var att hänvisa till den kommunöversikt som kommunen hade för avsikt att utarbeta, om en sådan avsikt fanns***.
- De flesta kommuner använde denna möjlighet i sina program våren 1974.
- Kommunerna såg sig nödsakade att under den fysiska riksplaneringens planeringsskede genomföra utlovad planering och upprättade kommunöversikter, färdiga senast våren 1977.

Historik

Förutsättningarna för den kommunala planeringen ändrades i slutet av 60-talet och en i flera avseenden ny planeringssituation uppstod. Kommunindelningsreformen, länsstyrelsens omorganisation, regionalpolitiken och den fysiska riksplaneringen var viktiga faktorer som medverkade till detta.** Under 1970-talets första år hade också flera väsentliga lagändringar gjorts, som påverkade den kommunala planeringens förutsättningar och möjligheter.

* Förkortas ibland i fortsättningen KÖ.

** SPV, Lämplighetsprövning av bebyggelse utanför detaljplan, aug 1973

*** SPV, Om fysisk riksplanering, nov 1973, sid 4.

Ändringarna berörde främst byggnadslagstiftningen och naturvårdslagstiftningen. De genomfördes i två etapper och trädde i kraft den 1 januari 1972 respektive den 1 januari 1973. Reformerna vidtogs i anslutning till arbetet med den fysiska riksplaneringen. Lagreglerna rörde:

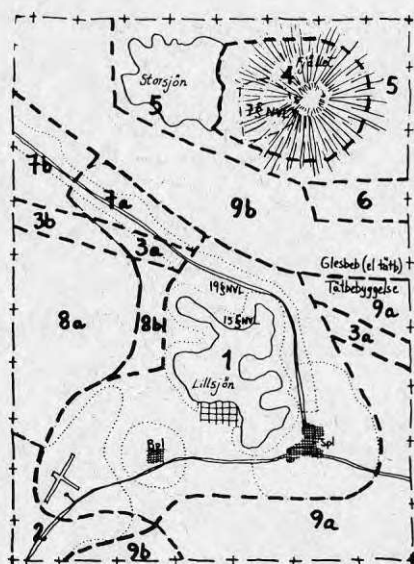
- allmän lämplighetsprövning av bebyggelse utanför detaljplanelagt område
- den utökade tillämpningen av utomplansbestämmelser samt
- det vidgade tätbebyggelsebegreppet.

Dåvarande civilministern (prop 1972:111) förutsatte att glesbebyggelse, som en följd av lagändringarna, i framtiden skulle prövas i någon form av översiktlig bedömning och att planverket aktivt skulle hjälpa till med att utveckla formerna för bedömningarna.

"...grundtanken bakom kommunöversikten och modellen för redovisning lanserades hösten 1972 vid ett länsarkitektmöte av byråchef Peter Heimbürger och dåvarande avdelningsdirektör Erik Casten Carlberg. Heimbürger visade då en karta (se nedan), på vilken han lagt in olika lokaliseringsaspekter på glesbebyggelse. Han utvecklade idén mot bakgrund av ändringarna i byggnads- och naturvårdslagstiftningen 1972 och de föreslagna ändringarna i prop 1972:111. Förslaget publicerades senare i aktuellt från statens planverk nr 2/1973"*.

"Vulkankartan"

Källa: Statens planverk aktuellt nr 2/1973 sid 52.

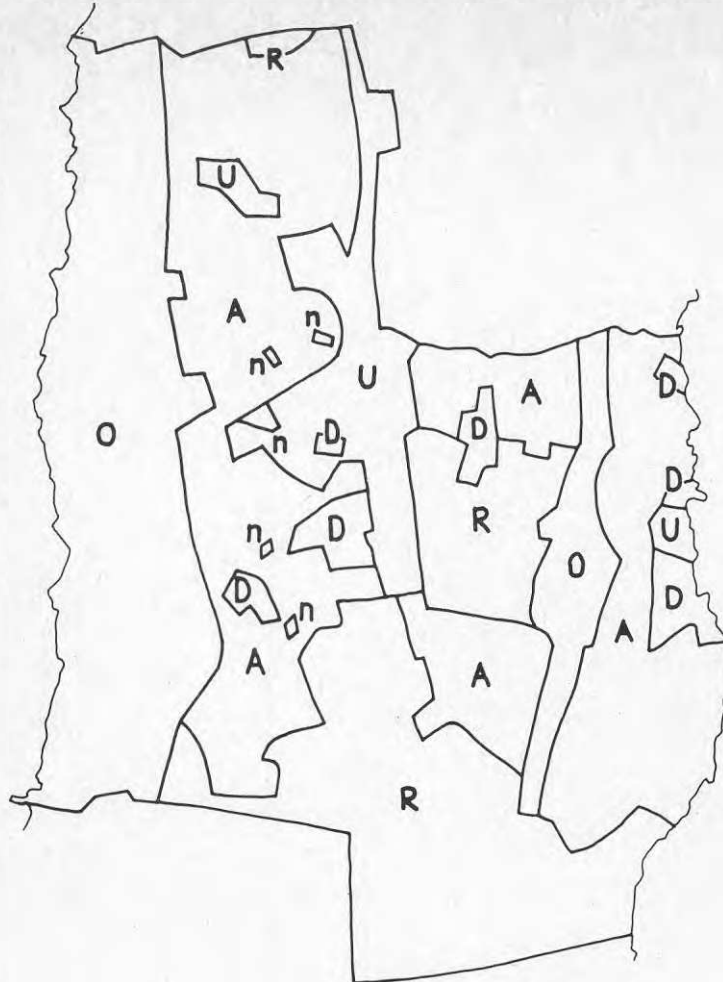

Kartan behandlar i huvudsak följande:

- Område 1: Tätbebyggelse föreligger. Här krävs detaljplan.
- Område 2: Bullerproblem
- Område 3: Terrängkorridor för framtida väg. Omr 3a; Nej till dispens. Omr 3b; Nej till byggnadslov.
- Område 4,5: Riksobjekt. Området bevaras i huvudsak obebyggt. Omr 4 kräver dessutom vissa skötsel föreskrifter.
- Område 6: Svårföryngrad skog. Möjlighet finns att förhindra bebyggelse enl skogsvårdslagen och/eller byggnadsstadgan.
- Område 7: Bebyggelsen lokaliseras och får sådant utseende att landskapsbilden ej väsentligt förändras.
- Område 8: Gammal slättbygd. Bebyggelsen regleras i enlighet med kommunens antagna handlingsregler. Omr 8a glesbebyggelse. Omr 8b tätbebyggelse.
- Område 9: Här släpps normalt den bebyggelse fram som aktualiseras. Omr 9b tätbebyggelse-situation råder, behövs dessutom dispens.

*) Citat ur Fladvad L, Färnkvist O Kommunöversikter - erfarenheter och förslag, Examensarbete vid institutionen för fastighetsteknik, Lantmäterisektionen, KTH, Stockholm. Med 4:23, 1975.

Ett annat tidigt förslag till utformning av KÖ utfördes åt planverket av K-Konsult genom Arne Fladvad och Rolf H Reimers i april 1973 (Modellstudie av Kommunöversikt för Torslunda kommun på Öland).

BETECKNINGAR

O TÄTBEBYGGELSE ENL. OPL

D TÄTBEBYGGELSE ENL DPL

A BEBYGGELSE MEDGES FÖR DE AREELLA NÄRINGARNAS BEHOV OCH FÖR KÖRLIGT FRILUFTSLIV.

R OMRÅDE FÖR DE AREELLA NÄRINGARNAS BEHOV OCH FÖR KÖRLIGT FRILUFTSLIV. INGEN BEBYGGELSE MEDGES ANNAT ÄN EFTER SÄRSKILD PRÖVNING

n NATURRESERVAT

U OMRÅDEN FÖR AREELLA NÄRINGAR OCH KÖRLIGT FRILUFTSLIV. AVGRÄNSNINGAR OCH SKYDDSFÖRESKRIFTER SKALL KLARLÄGGAS GENOM SÄRSKILD UTREDNING

(ALTERNATIVT BETYDER R: HÄR GÄLLER SÄRSKILDA FÖRORDNANDEN)

De idéer som prövades av planverket låg i tiden. Så hade t ex Köpings kommun (Jörgen Ehn och Sture Granberg) tagit fram en plan som byggde på liknande idéer som kommunöversikten. Beteckningarna var dock inte desamma.

Som ett svar på behovet av ett bedömningsunderlag presenterade planverket 1973 skrivelsen "Lämplighetsprövning av bebyggelse utanför detaljplan", där man föreslog, att kommunerna skulle upprätta kommunöversikter. Skrivelsen innehöll bakgrund, syfte samt förslag till uppläggning och innehåll. Bakgrund och syfte angavs i skrivelsen enligt följande.

"Genom den fysiska riksplaneringen och de nya reglerna för glesbebyggelsens prövning har kommunen fått ytterligare anledning att göra samlade bedömningar av markens användning inom hela kommunens yta och att utforma riktlinjer för bebyggelsens utveckling under de närmaste åren. Detta kan ske på olika sätt. Planverket rekommenderar i promemorian att kommunen utarbetar en s k kommunöversikt.

Kommunöversikten har två syften, nämligen

att ange riktlinjer i stort för byggnadsnämndens hantering av plan- och byggnadsärenden m m och utgöra underlag för motiveringar vid beslut i fråga om dessa ärenden samt

att ge information till allmänheten om vilka förutsättningar och inskränkningar som gäller för byggande och fastighetsbildning för bebyggelse inom kommunen.

Kommunöversikten bör kunna ge vägledning även för länsstyrelsen, fastighetsbildningsmyndigheten och andra organ i deras hantering av berörda ärenden.

Kommunöversikten ger direkta riktlinjer för den allmänna lämplighetsprövningen i de delar av kommunen som har svag bebyggelseutveckling eller okomplicerade förutsättningar i övrigt. För vissa områden i kommunen är förhållandena sådana att detaljplan erfordras. För områden med mer betydande efterfrågan på bebyggelse eller med andra komplicerade markanvändningsförhållanden bör som regel områdesplan upprättas före detaljplanering och byggande (se vidare sid 126).

År 1974 utkom en exempelsamling, rapport 29, från planverket, som innehöll ytterligare synpunkter på hur arbetet med kommunöversikten kunde utföras och vilket bedömningsunderlag som var lämpligt att ta fram. Exempelen var hämtade från Storuman, Köping, Tidaholm, Orust och Härryda. I och med detta hade man från statligt håll lagt grunden till Kommunöversikten.

Kommunöversikten har vidare behandlats i samband med redovisningen av den fysiska riksplaneringens planeringsskede. Främst då i planverkets rapport 44, som i del 2 i ett avsnitt om bebyggelse reglering i kommunöversikten, har en studie av 47 kommunöversikter. Studien belyser hur kommunöversikterna utformats, vilka regleringsformer som redovisats samt för vilka syften kommunöversikten använts.

Det första försöket att utvärdera KÖ gjordes av Fladvad och Färnkvist som ett examensarbete på KTH 1975 (se not sid 7).

Utöver ovannämnda undersökningar finns inga publicerade utredningar, som enbart belyser kommunöversikten. I de fall kommunöversikten har berörts, rör det sig som regel om studier av kommunal översiktlig planering, där kommunöversikten behandlas som ett relativt nytt, men ändå ofta använt planeringsinstrument. Kommunöversikterna behandlas vidare i planverkets rapporter om fysisk riksplanering.*

Inför den revidering av kommunöversikten, som många kommuner avser att genomföra, har planverket givit ut en skrivelse i februari 1980. I skrivelsen finns dels korta beskrivningar av några huvudfrågor i dagens kommunala översiktsplanering och dels en redovisning av erfarenheter av och vägledning för revideringsarbetet.

De rapporter som utformades i introduktionsskedet av kommunöversiktsarbetet och som innehåller exempel på kommunöversikter, synpunkter på innehåll och uppläggning samt utformning av riktlinjer m m, bygger av naturliga skäl inte på erfarenheter av användande och utformningsrutiner utan redovisar exempel och förslag utifrån erfarenheter från andra planeringsområden. I det material, som publicerats under riksplaneringens planeringsskede och inför den första revideringsomgången finns erfarenhetsgrundade utvärderingar och förslag, som regel dock av mer översiktlig karaktär.

I betänkandet om en ny plan- och bygglag redovisas ett kommuntäckande obligatoriskt planinstitut - marköversikt. Av betänkandet att döma är tanken att dagens kommunöversikt i framtiden skall kompletteras med en redovisning av befintlig markanvändning, d v s något liknande dagens kommunomfattande markdispositionsplan. En intressant fråga i sammanhanget är, om kommunöversikter och markdispositionsplaner på ett enkelt och bra sätt kan utvecklas till marköversikter. Den frågan behandlar vi i det avslutande kapitlet.

*) SPV Rapport 44 del 3-6

LÄSANVISNING

Kapitlet "Uppläggning" ger nödvändig bakgrund för att du skall förstå på vilket material vi bygger våra påståenden och för att du skall kunna ifrågasätta dem. Du bör i vart fall läsa sid 16 från och med avsnittet "uppgiftslämnare".

Nästa inramade textavsnitt finns på sid 20.

UPPLÄGGNING

Målsättning

Målsättningen med föreliggande studie var att söka beskriva kommunöversikten sett ur användarnas synvinkel. För detta krävdes en form av dialog med dem. Tanken var att erhålla denna genom en enkät- och intervjuundersökning med personer i ett urval av Sveriges kommuner.

Resultatet av studien var tänkt att redovisas i form av en praktiskt inriktad handbok som under olika rubriker dels skulle spegla synen på kommunöversikten och dels ange värdefulla synpunkter.

Avgränsning

I projektet skulle inte ingå att närmare granska formuleringarna av de enskilda riktlinjerna som finns i Kommunöversikterna och hur dessa riktlinjer fungerat.

Hur arbetet var tänkt och hur det blev

Enkäten innehöll dels en rad frågor som kunde besvaras genom att kryssa för givna svarsalternativ, dels möjligheter till kommentarer. Vår förhoppning var att frågorna skulle stimulera till intressanta kommentarer, som vi sedan kunde få utvecklade i intervjuer. Tyvärr blev kommentarerna få och ledde vanligen inte vidare. Vi tvingades därför avstå från intervjuomgången och har i stället lagt ner mer tid och kraft än beräknat på att mot varandra ställa svar på olika frågor och att ställa svaren mot variabler som folkmängd, fastighetsbildning utom plan, politisk färg etc. Vi har också lagt ner mer tid än ursprungligen var avsett på analys av vissa avsnitt i dokumenten och på att själva försöka ge förslag till hur KÖ kan utvecklas.

Arbetsgruppen

För program, enkätutformning, intervjuer, sammanställningar, analys och rapportskrivning svarade en arbetsgrupp. I arbetsgruppen ingick personer som praktiskt arbetat med kommunöversikter och som har erfarenhet av forskning.

Arbetsgruppen har bestått av

Rolf H Reimers, arkitekt, docent, projektledare för andra etappen fr o m enkätinkrävning

Lars Fladvad, lantmätare, projektledare för första etappen t o m enkätutskick

Ann-Cathrine Ådén, planingenjör, karttekniker, tabeller och diagram, sammanställningar, kontakter med kommuner och analysarbete

Britt-Inger Stoltz, samhällsplanerare, materialsammanställningar, databearbetning

Mats Porsmyr, socionom, viss databearbetning

Yvonne Lundqvist, sekreterare, utskrift

Sune Fridell, praktikant, materialsammanställningar

Leif Jacobsen, ingenjör, materialsammanställningar

Marika Reimers, studerande, materialsammanställningar

Teodor Reimers, studerande, materialsammanställningar

Referensgruppen

För att kontinuerligt kunna erhålla synpunkter, testa idéer samt få vägledning bildades en referensgrupp som bestod av

Lennart Wiberg, byråchef, Statens planverk

Gunnar Ericsson, sektionschef, Kommunförbundet

Måns Hagberg, stadsarkitekt, Gotlands kommun

Dessutom har vi fått värdefulla synpunkter från Åsel Floderus SIB, Tom Rosander, sakkunnig i bostadsdepartementets PBL-grupp och stadsarkitekt i Västerås kommun och Örjan Wikforss, Uppsala.

Handläggare på BFR har varit Ingela Söderbaum.

Arbetet med programmet

En ansökan om projektanslag för program till "Kommun-översikter - en utvärdering" översändes till BFR i början på januari 1980. Ett slutligt kontrakt avseende programarbetet erhöles från BFR, i slutet på juni 1980.

Programmet och en ansökan om anslag för genomförande av projektet, översändes till BFR i slutet av oktober 1980. Ett beviljat kontrakt erhöles i början på mars 1981. Projektet rubriceras nu "Kommunöversikter - användning, funktion och utvecklingsförslag".

Arbetet med enkäten

I början av 1981 testades ett förslag till enkät på Kommunskolan i Sigtuna. Enkäten innehöll 66 frågor.

Mot bakgrund av testen i Sigtuna omarbetades frågorna varvid bl a frågor togs bort som vi själva antogs kunna besvara genom att gå igenom befintlig statistik eller kommunöversiktsdokumenten från de olika kommunerna.

Den slutliga enkäten sändes ut i slutet på oktober 1981. Antalet frågor hade då reducerats till 36.

Urvalsmetod

Med utgångspunkt från parametrarna: läge i landet (egentligen läge i riksområden) och invånarantal hade 59 kommuner valts ut genom en stratifierad slumpvis urvalsmetod. För att få alla län representerade, kompletterades detta urval med Gotlands och Ronneby kommuner. Som en kontroll av att urvalet inte innehöll "skevheter" jämfördes det med alla landets kommuner utifrån fördelning på KPP-grupp (se nästa sida), bostadsbyggandets storlek och politisk färg. Fördelningarna är tillfredsställande lika motsvarande fördelningar hos landets alla kommuner.

61 kommuner har således fått enkäten med en information om att de ingår i ett statistiskt urval och med en anmodan att sända in svar inom en månad.

Urvalskontroll

Urvalet av kommuner har jämförts med en gruppindelning av landets kommuner som gjordes i samband med KPP-projektet¹⁾. Material utnyttjades från det av Per Holm ledda projektet "Kommunal långsiktig utvecklingsplanering". I detta projekt har statistiska uppgifter samlats för samtliga Sveriges kommuner. Av dessa uppgifter har följande tio använts i en clusteranalys*).

- Folkmängden i kommunerna 1975 (personer)
- Befolkningstillväxt i kommunerna under perioden 1960-70
- Befolkningstillväxt i kommunerna under perioden 1970-75
- Centralortens andel av hela tätortsfolkmängden 1975**) (%)
- Glesbygdens andel av hela kommunens befolkning 1975**) (%)
- Inkomst per capita 1975***) (kronor)
- Areal (km²)
- Andel sysselsatta i jordbruk av sysselsatta totalt i kommunen 1975 (%)
- Andel sysselsatta i skyddade näringar av sysselsatta totalt i kommunen 1975 (%)
- Andel sysselsatta i konkurrensutsatta näringar av sysselsatta totalt i kommunen 1975****) (%).

---

1) Den Kommunala Planläggningen och Planeringsprocessen, BFR-rapporterna R1:1981-R11:1981.

*) Se Magnus Holm; "PM rörande clustring av de svenska kommunerna med hänsyn till några ur samhällsplaneringssynpunkt intressanta variabler". (Stencil Kommunprojektet 1978-02-06.)

***) Dessa två variabler beskriver en del av kommunens fysiska struktur.

****) Total inkomst dividerad med antal invånare i kommunen. Variabeln kan sägas uttrycka en konsumtionspotential.

*****) De sista tre variablerna beskriver en del av kommunens näringsstruktur.

Clusteranalysens resultat har legat till grund för en indelning av landets kommuner i 14 grupper. I arbetet med denna indelning har Arne Fredlund på Ekonomisk planering varit vänlig och hjälpt oss.

KOMMUNGRUPP	Landets kommuner		Svarande i urvalet	
	antal	%	antal	%
A Genomsnittskommun	53	19,1	11	21,2
B Genomsnittskommun med serviceprägel	11	4,0	5	9,6
C Genomsnittskommun med vikande befolkningsutveckling särskilt under 1960-talet	3	1,1	1	1,9
D Industrikommun med dominerande centralort	47	17,0	6	11,5
E Industrikommun utan dominerande centralort	30	10,8	3	5,8
F Restgrupp (något mer normala än udda kommuner)	4	1,4	2	3,8
G Små kommuner med extremt hög befolkningstillväxt 1973-75	6	2,2	2	3,8
H Glesbygdskommuner restgrupp	2	0,7	1	1,9
I Glesbygdskommuner med stor yta	18	6,5	3	5,8
J Glesbygdskommuner med genomsnittlig eller liten yta	35	12,6	4	7,7
K Servicekommuner med stor folkmängd	19	6,9	4	7,7
L Udda kommuner (något mer udda än restgrupp)	8	2,9	1	1,9
M Förortskommuner	38	13,7	7	13,5
N Storstadskommuner	3	1,1	2	3,8
SUMMA	277	100,0	52	99,9

DESSA TVÅ KOLUMNER SKALL JÄMFÖRAS

Fördelningen på KPP-grupperna av dem i urvalet som svarade bedömde vi som tillfredsställande lika motsvarande fördelning av landets kommuner.

Kommunernas namn och läge i landet

Kommunernas namn och läge i landet samt vilket riksområde och län de ligger i framgår av bild och tabell på sid 17.

Uppgiftslämnare

De 61 enkäterna adresserades till stadsarkitekterna i respektive kommun. 50 har besvarats av arkitekter. Övriga två enkäter har besvarats av en kanslichef och en byggnadschef. I tre fall har det varit 2 uppgiftslämnare.

Ursprungligen var tanken att försöka få svar både från politiker och tjänstemän.

Till slut enades vi dock om att adressera enkäten till stadsarkitekten för att få jämförbarhet i svaren. Vi bedömde det också som osäkert vem som faktiskt skulle besvara enkäten om vi ställde den till politiker. Politikerna är ju i sin fulla rätt att ta hjälp av sina tjänstemän vid besvarandet.

Svarsfrekvens hos urvalet

Den 22 december 1981 hade 30 enkäter besvarats. En rundringning efter nyår gav 15 ytterligare svar. Efter en rundringning i början av februari 1982 inkom 3 svar. En fjärde, femte och sjätte rundringning, som ägde rum strax därefter gav ytterligare 6 svar.

Totalt inkom 54 kommuner med svar, varav 2 som inte svarat i enkätform.

Av de 52 egentliga enkätsvaren hade 51 besvarat kryssfrågorna samt lämnat kommentarer och 1 endast besvarat kryssfrågorna.

7 kommuner har ej svarat. Anledningen till att man inte svarat är i 5 fall att man inte anser sig ha tid. (Stadsarkitekter i kommuner som köper stadsarkitektjänster från konsultföretag har vid våra rundringningar ofta hävdad att kommunen inte vill betala arvode för att de skall svara på enkäter.) 2 kommuner som inte lämnat enkät har avstått från att motivera detta. Bortfallet är 12 procent av urvalet (7 av 61). Långt ifrån alla har dock svarat på alla frågor. Bortfallet på en enskild fråga kan därför ibland vara avsevärt större.

De som ej ingick i urvalet

Enkäten sändes även till alla övriga kommuner i landet för information. I följbrev meddelades att de ej ingick i urvalet men att de ändå gärna fick lämna synpunkter eller svara på frågorna i enkäten. På detta sätt fick vi ytterligare 60 svar. Totalt har 112 kommuner svarat på enkäten. Se sid 18 och 19.

Nästa läsanvisning finns på sid 20.

KOMMUNER SOM INGÅR I URVALET, URVALSKRITERIER OCH KONTROLLKRITERIER

TECKENFÖRKLARING

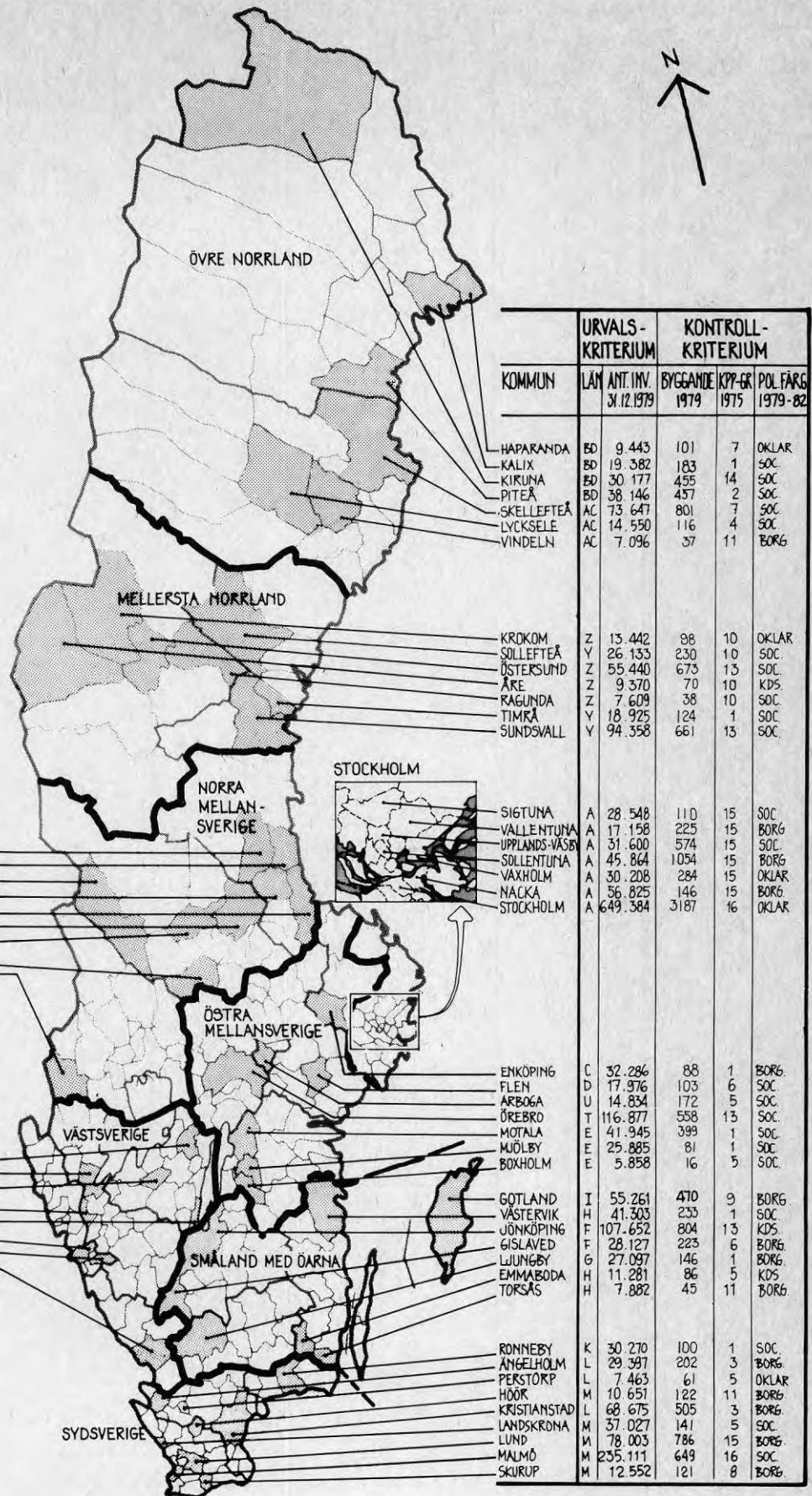
- KOMMUN SOM INGÅR I URVALET
- GRÄNS FÖR RIKSOMRÅDE

KOMMENTARER

MINST EN KOMMUN I VARJE LÄN FINNS MED

KPP-GRUPP SE SID. 17

KOMMUN	LÄN	URVALS-KRITERIUM		KONTROLL-KRITERIUM		
		ANT. INV. 31.12.1979	BYGGANDE 1979	KPP-GR 1975	POL.FÄRG 1979-82	
BOLLNÄS	X	27.683	160	1	SOC.	
SÖDERHAMN	X	31.264	228	1	SOC.	
MÄLLINGE	W	11.942	109	5	SOC.	
ÖCKELBO	X	6.556	61	11	SOC.	
BÄVLE	X	87.364	655	13	SOC.	
FÄLLUN	W	50.079	437	3	BORG.	
LEKSAND	W	13.440	119	1	BORG.	
LUDVIKA	W	31.976	241	5	SOC.	
ÄRJÄNG	S	9.783	70	11	BORG.	
TÖREBODA	R	10.420	56	11	BORG.	
VÄNERSBORG	P	34.613	199	3	BORG.	
SKARA	R	17.620	221	3	BORG.	
LILLA EDET	P	11.717	37	6	SOC.	
HÄBO	R	7.892	180	8	BORG.	
GÖTEBORG	O	434.699	1886	16	BORG.	
HÄRRYDA	D	22.948	161	15	BORG.	
HALMSTAD	N	75.663	703	13	KDS.	

KOMMUN	LÄN	URVALS-KRITERIUM		KONTROLL-KRITERIUM		
		ANT. INV. 31.12.1979	BYGGANDE 1979	KPP-GR 1975	POL.FÄRG 1979-82	
HÄPARANDA	BD	9.443	101	7	OKLAR.	
KALIX	BD	19.382	183	1	SOC.	
KIRUNA	BD	30.177	455	14	SOC.	
PITEÅ	BD	38.146	457	2	SOC.	
SKELLEFTEÅ	AC	73.647	801	7	SOC.	
LYCKSELE	AC	14.550	116	4	SOC.	
VINDELN	AC	7.096	37	11	BORG.	
KROKOM	Z	13.442	98	10	OKLAR.	
SÖLLEFTEÅ	Z	26.133	230	10	SOC.	
ÖSTERSUND	Z	55.440	673	13	SOC.	
ÅRE	Z	9.370	70	10	KDS.	
RAGUNDA	Z	7.609	38	10	SOC.	
TIMRÅ	Z	18.925	124	1	SOC.	
SUNDSVALL	Y	94.358	661	13	SOC.	
SIGTUNA	A	28.548	110	15	SOC.	
VÄLLENTUNA	A	17.158	225	15	BORG.	
UPPLANDS-VÄSBY	A	31.600	574	15	SOC.	
SÖLLENTUNA	A	45.864	1054	15	BORG.	
VÄXHOLM	A	30.208	284	15	OKLAR.	
NACKA	A	56.825	146	15	BORG.	
STOCKHOLM	A	649.384	3187	16	OKLAR.	
ENKÖPING	C	32.286	88	1	BORG.	
FLEN	D	17.976	103	6	SOC.	
ARBÖGA	U	14.834	172	5	SOC.	
ÖREBRO	T	116.877	558	13	SOC.	
MOTALA	E	41.945	399	1	SOC.	
MJÖLBY	E	25.885	81	1	SOC.	
BOXHOLM	E	5.858	16	5	SOC.	
GÖTLAND	I	55.261	470	9	BORG.	
VÄSTERVIK	F	41.303	235	1	SOC.	
JÖNKÖPING	H	107.652	804	13	KDS.	
GISLAVED	F	28.127	223	6	BORG.	
LJUNGBY	G	27.097	146	1	BORG.	
EMMABODA	H	11.281	86	5	KDS.	
TORSÅS	H	7.882	45	11	BORG.	
RONNEBY	K	30.270	100	1	SOC.	
ÄNGELHOLM	L	29.397	202	3	BORG.	
PERSTORP	L	7.463	61	5	OKLAR.	
HÖÖR	M	10.651	122	11	BORG.	
KRISTIANSTAD	L	68.675	505	3	BORG.	
LANDSKRONA	M	37.027	141	5	SOC.	
LUND	M	78.003	786	15	BORG.	
MALMÖ	M	235.111	649	16	SOC.	
SKURUP	M	12.552	121	8	BORG.	

TYP AV SVAR FÖR KOMMUNER SOM INGÅR I URVALET

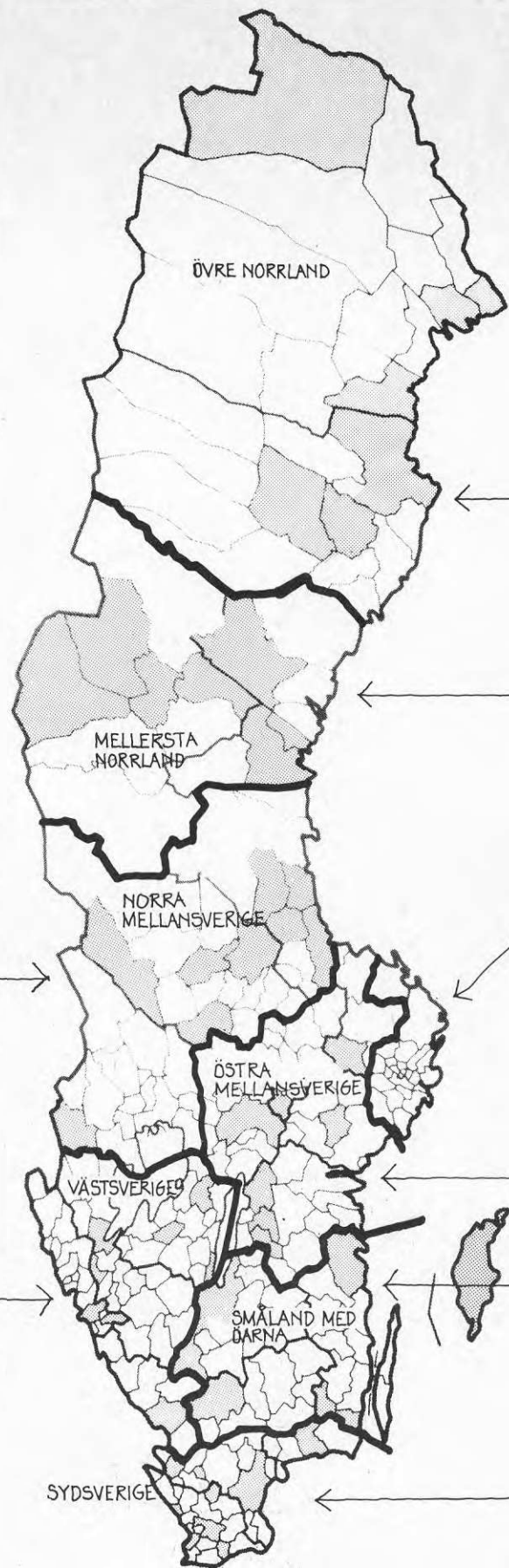
TECKENFÖRKLARING

- KOMMUN SOM INGÅR I URVALET
- GRÄNS FÖR RIKSOMRÅDE

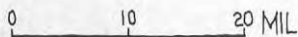
TABELLFÖRKLARING

KOL	TYP AV SVAR	
1.	FYLLT I KRYSS OCH LÄMNAT KOMMENTARER	INLÄMNAD E ENKÄTER
2.	FYLLT I KRYSS OCH LÄMNAT ENSTAKA KOMMENTARER	
3.	FYLLT I KRYSS	52
4.	SVARAT MEN EJ I ENKÄTFORM	2
5.	SVARAT MEN SAGT NEJ	BORTFALL
6.	INTE SKICKAT IN ENKÄT	

KOMMUN	1	2	3	4	5	6
BOLLNÄS	X					
SÖDERHAMN	X					
MÄLLINGE					X	
ÖCKELBO	X					
GÄVLE	X					
FALUN		X				
LEKSAND	X					
LUDVICA	X					
ÄRJÄNG	X					
TÖREBODA					X	
VÄNERSBORG	X					
SKARA	X					
LILLA EDET	X					
HABO	X					
GÖTEBORG	X					
HÄRRYDA	X					
HALMSTAD						X

KOMMUN	1	2	3	4	5	6
HÄRARANDA	X					
KALIX	X					
KIRUNA	X					
PITEÅ				X		
SKELLEFTEÅ	X					
LYCKSELE	X					
VINDELN	X					
KROKÖM		X				
SOLLEFTEÅ	X					
ÖSTERSUND	X					
ÄRE					X	
RAGUNDA	X					
TIMRÅ	X					
SUNDSVALL	X					
SIGTUNA	X					
VALLENTUNA					X	
UPPLANDS-VÄSBY	X					
SOLLENTUNA	X					
VÄXHOLM	X					
NACKA	X					
STOCKHOLM				X		
ENKÖPING	X					
FLEN	X					
ÄREBOGA	X					
ÖREBRO	X					
MOTALA	X					
MJÖLBY	X					
BOXHOLM	X					
GÖTLAND	X					
VÄSTERVIK	X					
JÖNKÖPING					X	
GISLAVED	X					
LJUNGBY	X					
EMMABODA	X					
TORSÅS	X					
RÖNNEBY	X					
ÄNGELHOLM			X			
PERSTORP	X					
HÖÖR					X	
KRISTIANSTAD	X					
LANDSKRONA	X					
LUND	X					
MÄLMÖ	X					
SKJURUP	X					

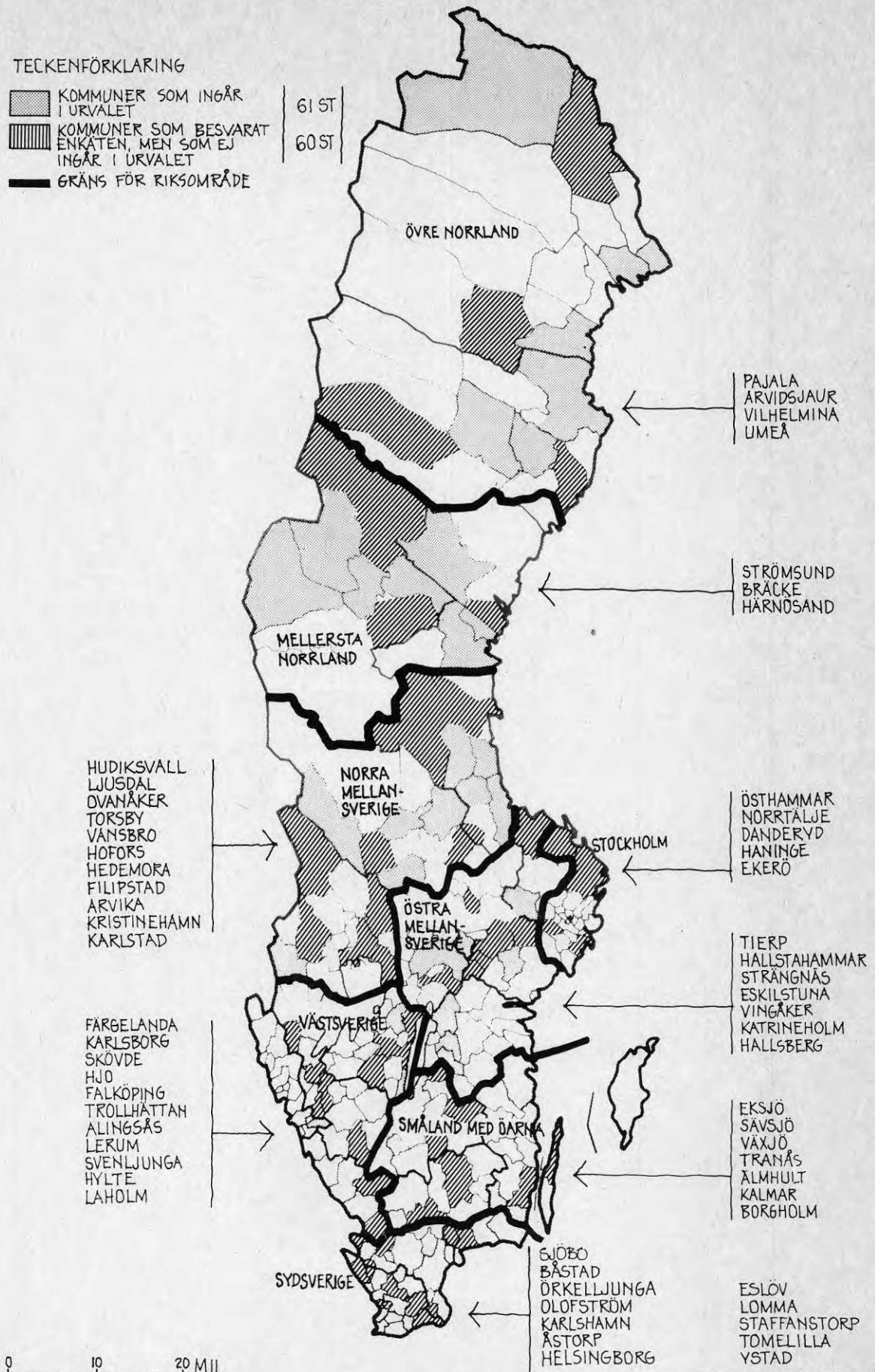

KOMMUNER SOM BESVARAT ENKÄTEN, MEN SOM EJ INGÅR I URVALET

TECKENFÖRKLARING

- KOMMUNER SOM INGÅR I URVALET
- KOMMUNER SOM BESVARAT ENKÄTEN, MEN SOM EJ INGÅR I URVALET
- GRÄNS FÖR RIKSOMRÅDE

61 ST
60 ST

LÄSANVISNING

Läs det inledande stycket på denna sida. Om du inte är specialintresserad av hur indelningen av kommunerna i grupper är gjord kan du sedan hoppa över detta kapitel.

Nästa inramade textavsnitt finns på sid 26.

FÖRKLARINGSVARIABLER

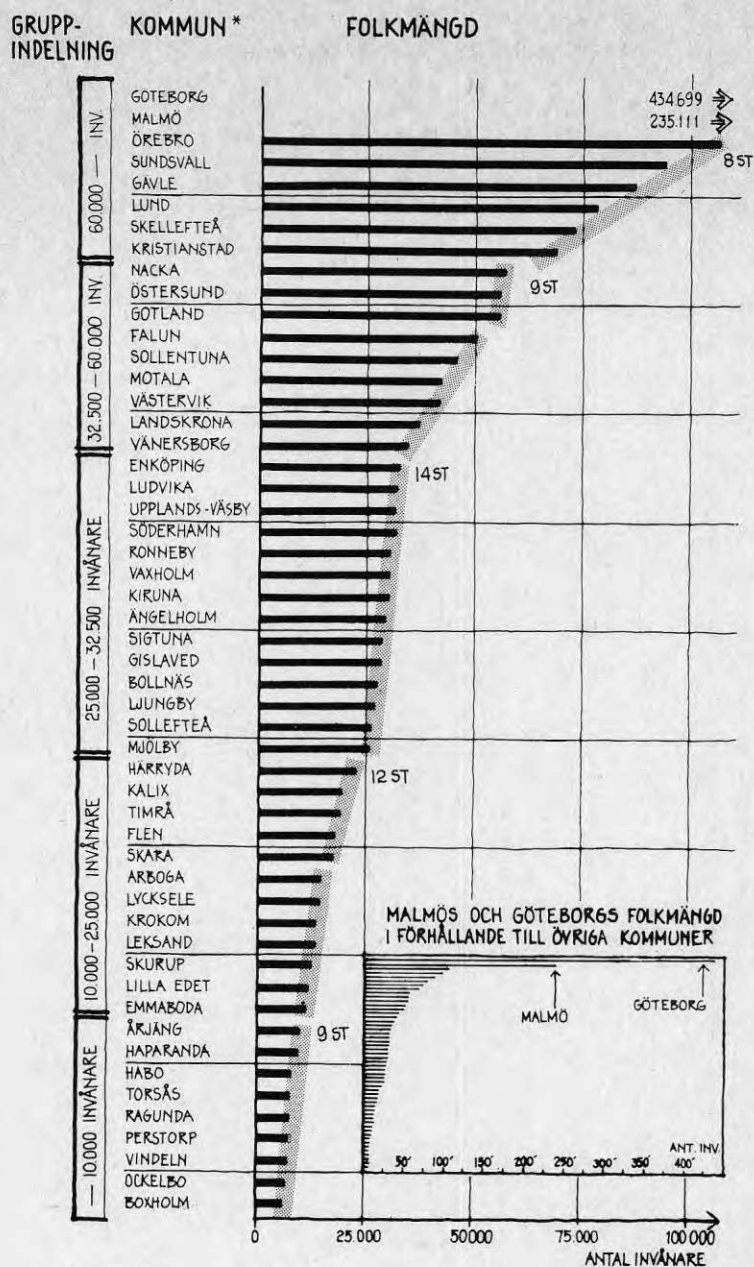
Ordet förklaringsvariabler förekommer ibland i den fortsatta texten. Med det menar vi att vi delat in de kommuner som svarat i grupper med utgångspunkt från deras folkmängd, politiska färg, fastighetsbildning utom plan, bostadsbyggande, och svarandens medverkan i arbetet med ursprunglig KÖ. (Dessa fem förhållanden kallar vi förklaringsvariabler.) Vi har sedan kontrollerat om dessa grupper svarat olika och i den mån de gjort det funderat på om skillnaden i folkmängd etc kan förklara skillnaden i svar.

OBSERVERA ATT ANTALET KOMMUNER SOM INGÅR I DE OLIKA GRUPPERNA IBLAND ÄR MYCKET FÅ. I DESSA FALL RÄCKER DET MED ATT EN ENDA KOMMUN SVARAT "FEL" (MISSUPPFATTAT FRÅGAN, SVARAT OTYDLIGT, INTE SVARAT ELLER VARIT UDDA) FÖR ATT DET PROCENTUELLA UTFALLET SKALL PÅVERKAS REJÄLT. FÖR ATT I NÅGON MÅN FÖRHINDRA FELTOLKNINGAR HAR VI VALT ATT I DEN DETALJERADE REDOVISNINGEN AV SVAREN PÅ FRÅGORNA (SID 47ff) OFTA ANVÄNDA TABELLER MED PRICKAR SOM TYDLIGT VISAR ANTALET KOMMUNER ELLER TABELLER OCH DIAGRAM MED BÅDE PROCENTTAL OCH ANTAL.

Folkmängd

Kommunernas folkmängd 1979 framgår av tabellen på sid 17. I diagrammet nedan, har kommunerna som ingår i urvalet ordnats efter folkmängd. En indelning i grupper har sedan gjorts utifrån markanta riktningsförändringar eller språng i diagrammet. Vidare har vi försökt få grupperna ungefär lika stora.

INDELNING EFTER FOLKMÄNGD. INVÅNARE ÅR 1979.

* DE KOMMUNER SOM INGICK I URVALET
OCH SOM SVARAT I ENKÄTFORM

Politisk färg

Kommunernas politiska färg framgår av tabellen på sid 17. 27 kommuner har socialistisk majoritet (S+Vpk) och 20 har borgerlig (M+C+Fp). I en kommun är KDS vågmästare och i 4 är majoriteten oklar.

Fastighetsbildning utom plan

Eftersom KÖ skall ge riktlinjer för byggandet utom plan är storleken på detta byggande intressant som en förklaringsvariabel. Vi har utgått från antalet nybildade bostadsfastigheter och fritidsfastigheter utom plan och delat in kommunerna, som ingick i urvalet, i grupper dels utifrån totalt antal nybildade fastigheter utom plan och dels utifrån kvoten mellan fastigheter utom plan för permanentbostäder och för fritidsbostäder. Principerna för indelningen framgår av nedanstående tabell och av sid 23.

INDELNING UTIFRÅN ANTAL NYBILDADE BOSTADSFÄSTIGHETER I RELATION TILL ANTAL FRITIDSFÄSTIGHETER UTOM PLAN 1973-1979* (MEDELTAL)

KOMMUNER

1a
Enköping
Gävle
Örebro

1b
Falun
Gotland
Kalix
Ljungby
Ludvika
Skellefteå
Sollefteå

1c
Bollnäs
Leksand
Sundsvall

2a
Kristianstad
Lilla Edet
Vänersborg
Ängelholm

2b
Gislaved
Motala
Ronneby

2c
Kiruna
Krokom
Lycksele
Ockelbo
Söderhamn
Västervik
Ärjäng
Östersund

3a
Göteborg
Härryda
Landskrona
Lund
Malmö
Mjölby
Nacka
Sigtuna

forts 3a
Skara
Skurup
Sollentuna
Torsås
Upplands-Väsby

3b
Ärboga
Emmaboda
Habo
Haparanda
Perstorp
Timrå

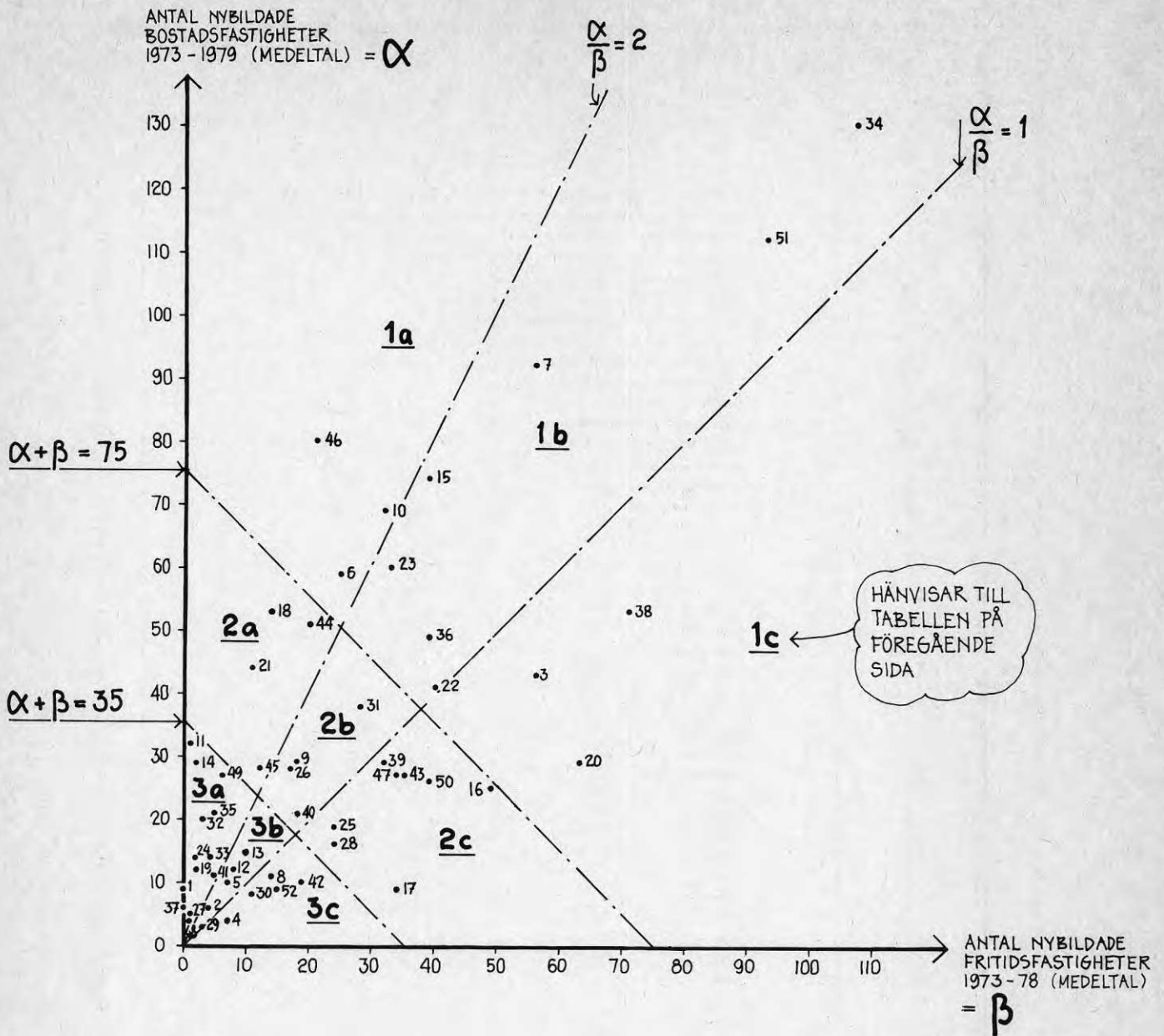
3c
Boxholm
Flen
Ragunda
Vaxholm
Vindeln

* fritidsfastigheter 1973-1978

		a	b	c		
		NYBILDADE FASTIGH. UTOM PLAN	FLER BOSTADSFÄSTIGHETER ÄN FRITIDSFÄSTIGH.	FLER FRITIDSFÄSTIGHETER ÄN BOSTADSFÄSTIGHETER		
		RELATIONEN BOST-FRI- TIDSFÄST ANTAL	MER ÄN DUBBELT SÅ MÅNGA BOSTADSFÄSTIGH. SOM FRITIDSFÄSTIGHETER			
1	MER ÄN 75 FASTIGH./ÅR		3 ST	7 ST	3 ST	TOTALT 13 ST
2	35 - 75 FASTIGH./ÅR		4 ST	3 ST	8 ST	15 ST
3	MINDRE ÄN 35 FASTIGH./ÅR		13 ST	6 ST	5 ST	24 ST
		TOTALT	20 ST	16 ST	16 ST	
			36 ST			

ANTAL NYBILDADE FASTIGHETER UTOM PLAN 1973-1979* (MEDELTAL)

KOMMUNER

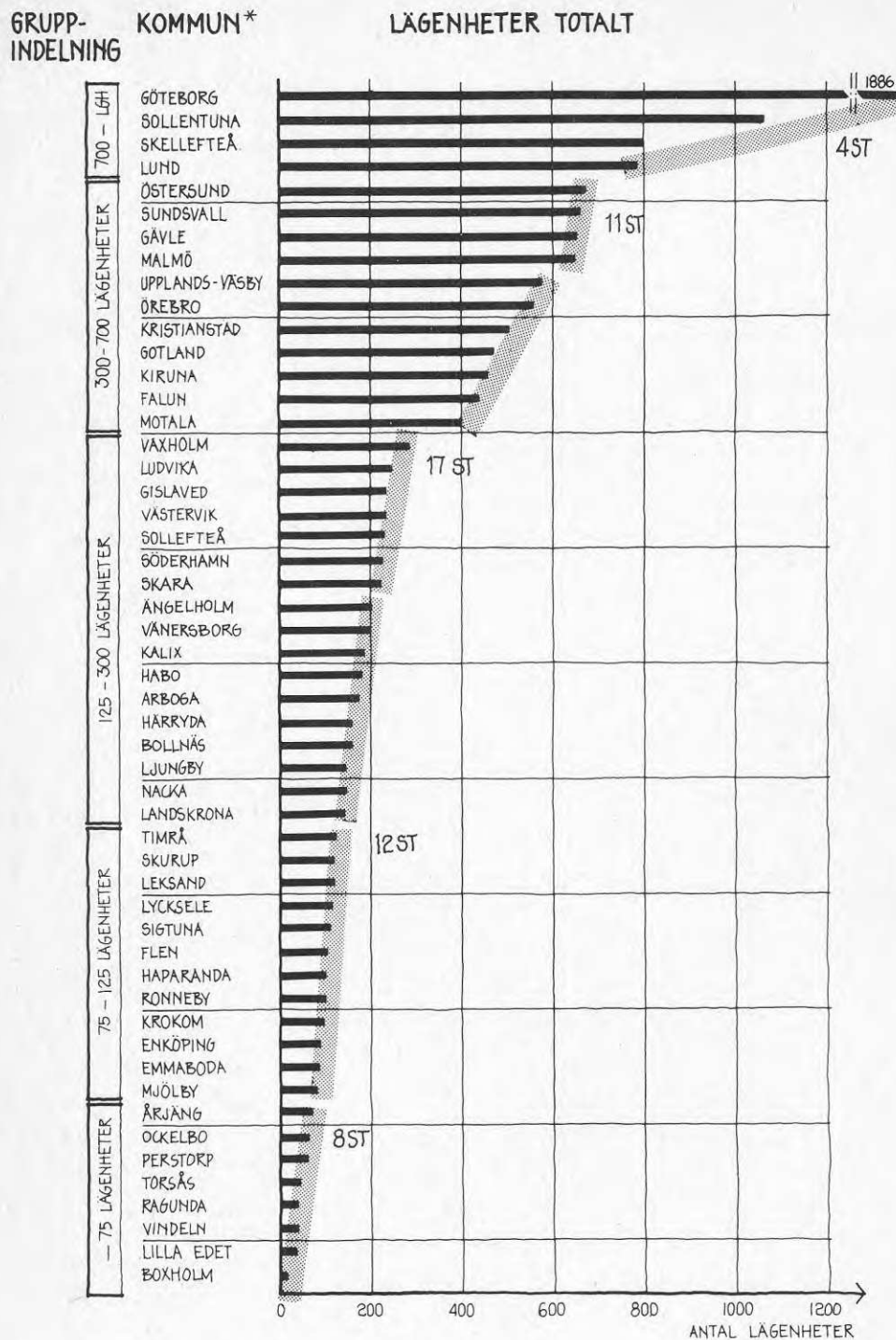
1. MALMÖ	14. HÄRRYDA	27. NACKA	40. TIMRÅ
2. ARBOGA	15. KALIX	28. OCKELBO	41. TORSÅS
3. BOLLNÄS	16. KROKOM	29. PERSTORP	42. VINDELN
4. BOXHOLM	17. KIRUNA	30. RAGUNDA	43. VÄSTERVIK
5. EMMABODA	18. KRISTIANSTAD	31. RONNEBY	44. VÄNERSBORG
6. ENKÖPING	19. LANDSIKROHA	32. SIGTUNA	45. ÄNGELHOLM
7. FALUN	20. LEKSAND	33. SKARA	46. ÖREBRO
8. FLEN	21. LILLA EDET	34. SKELLEFTEÅ	47. ÖSTERSUND
9. GISLAVED	22. LJUNGBY	35. SKURUP	48. UPPLANDS-VÄSBY
10. GÄVLE	23. LUDVIKA	36. SOLLEFTEÅ	49. MJÖLBY
11. GÖTEBORG	24. LUND	37. SOLLENTUNA	50. ÄRJÄNG
12. HABO	25. LYCKSELE	38. SUNDSVALL	51. GOTLAND
13. HAPARANDA	26. MOTALA	39. SÖDERHAMN	52. VAXHOLM

* FRITIDSFÄSTIGHETER 1973-1978

Bostadsbyggande

I diagrammet nedan har kommunerna som ingår i urvalet ordnats efter antal byggda lägenheter 1979. Samma metod för gruppindelning har använts som när det gäller folkmängd (sid 20).

INDELNING EFTER BYGGANDET 1979.

* DE KOMMUNER SOM INGICK I URVALET
OCH SOM SVARAT I ENKÄTFORM

Svarandens medverkan i arbetet med den första KÖ

På enkätens första sida ombads svarande ange med kryss om de medverkat i arbetet med den första kommunöversikten i kommunen.

Kommun	Län
Uppgiftslämnare	
Befattning	Telefon
☐ Medverkade i arbetet med den första KÖ	☐ Deltagit vid revidering

35 av de svarande hade medverkat, 17 hade inte medverkat. (I de 3 fall där två svarat på enkäten har vi räknat svarande som medverkande om någon av de två medverkat.) 22 har deltagit vid revidering.

KÄLLA : SVENSK LANTMÄTERITIDSKRIFT 1975:6

LÄSANVISNING

De olika förklaringsvariablerna har först studerats parvis för att se om de samvarierar. Resultatet av denna studie redovisas nedan och sammanfattas på sid 37. Samvariationen är sannolikt bara intressant för dem som vill gå in i våra slutsatser vad gäller förklaringsvariablerna och ifrågasätta dem. Övriga läsare bör hoppa över detta avsnitt.

Nästa inramade textavsnitt finns på sid 40.

KONTROLL AV FÖRKLARINGSVARIABLERNAS SAMVARIATION

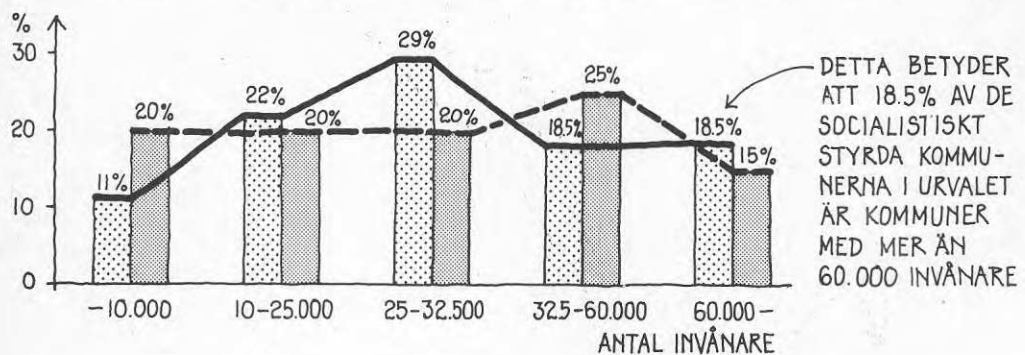
Jämförelse av förklaringsvariablerna två och två.

Folkmängd - Politisk färg

Det är inga avgörande skillnader mellan borgerliga och socialistiska kommuner vad gäller fördelningen på kommuner med olika folkmängd.

FOLKMÄNGD ÅR 1979 RELATERAD TILL POLITISK FÄRG ÅREN 1979-1982

ANTAL	3	4		6	4		8	4		5	5		5	3	TOT 47 KOMMUNER

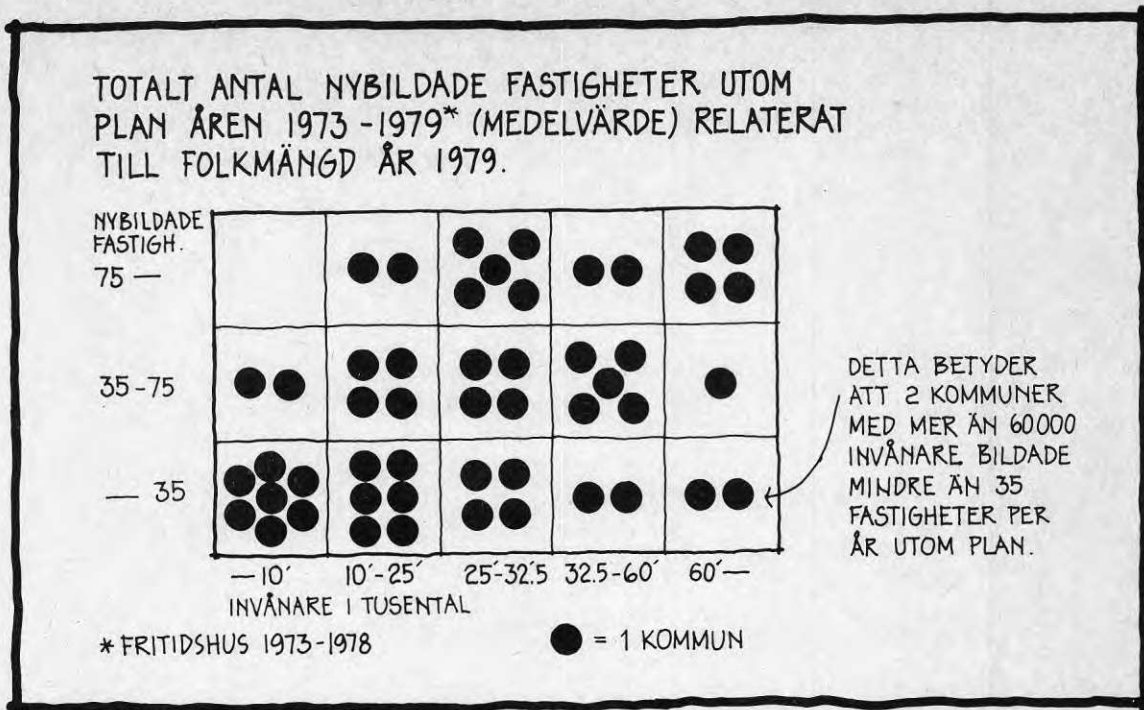

	SOCIALISTISKA KOMMUNER	27 ST
	BORGERLIGA KOMMUNER	20 ST
	OKLAR MAJORITET, EL. KDS ÄR VÅG- MÄSTARE (EJ MED I DIAGRAMMET)	5 ST
		52 ST

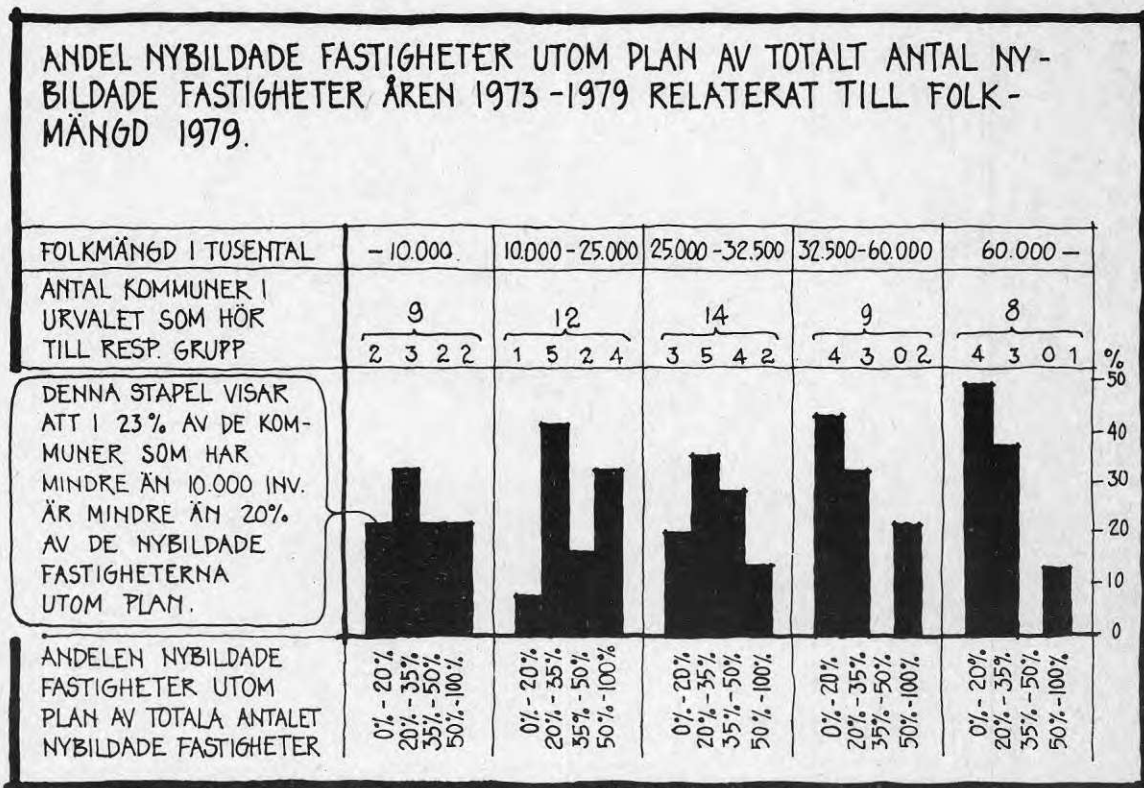
OBSERVERA ATT KURVORNA SOM SAMMANBINDER STAPLARNÄR ÄR FÖRSKJUTNA I FÖRHÅLLANDE TILL VARANDRA OCH DÄRFÖR INTE HELT JÄMFÖRBARA.

Folkmängd - Fastighetsbildning utom plan

Fastighetsbildning utom plan är i absoluta tal vanligare i folkrika kommuner än i kommuner med liten befolkning.

Ser man däremot till relationen mellan fastighetsbildning utom plan och totalt antal nybildade fastigheter är situationen omvänd. Fler av de större kommunerna än av de mindre kommunerna har en låg andel nybildade fastigheter utom plan av totalt antal nybildade fastigheter.

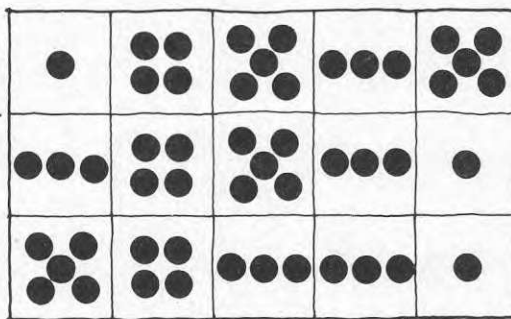
Relationen mellan fastigheter för permanentbostäder utom plan och dito för fritidsbostäder samvarierar inte med folkmängd utom i ytterlighetsfallen. De allra största kommunerna har således en väsentligt större andel fastigheter för permanentbostäder utom plan och de riktigt små har en mycket liten andel sådana fastigheter. Vi bedömer samvariationen som försumbar.

KVOTEN MELLAN NYBILDADE FASTIGHETER UTOM PLAN FÖR BOSTADS-ÄNDAMÅL RESP. FRITIDSÄNDAMÅL ÅREN 1973-1979* (MEDELVÄRDE) RELATERAD TILL FOLKMÄNGD 1979

KOMMUNER DÄR MAN UTOM PLAN BILDAT FLER FASTIGHETER FÖR PERMANENTA BOSTADSHUS ÄN FÖR FRITIDSHUS

MER ÄN
DUBBELT
SÅ MÅNGA

KOMMUNER DÄR MAN UTOM PLAN BILDAT FÄRRE FASTIGHETER FÖR PERMANENTA BOSTADSHUS ÄN FÖR FRITIDSHUS

-10' 10'-25' 25'-32.5' 32.5'-60' 60'-
INVÅNARE I TUSENTAL

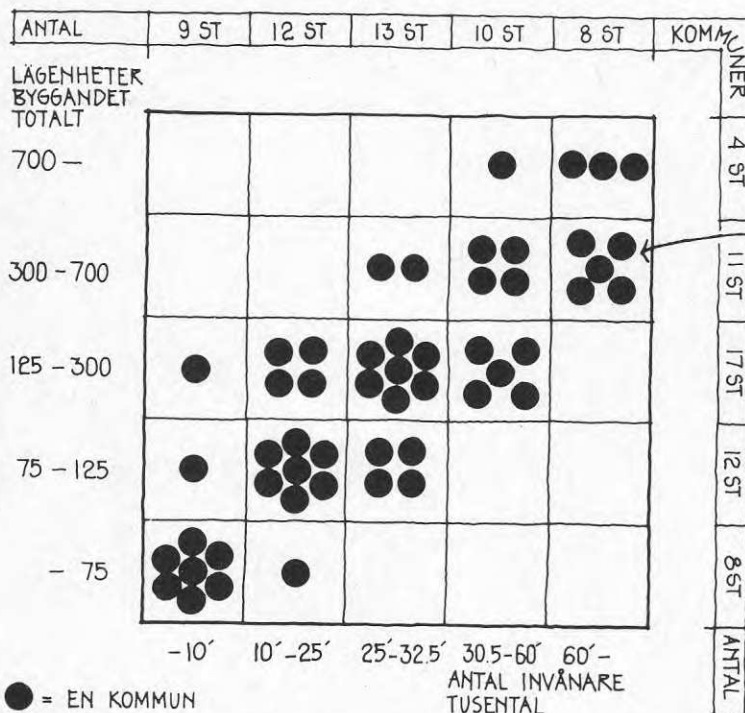
* FRITIDSHUS 1973-1978

● = 1 KOMMUN

Folkmängd - Byggnade totalt

Byggnade totalt och folkmängd samvarierar enligt nedanstående diagram.

BYGGANDET ÅR 1979 RELATERAT TILL FOLKMÄNGD ÅR 1979

DETTA BETYDER ATT 5 KOMMUNER I URVALET HAR ETT BYGGANDE PÅ 300-700 LGH OCH EN FOLKMÄNGD PÅ MER ÄN 60.000 INVÅNARE.

● = EN KOMMUN

ANTAL INVÅNARE TUSENTAL

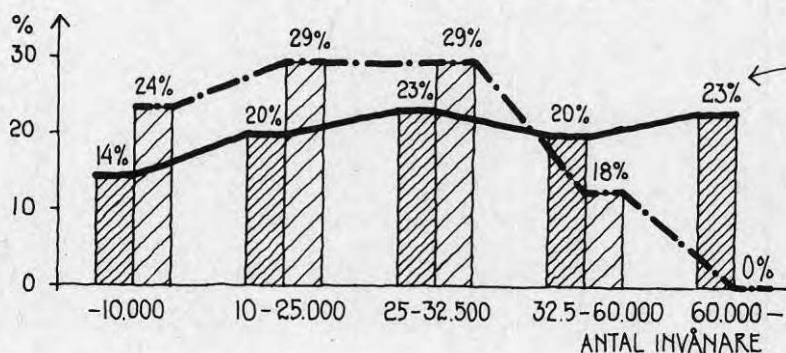
Folkmängd - Medverkan i ursprunglig KÖ

De kommuner som har svars personer som medverkade i arbetet med den ursprungliga kommunöversikten är genomsnittligt större än de som inte har det.

Förklaringen kan vara att stadsarkitekter i en större kommun sitter kvar längre än i en mindre.

SVARSPERSONERNAS MEDVERKAN I ARBETET MED KOMMUNENS FÖRSTA KÖ RELATERAT TILL FOLKMÄNGD 1979

ANTAL	5	4		7	5		8	5		7	3		8	0	TOT 52 KOMMUNER

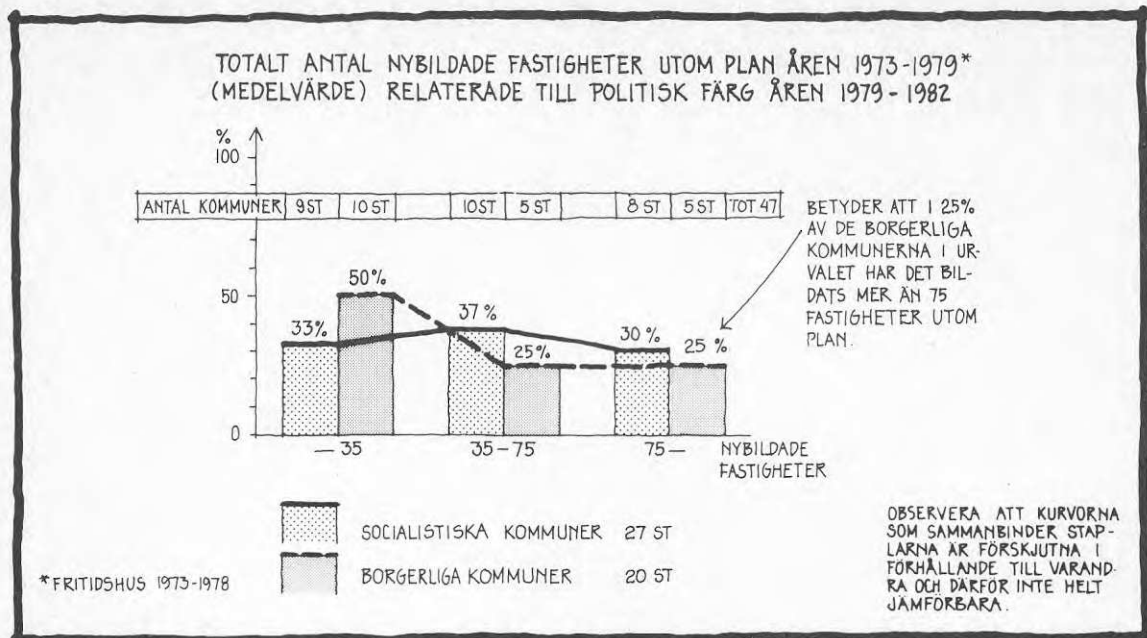
← DETTA BETYDER
ATT 23% AV DE
STADSARKITEKTER
SOM MEDVERKAT I
URSPRUNGLIG KÖ
SITTER I KOMMUNER
MED MER ÄN 60.000
INVÅNARE.

	MEDVERKAT I URSPRUNGLIG KÖ	35 ST
	EJ MEDVERKAT I URSPRUNGLIG KÖ	17 ST
		52 ST

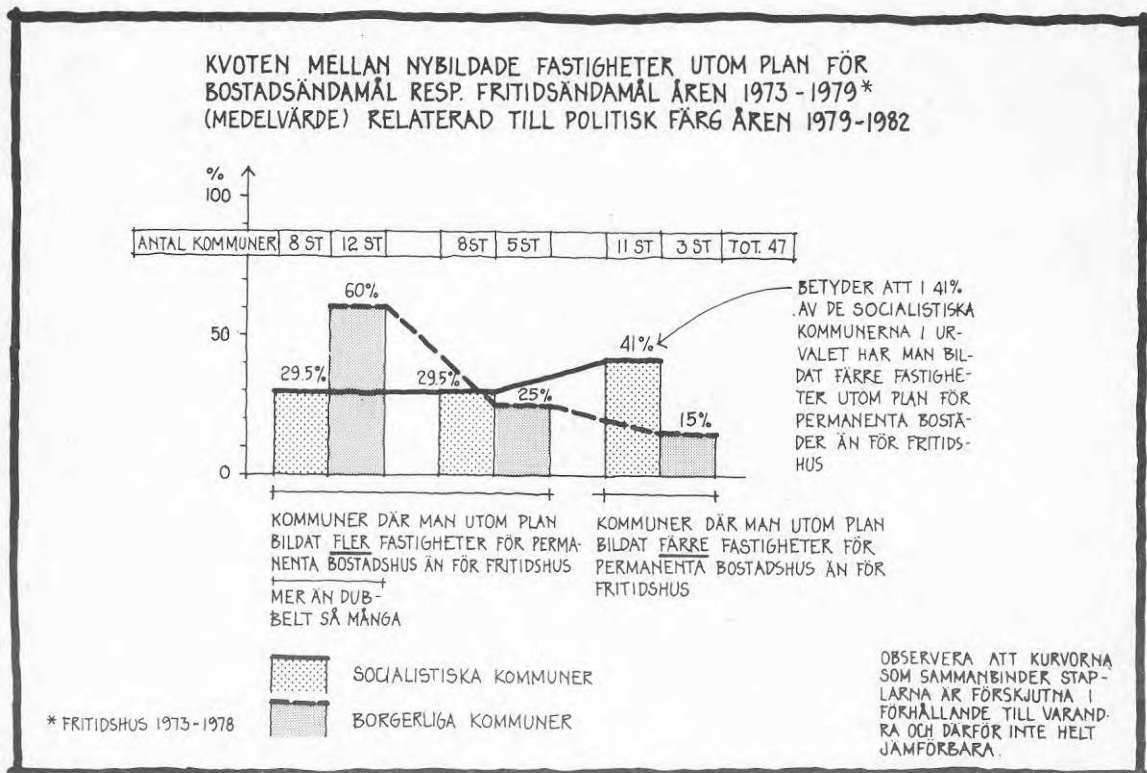
OBSERVERA ATT KURVORNA
SOM SAMMANBINDER STAP-
LARNÄR FÖRSKJUTNA I
FÖRHÅLLANDE TILL VARAND-
RA OCH DÄRFÖR INTE HELT
JÄMFÖRBARA.

Politisk färg - Fastighetsbildning utom plan

Fastighetsbildning utom plan är något vanligare bland de socialistiska kommunerna i vårt urval än bland de borgerliga. Vi bedömer skillnaden som försumbar.

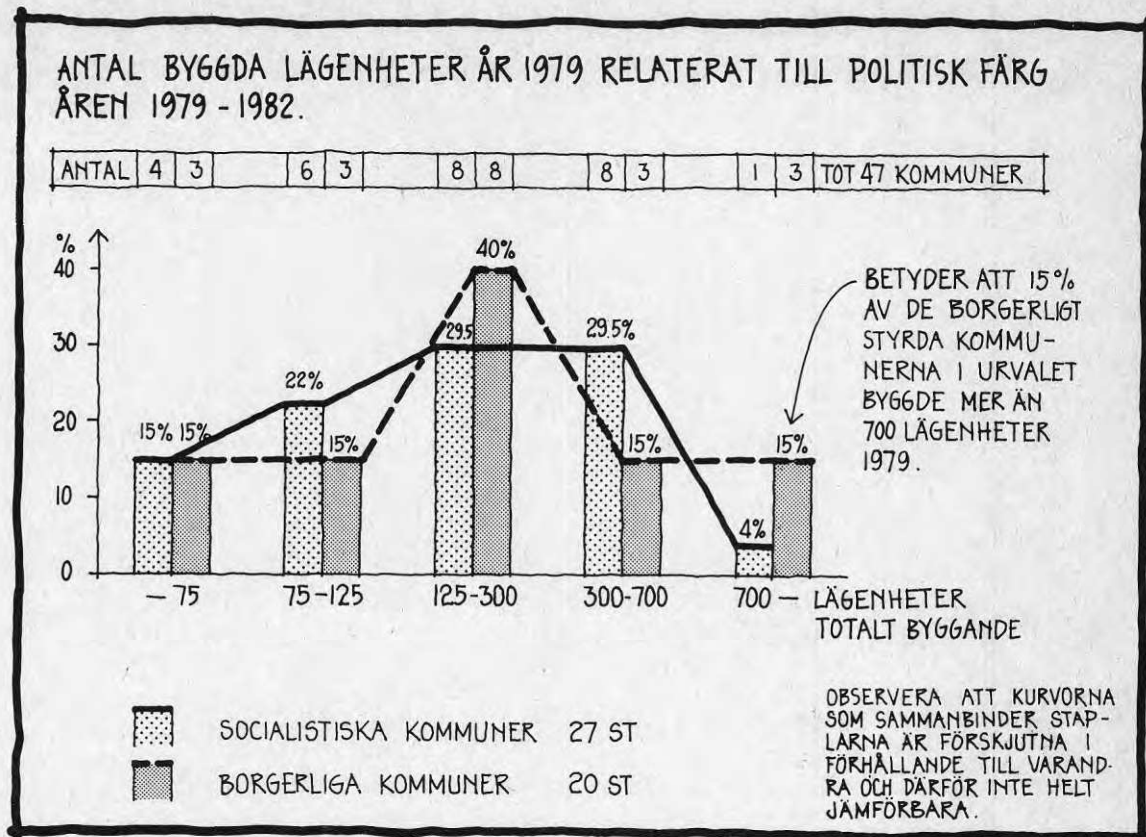
Det är vanligare bland borgerliga kommuner att en större andel av de fastigheter som bildas utom plan är för bostadsändamål än för fritidsändamål.

Politisk färg - Byggande totalt

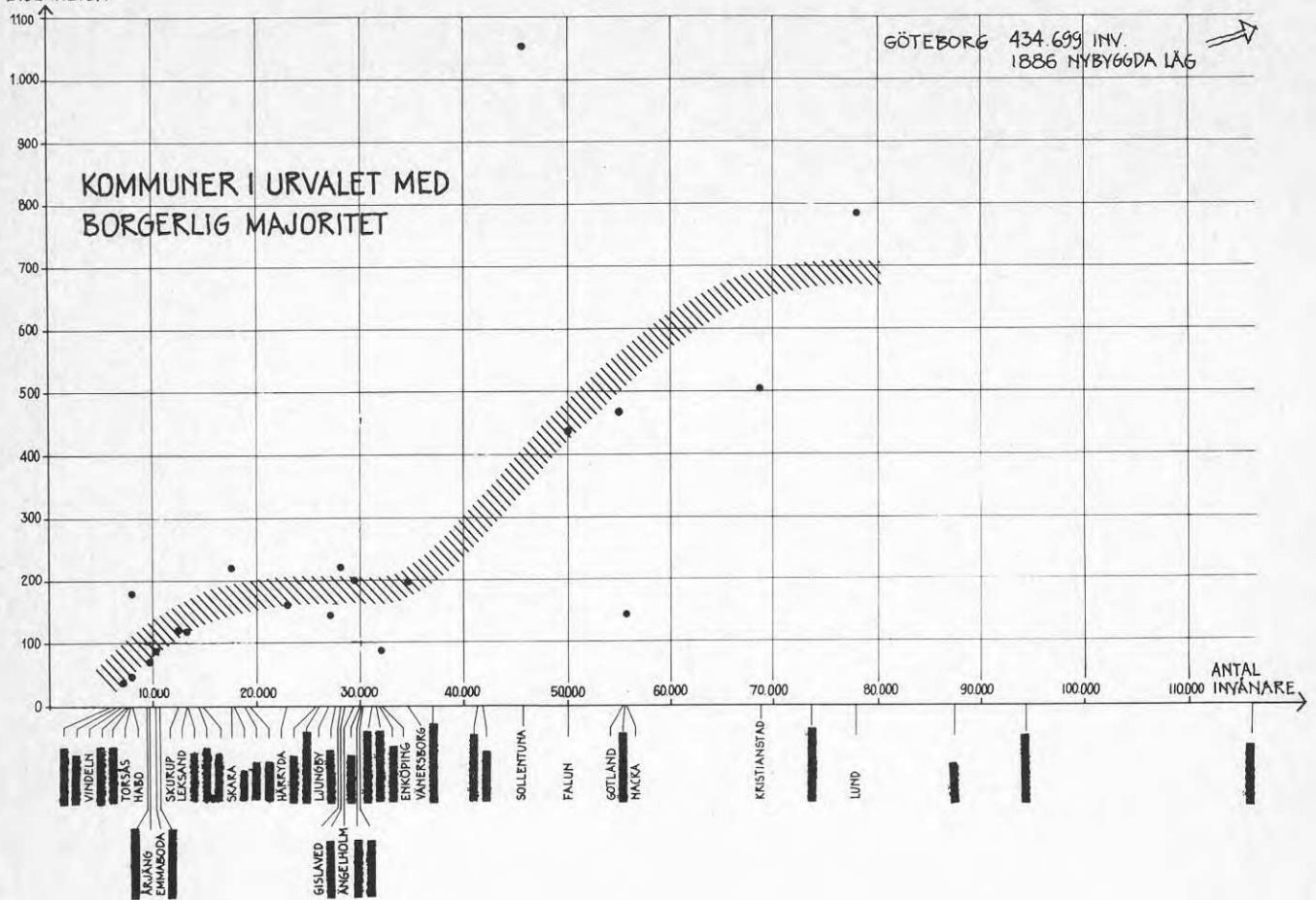
Det är ingen större skillnad mellan socialistiska och borgerliga kommuner i urvalet när det gäller fördelningen mellan kommuner som bygger mycket, genomsnittligt respektive litet.

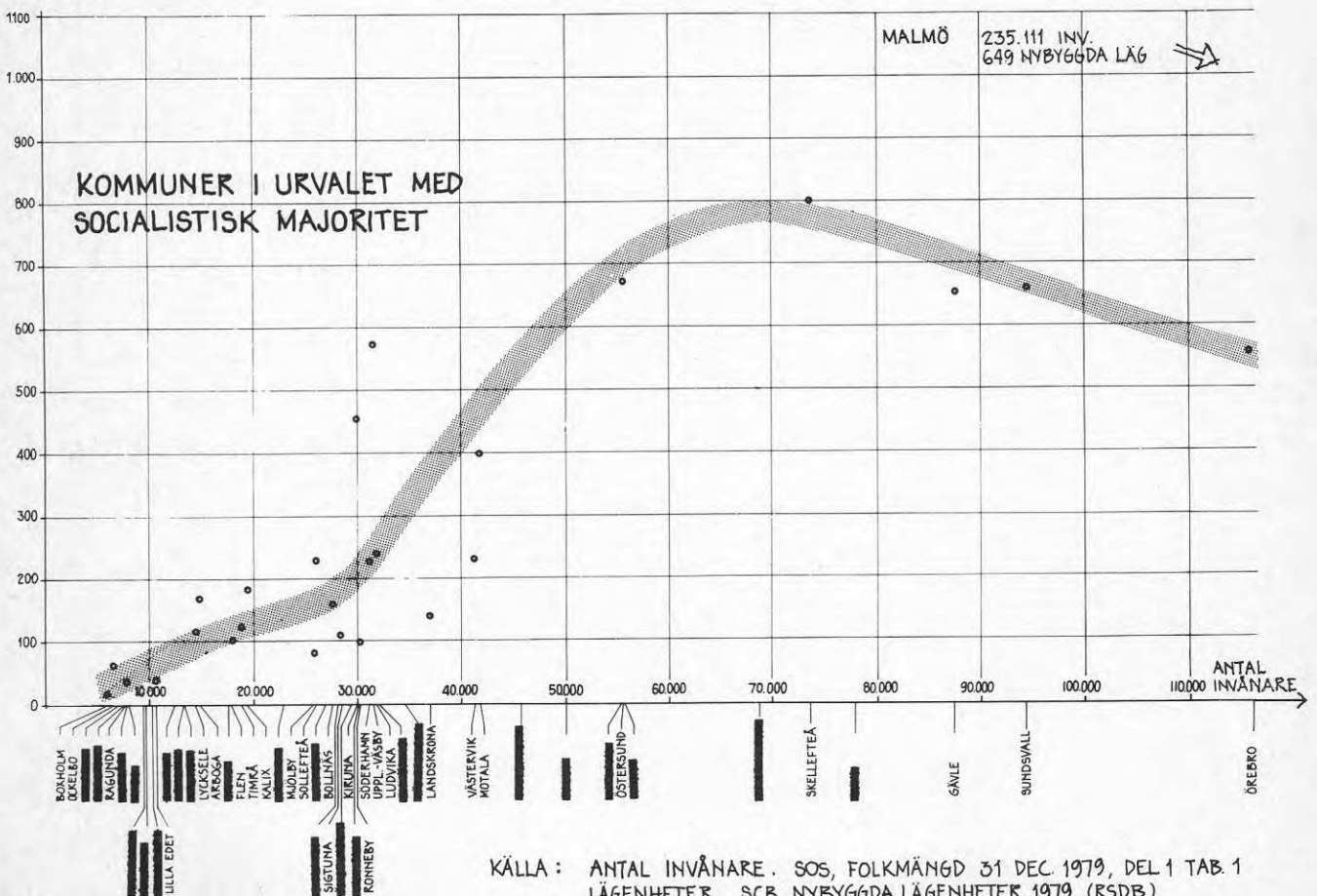
Vi har också sett på hur socialistiska och borgerliga kommuner fördelar sig om folkmängd ställs mot antal nybyggda lägenheter. I ett diagram där ena axeln betecknar folkmängd och andra byggande har ett genomsnittligt läge för borgerliga respektive socialistiska kommuner tagits fram med ögonmått, se sid 28. Läget anges med en bred zon (kurva) i diagrammen. De två zonerna har sedan lagts på varandra, se bild sid 29. Även om zonerna i diagrammen är inexacta så anser vi ändå att man med hjälp av bilden kan påstå att små borgerliga kommuner i vårt urval bygger mer än små socialistiska under det att stora socialistiska kommuner bygger mer än stora borgerliga.

ANTAL NYBYGGDA LÄGENHETER, KOMMUNSTORLEK SAMT POLITISK MAJORITET

ANTAL NYBYGGDA LÄGENHETER

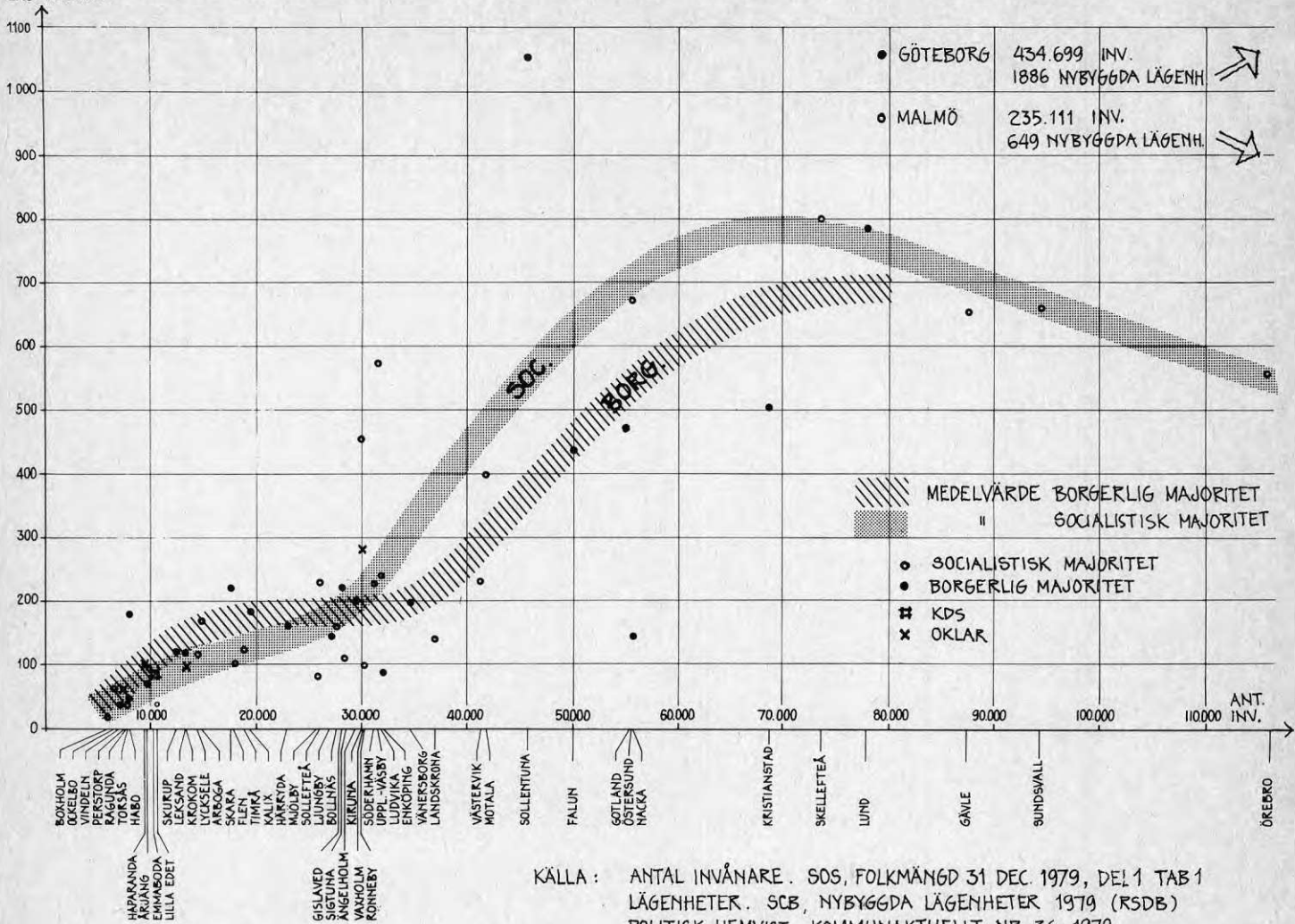
ANTAL NYBYGGDA LÄGENHETER

KÄLLA : ANTAL INVÅNARE. SOS, FOLKMÄNGD 31 DEC 1979, DEL 1 TAB. 1 LÄGENHETER. SCB, NYBYGGDA LÄGENHETER 1979 (RSDB) POLITISK HEMVIST. KOMMUNAKTUELLT NR 36 1979

ANTAL NYBYGGDA LÄGENHETER, KOMMUNSTORLEK SAMT POLITISK MAJORITET KOMMUNER SOM INGÅR I URVALET

ANTAL NYBYGGDA
LÄGENHETER

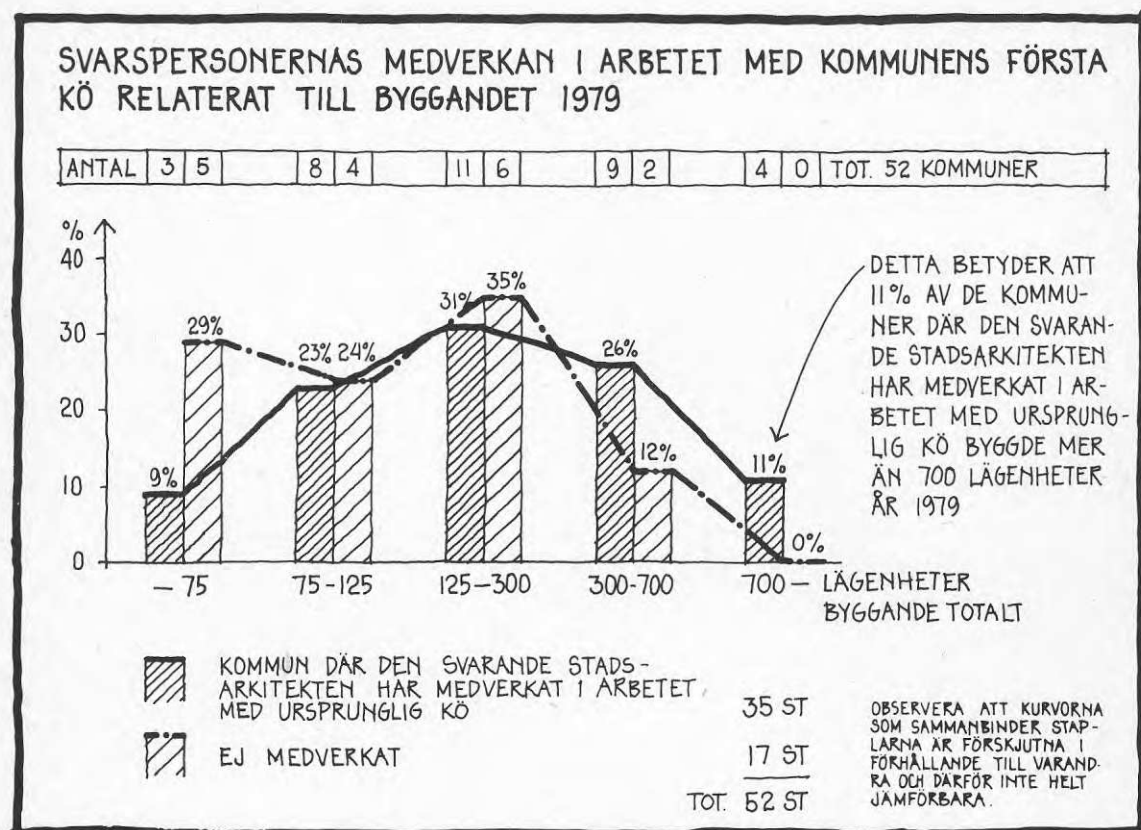

Politisk färg - Medverkan i ursprunglig KÖ

Någon skillnad av betydelse har inte noterats mellan socialistiska och borgerliga kommuner i urvalet när det gäller svarspersonens medverkan i arbetet med ursprunglig KÖ.

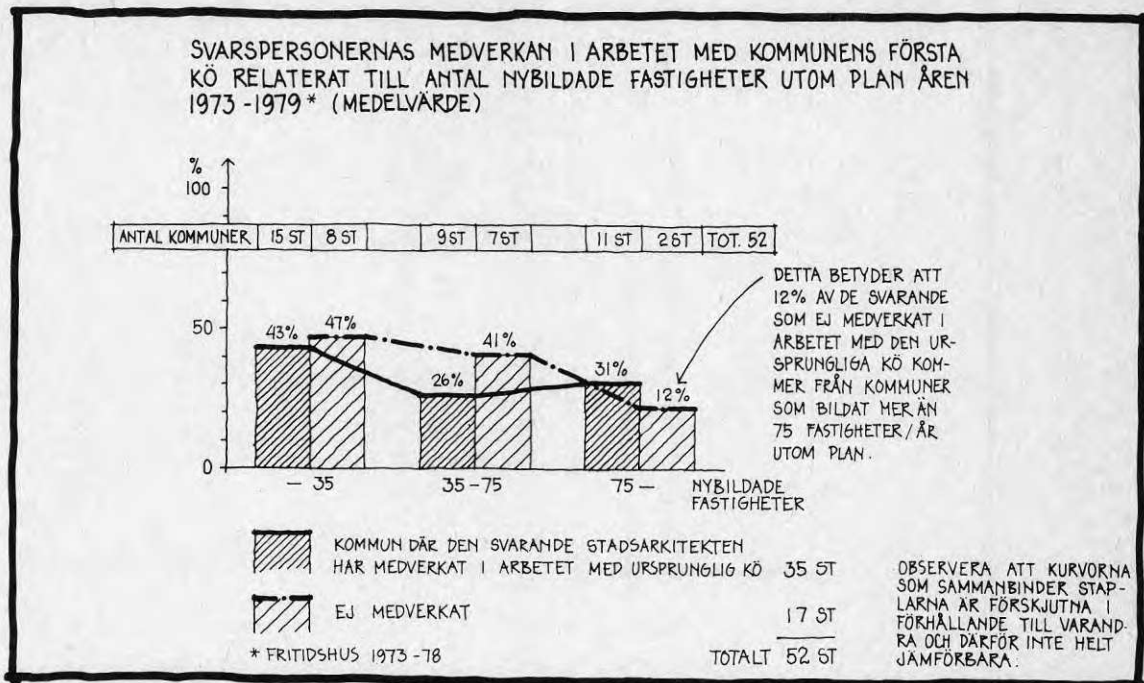
Medverkan i ursprunglig KÖ - Byggande totalt

Det är vanligare bland kommunerna i urvalet som byggde många lägenheter att den svarande arkitekten medverkade i ursprunglig KÖ än det är bland de kommuner som byggde få lägenheter.

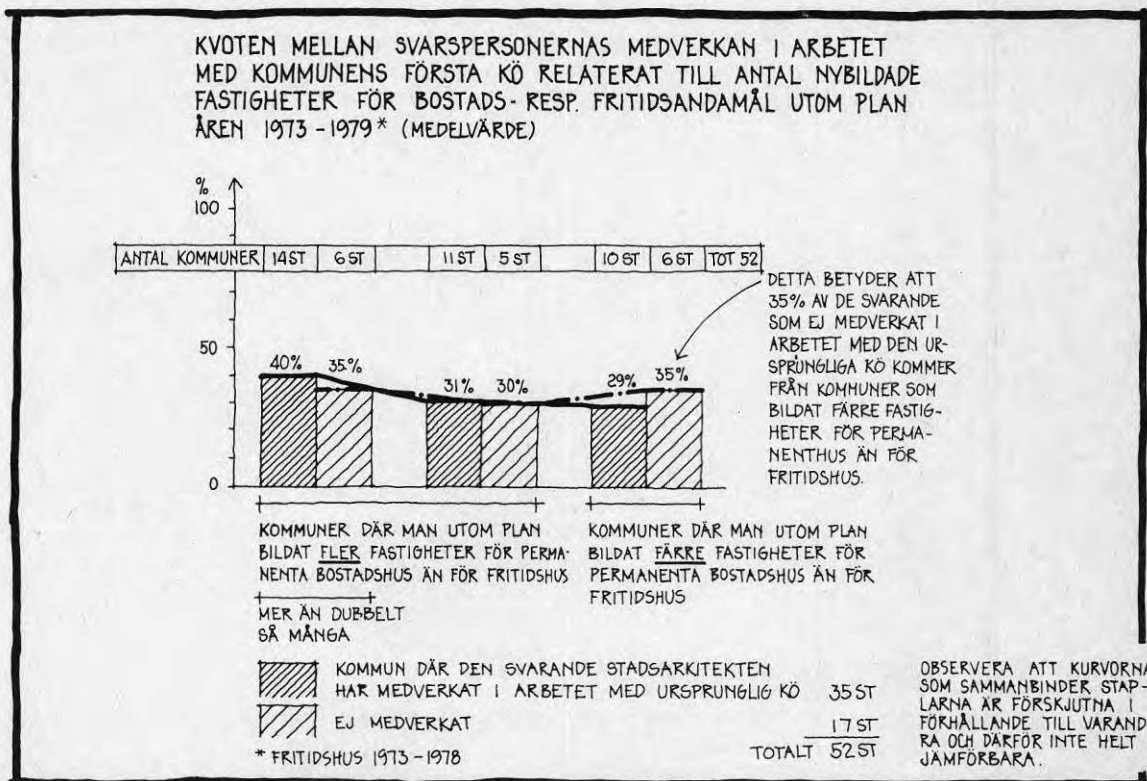

Medverkan i ursprunglig KÖ - Fastighetsbildning utom plan

De svarande som medverkat i arbetet med den ursprungliga KÖ finns procentuellt något oftare i kommuner med många fastigheter bildade utom plan än de svarande som inte medverkat i arbetet med den ursprungliga KÖ. Vi bedömer dock samvariationen som försumbar i detta sammanhang.

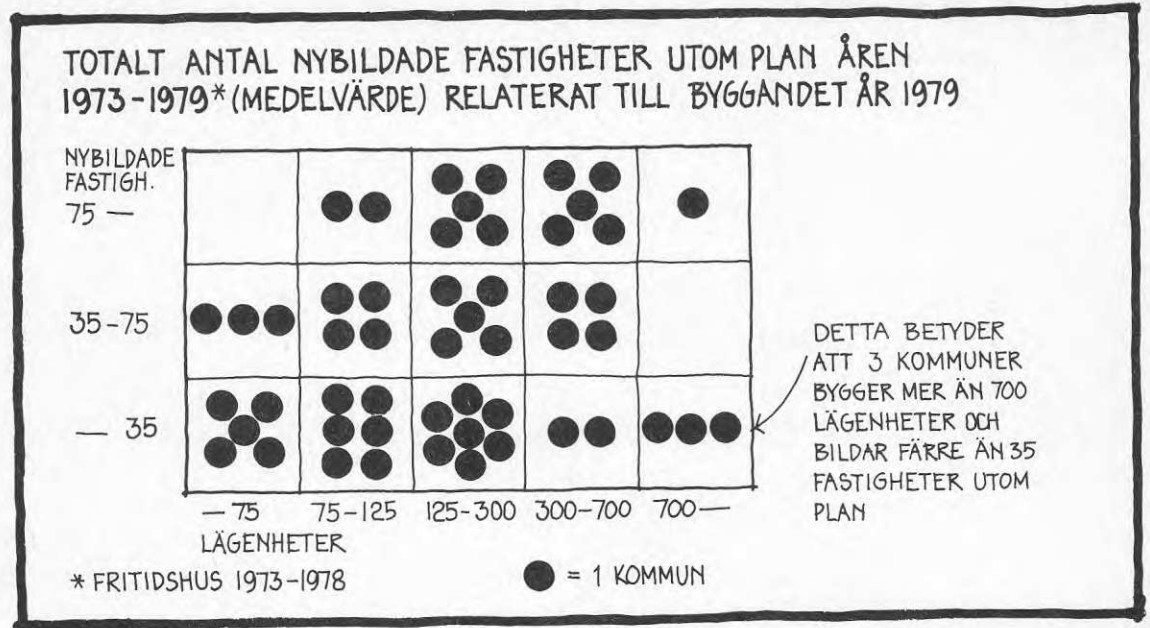

Relationen mellan bildade fastigheter för permanentus utom plan och bildade fastigheter för fritidshus utom plan samvarierar inte med om svarande medverkat i arbetet på ursprunglig KÖ eller ej.

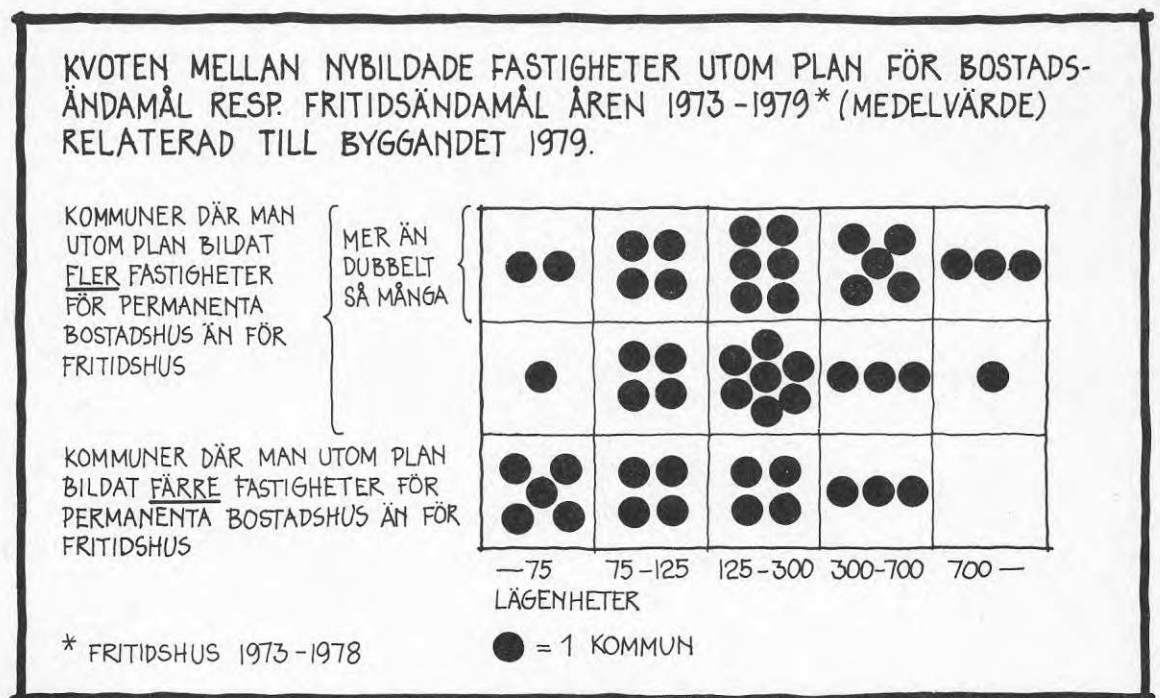

Byggande totalt - Fastighetsbildning utom plan

Det finns en samvariation, som dock är förvånansvärt svag, mellan antal bildade fastigheter utom plan i kommunen och antal byggda lägenheter i kommunen. Bygger man lite så bildar man också något färre fastigheter utom plan. Vi har bedömt samvariationen som försumbar.

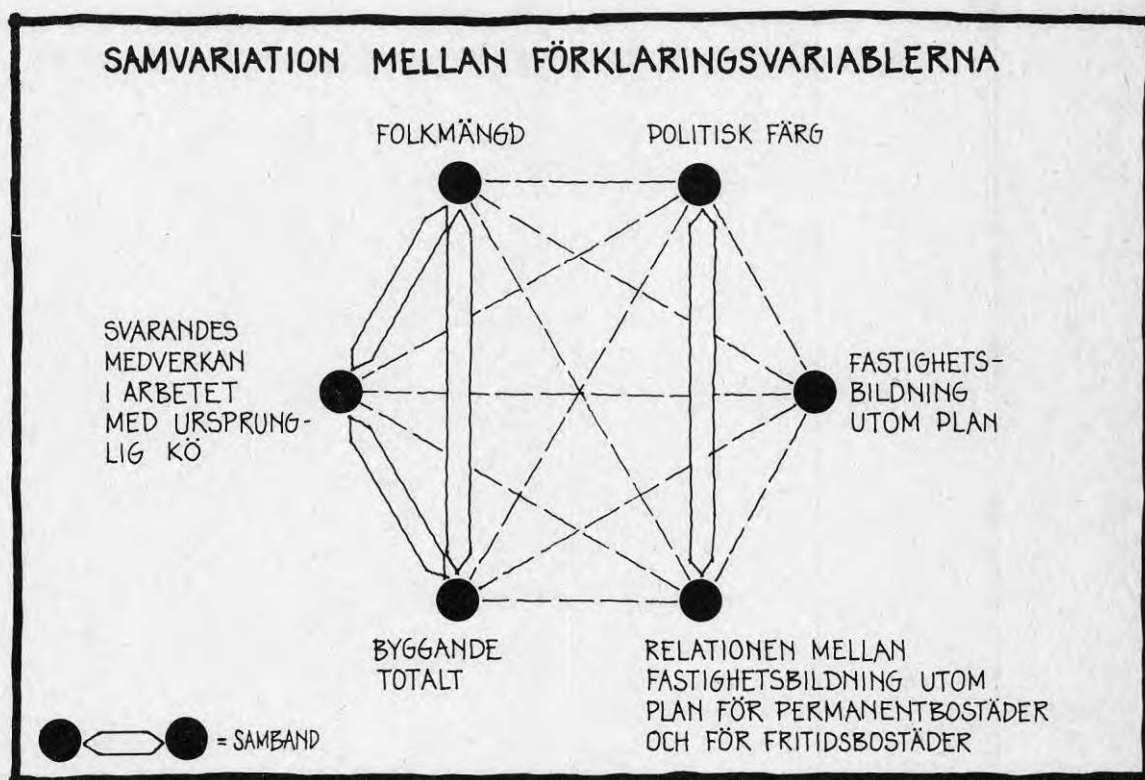

Ser man till relationen mellan å ena sidan bildade fastigheter utom plan för permanentbostäder kontra fritidsbostäder och å andra sidan byggandet totalt så är andelen fastigheter utom plan för permanenthus större i kommuner där man bygger mycket och mindre i kommuner där man bygger lite. Samvariationen gäller dock endast i ytterlighetsfallen. Vi har bedömt samvariationen som försumbar.

Slutsats om samvariationen mellan förklaringsvariablerna

Förklaringsvariablerna folkmängd, byggande totalt och svarandes medverkan i ursprunglig KO samvarierar. Vidare samvarierar kommuners politiska färg och kvoten mellan nybildade fastigheter utom plan för permanentbostäder och för fritidsbostäder. Antalet nybildade fastigheter utom plan samvarierar inte påtagligt med någon av de övriga förklaringsvariablerna. I vissa grupper är dock kommunerna få och slutsatserna följaktligen osäkra. De bedömningar om samvariationen som vi gjort kan självfallet ifrågasättas. Det är för att ge läsaren den möjlighet som vi gjort redovisningen av vår studie över samvariationen mellan förklaringsvariablerna så noggrann.

I nästa kapitel skall vi gå igenom svaren på de olika enkätfrågorna och därvid bl a se i vad mån svaren samvarierar med förklaringsvariablerna, men innan dess vill vi i nästa avsnitt med ett citat markera att vi inser att alla allmänna påståenden om "hur det är" i de svenska kommunerna är felaktiga. I den mån vi i denna bok kommer med sådana allmänna påståenden sker det därför att vi räknar med att läsaren ändå av sammanhanget förstår att det finns undantag.*

*) BFR R1:1981

Kommunerna är olika

Citat ur KPP-projektet om kommunal planering - en introduktion.

1.1 Kommunerna ser olika ut

1978 fanns 277 kommuner i Sverige. För 30 år sedan var det cirka 2.500 kommuner. Ingen vet hur många vi har om 30 år.

Sorsele hade det minsta antalet invånare - knappt 4.000. Den folkrikaste kommunen, Stockholm, hade nästan hundra-sjuttio gånger fler invånare - cirka 650.000.

Kiruna har den största ytan - 19.500 kvadratkilometer. Sundbyberg är minst och har en yta som är mindre än en tvåtusendel av Kirunas - 9 kvadratkilometer.

I vissa kommuner bor nästan alla invånare i en tätort. I andra bor många i glesbygd. I vissa kommuner finns bara en tätort, i andra finns flera stora och små tätorter.

En stor industri dominerar vissa kommuner. I andra spelar jordbruk och skogsbruk en stor roll, eller så finns många små företag i olika branscher. Statlig verksamhet som förvaltning, högskolor eller regementen är viktiga i en del kommuner.

1.2 Kommunerna har olika politiska förhållanden

Det politiska läget i kommunerna varierar. Vissa har och har alltid haft en klar borgerlig majoritet. I andra har socialdemokraterna alltid styrt. Alla vet vilka som får majoritet vid kommunalvalet.

I en del kommuner är det mycket jämnt mellan blocken. Majoriteten växlar ibland från val till val. Kommunallvalen blir mycket viktiga för politikerna.

Småpartier finns i allt fler kommuner. I Stockholm finns Stockholmspartiet, i Ängelholm finns Partiet för Miljöskydd och Medbestämmande (PMM), i Ljusdal Frihetliga kommunfolket och Rädde Ljusdalsbygden, etc.

I en del kommuner finns en stark politiker som styr och ställer. I vissa kommuner styr partiorganisationerna inom majoriteten de enskilda politikernas handlande hårt.

1.3 Kommunerna har olika tjänstemän

Göteborgs kommun har 45.000 anställda. Ydre kommun har 150. De kommunalanställda sköter daghem och ålderdomshem, ser till att tätorternas vatten och avloppssystem fungerar och mycket annat. Vissa hjälper till med att hålla reda på kommunens ekonomi. Andra ser till att de kommunalanställda får sina löner.

Malmö har 12 heltidsanställda politiker, andra har ingen och många har en.

I vissa kommuner håller de erfarna chefstjänstemännen politikerna i strama tyglar. I andra dansar tjänstemännen helt efter toppolitikernas pipa.

Ibland slåss chefstjänstemännen med varandra. De gör allt för att motarbeta varandra och hävda sin egen avdelning. Ibland slåss politiker och tjänstemän; en ömsesidig misstro genomsyrar den kommunala verksamheten. I en del kommuner är man du och bror - ett gäng som samarbetar bra tillsammans. Man tar och ger och respekterar varandra.

1.4 Kommunerna har olika problem

En del kommuner har inga speciella planeringsproblem alls. Stabilt näringsliv och jämn befolkningsutveckling. Kommunens ekonomi är god: skatteinkomsterna ökar i jämn takt och man har ett ordentligt grepp om de kommunala utgifterna.

Befolkningen minskar i vissa kommuner. Företag läggs ner, jord och skogsbruk rationaliseras. Genomsnittsålderna på invånarna stiger, skatteinkomsterna sjunker samtidigt som kraven på kommunal service stiger.

I andra kommuner flyttar barnfamiljerna in. Daghem och skolor måste byggas. Stora behov av socialhjälp kan uppstå. Kommunernas utgifter ökar snabbt utan att man egentligen kan göra så mycket - mer än att höja skatten till rekordnivåer.

Vissa kommuner vet inte var de ska bygga. Ett naturreservat hindrar bebyggelse i norr, en sjö i öster, ett värdefullt jordbruksområde i söder och bullrande vägar i väster. Den statliga länsstyrelsen opponerar mot alla de förslag till bebyggelse kommunen lägger fram.

1.5 Kommunerna styrs formellt lika

I alla kommuner väljs vart tredje år kommunfullmäktige. I Stockholm valdes 1979 101 personer, dvs en på 6.500 invånare. I Dorotea väljs var 130:e person in i fullmäktige.

I alla kommuner utser kommunfullmäktige en kommunstyrelse, som 1978 var allt från 7 till 17 personer stor, en byggnadsnämnd, en social centralnämnd, en hälsovårdsnämnd och en skolstyrelse.

Alla kommuner lyder under samma kommunallag. Där anges vad kommunen får och inte får göra, att kommunfullmäktige, kommunstyrelse och nämnder ska finnas, samt andra allmänna regler för kommunen.

Kommunfullmäktiges verkliga roll varierar. I många kommuner följer de alltid kommunstyrelsens förslag, i andra inte. Kommunstyrelsen - och dess arbetsutskott - är ofta ett verkligt maktcentrum.

I vissa kommuner tas nästan alla frågor upp i kommunstyrelsen, i andra har man delegerat/överlåtit många frågor till nämnderna eller till tjänstemän.

Formellt styrs alla kommuner på samma sätt, men olikheter i storlek, situation, tradition, samt i attityder och värderingar hos politiker och tjänstemän, gör att de olika förvaltningarnas, nämndernas och styrelsernas faktiska roll varierar.

LÄSANVISNING

Du bör läsa sid 40-45 som ger en sammanfattning, sedan kan du hoppa till sid 123.

SAMMANFATTNING AV SVAREN PÅ ENKÄTEN Frågorna

I enkäten delades frågorna upp i fyra avsnitt. Dessa var

- Två inledande frågor - Vad är bra resp dåligt med KÖ
- Funktion och användning Fråga 1-23
- Nyttan av att ha en kommunöversikt Fråga 24-28
- Revidering och övergång till marköversikt Fråga 29-36

Redovisningen

Vi har valt att först ge en sammanfattning av svaren på frågorna och att sedan ge en mer detaljerad redovisning av svaren på varje enskild fråga.

Sammanfattning

Enkäten har nästan uteslutande besvarats av stadsarkitekter eller arkitekter med en liknande befattning. Det är således arkitekters åsikter och uppfattningar som svaren speglar.

Över hälften av dem som svarat svarar spontant, när de skall säga vad som är bra med kommunöversikten, att den är ett bra underlag för beslut i plan- och byggnadslovsärenden. Omkring en fjärdedel svarar att kommunöversikten är ett bra underlag vid diskussioner och för information och en tredjedel att det som är bra med kommunöversikten är att den ger en samlad bild över hela kommunen.

När man på motsvarande sätt skall ange vad som är dåligt svarar ca 13 % av stadsarkitekterna att den är svåräst, svårbegriplig, 13 % att den är dåligt politiskt förankrad och 13 % att den är dåligt förankrad i lagtexter och ett svagt styrmedel.

I den mån du vid den fortsatta läsningen av denna sammanfattning finner något påstående eller någon frågeställning intressant kan du gå in i nästa kapitel under resp fråga (siffran i kanten i sammanfattningen svarar mot frågans nummer) och vanligen få mer information, nyanseringar och självkritik etc. Bland annat finns ofta jämförelse mellan svaren från kommuner som ingick i urvalet och svaren från dem som inte gör det. Vidare delas i många fall svaren upp på olika kommuntyper. Jämförelser görs också med svaren på andra frågor.

Funktion och användning

1. Nästan alla kommuner har kommunöversikter och de flesta har områdesplaner för tätorter. Betydligt fler än hälften av kommunerna har GPF* och klart färre än hälften har markanvändningsplan. Få kommuner har kommunplan eller s k "glesbyggsplan". Borgerliga kommuner har fler av de ovan nämnda dokumenten än socialistiska kommuner.

Det bör för flertalet kommuner finnas ett ganska bra underlag för att utarbeta en eventuell framtida marköversikt.
2. Mer än två tredjedelar av kommunerna utnyttjar möjligheten att med stöd av KÖ tillåta begränsad tätbebyggelse (2-5 hus) utan krav på detaljplan. Ofta ställs dock villkor av olika slag som skall uppfyllas för att man skall släppa fram bebyggelse utan detaljplan (jfr fråga 22).
3. I en fjärdedel av kommunerna ledde ändringarna 1977 i 5 § BL rörande prövning av tätbebyggelse av mindre omfattning till att ärendehantering i kommunen ändrades. Nästan alla kommuner har delegationsrätt i tätbebyggelsefrågor (BS § 56.1.4).
4. I ungefär en tredjedel av kommunerna har ärendehantering ändrats p g a de utvidgade möjligheterna (1980) att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (så att hela miljön och inte bara ett enskilt objekt kan beaktas). Riktlinjerna har vanligen inte reviderats på grund härav.
5. Riktlinjetext och -karta är de utan jämförelse mest använda delarna av kommunöversikten. Knappt en tredjedel av dem som svarat uppgav också att de använder bestämmelsekartan mycket.
6. Många av dem som svarat anser att man för att öka användbarheten av kommunöversikten behöver förbättra revidering och ajourhållning samt förenkla och förtydliga kommunöversikten.
7. Många av de personer som svarat på enkäten (som sagt i huvudsak stadsarkitekter eller personer med liknande befattning) anser att kommunstyrelsen haft nytta av alla moment i arbetet med kommunöversikten.

* Gemensamma planeringsförutsättningar (ett dokument som görs i många av landets kommuner, se Kommunplanering, Kommunförbundet 1974 och BFR-rapport R91:1978).

Många svarande anser vidare att det är den färdiga produkten som varit nyttigast för byggnadsnämnden och för tjänstemännen i kommunen. Dessa har dock även haft nytta av arbetet med att utarbeta kommunöversikten. Många av dem som svarat anser slutligen att länsstyrelsen och allmänheten haft mest nytta av den färdiga produkten.

8. Nästan tre fjärdedelar av dem som svarat anser att kommunöversiktens bästa funktion är att den underlättar behandlingen av plan- och byggärenden och nästan två tredjedelar att det är att den ger enhetligare beslut. Bara något över en tredjedel anser att dess bästa funktion är som informationsmedia och en femtedel att dess bästa funktion är som underlag för annan planering. Bara var åttonde som svarat anser att till kommunöversiktens bästa funktioner hör att den avgränsar kommunala och statliga intressen.

En intressant skillnad finns mellan dem som ingick i urvalet och dem som inte gjorde det. Endast 7 % av dem som inte ingick i urvalet men svarat ändå ansåg att bland kommunöversiktens bästa funktioner ingick att fungera som informationsmedia och endast 3 % att de avgränsar kommunala och statliga intressen.

Intressant är också att de som ej medverkat i arbetet med den ursprungliga kommunöversikten genomgående är mer positiva än de som medverkat. (Detta gäller alla svarsalternativen utom informationsmedia där de är klart mer negativa.) Dessa positiva svar stämmer inte med svaren på övriga frågor, där de som medverkat vanligen är mest positiva.

9. Hälften av de svarande tycker att kommunöversikten fungerat mycket bra eller bra, hälften att den fungerat mindre bra eller dåligt som informationsmaterial.

Tre fjärdedelar tycker att kommunöversikten fungerat bra som beslutsunderlag och en fjärdedel att den fungerat mindre bra eller dåligt.

En större andel svarande i borgerliga kommuner är mer positiva än i socialistiska, både till kommunöversiktens funktion som beslutsunderlag och som informationsmaterial.

23 svarande avger ett positivare omdöme om kommunöversiktens funktion som beslutsunderlag än som informationsmaterial, 21 avger samma omdöme och bara 6 avger ett positivare omdöme om kommunöversiktens funktion som beslutsunderlag.

10. Ungefär hälften av dem som svarat anser att den egna kommunen vidtagit åtgärder för att öka begripligheten för politiker och två tredjedelar att man gjort det för allmänheten.

Det man framför allt gjort är att ställa ut materialet och att hålla informationsmöten.

11. Nästan alla som svarat anser att riktlinjerna i kommunöversikten följs i de flesta fallen i den politiska ärendehandlingen.
12. Knappt två tredjedelar svarar att kommunstyrelsen tillmäter kommunöversiktens riktlinjer lika stor vikt som byggnadsnämnden gör.
13. Över en tredjedel av dem som svarat anser att riktlinjerna tolkas olika av politiker och tjänstemän. Eftersom nästan alla anser att riktlinjerna följs i de flesta fallen och många att politiker frångår riktlinjer oftare än tjänstemän kan man fråga sig om det är så att tjänstemannen vanligen till slut får sin vilja igenom.
14. Nästan hälften av de svarande anser att kommunens kommunöversikt innehåller riktlinjer som syftar till styrning av bebyggelelokalisering p g a kommunalekonomiska ställningstaganden.
15. Hälften av dem som svarat anser att kommunöversikten påverkar samarbetet mellan kommunen och länsstyrelsen/fastighetsbildningsmyndigheten.
16. Hälften av dem som svarat anser att kommunöversikten påverkat handläggningsrutinerna vid byggnadslov när det gäller samråd med andra myndigheter.
17. Två tredjedelar har svarat att användbarheten inte skulle öka om kommunöversikten hade juridisk status. Betydligt fler svarande från medelstora kommuner tror på ökad användbarhet med juridisk status än svarande från de minsta och de största kommunerna.
18. Många (åtta av tio) svarar att det finns uttalade intentioner för områdesplaner och detaljplaner i kommunöversikten.
19. I de kommuner som har kommunöversikt ser man efter vad som står i den i samband med byggnadslovsärenden och noterar det, ofta på en standardiserad blankett.

20. Tre fjärdedelar av dem som svarat anser att allmänheten inte själva kan utläsa kommunens inställning till byggnadslov i ett visst område som de är intresserade av. Som skäl till detta anger man ofta kartans och textens tekniska natur. Många menar att en populärutgåva vore ett sätt att råda bot på detta. Många anser också att muntlig information, direktkontakt tjänsteman-allmänhet är den enda möjliga vägen.

Det är framför allt bland dem som vidtagit åtgärder för att öka politikernas möjlighet att förstå KÖ som det finns svarande som anser att allmänheten själv kan utläsa kommunens intentioner ur KÖ.

21. Det är inte så vanligt att man kompletterar riktlinjerna med ett underlag som visar skolskjutslinjer, kollektivtrafik etc. Något mer än en fjärdedel svarar att kommunen gör det och av dessa anser inte ens hälften att det fungerat bra. Just i denna fråga, hur metoden med kompletterande underlag fungerat, finns en stor skillnad mellan svaren från dem som ingick i urvalet och dem som inte gjorde det att de senare svarat klart mer positivt.
22. Nästan alla kommuner kräver en planutredning som ett kompletterande bedömningsunderlag till kommunöversikten.

Nyttan av att ha en kommunöversikt

24. Många av de svarande arkitekterna menar att kommunöversikten är nyttig för politikerna därför att den tvingar till helhetssyn, ger impulser till diskussioner och tvingar till ställningstaganden.
25. Svaren när det gäller vilken vikt överprövande myndigheter tillmätt kommunöversikten varierar kraftigt. Man anger allt från "ingen" till "stor" vikt.
26. Däremot anser tre fjärdedelar av dem som svarat att olika myndigheter inte tillmäter kommunöversikten olika vikt.
27. Det är något över hälften av kommunerna som har fått delegerad rätt att fatta beslut i strandskyddsärenden. Ju mindre folkmängd kommunen har desto vanligare är det att man fått delegation.
28. Mycket få kommuner har med utgångspunkt från kommunöversikten delegerat beslutsrätten i vissa ärenden till tjänstemännen.

Revidering och övergång till marköversikt

29. Hälften av de svarande uppger att deras kommun håller på att revidera eller har reviderat sin kommunöversikt. Ytterligare någon håller på att diskutera frågan. Det är betydligt vanligare bland de stora och mellanstora kommunerna att man håller på och reviderar sin kommunöversikt än bland de små. Det är vanligare bland borgerliga än bland socialistiska kommuner. Det är vanligare bland dem som deltog i arbetet med den ursprungliga kommunöversikten än bland dem som inte gjorde det att man svarar att man håller på med revidering. Det är betydligt vanligare bland dem som kommer från kommuner där man bygger mycket än bland dem som kommer från kommuner där man bygger lite att man svarar att man håller på att revidera sin KÖ.
30. Omkring hälften av dem som svarat vill ändra på innehåll, riktlinjer, utformning och/eller områdesavgränsning. Cirka en tredjedel vill ändra på målsättningar och/eller förankring.
31. Den främsta anledningen till att man vill ändra på KÖ uppges vanligen vara innehållsskäl, t ex att det finns direkta fel i kommunöversikten eller att den behöver anpassas till andra planer. Några anger också utformningsskäl som den främsta anledningen t ex att öka läsbarheten.
32. Så gott som alla svarande anser att planverkets skrivelse inför arbetet med revidering av kommunöversikten var tillräckligt som material från centralt håll inför revideringen.
33. En tredjedel av de svarande anser det onödigt att revidera kommunöversikten om en obligatorisk marköversikt skall göras 1985-87.
34. Nästan hälften av kommunerna som svarat tillämpar något system med delöversikter för valda delar av kommunen. Bara någon enstaka kommun arbetar med delöversikter för hela kommunens yta.
35. Få har givit sin åsikt om vad marköversikten bör respektive inte bör bygga på från kommunöversikten och markdispositionsplanen.
36. Nästan alla anser att en obligatorisk marköversikt, som innebär att varje kommun måste ha en aktuell plan med ett visst innehåll, inte på ett negativt sätt bryter kommunens planerings- och revideringsrutiner.

Några sammanfattande kommentarer finns på sid 123.

Inledande kommentarer till den detaljerade redovisningen av svaren på frågorna

Svaren på de två inledande frågorna, se bilaga 1, redovisas i samband med svaren på fråga 6. Svaren, i absoluta tal och i procent, presenteras i en tabell i början på varje avsnitt i den detaljerade redovisningen. Därpå ger vi kommentarer till svaren på frågorna under några av följande rubriker:*

- Kommentrar 1-7, 10, 12, 13, 23, 24, 33
- Svarsstruktur 31
- Bakgrundsfakta 1, 13, 20
- Svar 1-36
- Förklaringar 6, 8-10
- Jämförelse mellan urval och ej urval 1, 8, 9, 15-17, 20, 21, 26, 29, 30, 32
- Svarens fördelning på olika kommuntyper 1, 2, 5, 8-10, 12-14, 17, 18, 20, 22, 26, 27, 29, 33**)
- Jämförelse med svar på andra frågor 6, 8-10, 13, 16, 18, 20, 26, 30**)
- Hänvisning 1, 8, 9, 12, 13, 15, 25, 29
- Slutsats 1, 7, 28, 29
- Fundering 4, 5, 13, 17, 18, 20, 21
- Självkritik 2, 5, 7, 8, 11, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 29
- Fortsatt forskning 9, 11, 12, 14, 18, 19, 22, 28, 31, 34***

Är du t ex intresserad av vad vi skrivit om jämförelser mellan urval och ej urval kan du med hjälp av ovanstående sidhänvisningar se att sådana jämförelser görs när det gäller fråga 1, 8, 9 etc. Jämförelser mellan svaren på två olika frågor redovisas genomgående tillsammans med svaren på den senare av de två frågorna. Så redovisas t ex en jämförelse mellan svaren på fråga 9 och på fråga 20 i samband med svaren på fråga 20.

OBSERVERA ATT ANTALET KOMMUNER SOM INGÅR I DE OLIKA GRUPPERNA IBLAND ÄR MYCKET FÅ. I DESSA FALL RÄCKER DET MED ATT EN ENDA KOMMUN SVARAT "FEL" (MISSUPPFATTAT FRÅGAN, SVARAT OTYDLIGT, INTE SVARAT ELLER VARIT UDDA) FÖR ATT DET PROCENTUELLA UTFALLET SKALL PÅVERKAS REJÄLT. FÖR ATT I NÅGON MÅN FÖRHINDRA FELTOLKNINGAR HAR VI VALT ATT OFTA ANVÄNDA TABELLER MED PRICKAR SOM TYDLIGT VISAR ANTALET KOMMUNER ELLER TABELLER OCH DIAGRAM MED BÅDE PROCENTTAL OCH ANTAL.

*) Siffrorna anger under vilka frågor rubriken förekommer.

***) se även bilaga 2

***) se även bilaga 5.

DETALJERAD REDOVISNING AV SVAREN PÅ FRÅGORNA

HUVUDRUBRIKER

FUNKTION OCH ANVÄNDNING FRÅGA 1-23

1. Översiktliga planeringsdokument
2. Begränsad tätbebyggelse utan krav på detaljplan
3. Tätbebyggelse av mindre omfattning
4. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse
5. Användning
6. Åtgärder för ökad användbarhet
7. Nyttiga arbetsmoment
8. KÖ:s funktioner
9. KÖ som beslutsunderlag - informationsunderlag
10. Åtgärder för att öka förståelsen
11. Följs riktlinjerna?
12. Riktlinjernas vikt
13. Tolkning av riktlinjer
14. Kommunalekonomiska riktlinjer
15. Samarbete med länsstyrelse m fl
16. Handläggningsrutiner vid samråd med andra myndigheter
17. Juridisk status
18. Framtida planering
19. Rutiner vid byggnadslovshantering
20. Läsbarhet för allmänheten
21. Kompletterande material
22. Planutredning
23. Synpunkter

NYTTAN AV ATT HA EN KOMMUNÖVERSIKT FRÅGA 24-28

24. Den främsta nyttan
25. Åberopas KÖ
26. Skillnad i myndigheters inställning
27. Delegation av strandskydd
28. Delegation till tjänstemän

REVIDERING OCH ÖVERGÅNG TILL MARKÖVERSIKT FRÅGA 29-36

29. Revideringsavsikt
30. Vad behöver revideras
31. Varför revidering
32. Planverkets skrivelse
33. Revidering innan marköversikt
34. Delöversikt
35. MÖ:s innehåll
36. Bryter MÖ planeringsrutiner

FUNKTION OCH ANVÄNDNING: FRÅGA 1-23

ÖVERSIKTLIGA PLANERINGSdokUMENT

FRÅGA 1

SVAR

	URVAL		EJ URVAL	
	ANTAL	% AV 52	ANTAL	% AV 60
☐ GPF	29	56%	38	65%
☐ Kommunplan (heltäckande utvecklingsplan)	5	10%	11	18%
☐ Markanvändningsplan	24	46%	18	30%
☐ Områdesplaner för tätorter	45	87%	51	85%
☐ Glesbygdsplaner	10	19%	6	10%
☐ KÖ	50	96%	55	92%
☐	14	23%	12	20%

Kommentar

Avsikten med frågan var att få veta, vilka dokument som faktiskt används för styrning och samordning. Vårt intryck är, att man snarare svarat på frågan vilka dokument som finns i kommunen.

Bakgrundsfakta

Enligt andra studier (BFR R91:1978 samt statistik från planverket) har ungefär hälften av landets kommuner GPF och nästan alla (8 saknar) kommunöversikt. Svaren överensstämmer med detta.

Svar

Vi har fått svar från 52 av de stadsarkitekter (eller motsv) som ingick i urvalet. 9 av de 61 som ingick i urvalet, har således inte svarat på frågan.

Nästan alla kommuner har någon eller några områdesplaner för tätorter. Vidare har lite mindre än hälften av kommunerna en markanvändningsplan/markdispositionsplan.

Om man undantar den sista svarsraden, där man själv kunde lägga till dokument, så har 2 kommuner, Gotland och Vaxholm, angett att de har alla sex dokumenttyperna. Lund och Östersund anger 5, i båda fallen saknas kommunplan. Lilla Edet, Emmaboda och Upplands Väsby har bara kryssat för KÖ. 10 kommuner har satt 2 kryss, 19 kommuner 3 kryss och 15 kommuner 4 kryss.

En kommun, Malmö, har inte satt något kryss men på sista raden tillfogat generalplan med åtgärdsförslag.

Tre kommuner har lagt till generalplan på sista raden, 4 kommuner har lagt till KBP, ett dokument som ju alla kommuner har. Vad man svarat på sista raden är således mycket tillfälligt och beror på hur fullständig man vill vara, vad man kommit att tänka på och vad man råkar känna till.

Jämförelse mellan urval och ej urval

GPF och Kommunplan är vanligare bland de kommuner som inte ingick i urvalet. Markanvändningsplaner och glesbygdsplaner är vanligare bland dem som ingick i urvalet.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Någon entydig skillnad mellan större och mindre kommuner har vi inte funnit. Borgerliga kommuner har fler av de i frågan nämnda planerna än socialistiska.

	FOLKMÄNGD I TUSENTAL →	-10'	10-25'	25'-32.5'	32.5'-60'	60'-	TOTALT ANTAL KOMMUNER SOM SVARAT	BORG	SOC.	ÖVR.
	ANTAL KOM- MUNER SOM SVARAT →	9	12	14	9	8	→ 52 ←	20	26	6
ANTAL FÖRVALTNINGSÖVERGRIPANDE DOKU- MENT AV DE I FRÅGAN ANGIVNA	0					1	1		1	
	1		2	1			3		2	1
	2	1	2	4	2	1	10	3	6	1
	3	3	6	5	2	3	19	8	9	2
	4	5	2	3	3	2	15	7	7	1
	5				1	1	2	1	1	
	6			1	1		2	1		1
MEDELTAL →		3.4	2.7	3.0	3.7	3.0		3.5	2.8	3.3

Vi har studerat hur svaren på fråga 1 skiljer sig mellan kommuner med olika stor produktion av lägenheter. Slutsatserna finns till höger i bilden nedan under rubriken "kommentarer".

FÖRVALTNINGS- ÖVERGRIPANDE DOKUMENT	BYGGDA LÄGENHETER →	UTTRYCKT I ANTAL BYGGDA LÄGENHETER ÅR 1979					ANTAL KOMMUNER I URVALET SOM ANGI- VIT ATT DE HAR DOKUMEN- TET ↓	KOMMEN- TAR
		<75	75-125	125-300	300-700	700 >		
↓	TOTALT ANTAL KOM- MUNER INOM GRUPPEN →	8	12	17	11	4		
GPF GEMENSAMMA PLANERINGS- FÖRUTSÄTTN.	ANTAL* KOMMUNER →	7 88%	7 58%	9 53%	4 36%	2 50%	29 100% 75% 50% 25%	DE KOMMUNER SOM BYGGER LITE HAR OFTA- RE GPF ÄN DE SOM BYGGER MYCKET.
	ANDEL** KOMMUNER							
MAP MARKANVÄND- NINGSPÄN	ANTAL* KOMMUNER →	5 62%	3 25%	8 47%	5 45%	3 75%	24 100% 75% 50% 25%	KOMMUNER SOM BYGGER MYCKET HAR OFTARE MAP ÄN DE SOM BYG- GER LITE. DE SOM BYGGER RIKTIGT LITE HAR DOCK OFTA MAP.
	ANDEL** KOMMUNER							
OPL OMRÅDESPLAN TÄRT	ANTAL* KOMMUNER →	7 88%	9 75%	16 94%	9 82%	4 100%	45 100% 75% 50% 25%	BÅDE KOMMU- NER SOM BYG- GER MYCKET OCH SOM BYG- GER LITE HAR OPL.
	ANDEL** KOMMUNER							
GBP GLESBYGDS- PLAN	ANTAL* KOMMUNER →	0 0%	1 8%	3 18%	4 36%	2 50%	10 100% 75% 50% 25%	GLESBYGDS- PLANER ÄR VANLIGARE BLAND KOMMU- NER SOM BYGGER MYCKET ÄN DE SOM BYGGER LITE
	ANDEL** KOMMUNER							
KÖ KOMMUNÖVER- SIKT	ANTAL* KOMMUNER →	8 100%	12 100%	17 100%	10 91%	3 75%	50 100% 75% 50% 25%	DE FÅ KOMMU- NER SOM INTE GJORT KÖ BYG- GER MYCKET
	ANDEL** KOMMUNER							

* ANTAL KOMMUNER INOM GRUPPEN SOM HAR DOKUMENTET

**ANDEL KOMMUNER INOM GRUPPEN SOM HAR DOKUMENTET (T.E.X. 7 AV 8 = 88%)

Förekomsten av kommunplaner redovisas inte i tabellen på föregående sida eftersom antalet kommuner som uppgivit att de har ett dokument med det namnet är för få (se sid 48).

De kommuner som bygger mycket har oftare lagt till dokument på sista raden än de som bygger lite. Det kan lika gärna bero på, att arkitekten som svarat haft bättre tid att besvara enkäten, bättre överblick eller varit mer planeringsinriktad, som på att andra förvaltningsövergripande dokument finns. En annan sak är att det sannolikt finns fler olika typer av specialplaner, program och utredningar i stora kommuner än i små.

Hänvisning

En jämförelse mellan svaren på fråga 1 och fråga 18 redovisas i samband med att vi redogör för svaren på fråga 18.

Slutsats

Det bör för flertalet kommuner finnas ett ganska bra underlag för att utarbeta en eventuell framtida marköversikt.

BEGRÄNSAD TÄTBEBYGGELSE UTAN KRAV PÅ DETALJPLAN

FRÅGA 2

SVAR

I planverkets skrivelse från augusti 1973 om lämplighetsprövning av bebyggelse utanför detaljplan anges att det med stöd av KÖ är möjligt att tillåta begränsad tätbebyggelse utan krav på detaljplan om det t ex rör sig om en mindre isolerad grupp fritidshus. • Utnyttjar Ni denna möjlighet? ☐ Ja ☐ Nej Om ja ☒ Vad anser Ni vara begränsad tätbebyggelse utan krav på detaljplan?	URVAL			EJ URVAL				
		JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	ANTAL %AV 50	35 70%	15 30%	50	45 78%	13 22%	58	ANTAL %AV 58

Kommentar

Ett av forskningsprojektets syften var att prova KÖ:s användbarhet. Frågan är ställd för att se, om det är vanligt att KÖ används för att slippa göra detaljplan eller alternativt för att underlätta kommunens hante-ringsrutiner.

Svar

50 av dem som ingick i urvalet har svarat på frågan.

Mer än två tredjedelar av kommunerna utnyttjar möjligheten att med stöd av KÖ tillåta begränsad tätbebyggelse utan krav på detaljplan.

Med begränsad tätbebyggelse avser de flesta som svarat 2-5 hus. Några få har angivit upp till 10 hus. Hälften av dem som svarat har kommenterat frågan. Dessa har angivit ytterligare villkor som skall uppfyllas för att man skall släppa fram bebyggelse utan detaljplan. Sådana kompletterande villkor kan gälla:

- husens relation till befintlig bebyggelse (närmare preciseringar förekommer vanligen ej bland svaren)
- bebyggelsetyp (man har olika syn på fritids- respektive permanenthus)

Svaren visar också att KÖ ofta används i samband med bedömningen av glesbebyggelseärenden.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

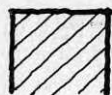
Vid genomgången av svaren fann vi, att det inte är någon större skillnad mellan socialistiska och borgerliga kommuner, när det gäller att utnyttja möjligheten att tillåta begränsad tätbebyggelse utan krav på detaljplan. Inte heller fann vi någon större skillnad mellan kommuner där fastighetsbildning utom plan är vanligast för permanentbebyggelse och sådana där den är vanligast för fritidsbebyggelse.

I övrigt se kommentarerna till höger om diagrammen på nästa sida.

FOLKMÄNGD ANT. INV. I TUSENTAL	-10'	10'-25'	25'-32.5'	32.5'-60'	60'-	TOTALT	KOMMENTAR	
ANTAL KOMMUNER SOM SVARAT PÅ FRÅGAN	9	11	12	10	8	50		INGEN KLAR TENDENS KAN UTLÄSAS VAD GÄLLER SAMBANDET FOLKMÄNGD OCH UT- NYTTJANDET AV MÖJ- LIGHETEN ATT TILLÅTA BEGRÄNSAD TÄTBE- BYGGELSE UTAN KRAV PÅ DETALJPLAN.
ANDEL KOMMUNER I RESP. GRUPP SOM UTNYTTJAR MÖJ- LIGHETEN	67%	55%	83%	70%	75%	70%		

BYGGANDE TOT. ANTAL LÄGENH.	-75	75-125	125-300	300-700	700-	TOTALT	KOMMENTAR	
ANTAL KOMMUNER SOM SVARAT PÅ FRÅGAN	8	12	15	11	4	50		FÄRRE AV DE KOM- MUNER SOM BYG- GER MYCKET AN- VÄNDER MÖJLIGHE- TEN ÄN AV DE KOM- MUNER SOM BYGGER LITE.
ANDEL KOMMUNER I RESP. GRUPP SOM UTNYTTJAR MÖJ- LIGHETEN	50%	83%	80%	64%	50%	70%		

ANTAL FASTIGHETS- BILDNINGAR PER ÅR UTOM PLAN	-35	35-75	75-	KOMMENTAR	
ANTAL KOMMUNER SOM SVARAT PÅ FRÅGAN	13	16	21		KOMMUNER MED FÅ NY- BILDADE FASTIGHETER UTOM PLAN ANVÄNDER OFTARE MÖJLIGHETEN ATT TILLÅTA BEGRÄNSAD TÄTBEBYGGELSE UTAN KRAV PÅ DETALJPLAN, ÄN KOMMUNER MED MÅNGA NYBILDADE FASTIGHETER
ANDEL KOMMUNER I RESP. GRUPP SOM UT- NYTTJAR MÖJLIGHETEN	100%	69%	52%		

= STAPLARNAS VISAR HUR STOR ANDEL AV KOMMUNERNA I RESP. GRUPP SOM UTNYTTJAR MÖJLIGHETEN ATT MED STÖD AV KÖ TILLÅTA BEGRÄNSAD TÄTBEBYGGELSE UTAN KRAV PÅ DETALJPLAN.

Självkritik

Man kan ju tänka sig att man använt KÖ därför att den finns till hands men hade klarat sig lika bra utan. Frågan borde därför kanske snarare gällt om KÖ varit en förutsättning för en enklare hantering. Vidare borde en klarare åtskillnad mellan permanent- och fritidsboende gjorts i frågan.

TÄTBEBYGGELSE AV MINDRE OMFATTNING

FRÅGA 3

SVAR

	URVAL			EJ URVAL			ANTAL
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
Ar 1977 ändrades reglerna i § 5 byggnadslagen rörande prövning av tätbebyggelse av mindre omfattning så att denna numera kan ske i anslutning till byggnadslovsprövning. • Ledde detta till en ändrad ärendehantering i Er kommun? ☐ Ja ☐ Nej • Ledde detta till en revidering av KÖ? ☐ Ja ☐ Nej • Blev resultatet tillräv bättre överensstämmelse mellan KÖ och faktisk ärendehantering? ☐ Ja ☐ Nej • Har kommunen delegationsrätt i tätbebyggelsefrågor, BS § 56.1.42 ☐ Ja ☐ Nej Om ja [>] Vilket år fick kommunen delegation?	ANTAL %AV49	13 26%	36 74%	49	21 34%	37 64%	58 %AV58
	ANTAL %AV50	3 6%	47 94%	50	2 3%	56 97%	58 %AV58
	ANTAL %AV38	10 26%	28 74%	38	5 14%	30 86%	35 %AV35
	ANTAL %AV50	50 100%	0 0%	50	58 98%	1 2%	59 %AV59

Kommentar

Syftet med frågan var att få klarhet i hur reformen om tätbebyggelse av mindre omfattning påverkat KÖ och kommunens användning av densamma.

Svar

50 av dem som ingick i urvalet har svarat på någon del av frågan. Reformen har inte nämnvärt påverkat KÖ och bara i 1/4 av kommunerna har ärendehantering påverkats. Som väntat anser de som ändrat sin ärendehantering, att ändringen lett till en bättre överensstämmelse mellan KÖ och faktisk ärendehantering.

KULTURHISTORISKT VÄRDEFULL BEBYGGELSE

FRÅGA 4

SVAR

	URVAL			EJ URVAL			
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
Ar 1980 utvidgades möjligheterna att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse så till vida att hela miljön och inte bara ett enskilt objekt kan beaktas							
• Har lagändringen lett till ändrad ärendehantering i Er kommun? ☐ Ja ☐ Nej	ANTAL 17 %AV 49	32 65%	49	15 25%	45 75%	60	ANTAL %AV 60
• Har riktlinjerna i KÖ reviderats på grund härav? ☐ Ja ☐ Nej	ANTAL 6 %AV 48	42 88%	48	4 7%	55 93%	59	ANTAL %AV 59
Om ja ▷ Har revideringen lett till bättre överensstämmelse mellan KÖ och faktisk ärendehantering? ☐ Ja ☐ Nej	ANTAL 3 %AV 10	7 30%	10	4 29%	10 71%	14	ANTAL %AV 14

Svar

49 av dem som ingick i urvalet har svarat på någon del av frågan.

Ärendehanteringens har ändrats i ungefär 1/3 av kommunerna. Riktlinjerna har vanligen inte reviderats p g a lagändringen.

Kommentar

Observera att i bara 6 kommuner har riktlinjerna reviderats, trots det har 10 svarat på sista delfrågan.

Fundering

Kanske borde svarsalternativen i sista frågan i stället ha varit, bättre, sämre, lika bra.

Frågan om revideringar och ajourhållning av KÖ är intressant och svår. Vi återkommer till den i sista kapitlet.

ANVÄNDNING

FRÅGA 5

SVAR

Användningen av KÖ:s olika delar varierar mellan olika förvaltningar och kommuner. Vilka delar används mest inom Er kommun?	URVAL		EJ URVAL	
	ANTAL	% AV 52	ANTAL	% AV 59
☐ Riktlinjetext och -karta	46	88%	51	86%
☐ Bestämmelsekarta	16	31%	22	37%
☐ Lagtextbilaga	2	4%	2	3%
☐	2	4%	7	12%

Svar

52 har svarat på frågan. 90 % anger att de använder riktlinjetext och -karta mest. 1/3 av kommunerna anger att bestämmelsekartan används mest. Lagtextbilaga tycks ej användas i nämnvärd utsträckning. De två arkitekter som lagt till annat i sista raden nämner intresseredovisning, åtgärdsprogram och inventeringsunderlag i kartform. 2 svarande, påpekade att det inte går att rangordna mellan KÖ's delar, den används som en helhet. 4 har enbart kryssat för bestämmelsekarta. Två arkitekter anger lagtextbilagan dock i båda fallen tillsammans med annat.

Självkritik

Frågan har uppfattats olika av de svarande. En del har svarat på frågan med att ange det dokument som används mest, andra har tolkat mest som mycket och angivit flera dokument. Detta gör det svårt att göra precisa uttalanden. Tyvärr vet vi inte heller hur många kommuner som har gjort en bestämmelsekarta respektive lagtextbilaga. Därför vet vi inte heller om det är många eller få som har dessa dokument och inte använder dem.

Fundering

I samband med KÖ-arbetet rekommenderade Planverket, att kommunerna på en karta skulle markera de senaste årens byggnadslovsärenden och ange om de resulterat i avslag eller tillstyrkanden. Det hade varit intressant att veta om denna typ av karta gjorts och om den använts.

Till sist ett citat:

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Någon skillnad mellan kommuner med olika folkmängd, när det gäller hur man svarar, har vi inte iakttagit. Inte heller mellan svaren från dem, som deltagit i arbetet med ursprunglig KO, och dem som inte gjort det. Om man däremot tittar på det totala byggandet märks vissa skillnader i uppskattningen av bestämmelsekartan. Det är färre av de kommuner som bygger mycket som anger bestämmelsekartan bland de delar som används mest än det är bland dem som bygger lite.

TOTALT BYGGANDE LGH/ÅR	-75	75-125	125-300	300-700	700 -	TOTALT
TOTALT ANTAL KOMMUNER INOM GRUPPEN SOM SVARAT	8	12	17	11	4	52
% I RESP. GRUPP SOM ANGIVIT BESTÄMMELSEKARTA SOM DEN DEL AV KÖ SOM ANVÄNDS MEST	38%	33%	29%	27%	25%	31%

Någon skillnad mellan kommuner med olika politisk färg har vi inte kunnat iaktta. Inte heller mellan kommuner som har övervägande nybildade fastigheter utom plan för permanenthus och sådana där nybildade fastigheter för fritidshus överväger. Ser man inte till fördelningen av fastighetsbildningar utom plan på permanent- och fritidsbostäder utan bara på antalet fastighetsbildningar totalt finns dock skillnader. Stadsarkitekter i kommuner med många fastighetsbildningar utom plan anger betydligt oftare bestämmelsekartan än planarkitekter i kommuner med få fastighetsbildningar utom plan.

ANTAL FASTIGHETSBLDNINGAR UTOM PLAN	-35	35-75	75 -	TOTALT
TOTALT ANTAL KOMMUNER INOM GRUPPEN	24	15	13	52
% AV RESP. GRUPP SOM ANGIVIT BESTÄMMELSEKARTA BLAND DE DELAR AV KÖ SOM ANVÄNDS MEST	12%	20%	77%	31%

Kommentar

Svaren på fråga 8 jämförde vi med svaren på fråga 5. Detta gav dock inte något speciellt.

ÅTGÄRDER FÖR ÖKAD ANVÄNDBARHET

FRÅGA 6

Vilka förändringar krävs främst för att kunna öka användbarheten av Er KÖ anser Du?

Kommentar

Syftet med frågan var flerfaldigt. Att få kännedom om upplevda brister hos KÖ. Att få uppslag och idéer till förbättringar. Att indirekt få en känsla för hur den intervjuade ser på kommunal planering av denna art.

Svar

Det finns en del processinriktade synpunkter. Man vill ha en bättre revidering, ajourhållning (9 st), bättre politisk förankring (5 st), bättre info om KÖ (1 st). De processinriktade synpunkterna är dock förvånansvärt få.

Också de direkta kraven på en bättre utformning är få. Några nämner, förenkling, förtydligande, bättre redigering (9 st). En del synpunkter berör dock indirekt utformningen t ex kraven på ökad detaljeringsgrad, fördjupning etc (6 st).

När det gäller innehållet är kommentarerna ännu färre. Utöver synpunkter på ökad detaljeringsgrad mer allmänt (6 st, se ovan) finns synpunkter på att bredda innehållet genom diverse kompletteringar t ex ekonomi (2 st), kulturhistoriska miljöer (1 st), målformuleringar och riktlinjer (1 st), service (1 st), buller (1 st).

Förklaringar

Idéerna till förbättringar är få, vilket kan tyda på att KÖ redan från början funnit sin form. Ett annat skäl till de få synpunkterna kan vara, att man inte haft tid att utveckla sina idéer i samband med att man svarat på enkäten.

Jämförelse med svaren på de två inledande frågorna

Enkäten inleddes med två mer allmänna frågor, se bilaga 1, där vi frågade "Vad är dåligt med KÖ?" och "Vad är bra med KÖ?"

Om man jämför svaret på denna fråga med den inledande frågan "Vad är dåligt med KO?" finner man en god överensstämmelse. 4 st anser där att den snabbt blir inaktuell, 7 st att den är svårläst, svårbegriplig, 6 st att den är för översiktlig (storskalig), 7 st att den är dåligt politiskt förankrad, 7 st att den är dåligt förankrad i lagtexter och ett svagt styrmedel.

Om man jämför med den andra inledande frågan "Vad är bra med KO?" finner vi i dessa svar att 23 st anser KO vara ett bra underlag för beslut i plan- och byggnadslovsärenden. Detta stämmer väl med svaren på frågorna 1-4 som ger samma intryck. Vidare anser 13 st att KO är ett bra underlag vid information till och diskussioner med politiker och allmänhet. 16 st anser att KO ger en samlad bild över hela kommunen.

NYTTIGA ARBETSMOMENT

FRÅGA 7

SVAR

Vilket/-a arbetsmoment (programarbete, utarbetande av KÖ och den färdiga produkten) när det gäller framtagandet anser Du har varit nyttigast för:	ANT SVAR	DÄRAV SVAR ANGÅENDE	ANT SVAR					
			5	10	15	20	25*	
• kommunstyrelsen	35	PROGRAMARBETET	[Bar chart showing distribution for Programarbete]					15
.....		UTARBETANDE AV KÖ DEN FÄRDIGA PROD	[Bar chart showing distribution for Utarbetande av KÖ]					8
• byggnadsnämnden	39	"	[Bar chart showing distribution for Byggnadsnämnden]					6
.....		"	[Bar chart showing distribution for Tjänstemän inom kommunen]					9
• tjänstemän inom kommunen	35	"	[Bar chart showing distribution for Länsstyrelsen]					6
.....		"	[Bar chart showing distribution for Allmänheten]					16
• länsstyrelsen	30	"	[Bar chart showing distribution for Kommunstyrelsen]					5
.....		"	[Bar chart showing distribution for Byggnadsnämnden]					8
• allmänheten	32	"	[Bar chart showing distribution for Tjänstemän inom kommunen]					20
.....		"	[Bar chart showing distribution for Länsstyrelsen]					5
.....			[Bar chart showing distribution for Kommunstyrelsen]					1
.....			[Bar chart showing distribution for Byggnadsnämnden]					0
.....			[Bar chart showing distribution for Tjänstemän inom kommunen]					27

* DE I FRÅGAN FÖRESLAGNA SVARSALTERNATIVEN HAR VANLIGEN ANVÄNTS. I ENSTAKA FALL HAR ANDRA SVARSALTERNATIV ANGIVITS. DÄRAV SKILLNADEN MELLAN SIFFRAN I KOLUMNEN "ANT. SVAR" OCH SUMMAN AV DE TRE SIFFRORNA LÅNGST TILL HÖGER

Kommentar

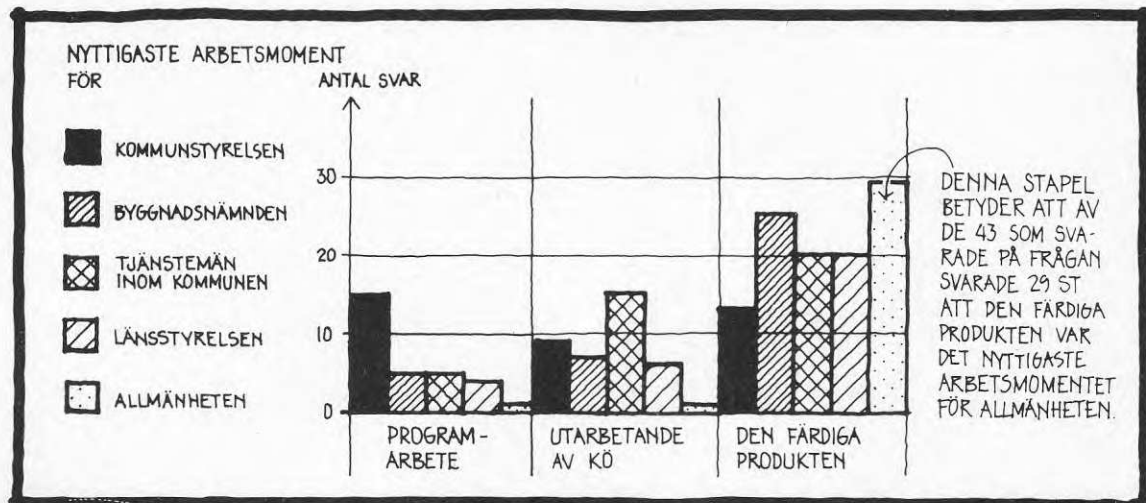
Syftet var, att undersöka hur utbredd uppfattningen är, att arbetet med ett översiktligt bedömningsunderlag i sig har ett egenvärde. För vem är det i så fall värdefullt? Syftet var också att få en bild av vem som använder den färdiga produkten.

Svar och slutsatser

Programarbetet har av många svarande ansetts nyttigt för i första hand kommunstyrelsen, vilket kanske tyder på att i huvudsak kommunstyrelsen och planförfattaren deltar i detta arbete.

Utarbetandet av KÖ har ansetts nyttigt för i första hand tjänstemän inom kommunen, men också för KS. (Det senare bör i varje fall vara fallet om arbetet med KÖ bedrivits av tjänstemän direkt under KS.)

Omkring hälften av kommunerna anser, att den färdiga produkten har varit nyttigast för allmänheten och för BN. Även de övriga tre intressenterna (TJM, LST, KS) anses ha nytta av den färdiga produkten.

Självkritik

Frågan är något otydligt ställd. Man kan ju tycka att programarbetet varit nyttigast men inte nyttigt. Dessutom är "den färdiga produkten" inget arbetsmoment. Vidare kan en del ha valt att bara svara med ett alternativ som nyttigast, medan andra tolkat nyttigast som nyttig och givit flera svar. De kommentarer som bifogats svaren tyder dock på, att den tolkning vi gjort av svaren och de slutsatser vi dragit är riktiga.

KÖ:s FUNKTIONER

FRÅGA 8

SVAR

Vilka funktioner anser Du vara Er KÖ:s bästa?	URVAL		EJ URVAL	
	ANTAL	% AV 52	ANTAL	% AV 59
☐ Beslutsunderlag - enhetligare beslut	32	62 %	40	68%
☐ Underlättar behandling av plan- och byggärenden	37	71 %	39	66%
☐ Informationsmedia	19	37 %	4	7%
☐ Avgränsar kommunala och statliga intressen	6	12 %	2	3%
☐ Underlag för annan planering	10	19 %	16	27%
☐ Annat.....	3	6 %	4	7%

Svar

52 har svarat på frågan. 14 har endast prickat för ett svarsalternativ, övriga har satt flera kryss. KÖ fungerar uppenbarligen bra i det interna arbetet. Man får enhetligare beslut och en enklare behandling av plan- och byggärenden. I ungefär en tredjedel av kommunerna anser stadsarkitekterna att KÖ är ett användbart informationsmedia. Bara 12 % anser den vara ett bra hjälpmedel för att avgränsa kommunala och statliga intressen. 1/5 ser KÖ som ett bra underlag för annan planering.

Självkritik

Det hade varit bra om fråga 7 och 8 tydligare relaterats till varandra, så att sambandet mellan funktion och arbetsmoment framgick av frågan.

Kanske skulle också en värdeskala liknande den i fråga 9 ha underlättat för de intervjuade att svara nyanserat.

Hur bra skall en funktion vara för att räknas till "de bästa".

Jämförelse mellan urval och ej urval

På fråga 1-7 har de kommuner som ingår i urvalet och de som inte gör det svarat i stort sett lika. När det gäller fråga 8 finns dock en markant skillnad på flera punkter.

Bara 7 % av kommunerna som inte ingår i urvalet (mot 37 % i urvalet) anser att bland KÖ:s bästa funktioner ingår att vara ett informationsmedia. Bara 3 % tar upp avgränsning mellan statliga och kommunala intressen som en bästa funktion och hela 27 % anser KÖ vara ett bra underlag för annan planering.

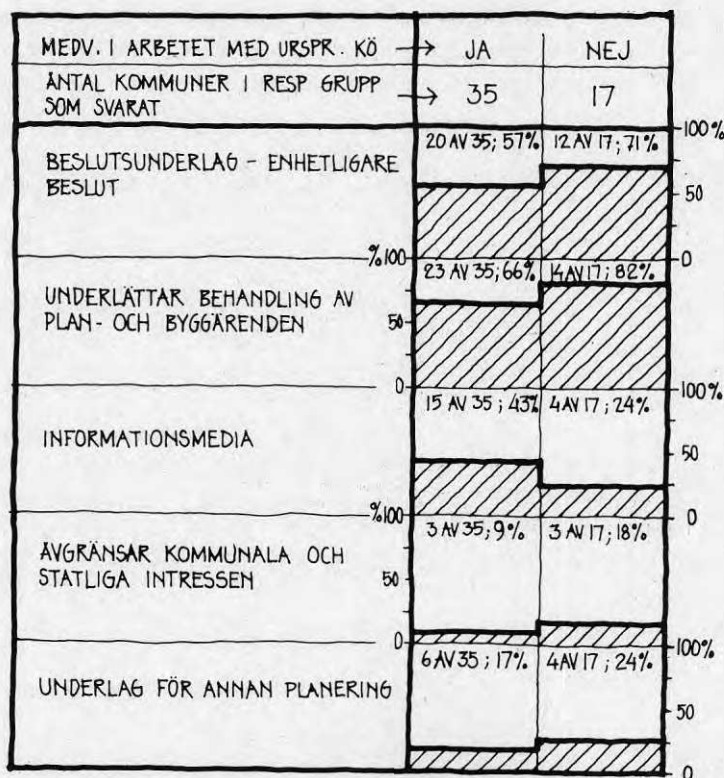

Försök till förklaring

Kan det vara så, att de som frivilligt svarat och således inte ingår i urvalet, ställer större krav på information och avgränsning och har större intresse för annan planering i genomsnitt än de som ingår i urvalet? Är de planerare som svarat, trots att de ej varit med i urvalet, i genomsnitt "mera engagerade"?

Svarens fördelning på olika kommuntyper

När vi studerat om svaren från kommuner med olika folkmängd skilt sig från varandra, har vi inte hittat några genomgående skillnader. Däremot har de, som medverkat i arbetet med ursprunglig KÖ, i genomsnitt svarat mer negativt än de, som inte medverkat. Detta gäller alla de uppräknade funktionerna utom den som informationsmedia. (Jfr dock svaren på fråga 9.) Kan man haft för stora förväntningar på övriga punkter, men haft lättare att använda KÖ som informationsmedia p g a att man deltog i det ursprungliga arbetet?

Jämförelse med svar på andra frågor

En jämförelse mellan svaren på fråga 5 och på fråga 8 gav inget speciellt.

Hänvisningar

Svaren på fråga 8 har också jämförts med svaren på fråga 9 och 10, se under redovisningen av svaren på dessa frågor.

KÖ SOM BESLUTSUNDERLAG - INFORMATIONSMATERIAL

FRÅGA 9

SVAR

Om Du ser tillbaka efter ett par års praktisk tillämpning - hur anser Du KÖ fungerat som beslutsunderlag respektive informationsmaterial?					URVAL		EJ URVAL		
					ANTAL	%AV 50	ANTAL	%AV 30	
Beslutsunderlag	Mycket bra	Bra	Mindre bra	Dåligt	MYCKET BRA	0	0%	9	30%
	☐	☐	☐	☐	BRA	37	74%	4	13%
					MINDRE BRA	11	22%	13	43%
					DÅLIGT	2	4%	4	14%
Informations- material						ANTAL	%AV 51	ANTAL	%AV 59
	☐	☐	☐	☐	MYCKET BRA	4	8%	3	5%
					BRA	21	41%	26	44%
					MINDRE BRA	18	35%	25	42%
				DÅLIGT	8	16%	5	9%	

Svar

50 har svarat på frågan.

Det är ungefär lika många som tycker att KÖ fungerar bra som informationsmaterial, som det är, som tycker den fungerar dåligt. När det gäller KÖ:s funktion som beslutsunderlag är man långt mer positiv. Se bild på nästa sida.

De som angett motiv till att de anser att KÖ fungerat "bra" som informationsmaterial har angett motivet "ger en samlad bild över gällande bestämmelser".

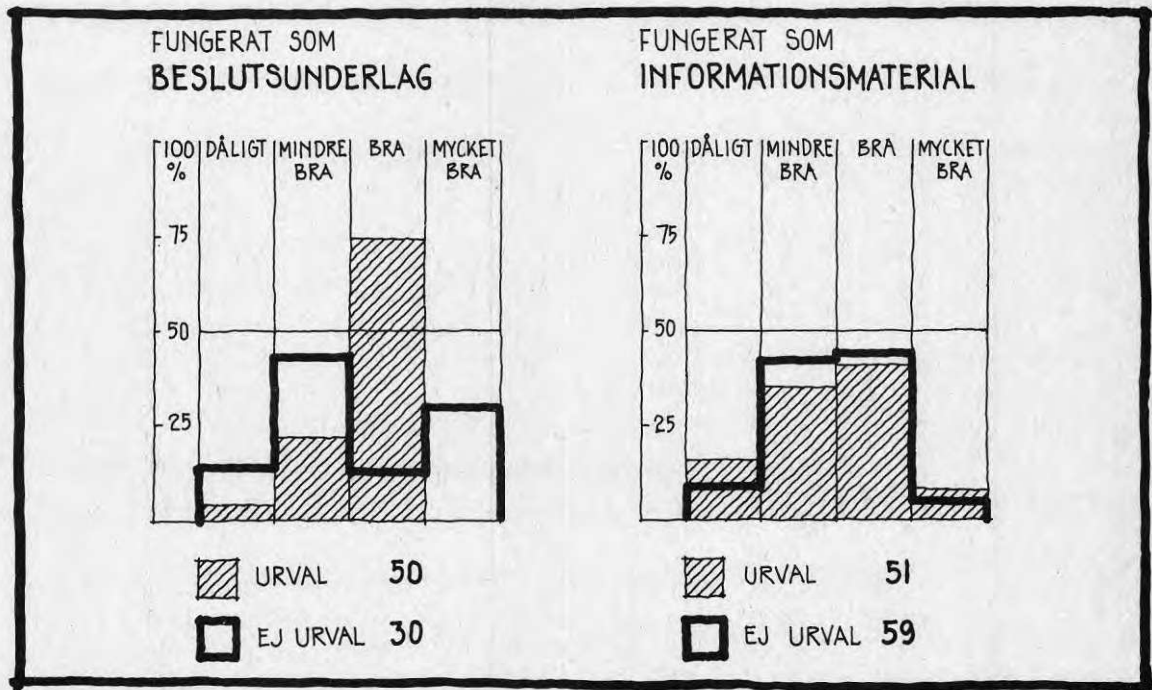
Av dem som angett motiv till varför de anser att KÖ fungerat "mindre bra" eller "dåligt" som informationsmaterial har alla angett motiven "dålig spridning" eller "svårsläst".

De som angett motivet dålig spridning som skäl kan ha menat två olika saker. Dels dålig spridning inom förvaltningen dels dålig spridning till allmänhet, företag, organisationer etc. Vilket man menar framgår vanligen ej av svaren.

Jämförelse mellan urval och ej urval

Bara 30 av dem som inte ingick i urvalet har besvarat frågan.

När vi jämförde svaren från kommuner som ingick i vårt urval med svaren från kommuner som inte gjorde det fann vi en skillnad. De som ej ingick i urvalet var oftare negativa till KÖ:s funktion som beslutsunderlag. De som var positiva var dock mer positiva än de som ingick i urvalet. Däremot var inställningen till KÖ:s funktion som informationsmaterial densamma.

Försök till förklaring

Låt oss anta att de som svarat "frivilligt" i genomsnitt är mer engagerade än de som, p g a att de ingick i urvalet, utsattes för press att svara. Då skulle skillnaderna kunna förklaras av att en del av dem som inte ingick i urvalet hade stora ambitioner och anser sig ha lyckats medan andra hade stora ambitioner och anser sig inte ha kunnat förverkliga sina idéer. Därför finns i gruppen "ej urval" svar som ligger mer mot ytterligheterna.

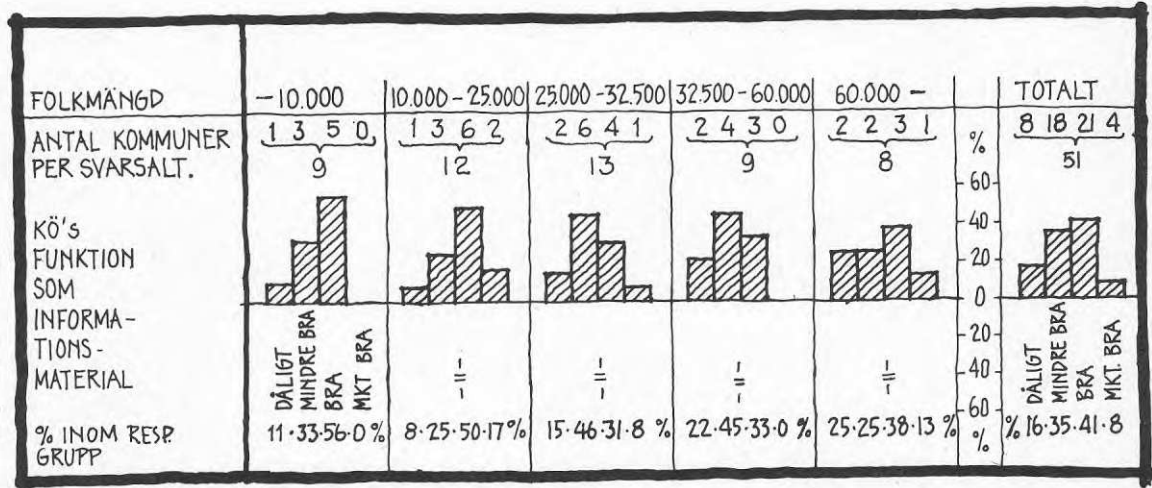
Man kan också tänka sig att skälet till att svara "frivilligt" antingen är att man är mycket positiv till KÖ och därför svarar, eller att man är mycket negativ. Detta bör också ge samma typ av fördelning.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Bland kommuner med mer än 60 000 invånare har 63 % av svarspersonerna svarat att KÖ fungerat bra som beslutsunderlag och således 37 % att den fungerat dåligt. Detta är en klart mer negativ inställning än bland övriga storleksgrupper där 73-78 % svarat att den fungerat bra som beslutsunderlag.

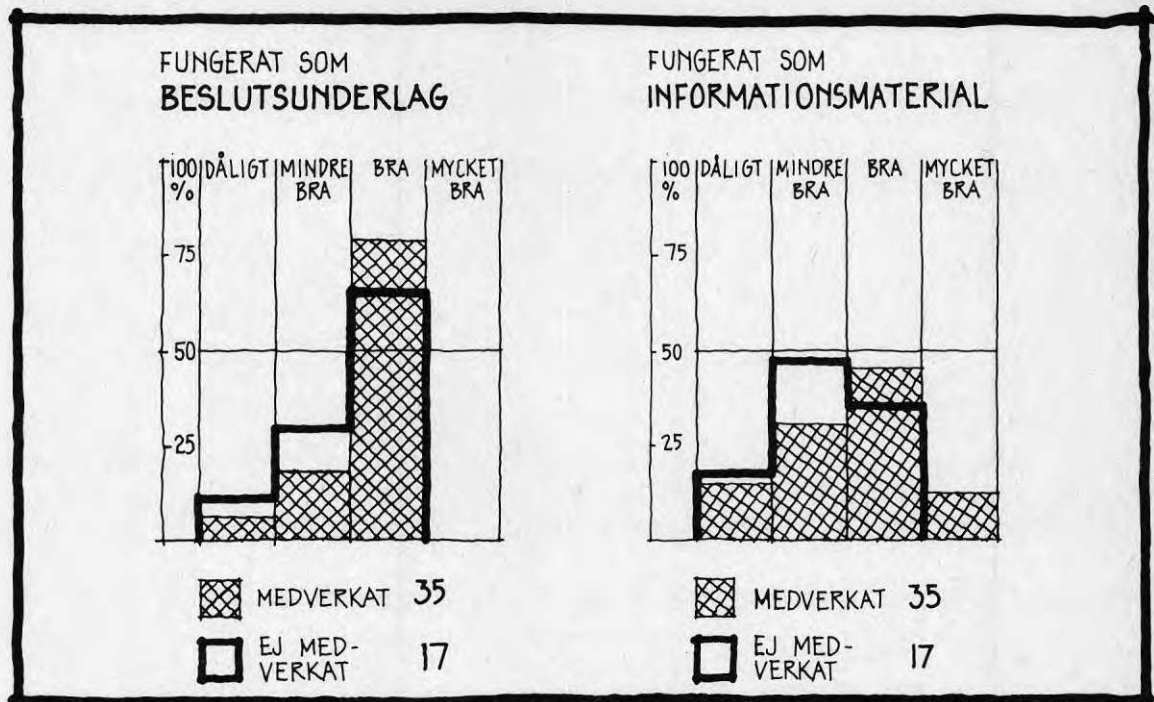
När det gäller funktionen som informationsmaterial är de svarande arkitekterna i de folkrika kommunerna oftare negativa än i de med mindre folkmängd.

OBSERVERA ATT ANTALET KOMMUNER I RESP. GRUPP ÄR MYCKET FÅ. ÄNDRAR BARA EN SVARANDE SITT SVAR, SÅ GER DET STOR EFFEKT I DIAGRAMMET. DETTA ÄR SÄRSKILT TYDLIGT HÄR MEN GÄLLER I STÖRRE ELLER MINDRE OMFATTNING MÅNGA AV TABELLERNÄ OCH DIAGRAMMEN

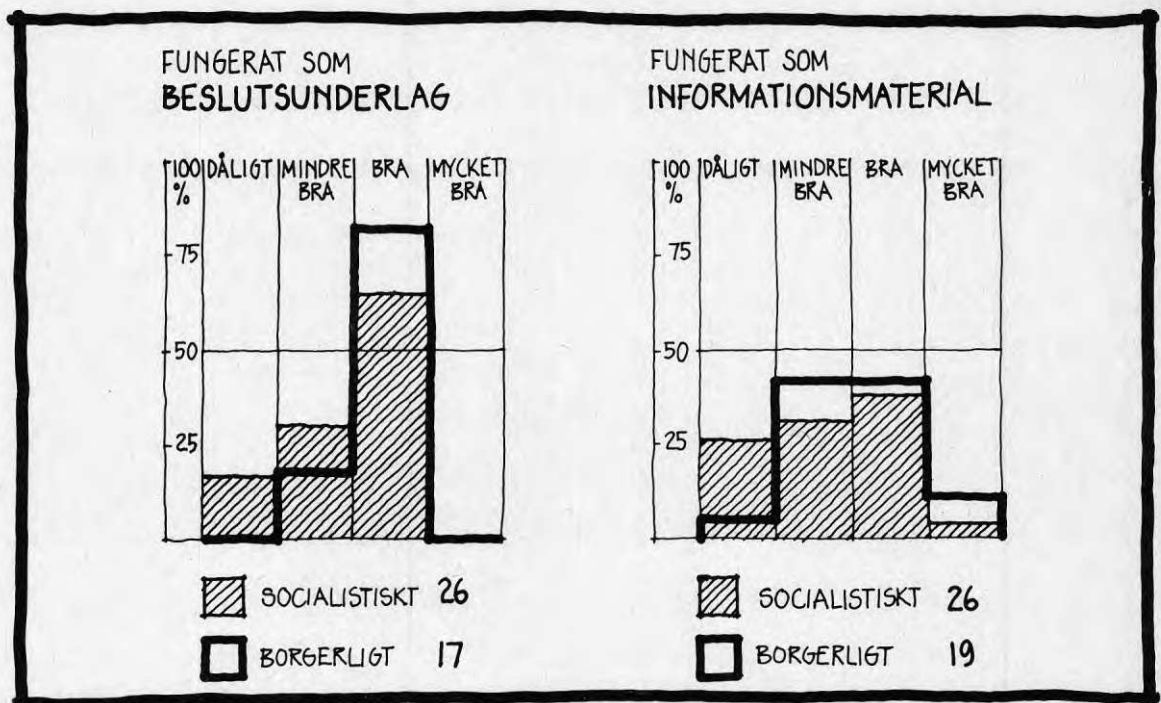

Någon klar skillnad i inställning till KÖ:s funktion som beslutsunderlag och som informationsmaterial kan vi inte se när vi jämför kommuner som bygger olika mycket.

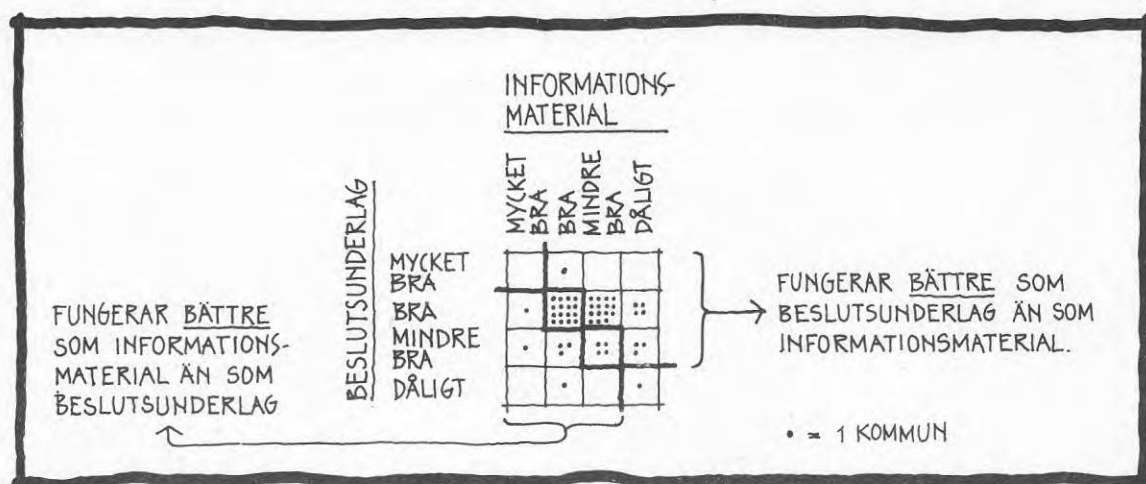
När man jämför svaren från dem som medverkat i arbetet med ursprunglig KÖ med svaren från dem som inte gjort det visar det sig, inte helt oväntat, att de som medverkat oftare är positiva än de som inte medverkat.

En större andel svarande i borgerliga kommuner än i socialistiska är positiva både till KÖ:s funktion som beslutsunderlag och som informationsmaterial.

23 svarande avger ett positivare omdöme om KÖ:s funktion som beslutsunderlag än som informationsmaterial, 21 avger samma omdöme och bara 6 avger ett positivare omdöme om KÖ:s funktion som informationsmaterial än om dess funktion som beslutsunderlag.

Jämförelse med svar på andra frågor

I fråga 8 frågade vi vilka funktioner som var KÖ:s bästa. Svarar man t ex beslutsunderlag där borde man tycka att KÖ fungerar bra som beslutsunderlag och svara i enlighet med det på fråga 9. Så tycker också 26 av de som svarat. 5 svarar att KÖ:s bästa funktion är som beslutsunderlag men att KÖ fungerar mindre bra eller dåligt som beslutsunderlag. Detta kanske kan tolkas så att den svarande anser att KÖ fungerar dåligt i alla avseenden men ändå bäst som beslutsunderlag.

Samma tendens i stort får vi, om vi gör samma jämförelse mellan svaren på fråga 8 och 9 vad gäller KÖ som informationsmedia. 2 av de som anser att KÖ:s bästa funktion är som informationsmedia tycker att KÖ fungerar mycket bra som informationsmaterial, 14 svarar bra d v s 16 är positiva. 2 svarar mindre bra och en av dem som anser att KÖ:s bästa funktion är som informationsmedia tycker att KÖ fungerar dåligt som informationsmaterial.

Speciellt bland dem, som anser att KÖ:s bästa funktion är att den avgränsar kommunala och statliga intressen, är man negativ till KÖ som beslutsunderlag (4 av 6 svarande). Å andra sidan är det få svarande i den gruppen varför materialet kan visa fel.

Slutligen tycks det finnas ett motsatsförhållande mellan KÖ:s funktion som informationsmaterial å ena sidan och å andra sidan dess funktion som beslutsunderlag samt dess funktion som underlag för annan planering. Omkring 60 % anser dessa funktioner vara KÖ:s bästa och tycker att KÖ fungerar mindre bra eller dåligt som informationsmaterial. Samma sak gäller dem som menar att KÖ:s bästa funktion är att den underlättar behandlingen av plan- och byggnadslovsärenden.

FRÅGA 8. VILKA FUNKTIONER ANSER DU VARA KÖ'S BÄSTA ?	ANTAL SOM SVARAT PÅ FRÅGA 8	ANTAL SOM SVARAT PÅ BÅDE FRÅGA 8 OCH 9	BESLUTS- UNDERLAG				ANTAL SOM SVARAT PÅ BÅDE FRÅGA 8 OCH 9	INFORMATIONSMATERIAL			
			DÅLIGT	MINDRE BRA	BRA	MYCKET BRA		DÅLIGT	MINDRE BRA	BRA	MYCKET BRA
BESLUTSUNDERLAG	32	31	3% •	13% ••	84% ••••••••••	0% •	31	13% ••	45% •••••	35% •••••	6% •
UNDERLÄTTAR BEHANDL AV PLAN- OCH BYGGÄRENDE	37	36	0% •	25% •••	75% ••••••••••	0% •	36	17% •••	42% •••••	31% •••••	11% ••
INFORMATIONSMEDIA	19	18	6% •	28% •••	67% ••••••••••	0% •	19	8% •	11% •	74% ••••••••••	11% •
AVGRÄNSAR KOMMUNALA OCH STATLIGA INTRESSEN	6	6	17% •	50% •••	33% •	0% •	6	0% •	50% •••	33% •	17% •
UNDERLAG FÖR ANNAN PLANERING	10	10	0% •	30% •••	70% •••••	0% •	10	10% •	50% •••••	30% •••	10% •
ANNAT	3	2	50% •	0% •	50% •	0% •	3	33% •	33% •	33% •	0% •
ANTAL SOM SVARAT PÅ FRÅGA 9			2	11	37	0	→	8	18	21	4

Hänvisning

Svaren på fråga 9 jämförs med svaren på fråga 10 och fråga 20 i samband med att svaren på dessa frågor redovisas.

Fortsatt forskning

Det vore intressant att forska vidare kring frågan om synen på, behovet av och metoder för att avgränsa kommunala och statliga intressen från varandra.

ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN

FRÅGA 10

SVAR

	URVAL		EJ URVAL	
	ANTAL	%	ANTAL	%
KÖ är i likhet med andra planer ofta svår att förstå för allmänhet och politiker. Vidtog Ni några särskilda åtgärder för att öka förståelsen hos				
Ja Nej				
☐ ☐ politiker				
☐ ☐ allmänhet				
Om ja ▷ Vad gjorde Ni?				
☐ förenklad populärupplaga				
☐ speciella illustrationer (flygfoton, teckningar m m)				
☐ utställningsmaterial				
☐ informationsmöten				
☐ utskick till hushåll				
☐ kurser för politiker inom kommunen				
☐ kurser för tjänstemän inom kommunen				
☐				
POLITIKER	46	% AV 46	52	% AV 52
JA	25	54 %	31	60 %
NEJ	21	46 %	21	40 %
ALLMÄNHET	49	% AV 49	54	% AV 54
JA	34	69 %	37	69 %
NEJ	15	31 %	17	31 %
OM JA	37	% AV 37		% AV 44
	4	11 %	8	18 %
	8	22 %	7	16 %
	23	62 %	26	59 %
	32	86 %	36	82 %
	5	14 %	4	9 %
	1	3 %	2	5 %
	1	3 %	2	5 %
	4	11 %	7	16 %

Svar

Av de 52 kommunerna som lämnat enkätsvar har 46 svarat på frågan om politiker och 49 om allmänhet. 37 har besvarat följdfrågan.

Ungefär hälften av de som svarat anser att den egna kommunen har vidtagit åtgärder för att öka begripligheten för politiker och 2/3 för allmänheten.

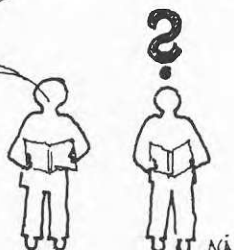
Det man framför allt gjort är att ställa ut materialet och hålla informationsmöten. Självfallet kan också övriga kommuner ha ställt ut och informerat men i så fall ser inte stadsarkitekten det som någon särskild åtgärd. Intressant är att så få kommuner arbetat med själva plandokumentet eller med en populärupplaga. Jfr fråga 20.

Kommentar

Av svaren kan inte utläsas om man anser att åtgärderna haft önskad effekt. Inte heller om man vidtagit olika åtgärder för att nå politiker resp allmänhet.

NEJ,
DEN ÄR EJ
SVÅR ATT FÖRSTÅ.
DET FÅR VARA MÅTTA
PÅ ENFALDEN!

I mycket är svaren beroende på den svarandes grundläggande värderingar. En svarande som inte ingick i urvalet skrev

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Svarande i kommuner med upp till 32 500 invånare har i stort sett svarat lika när det gäller om man vidtagit några särskilda åtgärder för att öka förståelsen hos politiker och hos allmänhet. Man har svarat betydligt mer negativt från de 9 resp 10 kommuner som har mellan 32 500 och 60 000 invånare när det gäller åtgärder för politiker och något mer negativt när det gäller åtgärder för allmänhet. Från de riktigt stora kommunerna har å andra sidan svaren varit mer positiva. Eftersom storlek på kommun och svarandes medverkan i arbetet med ursprunglig KÖ samvarierar, se sid 37, och medverkande är mer positiva, se sid 73, så är det osäkert om det är kommunens folkmängd eller medverkan som ger utslag i svaren.

Vi har inte kunnat upptäcka någon större skillnad mellan stora och små kommuner när det gäller svaren om vad man gjort*.

FOLKMÄNGD		-10'	10'-25'	25'-32.5'	32.5'-60'	60'-	TOT.
HAR VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN HOS <u>POLITIKER</u>	JA	:: 50%	::: 54.5%	::: 54.5%	:: 33%	::: 86%	25
	NEJ	:: 50%	:: 45.5%	:: 45.5%	::: 67%	. 14%	21
ANTAL KOMMUNER		8	11	11	9	7	46
HAR VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN HOS <u>ALLMÄNHETEN</u>	JA	::: 67%	::: 67%	::: 70%	::: 60%	::: 87.5%	34
	NEJ	:: 33%	:: 33%	:: 30%	:: 40%	. 12.5%	15
ANTAL KOMMUNER		9	12	10	10	8	49

*) Se även Gidlund J, 1981, Planering och medinflytande (BFR) R 32:1981, sid 94.

Svarande från borgerliga kommuner har i båda fallen svarat aningen mer positivt än från socialistiska. Svarande från de borgerliga och de socialistiska kommunerna har i stort sett svarat lika när det gäller vad man gjort. De enda större skillnaderna gäller speciella illustrationer och utskick till hushållen. I båda dessa fall har åtgärden varit vanligare hos de borgerliga kommunerna än hos de socialistiska.

POLITISK FÄRG		SOC.	BORG.
HAR VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅElsen HOS POLITIKER	JA	●●●● 54,5%	●●●● 58%
	NEJ	●●●● 45,5%	●●●● 42%
ANTAL KOMMUNER		22	19
HAR VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅElsen HOS ALLMÄNHETEN	JA	●●●●● 68%	●●●●● 74%
	NEJ	●●●● 32%	●●● 26%
ANTAL KOMMUNER		25	19

POLITISK FÄRG		SOC. ANT KOM. = 22	BORG. ANT. KOM. = 19
ÅTGÄRD	FÖRENKLAD POPULÄRUPPLAGA	●● 9%	●● 11%
	SPECIELLA ILLUSTRATIONER	●● 9%	●●● 32%
	UTSTÄLLNINGSMATERIAL	●●●● 55%	●●●● 5%
	INFORMATIONSMÖTEN	●●●●● 68%	●●●●● 77%
	UTSKICK TILL HUSHÅLL	● 5%	●● 21%
	KURSER FÖR POLITIKER	● 5%	0%
	KURSER FÖR TJÄNSTEMÄN	● 5%	0%
	ANNAT	●● 9%	11%
	ANTAL ÅTGÄRDER		36

Om man i stället jämför svaren från dem som medverkat i arbetet med ursprunglig KÖ med svaren från dem som inte medverkat, har de som medverkat svarat betydligt mer positivt när det gäller åtgärder för politiker än de som inte medverkat. Samma sak gäller åtgärder för allmänheten. De som inte medverkat i ursprunglig KÖ har enbart angivit utställningsmaterial och informationsmöten när det gäller vad man gjort. De som medverkat har svarat betydligt mer varierat.

MEDVERKAT I KÖ		JA	NEJ	TOT.
HAR VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅElsen HOS POLITIKER	JA	●●●● 67%	●● 31%	25
	NEJ	●●● 33%	●●●● 69%	21
ANTAL KOMMUNER		30	16	46
HAR VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅElsen HOS ALLMÄNHETEN	JA	●●●● 78%	●●● 53%	34
	NEJ	●●● 22%	●●●● 47%	15
ANTAL KOMMUNER		32	17	49

MEDVERKAT I URSPRUNGLIG KÖ →		JA TOT. 30ST	NEJ TOT. 16ST	TOT.
ÅTGÄRD	FÖRENKLAD POPULÄRUPPLAGA	●● 13%		4
	SPECIELLA ILLUSTRATIONER	●●●● 27%		8
	UTSTÄLLNINGSMATERIAL	●●●● 63%	●● 25%	23
	INFORMATIONSMÖTEN	●●●● 77%	●●● 56%	32
	UTSKICK TILL HUSHÅLL	●● 17%		5
	KURSER FÖR POLITIKER	● 3%		1
	KURSER FÖR TJÄNSTEMÄN	● 3%		1
	ANNAT	●● 13%		4
	ANTAL ÅTGÄRDER	65	13	78

Försök till förklaringar

Skillnaden på svar från dem som medverkat och dem som inte medverkat i arbetet med den ursprungliga KÖ:n behöver inte bero på en faktisk skillnad. Den kan bero på att de som var med vet mer om vad som gjordes. Den kan också bero på att de som medverkat är angelägna om att ställa utfört arbete i en bättre dager än vad de är som ej deltog. Skillnaden kan också vara faktisk och bero på att de som fortfarande är kvar i kommunen är mer engagerade i sitt arbete eller i kommunen och därför bjudit till mer eller också att de haft ett bättre stöd hos politikerna och därför kunnat göra mer.

Jämförelse med svar på andra frågor

Vi har jämfört svaren på fråga 8 (om KÖ:s bästa funktioner) och på fråga 10 (om åtgärder som vidtas för att öka förståelsen) med varandra, dock utan att hitta några speciellt intressanta mönster.

FRÅGA 8 VILKA FUNKTIONER ÄR KÖ'S BÄSTA ?	ANTAL KOMMU- NER SOM ANGIVIT RESP. SVARS- ALT	FRÅGA 10 VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN HOS			
		POLITIKER		ALLMÄNHET	
		JA	NEJ	JA	NEJ
		25	21	34	15
BESLUTSUNDERLAG — ENHETLIGARE BESLUT	32	13 (19) 6	20 (12) 9	10 (22) 12	24 (8) 7
UNDERLÄTTAR BEHANDL. AV PLAN- O. BYGGÄRENDE	37	21 (16) 9	22 (15) 6	13 (24) 10	26 (11) 14
INFORMATIONSMEDIA	19	8 (11) 24	14 (5) 16	3 (16) 18	17 (2) 13
AVGRÄNSAR KOMMUNALA OCH STATLIGA INTRESSEN	6	5 (1) 24	2 (4) 17	3 (3) 31	3 (3) 12
UNDERLAG FÖR ANNAN PLANERING	10	5 (5) 20	5 (5) 16	3 (7) 27	7 (3) 12
ANNAT	3	1 (2) 23	2 (1) 20	1 (2) 32	2 (1) 14

DU LÄSER BILDEN SÅ HÄR:

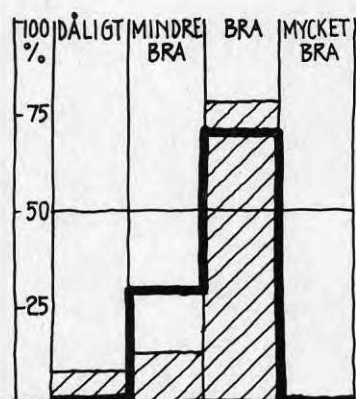
AV DE 6 SOM KRYSSAT FÖR "AVGRÄNSAR KOMMUNALA OCH STATLIGA INTRESSEN" PÅ FRÅGA 8 HAR 5 INTE VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN HOS POLITIKER OCH 1 VIDTAGIT SÅDANA ÅTGÄRDER. AV DE 25 SOM "VIDTAGIT ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN HOS POLITIKER" HAR 1 KRYSSAT FÖR ATT EN AV KÖ'S BÄSTA FUNKTIONER ÄR ATT AVGRÄNSA KOMMUNALA OCH STATLIGA INTRESSEN, OCH 24 HAR INTE GJORT DET.

BETYDER ATT FLER KOMMUNER KRYSSAT FÖR BÅDA SVARSALTERNATIVEN ÄN BARA DET ENA.

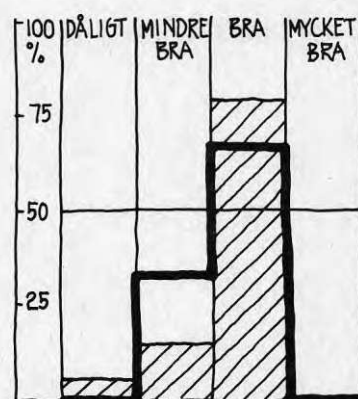
En jämförelse av svaren på fråga 9 (hur KÖ fungerat som beslutsunderlag resp informationsmaterial) och fråga 10 (huruvida man vidtagit åtgärder för att öka förståelsen) visade att något fler bland dem som anser att kommunen vidtagit åtgärder för att öka förståelsen hos politiker och allmänhet anser också att KÖ fungerar bra som beslutsunderlag. Samma sak gäller KÖ:s funktion som informationsmaterial.

FUNGERAT SOM
BESLUTSUNDERLAG

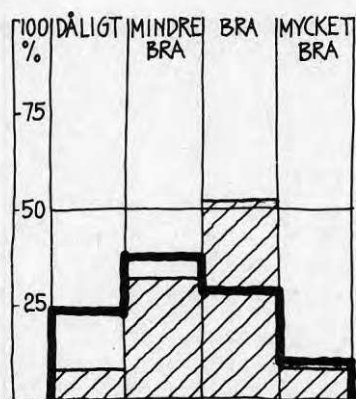
 VIDTAGIT ÅTGÄRD FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN FÖR POLITIKER
 EJ VIDTAGIT ÅTGÄRD

FUNGERAT SOM
BESLUTSUNDERLAG

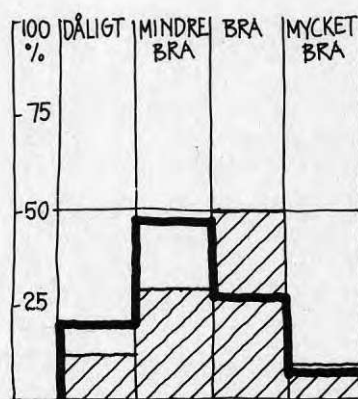
 VIDTAGIT ÅTGÄRD FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN HOS ALLMÄNHETEN
 EJ VIDTAGIT ÅTGÄRD

FUNGERAT SOM
INFORMATIONSUUNDERLAG

 VIDTAGIT ÅTGÄRD FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN FÖR POLITIKER
 EJ VIDTAGIT ÅTGÄRD

FUNGERAT SOM
INFORMATIONSUUNDERLAG

 VIDTAGIT ÅTGÄRD FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅELEN FÖR ALLMÄNHETEN
 EJ VIDTAGIT ÅTGÄRD

FÖLJS RIKTLINJERNA?

FRÅGA 11

SVAR

Följs riktlinjerna i KÖ i den politiska ärendehan- dlingen?	URVAL		EJ URVAL	
	ANTAL	% AV 51	ANTAL	% AV 21
☒ Ja	48	94%	20	95%
☐ Nej	3	6%	1	5%
☐ I alla fall ☐ I de flesta fall ☐ I några fall				
	ANTAL	% AV 48	ANTAL	% AV 53
I ALLA	4	8%	2	4%
I DE FLESTA FALL	39	81%	42	79%
I NÅGRA FALL	5	11%	9	17%
Om ja ☒ Varför (KÖ är realistisk, flexibel eller icke politiskt känslig)?				

Svar

51 av dem som ingick i urvalet har svarat på frågan men bara 21 av dem som inte ingick i urvalet. Det är en förvånansvärt samstämmig uppfattning att man följer riktlinjerna i den politiska ärendehan-
dlingen. Förvånansvärt mot bakgrund av vad som framkommit i andra sammanhang. T ex vid kurser på Kommunskolan i Sigtuna och av svaren på frågorna 12 och 13.

Som skäl till att riktlinjerna följs anges vanligen (15 st) att de är realistiska. Flexibilitet (7 st) och icke politisk känslig (6 st) anges också som skäl. I två svar anges som skäl till att riktlinjerna följs att KÖ är väl förankrad. I ett fall sägs att eftersom KÖ provats i högre instans anser man sig bunden av den.

Självkritik

Det är osäkert vad som skiljer en realistisk plan från en flexibel. Realistisk kan ju betyda att man inte låst mer än man kan stå för. Det kan också betyda att man har väldigt klart för sig vad man tycker. Flexibel kan betyda öppenhet eller otydlighet. Så anges t ex i ett svar som skäl för att man följer riktlinjerna, att de kan tolkas olika efter behov. Det hade varit bra om begreppen realistisk, flexibel och politiskt känslig definierats i frågeformuläret.

Fortsatt forskning

Möjligen borde de svarande givits tillfälle att skilja på olika typer av ärenden i sitt svar. I ett svar antyds t ex att glesbebyggelseärenden hanteras annorlunda än övriga ärenden. Vidare kan man fråga sig om följsamheten ökat, minskat eller varit konstant. I ett svar sägs att avvikelser från riktlinjerna ökar. Det hade varit intressant att veta varför? Har värderingarna ändrats? Har förutsättningarna ändrats eller inställningen till KÖ?

RIKTLINJERNAS VIKT

FRÅGA 12

SVAR

Anser du att kommunstyrelsen och byggnadsnämnden tillmäter KÖ:s riktlinjer olika stor vikt? ☐ Ja ☐ Nej Om ja ☒ Vari ligger skillnaden?	URVAL			EJ URVAL			ANTAL
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	19	31	50	18	37	55	
	%AV 50	38%	62%	33%	67%		%AV 55

Svar

50 av dem som ingick i urvalet har svarat på frågan och hela 55 av dem som inte ingick i urvalet. Mot bakgrund av vad som svarades på fråga 11 är det förvånansvärt många som anser att KS och BN tillmäter KÖ:s riktlinjer olika stor vikt.

Det stora flertalet anser dock att någon skillnad inte finns. Av många kommentarer till frågan framgår att stadsarkitekten menar att KS sällan är direkt berörd och därför inte "lägger sig i" BN:s hantering. Där skillnader finns motiveras det i ett fall med att KS mer ser till att få människor till bygden, under det att BN mer ser till den fysiska miljön. I ett annat fall påstås att BN lättare faller undan för den enskildes önskemål. En annan kommentar är att KS är mer styrd av ekonomiska, ofta kortsiktiga, hänsyn än BN. I ett fall sägs att KS gärna vill att BN skall följa KÖ men avviker själv friskt från den i sina beslut. I en kommun menar man att KÖ är ett statligt påfund som man måste göra, men inte följa. BN tar fram den när det passar.

Kommentarer

Man skall självfallet inte dra några växlar på den här typen av yttranden. De kan vara speciella för en kommun eller för en person.

Frågan var något olyckligt ställd eftersom den var negativt formulerad. Svarar man ja så anser man nämligen att KS och BN tillmäter KÖ:s riktlinjer olika stor vikt. Vårt intryck, baserat på svaren på följdfrågan, är dock att man uppfattat frågan rätt.

Fortsatt forskning

Frågorna (11, 12 och 13) hade det varit intressant att få belysta från flera olika håll. Svarar man olika på KS, BN, Lst etc.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Bland de minsta kommunerna och bland de största finns det betydligt fler svarande som anser att KÖ tillmäts samma vikt i KS och i BN (78 resp 75 %) än bland övriga kommunstorlekar (50 %, 64 %, 50 %).

FOLKMÄNGD I TUSENTAL		-10'	10'-25'	25-32,5'	32,5-60'	60'-	TOT.
TILLMÄTER BN OCH KS KÖ'S RIKTLINJER OLIKA STOR VIKT	JÄ	• 22%	••• 50%	••• 36%	••• 50%	•• 25%	19
	NEJ	•••• 78%	•••• 50%	•••• 64%	•••• 50%	•••• 75%	31
ANTAL KOMMUNER		9	12	11	10	8	50

Om vi delar in kommunerna efter totalt byggande så finns det bland dem som kommer från kommunerna med minst byggande (88 %) fler som anser att KÖ tillmäts samma vikt i KS som i BN än i övriga grupper (46 %, 56 %, 73 % och 50 %).

BYGGANDE		-75	75-125	125-300	300-700	-700	TOT.
TILLMÄTER BN OCH KS KÖ'S RIKTLINJER OLIKA STOR VIKT ?	JÄ	• 12,5%	•••• 54,5%	•••• 44%	••• 27%	•• 50%	19
	NEJ	••••• 87,5%	•••• 45,5%	••••• 56%	••••• 73%	••• 50%	31
ANTAL KOMMUNER		8	11	16	11	4	50

Någon skillnad är det inte i uppfattning mellan dem som medverkat och dem som inte medverkat i arbetet med ursprunglig KÖ.

Någon skillnad mellan socialistiska och borgerliga kommuner är det inte heller.

I kommuner där övervägande delen av nybildade fastigheter utom plan är fritidsfastigheter anser 75 % att KS och BN inte tillmäter KÖ:s riktlinjer olika stor vikt under det att 56 % av svarande från övriga kommuner har samma åsikt. 85 % av de kommuner som har mer än 75 nybildade fastigheter utom plan anser att det inte är någon skillnad jämfört med 54 % av övriga.

FASTIGHETSBIKDNINGEN UTOM PLAN FÖR BOSTÄ- DER (B) o FRITIDSHUS (F)	$\frac{B}{F} < 1$	$1 \leq \frac{B}{F} < 2$	$2 \leq \frac{B}{F}$	$B+F < 35$	$35 \leq B+F < 75$	$75 \leq B+F$	TOT	
TILLMÄTER BN OCH KS KÖ'S RIKTLINJER OLIKA STOR VIKT	JA	25%	47%	42%	43%	50%	15%	19+19
	NEJ	75%	53%	58%	57%	50%	85%	31+31
ANTAL KOMMUNER	16	15	19	23	14	13	50+50	

Hänvisning

Svaren på fråga 12 har jämförts med svaren på fråga 13 och fråga 26, se under dessa frågor.

TOLKNING AV RIKTLINJER

FRÅGA 13

SVAR

Utnyttjas/tolkas riktlinjerna på olika sätt av politiker och tjänstemän. ☐ Ja ☐ Nej Om ja ▷ Beskriv olikheterna.	URVAL			EJ URVAL			ANTAL % AV 57
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	18	32	50	24	33	57	
	36%	64%		42%	58%		

Kommentar

Frågan gavs en olycklig formulering som gör att svaren bör betraktas med viss skepsis. Om man anser att riktlinjerna tolkas lika av politiker och tjänstemän skall man svara nej. Följdfrågor har dock givit oss möjligheter att kontrollera jasvaren. Det förefaller som om man genomgående uppfattat frågan riktigt.

Svar och funderingar

Också här förefaller svaren att inte riktigt stämma med svaren på fråga 11. I över 1/3 av kommunerna tolkas riktlinjerna olika av politiker och tjänstemän. Detta trots att riktlinjerna följs i de flesta kommuner. Innebär svaren att KÖ:s flexibilitet tillåter de olika tolkningarna eller innebär det att tjänstemannen som svarat vanligen vinner i tolkningsstrider så att han upplever att riktlinjerna följs?

12 svarar att politiker oftare frångår KÖ:s riktlinjer än tjänstemän. Mot bakgrund av att man vanligen anser att riktlinjerna följs tyder också detta på att tjänstemannens vilja vanligen går igenom. Kan detta att det finns ett skrivet dokument (av teknisk natur) i sig ge tjänstemannen trumf på hand?

En kommentar som kanske kan belysa en del tjänstemäns inställning till politiken kan vi inte underlåta att nämna.

Av en del kommentarer tycks framgå att det framför allt är i glesbebyggelseärenden som man har olika uppfattning.

Flera tjänstemän påpekar också att politiker inte är någon homogen grupp, de tolkar riktlinjerna olika sinsemellan också. Samma sak kan självfallet också gälla tjänstemän.

Någon antyder att det finns skillnader mellan de olika partierna. I ett svar sägs att "tjänstemännen får rätta sig efter de riktlinjer som utkristalliserats. Vi har med tiden fått ett rätt stort antal pilotfall."

Bakgrundsfakta

Gidlund* menar i sin rapport att

"Det finns således ett spänningsförhållande mellan planinstitutens intentioner och beslutsfattarnas planeringssyn. Detta förhållande kan även leda till motsättningar mellan tjänstemän och politiker, om tjänstemännen anser sig representera planinstitutens och planeringsnormernas idéer, medan politikerna står för andra synsätt. I de undersökta kommunerna framträder inte några speciella olikheter i synsätt mellan tjänstemän och politiker. Den skillnad som finns består främst i att tjänstemännen allmänt är något mer intresserade av planfrågor än politikerna."

Svarens fördelning på olika kommuntyper

En något större andel av de svarande i grupperna med de små kommunerna (78 %, 73 %) anser att politiker och tjänstemän tolkar riktlinjerna lika än i grupperna med de större kommunerna (50 %, 60 %, 63 %).

Någon skillnad i åsikt bland dem som svarar från socialistiska och borgerliga kommuner är det inte.

Det är slutligen väsentligt fler (78 %) bland dem som har få fastighetsbildningar utom plan som anser att politiker och tjänstemän utnyttjar/tolkar riktlinjerna lika än bland övriga kommuner (50 % resp 54 %).

Jämförelse med svaren på fråga 12

Av de 49 som svarat på både fråga 12 och 13 anser 23 att det varken är någon skillnad mellan politiker och tjänstemän i tolkning av riktlinjerna eller någon skillnad mellan BN och KS i den vikt de tillmäter KÖ:s riktlinjer. 9 anser både att politiker och tjänstemän tolkar riktlinjerna olika och att BN och KS tillmäter riktlinjerna olika stor vikt.

Hänvisning

Svaren på fråga 13 kommenteras även i anslutning till genomgången av svaren på fråga 26.

*) Gidlund J, 1981, Planering och medinflytande (BFR) R 32:1981 sid 96.

KOMMUNALEKONOMISKA RIKTLINJER

FRÅGA 14

SVAR

Innehåller Er KÖ riktlinjer som syftar till styrning av bebyggelselokalisering pga kommunalekonomiska ställningstaganden? ☐ Ja ☐ Nej Om ja ▷ Har Ni försökt tillämpa riktlinjerna och vilken erfarenhet har Ni i så fall?	URVAL			EJ URVAL			ANTAL %AV 58
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	24	27	51	25	33	58	
	47%	53%		43%	57%		

Svar

51 har svarat på frågan. Närmare hälften av kommunerna har riktlinjer som bygger på kommunalekonomiska ställningstaganden. Nästan alla av dem (20 st), har tillämpat riktlinjerna. 4 av dem har dock dåliga erfarenheter, 2 därför att KS avvek från riktlinjerna och 1 därför att lokala intressen påverkat besluten. 4 anser att tillämpningen varit svår. Följande motiveringar anges:

- Svårt att få förståelse hos den byggnadslovs-sökande
- Problem med bedömning av deltidsjobb, binäringar och påstådda övertaganden av jordbruk
- På grund av gränsfall och delvis ändrade politiska värderingar
- Svårt hävda riktlinjerna i enskilda fall då kommunen redan har "oräkneliga" undantag.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Riktlinjer som bygger på kommunalekonomiska ställningstaganden är ovanligare bland de minsta och de största kommunerna än bland övriga. Någon entydig bild ger svaren dock inte.

FOLKMÄNGD I TUSENTAL		-10'	10'-25'	25'-32.5'	32.5'-60'	60'-	TOT.
INNEHÅLLER ER KÖ KOMMUNALEKONOMISKA RIKTLINJER ?	JA	33% ••	58% ••••	46% ••••	56% ••••	37.5% •••	24
	NEJ	67% ••••	42% •••	54% ••••	44% •••	62.5% ••••	27
ANTAL KOMMUNER		9	12	13	9	8	51

Något fler socialistiska kommuner än borgerliga har riktlinjer som bygger på kommunalekonomiska ställningstaganden, skillnaden är dock marginell.

POLITISK FÄRG		SOC.	BORG.
INNEHÅLLER ER KÖ KOMMUNALEKONOMISKA RIKTLINJER ?	JA	52%	47%
	NEJ	48%	53%
ANTAL KOMMUNER		27	19

Någon samvariation mellan svaren på fråga 14 och antalet nybildade fastigheter utom plan har vi inte funnit, inte heller mellan svaren på fråga 14 och fördelningen av nybildade fastigheter utom plan för permanent- resp fritidsbostäder.

Fortsatt forskning

Det borde vara intressant att närmare studera de beräkningsmodeller som man stödjer sig på när man hävdar kommunalekonomiska synpunkter.

SAMARBETE MED LÄNSSTYRELSE M FL

FRÅGA 15

SVAR

Har KO påverkat samarbetet mellan kommunen och länsstyrelsen samt mellan kommunen och fastighetsbildningsmyndigheten? ☐ Ja ☐ Nej Om ja ▷ Vad är de främsta förändringarna?	URVAL			EJ URVAL			ANTAL %AV 56
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	25	25	50	33	23	56	
	50%	50%		59%	41%		

Svar

50 har svarat. Hälften av dem i urvalet som svarat anser att samarbetet påverkats.

9 st menar att Lst nu tar större hänsyn till kommunens ställningstaganden och 7 att fastighetsbildningsmyndigheten gör det. Andra formuleringar som används är "intimare samarbete, ökat samråd, samordning av beslut, bättre beslutsunderlag, underlättad samverkan, enhetligare behandling, gemensammare utgångspunkter" eller sammanfattningsvis som en uttrycker det "man vet var man har varann, (fast inte alltid)".

Självkritik

Möjligen hade det varit lämpligt att klarare skilja kommentarerna om samarbetet med Lst från dem om samarbetet med fastighetsbildningsmyndigheten. Det kan vara svårt att avgöra till vilken av dessa myndigheter de lämnade kommentarerna hänförs. Det hade också varit bra med kommentarer från dem som svarat nej. Nu får man kanske vid genomläsningen av svaren ett för positivt intryck på grund av frånvaron av negativa kommentarer.

Jämförelse mellan urval och ej urval

En något större andel bland dem som inte ingick i urvalet än bland dem som ingick i urvalet (59 % mot 50 %), svarade att KO påverkat samarbetet mellan kommunen och länsstyrelsen/fastighetsbildningsmyndigheten.

Hänvisning

Svaren på fråga 15 har jämförts med svaren på fråga 16 och med de på fråga. Den senare jämförelsen gav inget av intresse.

HANDLÄGGNINGSRUTINER VID SAMRÅD MED ANDRA MYNDIGHETER

FRÅGA 16

SVAR

Har KÖ påverkat handläggningsrutinerna vid byggnadslov när det gäller samråd med andra myndigheter (t ex länsantikvarie, vägverk eller lantbruksnämnd)? [ ]Ja [ ]Nej Om ja ▷ På vilket sätt?	URVAL			EJ URVAL			ANTAL %AV 58
	JÄ	NEJ	TOT	JÄ	NEJ	TOT	
	26	26	52	26	32	58	
	50%	50%		45%	55%		

Svar

52 av de 61 som ingick i urvalet har svarat på frågan. Precis som i fråga 15 har hälften ansett att KÖ påverkat handläggningsrutinerna. Den påverkan som skett har av 8 st angivits som ökat samråd och av 5 st som att andra myndigheter blivit remissinstanser. 6 st anser att samrådsrutinerna preciserats, utvecklats eller gjorts fastare.

Självkritik

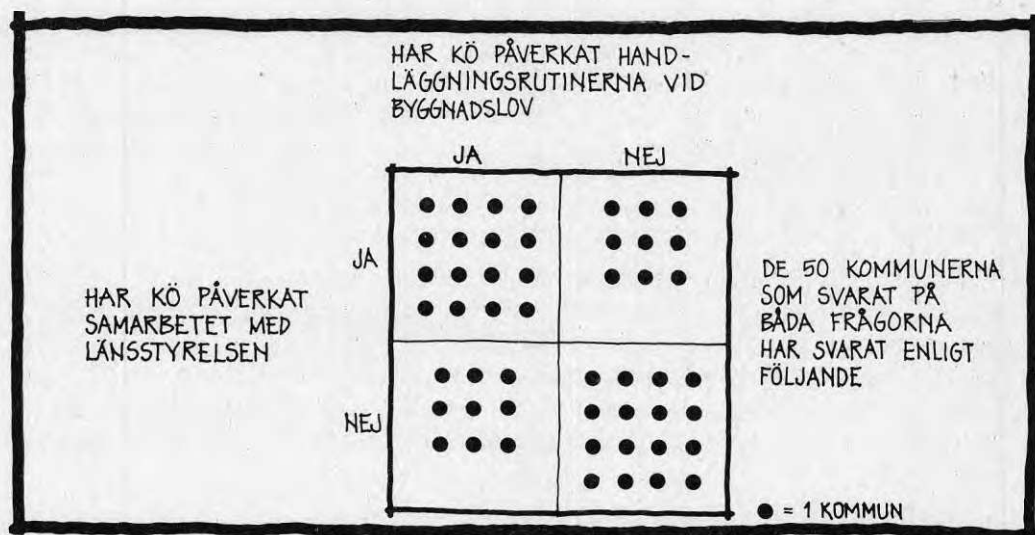
På samma sätt som för fråga 15 hade det varit intressant med kommentarer från dem som svarat nej.

Jämförelse mellan urval och ej urval

En något mindre andel bland dem som inte ingick i urvalet är bland dem som ingick i urvalet (45 % mot 50 %) svarade att KÖ påverkat handläggningsrutinerna vid byggnadslov när det gäller samråd med andra myndigheter.

Jämförelse med svar på andra frågor

Svaren på fråga 15 och 16 har jämförts eftersom vi ville se om man slentrianmässigt svarade likadant på båda frågorna. Så tycks inte vara fallet (se bilden).

Hänvisning

Svaren på fråga 16 har jämförts med svaren på fråga 26 utan att vi funnit något av speciellt intresse.

JURIDISK STATUS

FRÅGA 17

SVAR

Skulle användbarheten av Er nuvarande KÖ öka om den hade juridisk status? ☐ Ja ☐ Nej	URVAL			EJ URVAL			ANTAL
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
Om ja ☒ Vad är de främsta fördelarna med en formalisering? Om nej ☐ Vilka är nackdelarna?	17	31	48	26	34	60	ANTAL
	%AV 48	35%	65%	43%	57%		%AV 60

Svar

48 i urvalet och 60 av dem som inte ingick i urvalet har svarat på frågan. Två tredjedelar har svarat att användbarheten inte skulle öka om KÖ hade juridisk status.

De flesta av dem som svarat nej (d v s att användbarheten inte skulle öka med juridisk status) har anfört som nackdelar att man skulle få formulerings- eller tolkningsproblem och onödiga låsningar.

Exempel på kommentarer som givits i enkäten:

"Då måste nog riktlinjerna bli urvattnade." "KÖ är inte tillräckligt detaljstuderad." "Småskalighet krävs för att få juridisk rättvisa, här är det fråga om översikt." "Den skulle bli alltför formellt tungrodd och leda till åtskilliga dispensprövningar och besvärssärenden." "Måste bli alltför schablonmässig." "Alltför låsande i detaljer."

Man ser således KÖ som översiktlig och föränderlig och menar att en KÖ med juridisk status måste vara detaljerad och måste bli statisk.

Bara 1/3 har svarat ja. Av dessa anför 6 st som skäl att dokumentet då kan åberopas vid avslag och 6 st att man får en "ökad kontinuitet, ökad likformighet, konsekvent ärendehantering och enklare hantering".

Jämförelse mellan urval och ej urval

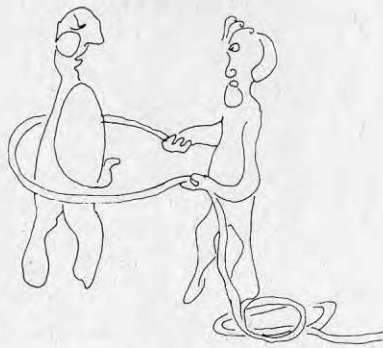
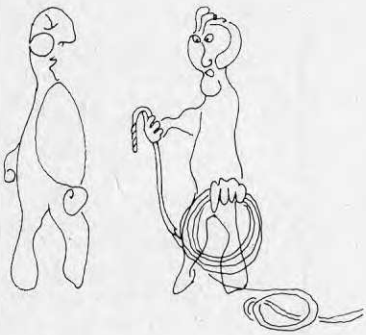
Bland dem som ej ingick i urvalet har en något större andel svarat ja. Kan det vara så, att de som är mer planeringsinriktade har en större tendens att se juridiskt bindande planer som något positivt och att de som inte ingick i urvalet men ändå svarade i genomsnitt, är mer planeringsinriktade än de som ingick i urvalet.

DET ÄR

BRA

OM

KOMMUNÖVERSIKTEN

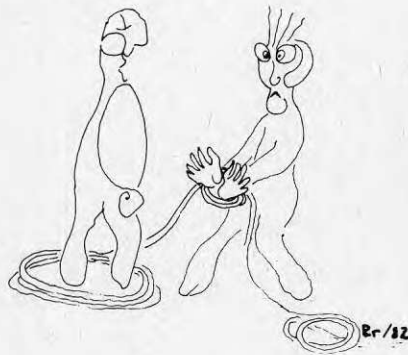
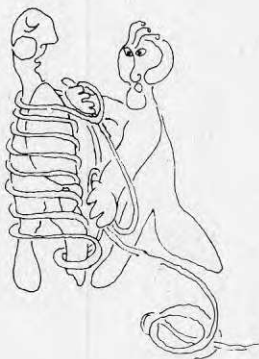
ÄR

JURIDISKT

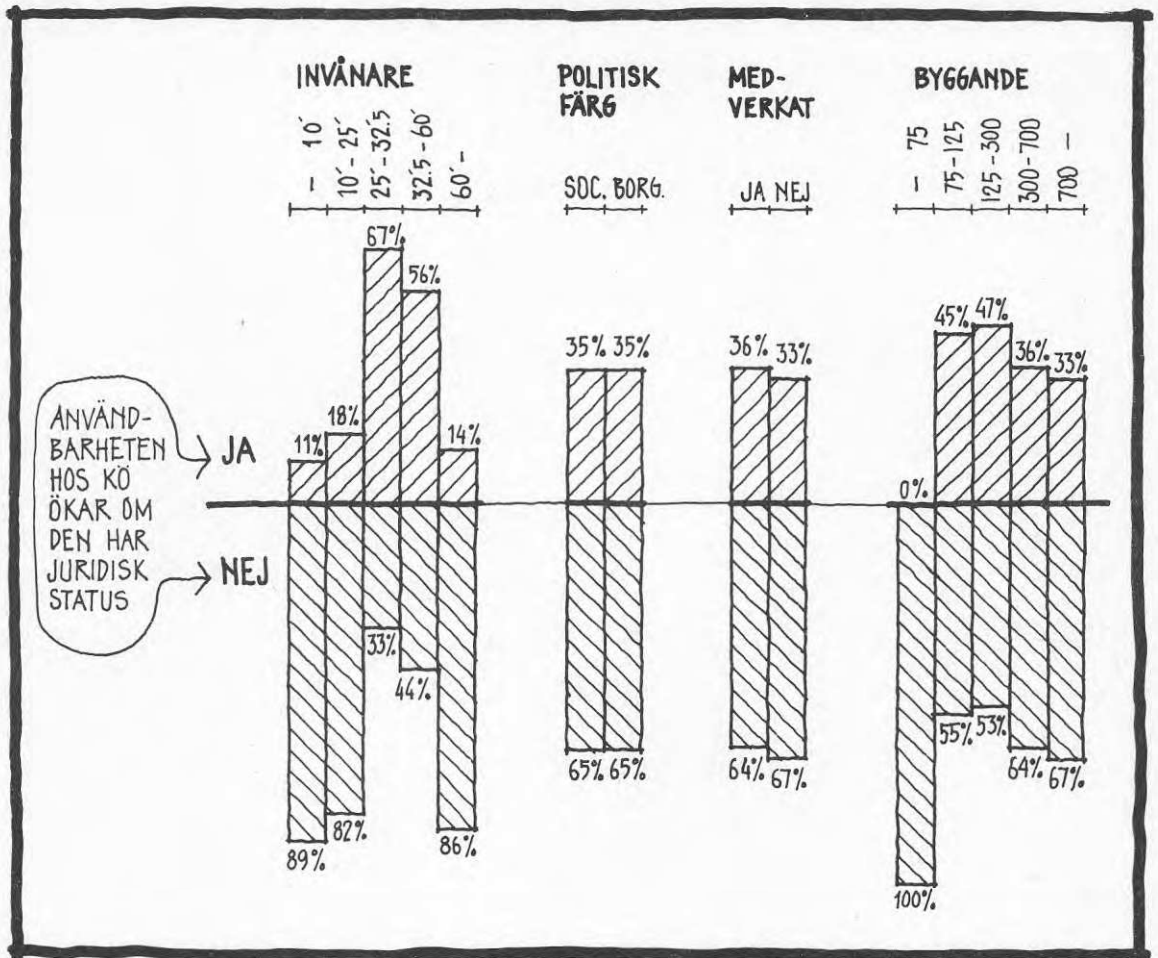

BINDANDE

..... INTE

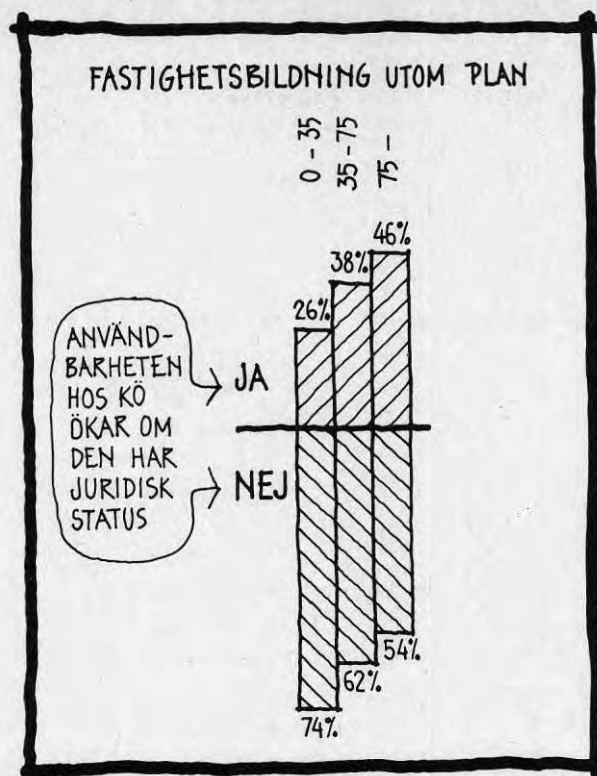

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Svarande från medelstora kommuner tror mer på juridiskt förankrade KÖ än de från stora och små kommuner. Det är ingen skillnad på åsiktsfördelningen bland svarande från socialistiska och borgerliga kommuner, inte heller mellan dem som medverkat i arbetet på den ursprungliga KÖ och dem som inte gjort det.

Svarande från de kommuner där man bygger lite anser, ganska följdriktigt, att KÖs användbarhet inte skulle öka om den hade juridisk status.

Det är vanligare bland kommuner med många fastighetsbildningar utom plan att svarande är positiv till KÖ med juridisk status.

Förhållandet mellan fastighetsbildning för bostadsändamål och för fritidsändamål tycks inte påverka vad man anser om KÖ med juridisk status.

FRAMTIDA PLANERING

FRÅGA 18

SVAR

Finns det i Er KÖ uttalade intentioner för områdesplaner och detaljplaner. ☐ Ja ☐ Nej Om ja ► Har Ni haft någon nytta av dessa ställnings-taganden?	URVAL			EJ URVAL			
		JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT
	ANTAL	41	10	51	46	12	58
%AV 51	80%	20%		79%	21%		%AV 58

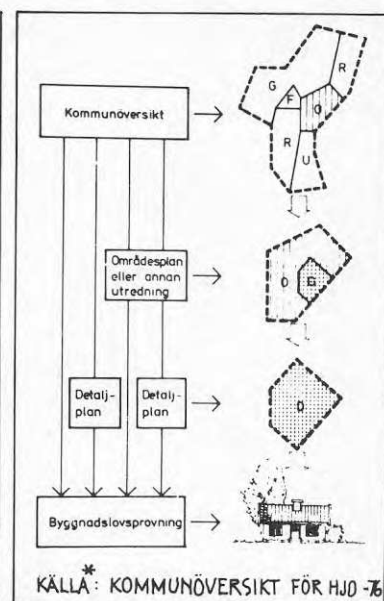
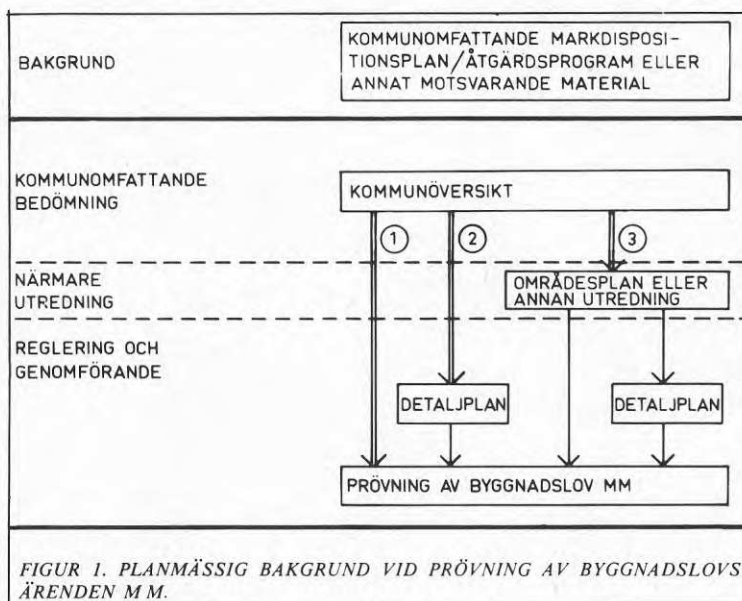
Svar

51 svarade på frågan. I det stora flertalet KÖ (80 %) sägs det mer eller mindre klart att man skall områdesplanera - detaljplanera.

När det gäller om man haft nytta av dessa ställnings-taganden för OPL och DPL svarar 10 st ja, 9 st delvis och 12 st nej. Några av dem som svarat ja skriver att detta påskyndat områdesplaneringen, några av dem som svarat nej skriver att områdesplaneringen hade gjorts ändå.

Fundering

Uppenbarligen ser man i många kommuner den översiktliga planeringen som en process där man, efter översiktliga studier för framför allt tätorterna, blir allt mer detaljerad via områdesplaner och detaljplaner. Ett sådant synsätt får visst stöd från den bild som planverket lanserade och som många kommuner upprepar eller varierar i sin KÖ.

* URSPRUNGLIGEN FRÅN STORUMANS KOMMUN. FINNS MED I SPV:5 RAPPORT 29

Självkritik

Frågans formulering är oklar. "Intentioner för områdesplaner....." kan tolkas som "avsikt att göra områdesplan" eller som "åsikter om hur områdesplaneringen skall bedrivas eller områdesplanen se ut". Vårt intryck är att de flesta svaren utgår ifrån den första betydelsen ovan vilket också var avsikten. För en hel del svar kan man dock inte vara helt säker.

Fortsatt forskning

Det borde vara intressant att undersöka hur de i KÖ redovisade intentionerna för framtiden har fullföljts.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Vi har inte funnit någon samvariation mellan kommunstorlek och benägenhet att i KÖ uttala intentioner för områdesplaner och detaljplaner. Inte heller har vi funnit någon samvariation mellan byggandets omfattning och svaret på fråga 18. Skillnader mellan de olika grupperna finns dock. Grupperna med näst minsta folkmängden (10 000-25 000 inv) och den med näst minst byggande (75-125 lgh) har färre ja-svar (67 %) än övriga grupper (75-90 %).

Det är en klar skillnad mellan svaren från socialistiska och från borgerliga kommuner. Hela 93 % av de svarande från socialistiska kommuner svarar att man i deras KÖ uttalar intentioner för OPL och DPL mot bara 68 % från de borgerliga. Detta är intressant eftersom andelen planeringspositiva svar på övriga frågor i enkäten ofta är större från de borgerliga kommunerna (se t ex fråga 1, 9, 10 och 29). Kan det vara så att socialistiska kommuner är mer planeringsinriktade i ord, borgerliga i handling? Vill man gå djupare i den här frågan måste man sannolikt skilja på rikspolitik och kommunalpolitik, på kommuner i norr och i söder och på kommuner där den politiska majoriteten nyligen ändrats och sådana där den inte gjort det.

Kommuner med fler fastigheter för fritidsändamål än för bostadsändamål utom plan har mest ja-svar (94 % mot 74-87 % för övriga grupper).

Jämförelse med svar på andra frågor

Vid en jämförelse mellan svaren på fråga 1 och på fråga 18 fann vi att andelen ja-svar var kring 80 % oberoende av vilka förvaltningsövergripande plandokument man angivit att man har i kommunen.

RUTINER VID BYGGNADSLOVSHANTERING

FRÅGA 19

Hur används KÖ vid byggnadslovshantering? Beskriv kort om Ni har t ex särskilda rutiner i form av blanketter som redovisar vad KÖ säger för området ifråga.

Svar

48 svarade på frågan. 10 stadsarkitekter anger att man inte har några särskilda rutiner i kommunen.

De flesta kontrollerar vad som sägs i KÖ i det aktuella området. En del refererar mer eller mindre utförligt till KÖ i samband med byggnadslovsärenden.

Självkritik

Genom att vi lämnat stor frihet vid formuleringen av svaren har det blivit svårt att tolka dem. Att man t ex har standardiserade blanketter vid byggnadslovshanteringen, som många anger, behöver inte betyda att man använder KÖ men kan betyda det om man t ex alltid på blanketten skall ange vad som sägs i KÖ.

Fortsatt forskning

Det vore intressant att gå vidare här och ta reda på om man använder KÖ som hänvisningsinstrument, bedömningsunderlag, informationskälla, för att slå folk i huvudet med eller inte alls.

Vidare skulle man vilja veta i vilket skede av ärendehantering och av vem KÖ används.

Slutligen skulle man vilja veta, på vilket sätt olika delar av KÖ används.

LÄSBARHET FÖR ALLMÄNHETEN

FRÅGA 20

SVAR

	URVAL			EJ URVAL			ANTAL
	J A	NEJ	TOT	J A	NEJ	TOT	
Upplever Ni att allmänheten när de vill undersöka förutsätt- ningarna att erhålla byggnadslov inom ett område själva kan utläsa kommunens inställning i frågan genom att studera KÖ? ☐ Ja ☐ Nej Om nej ☒ Vari ligger svårigheterna, kartlayouten, beskriv- ningens områdesindelning etc. • Vad tror Du främst kan göras för att underlätta deras nyttjande av KÖ?	ANTAL %AV 47	11 23%	36 77%	47	19 36%	34 64%	53 %AV 53

Svar

47 har svarat på frågan. Ca 1/4 av dem som svarat anser att allmänheten själva kan använda KÖ. 3/4 att den inte kan det. Bland dem som svarat trots att de inte ingick i urvalet är inställningen något positivare.

När det gäller svårigheterna menar man (15 st) att kartans och textens tekniska natur gör den svår att förstå. 8 st anser att riktlinjerna är svåra att tolka.

2 st menar att skalan på KÖ är för liten, 2 st att KÖ inte längre är aktuell och 2 st att allmänheten inte vet om att KÖ existerar. Dessutom sägs att KÖ är ofullständig, att den inte svarar mot den faktiska ärendehanteringens, att den inte är tillräckligt pedagogisk och att det är svårt att hänvisa till ett dokument som politikerna struntar i.

Förslag till åtgärder lämnas av 38 st. 12 st menar att man borde göra en populärutgåva eller liknande, dvs en förenklad version. En av dessa skriver dock "jag är däremot inte säker på att det är mödan värt. Allmänheten kommer i alla fall att behöva diskutera med berörda tjänstemän." Flera är inne på att muntlig information, direktkontakt tjänsteman - allmänhet är den enda möjliga vägen.

15 st säger att direktinformation är ett bra sätt att underlätta allmänhetens nyttjande av KÖ.

De som föreslår förändringar av själva KÖ nämner: "Konkretisera och precisera riktlinjer, uppförstora detaljer, motivera bättre, öka detaljeringsgraden, tydligare kartor, förkorta texten, öka läsbarheten, skriva enklare, bättre systematik, bättre lay-out, tydligare beteckningar".

Jämförelse mellan urval och ej urval

De som inte ingick i urvalet har en något mer positiv syn på allmänhetens möjligheter att själva ur KÖ utläsa kommunens inställning än de som ingick i urvalet (36 % resp 23 %).

Funderingar

De angivna åtgärderna ryms väl inom ramen för nuvarande arbete med KÖ, och har i första hand att göra med tjänstemännens skicklighet och politikernas inställning till hur stora resurser som skall avsättas till analys resp redovisning.

Som redan nämnts diskuterar många utifrån ett processororienterat synsätt.

Frågeställningen har av många svarande upplevts som viktig eller som det står i ett svar

DETTA ÄR DEN SVÄRASTE
HUVUDVÄRKEN VI HAR !!
ÄNNU HAR INGEN FUNNIT
RÄTTA LÖSNINGEN.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

I de minsta och i de största kommunerna är stadsarkitekten mindre negativ till allmänhetens förmåga att själva utläsa kommunens inställning till byggnadslov i ett visst område (33 % resp 25 % ja-svar) än i de mellanstora kommunerna (17-20 % ja-svar). Svarsfördelningen är likadan från socialistiska som från borgerliga kommuner. De som medverkat i arbetet med den ursprungliga KÖ'n svarar något positivare (24 % ja-svar) än de som ej medverkat (18 % ja-svar).

Jämförelse med svar på andra frågor

Vi har jämfört svaren på fråga 9 om hur KÖ fungerat som beslutsunderlag resp informationsmaterial med svaren på fråga 20.

Det är förvånande hur många (14 st) som anser att KÖ fungerar mycket bra eller bra som informationsmaterial och ändå inte tror att allmänheten själva kan utläsa kommunens inställning till bygglov ur dokumentet. Vad informerar KÖ då om? Vilka kriterier har man på bra information?

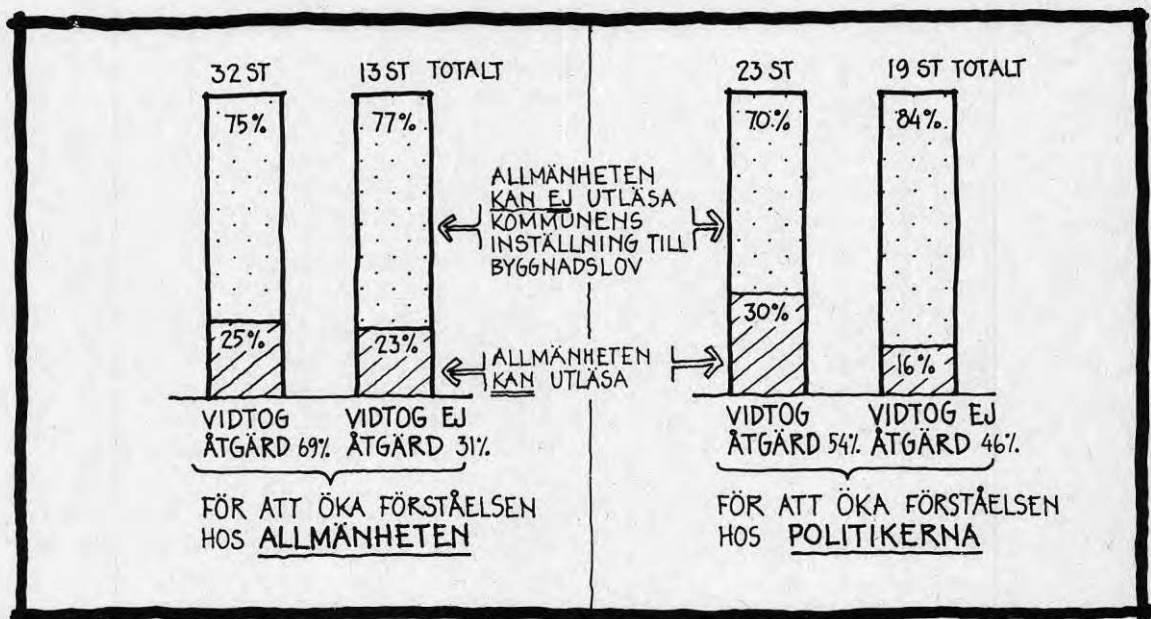

Kan det vara så att många inte tänkt på information till allmänheten i fråga 9 utan endast på intern information. Skulle det vara så så är stadsarkitekternas syn på KÖ's funktion som informationsmaterial till allmänheten ännu mer negativ än vad som framgår av svaren på fråga 9.

Alternativt kan vi tänka oss att man menat att KÖ inte fungerar självständigt som information men att den är ett bra hjälpmedel i informationssituationer, t ex vid möten.

		KAN ALLMÄNHETEN SJÄLV UTLÄSA KOMMUNENS INSTÄLLNING TILL BYGGNADSLÖV I VISST OMRÅDE ?			
		JA		NEJ	
HUR HAR KÖ FUNGERAT SOM BESLUTSUNDERLAG ?	MYCKET BRA				•••
	BRA	••••• •••••	•••••••••• ••••••••••	•••••	••••• •••••
	MINDRE BRA	•	••••• •••••	•••••	••••• •••••
	DÅLIGT		••		•••••
				HUR HAR KÖ FUNGERAT SOM INFORMATIONSMATERIAL ?	
		JA		NEJ	
					•••
		••••• •••••		•••••	••••• •••••
		•	••••• •••••	•••••	••••• •••••
			••		•••••

Vi har också jämfört svaren på fråga 10, där man angav om man vidtagit åtgärder för att öka förståelsen hos politiker och allmänhet, med svaren på fråga 20. Resultatet av jämförelsen framgår av nedanstående två diagram.

En positiv uppfattning om allmänhetens förmåga att själva utläsa kommunens intentioner ur KÖ är lika ovanlig bland stadsarkitekter från kommuner som vidtagit åtgärder för att öka förståelsen hos allmänheten som bland dem som inte gjort det (13 st). Den positiva uppfattningen är dubbelt så vanlig bland dem som man vidtagit åtgärder för att öka förståelsen hos politikerna som bland dem som inte gjort det. Detta är märkligt. Vidtar man åtgärder för att hjälpa allmänheten så borde det ha effekt på allmänhetens förmåga, i vart fall större effekt än om man vidtar åtgärder för att hjälpa politikerna.

Kan det vara så att svaren mer baserar sig på tro än vetande och att de som vidtar åtgärder för politikerna har en större tro på allmänhetens förmåga än de som inte gör det?

Bakgrundsfakta

Janerik Gidlund* har studerat hur väl informerade invånarna i Örnsköldsvik och Skellefteå är om kommunöversikten. Motbakgrund av att endast en dryg fjärdedel av de tillfrågade beslutsfattarna och även medborgarna anser att medinflytande är lämpligt i kommunövergripande frågor kan vi notera att:

"Ungefär en tredjedel av invånarna har hört talas om översikten, var sjunde medborgare känner till syftet med kommunöversikten, men endast var sjuttonde invånare är tillräckligt intresserad för att ha en åsikt om innehållet i planen. Detta skall ses mot bakgrund av de stora ansträngningar som kommunerna har gjort för att föra ut frågan till allmänheten.

Liksom var fallet med information om beslutsprocessen, sammanhänger informationsnivån om kommunöversikten med individernas politiska deltagande. Ju högre deltagande, desto bättre informerad! Det deltagandeindex i fysisk planering som används blir i detta fall missvisande eftersom en del av måttet bygger på information om kommunöversikten. Slutsatsen ovan baseras därför på en jämförelse mellan informationsnivå och kommunalpolitiskt deltagande.

Det finns således ett starkt samband mellan information och deltagande. Frågan är om det är informationsnivån som betingar deltagandet eller om deltagandet leder till högre informationsnivå? Svaret på frågan måste vara att det finns en växelverkan mellan information och deltagande, som är sådan att tillgång på information minskar "tröskeln" för deltagande, samtidigt som deltagandet är en inlärningsprocess som ger högre informationsnivå. Hade därför kommunerna inte sökt informera allmänheten om kommunöversikten, hade med säkerhet den allmänna kunskapsnivån varit lägre liksom deltagandet i sakfrågan."

*) Gidlund, J, 1981, Planering och medinflytande (BFR) R 32:1981, sid 95, 172.

KOMPLETTERANDE MATERIAL

FRÅGA 21

I flera kommuner har man valt att komplettera riktlinjerna med ett underlag som visar skolskjutslinjer, kollektivtrafik etc.	URVAL			EJ URVAL			ANTAL
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
• Utnyttjar Ni denna metod? ☐ Ja ☐ Nej	ANTAL 15	36	51	14	44	58	ANTAL
Om ja ▷ Har den fungerat bra? ☐ Ja ☐ Nej	%AV 51 29%	71%		24%	76%		%AV 58
	ANTAL 6	7	13	8	3	11	ANTAL
	%AV 15 46%	54%		73%	27%		%AV 11

Svar

51 har svarat på frågan. Något fler än 1/3 av de som svarat uppger att man kompletterar riktlinjerna med underlag som visar skolskjutslinjer, kollektivtrafik m m. Knappt hälften av dem anser att metoden fungerar bra.

Självkritik

Frågan visar sig ha varit kryptisk och har givit kryptiska svar. Det hade varit intressantare att fråga om man redovisat kompletterande underlagsmaterial och i så fall vilket. I frågan om det fungerar bra borde ingått följdfrågan "för vem".

Jämförelse mellan urval och ej urval

Det är en något mindre andel bland dem som inte ingick i urvalet som kompletterar riktlinjerna än bland dem som ingick i urvalet (24 % resp 29 %). Bland dessa är det dock sedan klart fler som anser att metoden fungerat bra än bland dem som ingick i urvalet (73 % resp 46 %). Kan det kompletterande materialet oftare ha varit slentrianmässigt framtaget i kommunerna som ingick i urvalet?

Funderingar

Det borde vara så, att alla relevanta aspekter vägts in i riktlinjerna, varför något kompletterande material inte skulle behövas annat än möjligen i bilagor, som en redovisning av underlagsmaterial.

I den allmänna debatten hävdar man å ena sidan att KÖ skall vara kort och enkel. Å andra sidan skall den vara utförlig och detaljerad. För det senare talar att dokument som skildrar en föränderlig värld ofta måste revideras. Då är det viktigt att veta orsakerna till tidigare ställningstaganden. Sannolikt är det så att vi mer och mer måste arbeta med flera typer av redovisningar av en och samma produkt. 4 redovisningstyper kan urskiljas.

1. Sådana redovisningar som vänder sig till en intresserad men berörd grupp människor och som syftar till att väcka intresse.
2. Sådana redovisningar som vänder sig till en intresserad men jäktad grupp av människor. Dessa redovisningar skall göra det möjligt att snabbt ta ställning till om det är mödan värt att sätta sig in i materialet just nu eller inte. D v s om det finns möjligheter att påverka, om något är kontroversiellt etc.
3. Sådana redovisningar som vänder sig till beslutsfattare, till planerare inom andra fackområden, till statliga eller regionala myndigheter och till andra direkt berörda. Dessa skall ge all nödvändig information för att man skall kunna fatta beslut om produkten.
4. Sådana dokument vänder sig till dem som direkt arbetar med genomförandet, med att arbeta vidare på en mer detaljerad nivå, med att revidera etc. Dessa dokument skall göra det möjligt att ifrågasätta, härleda, revidera, utveckla, kontrollera etc. För att kunna åstadkomma detta behövs en systematisk nedteckning och arkivering av inventerings- och analysmaterial, åtgärder som man vanligtvis slarvar oerhört med, vilket leder till onödigt arbete samt brist på kontinuitet och djup.

En sådan flerskiktad dokumentation innebär idag ett stort merarbete. Så skulle det inte behöva vara om man arbetade med större diciplin vad gäller dokumentation, redovisning och arkivering.

PLANUTREDNING

FRÅGA 22

För att fatta beslut om ett byggnadslovsärende kan kommun- översikten som bedömningsunderlag vara otillräcklig. I flera kommuner har man här valt att kräva en planutredning som ett kompletterande bedömningsunderlag.	URVAL			EJ URVAL			ANTAL %AV 57
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
• Utnyttjar Ni denna metod? ☐ Ja ☐ Nej Om ja ▷ I vilka typer av ärenden sker detta och vad kräver Ni att planutredningen behandlar?	47	5	52	51	6	57	
	90%	10%		90	10%		
	ANTAL %AV 52						

Svar

52 har svarat på frågan. Nästan alla (90 %) kräver en planutredning som ett kompletterande bedömningsunderlag. När det gäller "typ av ärenden" anger man i skiftande ordalag att så fort det inte krävs plan och frågan är komplicerad eller känslig görs planutredning. Beroende på situationen utreds sådant som fastighetsbildning, vägfrågor, landskapsbild etc. Detta gäller både fritidsbebyggelse och permanentbebyggelse.

Självkritik

Svaren på följdfrågan hade varit lättare att analysera om man angivit svarsalternativ i stället. Nu är svaren ofta oklara.

Fortsatt forskning

För att komma vidare med den här frågeställningen skulle man behöva analysera mer i detalj vad som menas med en komplicerad eller känslig fråga i olika kommuner. Man skulle också behöva detaljstudera kraven på planutredningens innehåll och omfattning, och vad som över huvud taget menas med en "planutredning".

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Ju mindre folkmängd kommungruppen har desto vanligare är det att man säger sig utnyttja metoder att kräva planutredning som ett kompletterande bedömningsunderlag (bland de minsta kommunerna 100 %, bland de största 75 %). På samma sätt är det vanligare att kräva planutredning ju mindre bostadsbyggande man har och ju mindre andel av de fastigheter som bildas utom plan som är fritidsfastigheter. Bland borgerliga kommuner är det något ovanligare att man utnyttjar möjligheten att kräva planutredning (85 %) än bland socialistiska (96 %).

SYNPUNKTER

FRÅGA 23

Har Du andra synpunkter på KÖ:s användning och funktion som inte belyses av svaren på ovanstående frågor (1-22) så skriv dem här. Syftet med denna fråga är att få fram värdefulla frågeställningar som vi missat i enkäten men kan behandla i efterföljande intervjuundersökning.

Svar

14 st stadsarkitekter har kommenterat frågan. 2 typer av kommentarer har vi fått. Dels de (6 st) som anser att KÖ är opraktisk eller snabbt överspelad och som menar att markdispositionsplanen och områdesplanen fungerar bättre än KÖ. Dels de (6 st) som tror på KÖ och anser att den bör utvecklas och ta upp flera typer av frågor. Två svar anger ingen direkt åsikt.

Kommentar

Den förhoppning vi hade, att få direkta uppslag till intressanta frågeställningar som vi missat, infriades inte. Sannolikt är enkätformen fel metod att få sådana uppslag.

NYTTAN AV ATT HA EN KOMMUNÖVERSIKT FRÅGA 24-28

DEN FRÄMSTA NYTTAN

FRÅGA **24**

Vad anser Du KÖ:s främsta nytta är för: • Allmänheten .....   • Politiker .....   • Tjänstemän .....   • Andra myndigheter .....

Svar

44 har svarat på en eller flera av delfrågorna (40 när det gäller allmänhet, 39 om politiker, 41 om tjänstemän och 33 om andra myndigheter). Främsta nyttan för allmänheten har KÖ som informationskälla. 17 st har preciserat sig och nämner information om regler för byggnadslov, markpolitik - markanvändningsregler.

6 st nämner likformig behandling och trygghet mot godtycke.

Också när det gäller politikerna nämns information (14 st) men här menar man sannolikt ibland informationskälla och ibland informationsmedel. 12 st menar att KÖ:s främsta nytta för politiker är som stöd för beslut. 4 st använder ordet styrmedel. Intressant är att hela 15 st menar att KÖ tvingar till helhetssyn, ger impulser till diskussioner resp tvingar till ställningstaganden.

KÖ:s funktion som informationskälla eller informationsmedel - anges av 19 stadsarkitekter som främsta nyttan för tjänstemän. 16 st nämner stöd för beslut, 3 st styrmedel och 8 st diskussionsorsak eller liknande som den främsta nyttan för tjänstemän.

De som svarat menar vanligen att KÖ:s främsta nytta för andra myndigheter är som en källa till information om kommunens markpolitik eller liknande. Förvånande är att bara en nämner myndigheternas möjligheter att med hjälp av KÖ kontrollera att statens intressen beaktas.

Fundering

Eftersom det är tjänstemän som svarat på enkäten kan man fundera över vilken syn på politikerna vissa av de givna svaren speglar. Menar man att det bara är under tvång som politiker förmår samla sig till helhetssyn, diskussioner och ställningstaganden?

Bakom svaren tycker vi oss skönja uppfattningen att allmänheten informeras, politikerna styr - fast ofta indirekt via tjänstemän eller styrs omedvetet av tjänstemän. Tjänstemännen handlägger och myndigheterna informerar sig och samordnar - någon gång.

Självkritik

Som när det gäller så många av de andra frågorna kan man konstatera att entydigt definierade fasta svarsalternativ och en värdeskala hade varit att föredra. Har de som inte nämnt en viss nytta gjort det därför att de inte tänkte på den, eller därför att de ansåg att den inte förelåg. Vad innebär främsta nytta. Är det bra eller bäst fast dåligt.

Kommentar

Observera att enkätsvaren ofta går att tolka på många sätt på grund av de fria svarsmöjligheterna. Därför kan sifferangivelserna ovan säkert ifrågasättas. De stämmer inte heller med svaren på andra frågor i enkäten där funktionen som beslutsunderlag vanligen nämnts före den som informationsmedel. En orsak till skillnaden kan vara att det vanligen av svaren inte klart framgår om informationsmedel betyder "medel att informera sig själv" eller "medel att informera andra". Vi hade hoppats på nya infallsvinklar här men sannolikt var de som svarade redan så inne i enkätens struktur och tankebanor så som de framgått av svarsalternativen i de tidigare frågorna att det var svårt att bryta sig loss med den begränsade tid man ville ägna enkäten.

ÅBEROPAS KÖ

FRÅGA 25

En del byggnadslovs- och fastighetsbildningsärenden, där KÖ utgjort underlag för beslut eller utgjort motiv till ställningstagande, har blivit föremål för prövning hos regeringen, HD eller i kamrarrätten.

- Hur många fall känner Du till inom Din kommun där KÖ åberopas?

.....st

- Vilken vikt har i dessa fall överprövande myndigheter tillmätt KÖ?

Svar

40 st har svarat på frågan, 20 st av dem som svarat känner inte till något ärende i vilket KÖ åberopas som blivit föremål för prövning hos regeringen. 15 st anger 1-2 fall (andra formuleringar är: "några, enstaka, få"). 3 st anger 3-4 fall, 2 st 10 fall och 1 skriver "nästan samtliga".

När det gäller vilken vikt överprövande myndigheter tillmätt KÖ är svaren skiftande. Man anger allt från ingen till stor vikt. I många svar nämns att myndigheterna ibland följt och ibland inte följt KÖ.

Hänvisning

Svaren på fråga 25 har jämförts med svaren på fråga 26, se under denna fråga.

SKILLNAD I MYNDIGHETERS INSTÄLLNING

FRÅGA 26

SVAR

Upplever Du att olika överprövande myndigheter tillmäter KÖ olika vikt? ☐ Ja ☐ Nej Om ja ▷ Beskriv kort skillnaderna.	URVAL			EJ URVAL			ANTAL %AV 57
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	8	26	34	18	19	37	
	24%	76%		49%	51%		

Svar

34 har svarat på frågan. Svarsfrekvensen är så liten att det som sägs nedan måste tas med stor försiktighet. 3/4 av de som svarat upplever inte att olika överprövande myndigheter tillmäter KÖ olika vikt. 18 st har dock svarat blankt eller både ja och nej. Av de 8 kommuner som svarat ja anser de flesta att Lst i större utsträckning tar hänsyn till KÖ än övriga överprövande myndigheter.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Vi har inte funnit några signifikanta skillnader på svaren från kommuner med olika storlek. Här som när det gäller svaren på många av de andra frågorna skiljer sig dock någon av mellangruppernas svar från de flesta övriga grupperna.

FOLKMÄNGD		- 10.000	10.000 - 25.000	25.000 - 32.500	32.500 - 60.000	60.000 -
FRÅGA 25 TILLMÄTER ÖVER- PRÖVANDE MYNDIG- HETER KÖ OLIKA VIKT ? • = 1 KOMMUN	JA		•	•• ••	•	••
	NEJ	••• •••	•• ••	•• ••	••• •••	•• ••

Jämförelse mellan urval och ej urval

Det är en klart större andel bland dem som inte ingick i urvalet som upplever att olika överprövande myndigheter tillmäter KÖ olika vikt än bland dem som ingick i urvalet (49 % resp 24 %).

Jämförelser med svar på andra frågor

Vi har jämfört svaren på fråga 26 med svaren på frågorna 12, 13, 15 och 16 utan att finna något speciellt intressant.

FRÅGA 26		FRÅGA 12		FRÅGA 13		FRÅGA 15		FRÅGA 16	
		JA	NEJ	JA	NEJ	JA	NEJ	JA	NEJ
TILLMÄTER ÖVERPRÖVANDE MYNDIGHETER KÖ OLIKA VIKT	JA	•	•••	••	•••	••	••	•••	••
	NEJ	••••	•••••	•••	•••••	•••••	•••••	•••••	•••••

• = 1 KOMMUN

En jämförelse med svaren på fråga 25 visar att svarande från de få kommuner som har stor erfarenhet av fall som blivit föremål för prövning hos regeringen genomgående anser att överprövande myndigheter tillmäter KÖ olika vikt. De som kommer från kommuner som har haft få sådana fall anser vanligen inte det. Något annat var inte heller att vänta.

FRÅGA 26. ANTAL FALL SOM BLIVIT FÖREMÅL FÖR PRÖVNING HOS REGERINGEN O. DÄR KÖ ÅBEROPATS.		1	2	3	4	10
FRÅGA 25 TILLMÄTER ÖVERPRÖVANDE MYNDIGHETER KÖ OLIKA VIKT?	JA	•	•		•	••
	NEJ	••	•••	••		

• = 1 KOMMUN

DELEGATION AV STRANDSKYDD

FRÅGA 27

SVAR

Har Länsstyrelsen med utgångspunkt från bl a KÖ delegerat rätten till beslutsfattande i "strandskyddsärenden" inom Er kommun? ☐ Ja ☐ Nej Om ja > Vilket år skedde detta och vilken omfattning har delegationsrätten (0-160 meter eller 0-300 meter)?	URVAL			EJ URVAL				
		JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	ANTAL %AV 48	28 58%	20 42%	48	30 53%	27 47%	57	ANTAL %AV 57

Svar

48 har svarat på frågan. I något mer än hälften av fallen har Länsstyrelsen (Lst) delegerat strandskyddsärenden. I några fall sker delegationen dock med vissa förbehåll. Delegationen har vanligen erhållits någon gång mellan 1976 och 1981, i de flesta fallen dock mellan 1978 och 1979.

När det gäller delegationsrättens omfattning har 13 st svarat: 6 st 0-100 m, 1 st 0-150 m, 1 st 0-200 m 5 st 0-300 m.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Ju mindre kommunerna är desto vanligare är det att man svarar att Lst med utgångspunkt från bl a KÖ delegerat rätten till beslutsfattande i strandskyddsärenden.

FOLKMÄNGD		- 10.000	10.000 - 25.000	25.000 - 32.500	32.500 - 60.000	60.000 -
HAR LÄNSSTYRELSEN DELEGERAT STRAND- SKYDDSÄRENDEN ?	JA	61%	70%	54%	56%	43%
	NEJ					
• = 1 KOMMUN						

Kommuner som bygger många lägenheter har något mer sällan delegation.

BYGGANDE		- 75	75 - 125	125 - 300	300 - 700	700 -
HAR LÄNSSTYRELSEN DELEGERAT STRAND- SKYDDSÄRENDEN ?	JA	75% ••• •••	60% ••• •••	53% •••• ••••	68% •••• ••••	25% •
	NEJ	••	•••	••••	•••	•••
• = 1 KOMMUN						

Kommuner med liten fastighetsbildning utom plan och kommuner där fastighetsbildning utom plan vanligen är för permanentbostäder har mer sällan fått delegation av strandskyddsärenden.

ANTAL NYBILDADE FASTIGHETER UTOM PLAN		- 35	35 - 75	75 -
HAR LÄNSSTYRELSEN DELEGERAT STRAND- SKYDDSÄRENDEN ?	JA	48% •••• ••••	67% ••••• •••••	67% •••• ••••
	NEJ	••••• •••••	•••	•••
• = 1 KOMMUN				

ANDELEN BILDADE FASTIGHETER UTOM PLAN FÖR BOSTÄDER		KOMMUNER DÄR MAN UTOM PLAN BILDAT FÄRRE FASTIGHETER FÖR PERMANENTA BOSTADSHUS ÄN FÖR FRITIDSHUS	KOMMUNER DÄR MAN UTOM PLAN BILDAT FLER FASTIG- HETER FÖR PERMANENTA BOSTADSHUS ÄN FÖR FRITID- HUS	MER ÄN DUBBELT SÅ MÅNGA
		64%	67%	47%
HAR LÄNSSTYRELSEN DELEGERAT STRAND- SKYDDSÄRENDEN ?	JA	•••• ••••	••••• •••••	•••• ••••
	NEJ	••••• •••••	•••	•••
• = 1 KOMMUN				

DELEGATION TILL TJÄNSTEMÄN

FRÅGA 28

SVAR

Har nämnd eller styrelse i Din kommun med utgångspunkt från KÖ delegerat beslutsrätten i vissa ärenden till tjänstemän? ☐ Ja ☐ Nej Om ja ▷ I vilka ärenden?	URVAL			EJ URVAL			ANTAL % AV 55
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	8	42	50	3	52	55	
	16%	84%		5%	95%		

Svar

50 har svarat. Bara 8 kommuner har svarat att kommunen med utgångspunkt från KÖ delegerat beslutsrätten till tjänstemän. Av kommentarerna framgår dock att flera av dessa missuppfattat frågan och nämner delegationer som inte lämnats med utgångspunkt från KÖ.

Slutsats

Kommunöversikten uppfattas uppenbarligen inte av politikerna ha en sådan entydig styreffekt att den i sig kan bilda underlag för tjänstemannabeslut. Alternativt kan förklaringen vara att tjänstemännen inte vill ha en sådan delegation och därför inte aktualiserar frågan.

Fortsatt forskning

Det borde vara intressant att gå vidare och studera vilken typ av ärenden man delegerar och hur relationen tjänsteman - politiker är i de fall man delegerar. Delegerar man t ex mindre gärna till engagerade och ambitiösa tjänstemän eller inte? (Jämför urval och ej urval observera dock felsvaren enligt ovan från dem som ingick i urvalet.)

REVIDERING OCH ÖVERGÅNG TILL MARKÖVERSIKT

REVIDERINGSAVSIKT

FRÅGA **29**

SVAR

Håller Ni på att revidera Er KÖ? ☐ Ja ☐ Nej Om nej ▷ När tänker Ni göra detta? Om Ni inte tänker göra det så ange varför.	URVAL			EJ URVAL			
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
	ANTAL	23	27	50	34	24	58
%AV 50	46%	54%		59%	41%		%AV 58

Svar

50 har svarat på frågan.

Nästan hälften av de svarande uppger att deras kommun håller på att revidera KÖ. Av de 27 som svarat nej uppger 9 st planerat årtal för revidering (vanligen 1982). 15 st anger olika skäl till varför revidering nu inte är aktuell. Skälen kan vara att man tycker annat är viktigare (4 st), att man vill "invänta nya plan- och bygglagen" (3 st). 2 st har redan reviderat KÖ. Andra anser "att det inte finns något behov" (1 st), att det råder "planeringströtthet". 2 säger att frågan är väckt, men beslut saknas, en har inte diskuterat frågan.

Slutsats

Vårt intryck är att nya bygglagen på en del håll tagits som anledning att vänta med revideringen, men att där en revidering varit viktig, har man ändå satt igång och därvid efter bästa förmåga försökt förbereda för det nya systemet.

Självkritik

Det hade varit intressant att också få kommentarer från de som påbörjat revideringen av sin KÖ för att jämföra med kommentarerna på fråga 30 och 31. Nu har vi bara bett om kommentarer från den som inte håller på och reviderar.

Jämförelse mellan urval och ej urval

En något större andel av dem som inte ingick i urvalet har svarat att de håller på att revidera KÖ (59 % mot 46 %). Möjligen indikerar det att vår hypotes är riktig att de som svarat fast de ej ingick i urvalet i genomsnitt har en något mer ambitiös inställning till KÖ (och översiktlig planering) än de som ingick i urvalet.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Det är betydligt vanligare bland de stora och mellanstora kommunerna att man håller på och reviderar sin KÖ.

FOLKMÄNGD		- 10.000	10.000- 25.000	25.000- 32.500	32.500- 60.000	60.000-
HÅLLER NI PÅ ATT REVIDERA ER KÖ ?	JA	25%	9%	54%	80%	63%
	NEJ					

• = 1 KOMMUN

Det är något vanligare bland borgerliga kommuner (53 %) än bland socialistiska kommuner (42 %) att man reviderar sin KÖ.

Det är vanligare bland dem som medverkade i arbetet med den ursprungliga KÖ:n än bland dem som ej medverkade att man svarar att man håller på att revidera sin KÖ (51 % resp 33 %).

Det är vanligare bland kommuner i vilka man bygger mycket än bland dem i vilka man bygger lite att man håller på att revidera sin KÖ.

BYGGANDE		- 75	75-125	125-300	300-700	700 -
HÅLLER NI PÅ ATT REVIDERA ER KÖ ?	JA	33%	25%	35%	82%	75%
	NEJ					

• = 1 KOMMUN

Observera dock att de tre variablerna folkmängd, byggande och medverkan samvarierar, se sid 37. Det är således osäkert om det är vanligare bland folkrika kommuner, kommuner som bygger mycket eller kommuner vars stadsarkitekter medverkat i arbetet med ursprunglig KÖ att man just nu reviderar sin KÖ.

Stadsarkitekter i de kommuner som har mer än dubbelt så stor andel fastigheter för permanentbostäder som för fritidshus, svarar något oftare att man håller på med revidering av KÖ'n än stadsarkitekter i övriga kommuner (53 % mot 42 %).

Vi trodde att antalet nybildade fastigheter utom plan skulle påverkat behovet att revidera KÖ, men något sådant samband har vi inte funnit.

NYBILDADE FASTIGHETER UTOM PLAN		- 35	35 - 75	75 -
HÅLLER NI PÅ ATT REVIDERA ER KÖ ?	JA	43% ●●●●●	57% ●●●●●	38% ●●●
	NEJ	●●●●● ●●●●●	●●●●	●●●●
● = 1 KOMMUN				

Hänvisning

Svaren på fråga 29 har jämförts med svaren på fråga 30 (se redovisningen av svaren på den senare frågan).

VAD BEHÖVER REVIDERAS

FRÅGA 30

SVAR

På vilka punkter har Ni främst för avsikt att ändra KÖ?	URVAL		EJ URVAL	
	ANTAL	% AV 46	ANTAL	% AV 54
☐ innehåll (beskrivning av t ex sektorsintressen)	22	48 %	25	46%
☐ målsättningsdel	15	33 %	11	20 %
☐ riktlinjedel	27	59 %	36	67 %
☐ utformning (detaljeringsgrad, omfattning, layout)	24	52 %	28	52%
☐ områdesavgränsningar	28	61 %	44	82 %
☐ förankring (utställning, information m m)	13	28%	13	24%
☐ lagtextbilaga	4	9 %	11	20%
☐ annat	8	17 %	9	17%
Om annat ▷ Vad och varför?				

Svar

46 har svarat på frågan. Hälften eller fler vill ändra på innehåll, riktlinjer, utformning och/eller områdesavgränsning. Ca en tredjedel vill ändra på målsättningar och/eller förankring. 10 st har lämnat kommentarer under rubriken "annat". Totalt har 46 st besvarat frågan.

I tre svar nämns ytterligare punkter. Dessa punkter är: riksintressen, vattenfrågor, energifrågor, skogen, trafik, grus, tätortsstruktur, radon, vandringsled och naturvård. I övriga svar anges inga ytterligare punkter.

Jämförelse mellan urval och ej urval

När det gäller riktlinjedelen, områdesavgränsningar och lagtextbilaga vill klart fler av dem som inte ingick i urvalet göra ändringar. När det gäller målsättningsdelen vill klart färre.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Svaren från dem som kommer från kommuner med 10 000-25 000 invånare skiljer sig markant från svaren från övriga kommuner. Områdesavgränsning nämns oftare och innehåll, målsättningsdel och förankring nämns mer sällan. Vi har ingen bra förklaring till varför just svaren från denna grupp skiljer sig från övriga.

Svarande från kommuner med olika politisk färg svarar i stort sett likadant. Antal och andel nybildade fastigheter utom plan och antal byggda lägenheter påverkar inte heller svaren.

När det gäller svaren från dem som medverkade i arbetet med ursprunglig KÖ och dem som inte gjorde det hittar vi vissa klara skillnader. Betydligt färre i den senare gruppen nämner målsättningsdelen och lagtextbilagan som något man vill revidera, å andra sidan har man oftare egna tilläggsförslag under rubriken "annat".

Tabellen nedan är ett exempel på hur svaren ofta fördelat sig ganska jämnt över de olika svarsalternativen. Det har varit svårt för oss att hitta klara mönster eller tendenser. Där skillnader finns är de ofta marginella, och procentuella skillnader beror på ett enstaka eller några få svar.

ÄNDRING	GENOMSNITT		FOLKMÄNGD						POLITISK FÄRG		ANTAL NYBILDADE FASTIGH. UTOM PLAN		
	ANT	%	-10'	10'-25'	25'-32,5'	32,5-60'	60'-	%	SOC.	BORG.	-35	35-75	75-
INNEHÅLL (BESKR. AV T.EX. SEKTORINTR.)	22	16	17%	8%	18%	17%	17%	0	17%	13%	18%	13%	16%
MÅLSÄTTNINGSDEL	15	11	11%	4%	13%	11%	13%	0	12%	9%	8%	9%	16%
RIKTLINJEDEL	27	19	22%	17%	18%	20%	21%	0	18%	19%	22%	19%	16%
UTFORMNING (DETAILJ., OMF., LAY-OUT)	24	17	22%	21%	15%	17%	13%	0	17%	19%	18%	19%	13%
OMRÅDESAVGRÄNSN.	28	20	6%	33%	26%	17%	21%	0	18%	21%	22%	19%	18%
FÖRANKRING (UTSTÄLLNING, INFO)	13	9	11%	4%	10%	11%	8%	0	10%	9%	4%	11%	13%
LAGTEXTBILAGA	4	3	0%	4%	0%	3%	4%	0	1%	6%	4%	2%	3%
ANNAT	8	6	11%	8%	8%	0%	4%	0	6%	4%	4%	8%	5%

ÄNDRING	GENOMSNITT		ANTAL BYGGDA LÄGENHETER 1979					MEDVERKAT		ANDEL FAST. BILDNING UTOM PLAN FÖR PERMANENTBOST.			
	ANT	%	-75	75-125	125-300	300-700	700-	%	JÄ	NEJ	$\frac{B}{F} \leq 1$	$1 < \frac{B}{F} < 2$	$2 \leq \frac{B}{F}$
INNEHÅLL (BESKR. AV TEX. SEKTORINTR.)	22	16	16%	13%	16%	17%	17%	0	15%	17%	16%	16%	14%
MÅLSÄTTNINGSDEL	15	11	11%	7%	16%	8%	8%	0	12%	2%	12%	9%	10%
RIKTLINJEDEL	27	19	21%	17%	20%	19%	17%	0	18%	21%	20%	16%	20%
UTFORMNING (DETAILJ. OMF. LAY-OUT)	24	17	21%	20%	16%	14%	17%	0	16%	19%	18%	16%	16%
OMRÅDESAVGRÄNSN.	28	20	11%	27%	18%	19%	25%	0	21%	17%	18%	16%	24%
FÖRANKRING (UTSTÄLLN. INFO)	13	9	11%	3%	9%	14%	8%	0	10%	7%	8%	14%	6%
LAGTEXTBILAGA	4	3	0%	3%	2%	3%	8%	0	4%	0%	2%	2%	4%
ANNAT	8	6	11%	10%	2%	6%	0%	0	3%	12%	4%	9%	4%

Jämförelse med svar på andra frågor

Vi har jämfört svaren på fråga 29 med dem på fråga 30. Självfallet nämner de som håller på att revidera fler punkter än de som inte håller på att revidera. Både bland dem som håller på att revidera sin KÖ och bland dem som inte gör det är det vanligast att man tänker ändra på områdesavgränsning, riktlinjer och utformning. Förankring och lagtextbilaga nämns minst ofta.

VARFÖR REVIDERING

FRÅGA 31

Vad är den främsta anledningen till att Ni vill ändra KÖ på några av punkterna i fråga 30?

Svarsstruktur

37 kommuner har svarat på frågan. Vi har sorterat svaren under följande rubriker:

- A. Formella skäl (t ex i KÖ angiven giltighetstid, beslut om tidpunkt för revidering när KÖ gjordes. Till denna rubrik räknar vi också alla som svarat ajourhållning eller revidering utan att närmare ange skälen).
- B. Innehållsskäl
1. Nya eller ändrade värderingar.
  2. Fel i nuvarande KÖ (hit hör också ändrade lagar, ändrad områdesavgränsning).
  3. Nya ämnesområden (bredda KÖ innehåll och/eller utgångspunkter).
  4. Fördjupa innehållet (öka detaljering, precisera t ex markanvändning).
  5. Kontroll och komplettering på grund av att MDP, OPL upprättats eller reviderats. Hit hör också "avbetade U-områden".
- C. Utformningsskäl
- Dessa skäl anges ibland med begrepp som uttrycker medel eller metod (C1, C2), ibland mål (C3, C4).
1. Lay-out
  2. - mer detaljering
- mindre detaljering
  3. Läsbarhet (lättare att förstå)
  4. Läsvärde (intressantare).

D. Erfarenhet

Hit räknar vi svar som hänvisar till "erfarenhet" eller till "ändrad eller utvecklad praxis" utan preciseringar.

Svaren under D borde, om de varit mer preciserade, i stället ha kunnat sorteras in under rubrikerna B 1-4 och C 1-4. Detta gäller även delvis svaren under punkt A, när det gäller ajourhållning, och punkt B 5.

Svar

24 svar innehåller innehållsskäl. 9 svar innehåller formella skäl. 8 svar innehåller utformningsskäl. 6 svar hänvisar till vunna erfarenheter eller ändrad praxis utan att precisera sig.

Av dem som anger innehållsskäl har 13 angivit fel i nuvarande KÖ (punkt 2)*.

I 8 svar sägs att andra dokument förorsakat behov av ändring i KÖ. I 5 fall vill man fördjupa innehållet. 3 svar anger en breddning av KÖ's innehåll som skäl**.

När det gäller utformningsskäl är det framför allt läsbarheten som nämns (5 svar).

ANTAL KOMMENTAREK = 37 ST	ANTAL SVAR MED RUBR. INNEHÅLL	ANTAL PUNKTER I SVAREN MED RUBR. INNEHÅLL
A FORMELLA SKÅL	9	
B INNEHÅLLSSKÅL	24	
- VÅRDERINGAR		1 (5)*
- FEL		13 (19)*
- BREDDA		3 (8)**
- FÖRDJUPA		5
- KONTROLL/ NYA PLANER		8
C UTFORMNINGSSKÅL	8	
- LAY-OUT		1
- DETALJERING		2
- LÅSBAKHET		5
- LÅSVÅRDE		1
D ERFARENHET	6	

*) Ytterligare 6 svar hör möjligen till denna grupp, men är svårtolkade.

***) Ytterligare 5 svar hör möjligen till denna grupp men är svårtolkade.

Fortsatt forskning

Den precisering av fråga 30 som vi hoppades att svaren på fråga 31 skulle ge har vi delvis fått. Trots detta känns svaren otillfredsställande på grund av bristande konkretion. Därvid har vi oss själva att skylla. En viss förbättring kunde sannolikt ha uppnåtts om fråga 31 hade innehållit svarsalternativ och varit en del av fråga 30. Vi tror dock att det enda sättet att ytterligare tränga in i denna frågeställning hade varit genom personliga intervjuer, helst senare kompletterade med jämförelser mellan reviderad KÖ och ursprunglig.

PLANVERKETS SKRIVELSE

FRÅGA 32

SVAR

	URVAL			EJ URVAL			ANTAL %AV
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
Planverket har sänt ut en skrivelse inför arbetet med revidering av KÖ. Var det tillräckligt med material från centralt håll inför revideringen.	35	4	39	42	4	46	
☐ Ja ☐ Nej	90%	10%		91%	9%		
Om nej > Vilket ytterligare material hade varit värdefullt för Er att få?							

Svar

39 har svarat på frågan. Nästan alla anser att planverkets skrivelse var tillräcklig.

De fyra nej-svarens kommentarer är följande:

- Samordning och standardisering av utformningen.
- Bättre exempel på redovisning och lay-out.
- Rättsfall, väntade lagändringar.
- Lättfattligare

En som svarat ja har också kommenterat frågan

- En ökad precisering och detaljering av riksin-tressena.

Jämförelse mellan urval och ej urval

Eftersom likheten är stor mellan svaren från dem som ingick i urvalet och dem som inte gjorde det bedömer vi att den låga svarsprocenten inte har någon betydelse i det här fallet.

REVIDERING INNAN MARKÖVERSIKT

FRÅGA 33

SVAR

Anser Ni det vara onödigt att revidera KÖ om en obligatorisk marköversikt skall göras 1985-87?	URVAL			EJ URVAL			ANTAL
	JÄ	NEJ	TOT	JÄ	NEJ	TOT	
☐ Ja ☐ Nej Om ja ▷ Varför? Om nej ▷ Varför?	15	31	46	10	38	48	ANTAL
	%AV 46	33%	67%	21%	79%		%AV 48

4 ST JA-SVAR HAR AV OSS TOLKATS SOM NEJ-SVAR PÅ GRUND AV TILLHÖRANDE KOMMENTAR

Svar

Hela 67 % anser det inte onödigt att revidera KÖ. Det skäl som anges är genomgående att KÖ bör vara aktuell om den skall kunna användas, och det är lång tid från det att de flesta planer gjordes till 1985. Många menar också att det reviderade materialet säkert kan inarbetas i en marköversikt.

Av dem som svarat att det är onödigt att revidera KÖ anser 6 st att det blir onödigt dubbelarbete, 4 st att arbetsbelastningen blir för hög, 2 st anger att man nyss reviderat KÖ och 2 att den KÖ man har är tillräckligt aktuell. En anser KÖ meningslös.

Kommentar

Frågan har missuppfattats av flera svaranden därför att den formulerats negativt. Felet har dock gått att rätta till med ledning av svaren på "varför"-frågorna.

Eftersom vi inte gjort en noggrann kontroll av svaren från dem som inte ingick i urvalet kan denna innehålla fel. I den mån de gör det bör de dock, med ledning av felet bland dem som ingick i urvalet slå åt samma håll d v s ännu färre skulle ha svarat ja.

Svarens fördelning på olika kommuntyper

Bland de små kommunerna, d v s med mindre än 25 000 inv, har nära hälften svarat "ja det är onödigt", medan endast en fjärdedel av kommunerna som har mer än 25 000 inv svarat ja.

Bland kommuner med mycket lite bostadsbyggande (mindre än 75 lgh) har 63 % svarat "ja det är onödigt", medan drygt en fjärdedel av övriga kommuner svarat ja.

Bland dem som deltog i arbetet med ursprunglig KÖ anser en fjärdedel att revideringar blir onödiga om en obligatorisk marköversikt skall göras 1985-87 under det att mer än hälften av dem som inte deltog i arbetet anser att revideringen blir onödig.

Observera dock samvariationen mellan folkmängd, bostadsbyggande och medverkan, se sid 37.

Borgerliga och socialistiska kommuner har svarat lika.

HAR DET
GÅTT
HITTILS
SÅ.....
.....

DELÖVERSIKT

FRÅGA 34

Ett alternativt sätt att redovisa KÖ på är att arbeta med delöversikter eller riktlinjer i områdesplaner. Delöversiktens/områdesplanerna kompletteras med riktlinjer av generell och specifik art så att systemet blir kommundäckande. Den främsta fördelen med systemet är att man successivt kan revidera/utveckla KÖ och beroende på behoven variera detaljeringsgraden.

- Hur ser Du på detta system jämfört med den traditionella KÖ? Tillämpar Ni på något sätt detta system?
- Tillämpar Ni något annat system med liknande syfte?

Svar

48 kommuner har besvarat denna fråga. 24 av dem tillämpar helt eller delvis ett system med delöversikter, 2 skall pröva det. 19 kommuner använder inte delöversikter och 3 ger oklara svar. Bara någon enskilda kommun arbetar med delöversikter för hela kommunens yta.

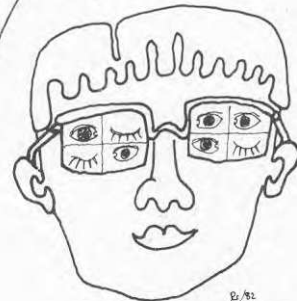
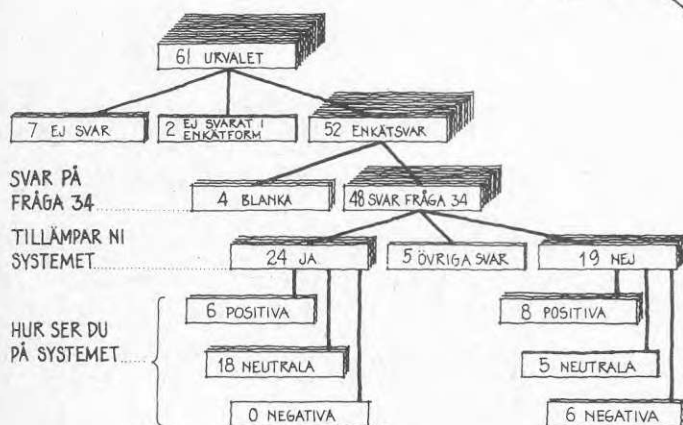
De som avger negativa omdömen är få (6 st). Negativa omdömen kommer enbart från dem som inte tillämpar liknande system helt eller delvis. Följande skäl anges:

- Risk för skillnader i behandlingen av kommunens olika delar
- Ej politiskt gångbart (utan närmare motivering)
- Ger ej den översiktliga bilden av kommunen
- KF vill ta ställning till hela KÖ på en gång
- För mycket arbete

De som avger positiva omdömen är betydligt fler (14 st). Dessa omdömen är dock mer allmänt hållna (utan motiveringar) och av typen - verkar bra - kan vara bra - värt att pröva etc.

Till slut ett citat

FÖR NÄRVARANDE TILLÄMPAS SYSTEMET MED DELÖVERSIKTER. MED HÄNSYN TILL SVÅRHETERNA ATT FÅ FRAM POLITISKA BESLUT TILL GRUND FÖR PLANERING OCH PLANLÄGGNING ÄR DETTA DEN HITTILLS ENDA FRÄMKOMLIGA VÄGEN

B/82

Fortsatt forskning

Frågan om delöversikter är intressant och bör studeras vidare.

MÖ's INNEHÅLL

FRÅGA 35

Plan- och bygglagbetänkandet (PBL) innehåller ett förslag till översiktsplan kallat marköversikt. Denna är tänkt att bygga på både kommunöversikten och markdispositionsplanen. Ett preciserat innehåll har ännu inte presenterats.

- Vad anser Du att marköversikten bör respektive inte bör bygga på från kommunöversikten och markdispositionsplanen.

Svar

Ovanligt många av de svarande har avstått från att besvara denna fråga. 24 har dock svarat. Av svaren framgår tydligt att man tänker sig MÖ som en kombination av nuvarande KÖ och kommunomfattande markdispositionsplan med i stort sett samma innehåll som de nuvarande två planerna.

För att ge en allmän uppfattning om hur man ser på nuvarande planeringssystem i kommunen skall vi nedan lista några svar.

- Fysiska delen från KÖ, politiskt-ekonomiska delen från MDP.
- Förordnanden och riktlinjer från KÖ, framtidsplaner från MDP.
- Hänvisningar från KÖ, markanvändning från MDP.
- Vad som skall bevaras från KÖ, vad som skall förändras från MDP.

BRYTER MÖ PLANERINGSRUTINER

FRÅGA 36

	URVAL			EJ URVAL			ANTAL
	JA	NEJ	TOT	JA	NEJ	TOT	
Marköversikten föreslås bli obligatorisk. Detta innebär att varje kommun måste ha en aktuell plan med ett visst innehåll. Bryter detta på ett negativt sätt Era planerings- och revideringsrutiner ☐ Ja ☐ Nej							
Om ja ☒ Vad är det i Ert nuvarande planeringssystem, planers innehåll och tidssamordning som är bra och väsentligt för Er att behålla?	4	42	46	4	43	47	ANTAL
	9%	91%		9%	91%		%AV47

Svar

48 kommuner har svarat. 4 har svarat ja, 2 vet ej. De som svarat ja säger:

- Bra som det är
- Personella resurser räcker ej
- Kräver för mycket revideringar
- Har viktigare saker att göra

Den alldeles övervägande delen (42 st) menar dock att kravet på en aktuell kommuntäckande översiktsplan med ett visst bestämt innehåll inte på ett negativt sätt bryter kommunens planerings- och revideringsrutiner.

LÄSANVISNING

Som ett komplement till sammanfattningen av svaren på sid 40-45 vill vi dra några generella slutsatser. Det gäller svaren på frågorna sammantaget. I den mån du vill veta vad dessa slutsatser bygger på, har vi försökt att ange under vilka frågor det står som vi bygger vårt påstående på.

Nästa läsanvisning finns på sid 126.

SAMMANFATTANDE KOMMENTARER

Man kan vid genomläsningen av sammanfattningen, sid 40-45 och av den detaljerade genomgången av svaren fråga sig om det inte går att dra några mer långtgående slutsatser av materialet än vad vi gjort. Tyvärr har vi nödgats konstatera att svaren inte ger ett tillräckligt underlag för djupare slutsatser om kommunöversikterna. I många fall ger små förändringar i svarsfördelningen stora procentuella förändringar på svarsgruppernas litenhet. Vi ser heller inga klara mönster eller tendenser i stort annat än i några få avseenden som vi tar upp nedan. Vad kan då allt detta material användas till? Vi hoppas och tror att vår redovisning av svaren och våra kommentarer skall ge impulser till egna funderingar, bekräfta eller ifrågasätta egna erfarenheter och locka till fortsatta fördjupade studier i enskilda frågor.

- Skillnader finns mellan vad arkitekter från olika kommuntyper säger men det är nästan aldrig så att stadsarkitekter (el motsvarande) från en typ av kommuner genomgående gör på ett sätt eller tänker på ett sätt och från en annan typ på ett annat sätt. Man kan alltså sällan påstå att för små kommuner gäller genomgående en sak, för stora en annan etc. Möjligen kan man säga att det är vanligare bland stora än bland små kommuner att stadsarkitekter (el motsvarande) tycker på ett visst sätt.
- Riktigt stora och riktigt små kommuner har ofta en liknande fördelning bland svaren under det att mellangrupperna svarar något annorlunda. Sannolikt är dock skälen olika bland stora och små kommuner till den redovisade åsikten. Så kan man t ex tänka sig att riktigt stora och riktigt små kommuner inte har någon nytta av delar av kommunöversikten men av olika anledning. Man kan också tänka sig att de inte har resurser att sätta på arbetet, den ena av brist på personal den andra av överskott av konkurrerande "viktigare" arbetsuppgifter. (1, 2, 5, 8-10, 12-14, 17, 18, 20, 22, 26, 29, 30, 33).

- Kommunöversikten fungerar ganska bra som beslutsunderlag och sämre eller dåligt som ett fristående instrument, informationsmedel, från kommun till allmänheten. Vi vill ifrågasätta om det över huvudtaget är rimligt att kräva att ett och samma dokument skall fungera både som beslutsunderlag och som informationsbroschyr. Se vidare funderingarna under fråga 21. (6, 8, 9, 20, 24, 30, se dock 7).
- Det är ingen skillnad mellan kommuner som ingick i urvalet och som inte gjorde det i ungefär hälften av frågorna. I svaren på övriga frågor tycker vi oss märka en svag tendens att svaren från dem som inte ingick i urvalet hela tiden slår åt samma håll. Vi har tolkat det som att en något större andel av dem som svarat "frivilligt" haft en ambitiös inställning till översiktlig fysisk planering, men vi vill betona att detta enbart är en tolkning. Vi vill också betona att "ambitiös" i detta sammanhang inte är kopplat till en värdering. Det kan ju mycket väl vara så att det är bättre att satsa sin tid på annat än översiktlig planering, om man arbetar som arkitekt i en kommun. Det kan också vara så att det är bättre att jobba med den översiktliga planen än att svara på enkäter. (1, 2, 8, 9, 15, 16, 17, 20, 21, 26, 29, 30, 32).
- Skillnaderna är små mellan svaren från arkitekterna i socialistiska och borgerliga kommuner i de flesta frågor. Där skillnader finns pekar de ofta på en mer planeringsinriktad inställning hos arkitekterna i de borgerliga kommunerna. Det senare stämmer inte riktigt med de föreställningar som vi i annat sammanhang mött i planerarkretsar t ex i samband med kurser och konferenser, där ofta socialistiskt styrda kommuner antas vara mycket mer planeringsinriktade än borgerligt styrda. (1, 2, 5, 9, 10, 12-14, 17, 18, 20, 22, 29, 30, 33).
- De som medverkat i arbetet på den ursprungliga kommunöversikten är vanligen mer positiva än de som inte medverkat. Skillnaderna är vanligen små och den allmänna inställningen är trots allt ganska lika. Observera dock att folkmängd, byggande totalt och svarandes medverkan i arbetet med ursprunglig KO samvarierar (se sid 37) (5, 8-10, 12, 17, 20, 29, 30, 33)
- Det förefaller som om kommunöversikten fått en utformning som passar många behov. Där några tycker att något är dåligt tycker i regel andra att samma sak är bra.

Generellt kan vidare sägas att

Kommunöversikterna har fungerat så pass bra att en framtida marköversikt borde kunna bygga på KÖ samt det material som finns i eventuella markdispositionsplaner eller områdesplaner.

Kommunöversikten har fungerat bra som beslutsunderlag och ganska bra som informationsmedel. Kanske borde man ändå renodla funktionen som beslutsunderlag i planen och komplettera den med separata sammanställningar eller utdrag att använda i informationssituationer (se även under fråga 21 sid 97).

Nästa läsanvisning se nästa sida.

LÄSANVISNING

I början av nästa kapitel beskriver vi hur beteckningssystemet var tänkt och hur det är i de kommuner vi tittat närmare på. Du som inte är speciellt intresserad av detta kan hoppa till sid 135 och läsa från och med avsnitt Hur det kunde vara.

Nästa läsanvisning finns på sid 140

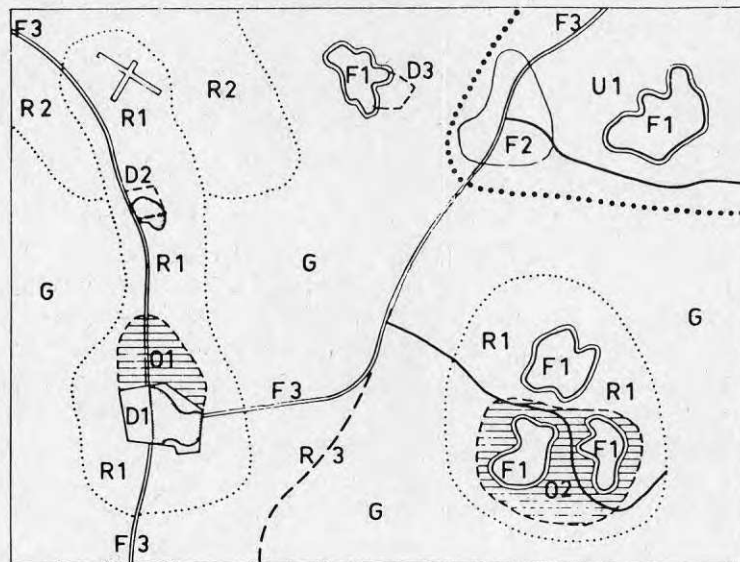
BETECKNINGSSYSTEMETHur det var tänkt

Planverket gav i sin promemoria "Lämplighetsprövning av bebyggelse utanför detaljplan, augusti 1973 ett exempel på innehåll i KÖ. Man föreslog, att kommunens mark delades in med hjälp av 6 olika bokstavs-beteckningar. Dessa var D, O, F, R, G och U. Bokstävernas innebörd framgår av nedanstående utdrag ur Planverkets publikation.

D Område med fastställd detaljplan. Helldragen kontur. Område där sådan plan inte finns, men där det står klart att sådan kommer att krävas. Streckad kontur.	precisering av villkoren för tillkommande bebyggelse utanför detaljplan i fråga om lokalisering, dimensionering, utformning samt färgsättning, t ex vad avser tillämpning av 38 och 39 §§ BS.
O Område med antagen eller fastställd generalplan (områdesplan). Helldragen kontur. Område där sådan plan inte finns, men där det står klart att sådan kommer att krävas. Streckad kontur.	G Område där endast byggnadslagstiftningens generella regler gäller för hävdandet av detaljplanekravet och för lämplighetsbedömningen av enstaka byggnader utanför detaljplan. Inom sådant område är bebyggelseförhållandena som regel okomplicerade. Men det kan ändå vara lämpligt att konkret ange riktlinjer för tillämpningen av de generella reglerna.
F Område med förordnande eller särskilda bestämmelser jämlikt BL, NVL, VägL, VL m fl, där prövning av länsorgan erfordras.	U Område där fortsatt utredning krävs innan de närmare formerna för bebyggelseutvecklingen kan redovisas. Efter utredning sker redovisning enligt D, O, F, R respektive G. Områden för fortsatt utredning bör begränsas så långt det är möjligt.
R Område med särskilda riktlinjer för eventuell bebyggelse utanför detaljplan. I vissa av dessa områden innebär riktlinjerna att ingen bebyggelse utanför detaljplan bör komma ifråga annat än för jordbrukets och andra areella näringars behov. I andra fall innebär riktlinjerna	

Planverket föreslog vidare i en figur med tillhörande text, se nedan, att markområden med samma beteckning (bokstav) skildes genom att tillfoga en siffra, som angav typ av område.

FIGUR 2. EXEMPEL PÅ INNEHÅLL I KOMMUNÖVERSIKT.

Exemplet utgör bara en begränsad del av en tänkt kommun och redovisar endast ett urval av de riktlinjer m m som kan komma ifråga. Texten är inget exempel på en "beskrivning".

Område med fastställd detaljplan eller område där sådan plan krävs.

D1 Detaljplaner för centralorten.

D2 Detaljplan för X-by. Planarbetet pågår.

D3 Detaljplan för fritidsbebyggelse. Planarbetet skall påbörjas inom kort.

Område med antagen eller fastställd generalplan (områdesplan) eller område där sådan plan krävs.

O1 Områdesplan för utveckling av centralorten. Planarbetet pågår.

O2 Områdesplan för bebyggelse runt sjöarna. Planarbetet skall påbörjas inom kort.

Område med förordnande eller särskilda bestämmelser. Prövning av länsorgan erfordras.

F1 Strandskyddsförordnande, 15 § NVL.

F2 Skydd för landskapsbilden, 19 § NVL.

F3 Riksvägar, utvidgat byggnadsförbud enligt VägL (30 m) samt förbud att ansluta enskild väg.

Område med särskilda riktlinjer.

R1 Förbud mot nybyggnad enligt 56 § BS, särskilt skäl erfordras för dispens.

R2 Bullerstört område, bostadsbebyggelse olämplig (29 § BS).

R3 Planerad trafikled, ingen bebyggelse lämplig enligt 29 § BS, cirka 300 meter bred terrängkorridor.

Område där byggnadslagstiftningens generella regler gäller, G

Område där fortsatt utredning krävs.

U1 Område av mycket stort intresse för naturvård och kulturminnesvård. Utredning skall utföras inom ramen för den fortsatta fysiska riksplaneringen. Restriktivitet mot bebyggelse gäller i avvaktan på utredningen.

Hur det är

En genomgång av beteckningssystemen i 26 av kommunöversikterna har gjorts.¹⁾ Den noggrannaste som gäller D-områden, redovisas i bilaga 3. I bilagan redovisas också sammanfattningar av genomgångarna av övriga områdestyper.

De bokstavs-beteckningar som planverket rekommenderade har använts av nästan samtliga de studerade kommunerna. Undantaget är Sigtuna kommun, som visserligen delvis använder sig av de av planverket föreslagna områdesbeteckningarna men gör det med annan innebörd (se bilaga 4). I några fall har beteckningen G, U, O och/eller F utgått.²⁾ Detta beror antingen på att just den typen av område inte finns i kommunen eller på att man valt en annan beteckning (Ljungby kallar sina områden där områdesplaneirng pågår för U-området. Motala redovisar också pågående planarbete för fritidsbebyggelse som U-område).

Ibland finns områden utmärkta på kartan men ej behandlade i områdesbeskrivningen. Örebro har t ex ett raster för detaljplanelagda områden utan någon beteckning eller tillhörande beskrivning.

Upplands Väsby behandlar inga F-områden i sin beskrivning och har inte med sådana på redovisningskartan. På särskild karta finns dock förordnandeområden utmärkta med raster utan ytterligare beteckning. I Flen och Malmö kommuner har vissa förordnandeområden (vattentäkter) behandlats under R-områden.

I Gislaveds, Skurups och Ängelholms kommunöversikter behandlas områden som föreslås bli förordnandeområden under R-områden under det att de i t ex Mjölby och Söderhamn behandlas som F-områden.

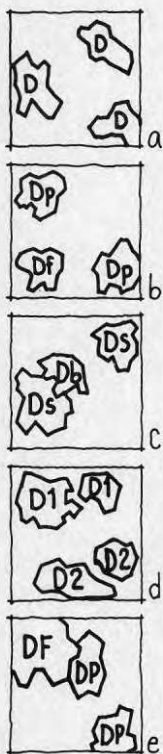
När det gäller att detaljera beteckningarna genom att t ex komplettera de sex grundbokstäverna med siffror eller ytterligare bokstäver har många olika principer använts av kommunerna.

- 1) De 26 kommunöversikterna kommer helt enkelt från de kommuner som ingick i urvalet och vars KO vi hade tillgång till.
- 2) Arboga, Göteborg, Kristianstad, Landskrona, Malmö, Skurup, Upplands-Väsby och Örebro har ej redovisat G-områden. Boxholm, Skellefteå, Skurup har ej några U-områden. I Ljungbys kommunöversikt finns inga O-områden, i Upplands-Väsby finns inga F-områden i beskrivningen.

Tänkbara uppbyggnader av beteckningssystemen

De beteckningssystem vi stött på*, eller som kan härledas ur befintliga system, kan sorteras enligt följande:

1. Ingen löpande numrering. (Detta innebär att flera olika områden har samma beteckning på kartan och ibland i register.)

- a. Alla områden har samma beteckning (t ex alla D-områden betecknas enbart med D**).
- b. Siffra eller bokstav betecknar typ av byggnad. (T ex Dp betecknar detaljplan för permanentbebyggelse; Df för fritidsbebyggelse etc.)
- c. Siffra eller bokstav betecknar typ av plan. (T ex Ds betecknar stadsplan; Db betecknar byggnadsplan etc.)
- d. Siffra eller bokstav betecknar ort eller kommunedel. (T ex D1 betecknar plan i orten A eller kommundelen A; D2 i orten B etc.)
- e. Siffror eller bokstav betecknar det skede i planeringsprocessen som planen är i. (T ex DF betecknar fastställd plan, DP pågående planarbete etc.)
- f. Kombinationer av en eller flera av systemen la till le. (T ex Df betecknar fastställda detaljplaner för fritidsbebyggelse och Da befintliga avstyckningsplaner. Övriga D-områden betecknas med D).

2. Löpande numrering gemensamt för alla D-områden. Detta innebär att varje område har sin beteckning, och att beteckningarna enbart används för att skilja områdena åt, inte för att ge information om områdets läge, typ etc, vilket ju systemen enligt punkterna 1b - 1e gör ovan. Områdena kan sedan vara sorterade efter ort, plantyp etc, men inga nummer i den löpande numreringen har reserverats för eventuella nya planer, så att de kan sorteras in på rätt ställe enligt systematiken. (Detta svarar mot exemplet från planverket, se sid 127.)

*) Se bilaga 3 B.

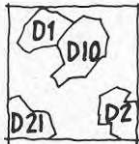
***) Vi valde att här illustrera våra tankar med D-områdenas beteckningar. Kanske hade det varit riktigare att i stället välja R- eller O-områden som exempel. Vårt resonemang är dock principiellt och gäller därför alla de i KO aktuella områdestyperna.

3.

Kombination av 1 och 2 (Så att t ex en bokstav betecknar typ av område men områdena dessutom har en löpande numrering som är gemensam - Ex Dp7 betyder detaljplan för permanentbebyggelse, D-område nr 7.)

4.

Nummerserier har reserverats för eventuellt tillkommande områden.

A. Nummerserie betcknar både typ av område och särskiljer områden. En mängd varianter kan tänkas (jfr lb-le ovan) här ges två exempel.

(Ex 1 D0-D9 reserveras för fastställda planer, D10-D19 för pågående planer, D20-D39 för områden där plan ej finns, planarbete ej pågår men plan krävs etc (jfr le ovan)).

(Ex 2 D0-D29 reserveras för detaljplaner för permanentbebyggelse, D30-D39 för fritidsbebyggelse etc (jfr lb ovan)).

B. Bokstav betecknar typ av område. Till varje typ av område har dessutom en nummerserie reserverats för att särskilja alla områden.

(Ex 1 Dp betecknar detaljplan för permanentbebyggelse. För Dp-områdena har dessutom nummerserien 0-59 reserverats.)

(Ex 2 DA betecknar D-område inom orten eller kommundelen A. För denna kommundel har dessutom nummerserien 100-199 reserverats.)

Den här typen av beteckningssystem gör det möjligt att, även om nya D-områden tillkommer vid t ex årliga revideringar ändå sortera alla D-områden i nummerordning och dessutom få dem ordnade så att alla detaljplaner för en viss ort eller av en viss typ står tillsammans i register och förteckningar.

Flera områden av samma typ gränsar till varandra.

Ytterligare en skillnad har vi funnit mellan kommuner när det gäller områdesbeteckningarna.

Ibland sammanför man alla områden som gränsar till varandra och är av samma typ till ett område. (Detta gäller t ex stora kommuner där tiotals eller hundratal detaljplaner tillsammans täcker en ort.) Ibland håller man isär samma typ av områden fast att de gränsar till varandra. (Detta kan t ex gälla ett område som utvidgats och där det som gäller de två olika delarna av området står i två olika dokument.)

Överlappningar

I många kommunöversikter överlappar olika områdestyper varandra. Ett och samma område kan vara D- och O-område, D- och U-område, R- och F-område etc. Det är svårt att redovisa dessa förhållanden på en karta. Även om man lyckas med det, så blir kartan lätt svår-läst. Vi skall nedan redogöra för några knep, som används för att komma till rätta med detta problem.

- Man anstränger sig att inte få överlappningar t ex genom att inte skriva riktlinjer för U-, O- eller F-områden. Man vinner i klarhet på kartan men avstår kanske från ett viktigt sakinnehåll.
- Man redovisar t ex D- och F-områden på en karta och O-, U-, R- och G-områden på en annan karta.
- Man redovisar inte överlappningarna på kartan men redogör för den i texten. (T ex genom att skriva "inom område O4 finns ett tjugotal detaljplaner, som redovisas nedan" eller "... som finns för-tecknade i nämnda områdesplan".)
- Man accepterar en svårläst men fullständig redovisningskarta, men kompletterar den med läsnycklar t ex i form av separata redovisningar av varje områdestyp för sig (se t ex bild på sid 137).
- Man tillgriper diverse redovisningstekniska knep (raster, färger etc).

Detaljer

En del kommunöversikter är mycket detaljerade och redovisar t ex strandskydd, vägområden och täkter som F-områden. Andra tar över huvudtaget inte upp denna typ av förordnanden eller bara en del av dem. Ytterligare andra redovisar t ex strandskydd eller täkter på en eller flera separata kartor. Ibland finns då en hänvisning till dessa kartor på den egentliga redovisningskartan - ibland inte.

Det minsta man kan begära är självfallet, att man nämner att denna typ av förordnanden (eller andra detaljer) finns och att man, om det finns separata redovisningar, hänvisar till dem.

Teckenförklaringen

Ibland är teckenförklaringarna på redovisningskartan mycket utförliga och innehåller t ex uppgifter om vilka lagrum reglerna för de olika områdestyperna stöder sig på, ibland är de ytterst summariska.

Vad som är önskvärt beror självfallet på hur kommunöversikten är tänkt att användas, hur komplicerad plansituationen är och hur beskrivningen är uppbyggd. Viktigt är att samspelet beskrivning - redovisningskarta fungerar så att information inte onödigt upprepas eller utelämnas.

Likheter och skillnader mellan olika delar av en och samma kommunöversikt.

Ord som används i rubriker, i själva beskrivningen och på redovisningskartans teckenförklaring stämmer nästan aldrig helt överens.

- Ibland har detta mindre betydelse som när man i beskrivningen skriver "Detaljplanearbete pågår" och på kartan skriver "Detaljplan under utarbetande".
- Ibland beror förvirringen på att man använt ord som kan tolkas på flera olika sätt eller i en betydelse, som inte är självklar för alla. "Krävs" är ett sådant ord. I en kommun skriver man t ex "Detaljplan Krävs" och menar "Detaljplanearbete pågår", i en annan menar man med

"... krävs" att detaljplanearbete antingen pågår eller skall påbörjas under planens giltighetstid, i en tredje betyder krävs att om det skall byggas i området så måste en detaljplan tas fram. (Plan krävs för att man skall kunna få byggnadslov.)

- Ibland står det faktiskt helt olika saker i rubrik, i beskrivande text och på kartan.
- Ibland kan man inte låta bli att misstänka att planförfattaren varit slarvig, inte tänkt efter ordentligt eller medvetet formulerat sig ludigt.

Ofta behövs noggranna jämförande studier innan man kan komma fram till den exakta betydelsen av orden i en rubrik, i texten eller på kartan.

Klart är att man i många fall måste ha tillgång till en tjänsteman för att kunna vara helt säker på vad som menas.

Till förvirringen bidrar vidare den ofta katastrofallytliga layout som kännetecknar kommunöversikternas beskrivningar och redovisningskartor. (Se även Örjan Wikforss.)

Spelar då den dåliga layouten, begreppsförvirringen och beteckningssystemens oklarhet någon roll?

- Knappast, om dokumentet bara skall användas av dem som arbetat fram kommunöversikten eller som ett papper för att lugna myndigheterna.
- Ja! om det skall tjäna som en informationskanal till andra.

Likheter och skillnader mellan olika typer av områden i en och samma kommunöversikt.

Vi har ovan skisserat en rad tänkbara uppbyggnader av beteckningssystem. I de kommunöversikter vi gått igenom gäller nästan genomgående att man valt olika system för olika typer av områden. D-områden har t ex löpande numrering. F-områden delas in efter typ av förordnande, O-områdena efter i vilket skede i planeringsprocessen man befinner sig etc.

Detta behöver inte vara något fel. Den indelningsgrund man valt för respektive områdestyp kan uttrycka det som är intressant att veta när det gäller just denna typ av områden. Ofta har vi vid genomgången fått en stark känsla av, att man medvetet eller intuitivt valt olika beteckningssystem för de olika områdestyperna på ett ändamålsenligt sätt - men långt ifrån alltid.

Likheter och skillnader mellan olika kommunöversikter.

Även om beteckningssystemet i stort är gemensamt för nästan alla kommuner, så finns ingen större överensstämmelse mellan olika kommuners kommunöversikter i detaljerna. Nästan varje kommun har sin lilla specialare.

Ofta förefaller skillnaderna att vara väl motiverade. De kan bero på mängden delområden som redovisas, eller på kommunens ytstorlek och den kartskala denna innebär. Skillnaderna kan bero på skilda synsätt på planering eller på byggande. Skillnaderna i kommunöversikten kan vidare bero på skillnaden i planeringssituationen.

Sannolikt spelar det heller ingen roll för den vanlige kommuninnevärdaren, om denne över huvudtaget tittar i kommunöversikten, att en viss beteckning på kartan eller ett visst ord i rubriken betyder något helt annat i andra kommuners kommunöversikter. De kommunöversikterna kommer man ändå inte i kontakt med.

För politiker och tjänstemän som vill kunna kommunicera med och ta del av andra kommuners erfarenheter kan dock en viss likhet i uppläggning och terminologi vara värdefull. Likaså för statliga tjänstemän, planerare och viss personal i företag som berörs av kommunöversikter och arbetar i många olika kommuner (t ex större byggföretag). Även om dessa personer sammantaget är få människor jämfört med kommunernas totala befolkning, så är det dock trots allt i första hand dessa som tar del av och arbetar med kommunöversikten. En sådan likhet kan knappast heller öka svårigheterna för allmänheten att sätta sig in i kommunala dokument.

Det förefaller inte heller omöjligt att bygga upp ett system, som både garanterar viss enhetlighet och ändå ger tillräcklig flexibilitet för att inte bli olämpligt eller otympligt i kommuner med speciella önskemål. Hur ett sådant system skulle kunna se ut skall vi diskutera i nästa avsnitt.

Hur det kunde varaNågra tumregler

Först några enkla regler:

- Använd samma ord i rubriker, på karta och i texten för samma sak.
- Kontrollera att orden är något sånär entydiga och att de inte "lappar över" varandra.
- Byt inte indelningsgrunder eller uppbyggnadsprinciper mellan olika områdestyper utan att först göra klart för dig vad bytet skall tjäna till.
- Skriv på redovisningskartan om det finns förtydligande eller kompletterande redovisningar t ex en bestämmelsekarta (som detaljredovisar F-området), en tätkarta eller liknande.
- Fundera på vem som skall läsa kommunöversikten och av vilket skäl. Lägg upp systemet så att det passar den tänkta användaren.

Några grundläggande frågeställningar

Vilka krav kan man ställa på kommunöversikten och hur kan de tillfredsställas?

Med utgångspunkt från sex krav som man kan ställa på ett redovisningssystem har vi försökt beskriva hur beteckningssystemet kan utformas.

1. Jag vill veta vad som gäller för ett visst område.

Två olika fall kan tänkas

Jag kan inte läsa kartor särskilt bra.

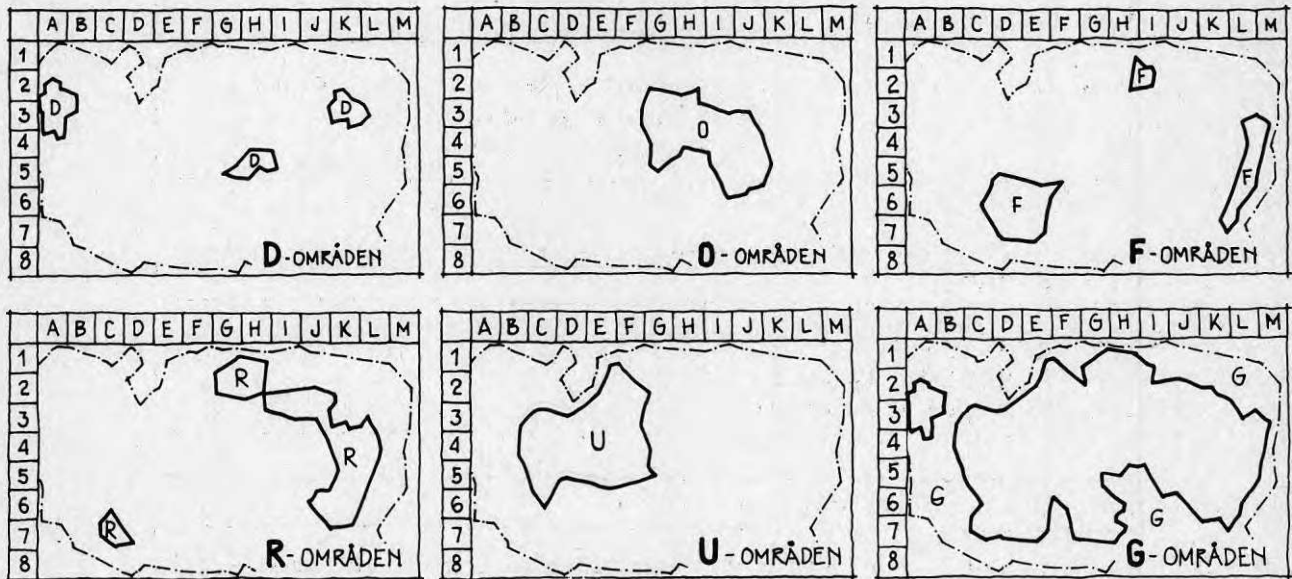
Jag har lätt att hitta på kartan.

Om jag inte kan läsa kartor särskilt bra behöver jag ett register, gärna i bokstavsordning, från vilket jag kan komma vidare till textavsnitt där jag kan läsa vad som gäller.

2. Jag vill veta inom vilka områden en viss riktlinje gäller eller en viss plantyp finns.

Den här inställningen till kommunöversikten har knapast den vanlige medborgaren. Däremot kan den vara aktuell för planerarna, politikerna, statliga tjänstemän och andra som behöver en överblick. Några små illustrationer som komplement till kartan kan ge denna överblick.

KÖ-STUDIEN 1982/ RHR.ACA

Från illustrationerna kan man lätt gå vidare till kartan, om man vill ha detaljerad information om ett visst område.

Man kan sedan öka kraven på beteckningssystemet och t ex ställa följande krav.

3. Jag vill direkt på kartan kunna utläsa vad som gäller för området.

Om man inte ställer krav på alltför detaljerad direktinformation så är det relativt enkelt att med ett lite mer finstrukturerat beteckningssystem tillfredsställa detta krav. Sedan beror det på vilken information man vill ha. Tre exempel redovisas.

Ex 1. Bebyggelsetyp

Dp = Detaljplan för permanent bostadsbebyggelse
 Df = " " fritidsbebyggelse
 Dö = " " övrig bebyggelse

Ex 2. Plantyp

Ds = Stadsplan
 Db = Byggnadsplan
 Da = Avstyckningsplan

Ex 3. Skede i processen

Ex 3a (täcker in alla de varianter som vi hittat vid genomgången).

D1 Fastställd plan finns och gäller
 D2 Fastställd plan finns men är under bearbetning
 D3 Plan finns ej men förslag till plan föreligger
 D4 Planarbete pågår för, förslag ännu ej klart
 D5 Planarbete beslutat men ej påbörjat
 D6 Planarbete behövs men ej beslutat

Ex 3b (förenkling av Ex 3a)

Df Fastställd D-plan som gäller finns
 Dp Plan som gäller finns ej men planarbete pågår
 Db Planarbete pågår ej men är beslutat och skall påbörjas så fort resurser finns
 Dk Beslut om planarbete finns ej men plan krävs för byggande

Vill man förstärka synintrycket kan skillnaderna i beteckningarna kompletteras med skillnader på kartan t ex olika konturlinje (det enda redovisningstekniska grepp där stor likhet finns mellan nästan alla kommunöversikter), olika raster eller olika färger.

4. Jag vill direkt från kartan kunna gå till detaljerat register över detaljplanerna eller till själva detaljplanerna.

Kommunöversiktens redovisningskarta kan fungera som ett mycket direkt hänvisningsinstrument om detaljplanerna är få eller kartskalan stor. På kartan redovisas då också registerbeteckningen. Står det D14:1 betyder det t ex att den detaljplanen heter 14:1 eller att den ligger i ritningsskåp 14 under flik 1. Ett sådant beteckningssystem kan vara meningsfullt bara om man mycket ofta går från redovisningskartan till detaljplaner, kartan blir ett internt instrument för att spara tid i de dagliga rutinerna.

5. Jag vill att varje D-område har en egen beteckning så att det är helt klart när jag skriver eller diskuterar med någon vilket område som avses.

Denna målsättning kan tillfredsställas med en löpande numrering. Ett sådant beteckningssystem (bokstav + löpande numrering) är också det vanligaste beteckningssystemet när det gäller D-områden.

6. Jag vill kunna revidera kommunöversikten utan att behöva ändra beteckningar på områdena.

Om man valt ett beteckningssystem där områdena särskiljs med en löpande numrering och dessutom sorterat upp områdena efter ort och/eller typ t ex enligt nedan så kan problem uppstå.

Detaljplaner i ort A	D1
	D2
	D3
Detaljplaner i ort B	D4
	D5
Detaljplaner i ort C	D6
Fritidsbebyggelseplaner	D7
	D8

Hur gör man t ex om en detaljplan i ort B tillkommer vid en revidering?

Byter man beteckningar på D6-8 eller får den nya planen beteckningen D9?

Slutord

Säkert går det att ställa ytterligare krav på kommunöversiktens beteckningssystem. Vi hoppas att vår genomgång visar hur man kan nalkas redovisningstekniska frågor. Kanske kan genomgången också vara till viss nytta inför arbetet med den nya plan- och bygglagen, speciellt den där diskuterade marköversikten. Här har vi tagit upp en hel del synpunkter på kommunöversiktens beteckningssystem. Som läsare tycker du kanske att vi borde kommit med ett eget förslag till uppläggning. Det är dock svårt. Olika kommuner har olika behov och resurser. Vad som är rätt på ett ställe är fel på ett annat. Inte heller vet vi hur den nya bygglagen kommer att se ut och inom vilka ramar en framtida marköversikt skall fungera. Några funderingar av mer personligt slag har vi dock samlat i bilaga 6.

LÄSANVISNING

Några tankar om fortsatt forskning inom detta ämnesområde har vi samlat i Bilaga 5. Du som är intresserad av våra personliga funderingar om Kommunöversikten och Markdispositionsplanen i framtiden kan läsa Bilaga 6.

LITTERATURFÖRTECKNINGSe vidare
i vår rap-
port på

-
- Fladvad L, Färnkvist O, 1975, Kommun-
översikter, Erfarenheter och förslag.
(Institutionen för fastighetsteknik,
lantmäterisektionen, Tekniska Högskolan
i Stockholm) Med 4:23 sid 7
- Holm M, 1978, PM rörande clustring
av de svenska kommunerna med hänsyn
till några ur samhällsplaneringssyn-
punkt intressanta variabler.
(Stencil Kommunprojektet 1978-02-06) sid 14
- KPP-projekt om kommunal planering
- en introduktion. (Statens råd för
byggnadsforskning) Rapport R1-11:1981 sid 14,
37-39,
143,149,
151,158,
160
- Gidlund J, 1981, Planering och medin-
flytande (BFR) R 32:1981 sid 71,
81, 96
- Magnusson H, Norrving B, 1977, Arbets-
metodiken i den fysiska riksplaneringen
(Bostadsdepartementet) FRP underlags-
material 11:77 sid 159
- Reimers R H, Fladvad A, 1973, Modell-
studie av kommunöversikt för Torslanda
kommun på Öland. (K-Konsult) sid 8
- Sandström P m fl, 1981, Översyn av kommun-
översikter (Länsstyrelsen i Östergötlands
län, planeringsavdelningen) PM
- * -----
- Bebyggelsen i kommunernas planering,
1978, (Statens Planverk) Rapport 44,
del 2
- Den fysiska riksplaneringens programskede,
1974, (Statens Planverk) Rapport 30
- Den fysiska riksplaneringens planeringsskede,
1978, (Statens Planverk) Rapport 44 del, 1
- Exempel på kommunöversikter, 1974, sid 9
(Statens Planverk) Rapport 29
- Fritidsbebyggelsen i kommunernas plane-
ring, 1978, (Statens Planverk)
Rapport 44, del 4

Se vidare
i vår rap-
port på

Handläggning av kommunala fysiska över-
siktsplaner inom statlig länsförvaltning,
1977, (Statens Planverk) Dnr R158/77

Hushållning med mark och vatten 2,
del I. Överväganden, 1979 (Bostadsdeparte-
mentet) SOU 1979:54

Hushållning med mark och vatten 2, del II.
Bakgrundsbeskrivning, 1979 (Bostadsde-
partementet) SOU 1979:55

Jordbruket i kommunernas planering, 1978,
(Statens Planverk) Rapport 44, del 3

Kommunernas redovisning av planeringsskedet
- exempel 1976. (Statens Planverk)
Dnr R 2431/75, sid 13

Kulturminnesvården i kommunernas planering,
1978, (Statens Planverk) Rapport 44, del 6

Lämplighetsprövning av bebyggelse utanför sid 9
detaljplan, aug 1973 (Statens Planverk)

Modell för kommunöversikt, Del 1, Läns-
styrelsen i Kopparbergs län, Planenheten,
odaterad

Ny plan och bygglag, del 1. Lagförslag-
sammanfattning - motiv till första avdel-
ningen, 1979 (Bostadsdepartementet) SOU
1979:65

Ny plan och bygglag, del 2. Motiv till avdel-
ningarna 2-7. Specialmotivering, 1979
(Bostadsdepartementet) SOU 1979:66

Om fysisk riksplanering. Aktuella frågor i
programskedet. (Statens Planverk) Medde-
lande november 1973, sid 6

Om fysisk riksplanering. Exempel på kommu-
nala program. (Statens Planverk) Meddelande
okt 1973

Regional utveckling och hushållning med
mark och vatten. Kungl Maj:ts proposition
1972:111.

Reglering av markanvändning, 16 exempel,
1975, (Lantmäteriverket, Naturvårdsverket,
Planverket, Riksantikvarieämbetet)

Se vidare
i vår rap-
port på

Rennäringen i kommunernas planering, 1978
(Statens Planverk) Rapport 44, del 5

Revidering av kommunöversikterna,
febr 1980 (Statens Planverk) sid 9

----- * -----

Aktuellt från Statens Planverk, 1973 sid 7
(Statens Planverk) nr 2

----- * -----

Lindberg C-O, 1977. Tätbebyggelse av
mindre omfattning - ett nytt begrepp
i byggnadslagstiftningen. Svensk
Lantmäteritidskrift nr 6

Reimers R H, 1979. Sammanfattning av
kommunöversikt för Nynäshamns kommun
(Föreningen för samhällsplanering)
Plan nr 2, 1979, sid 161

Wikforss Ö, 1976. Åskådlig Redovisning
nödvändig i kommunal översiktsplanering
(Svenska Kommunförbundet) Kommunal
tidskrift 76:11

----- * -----

Berglund B (Statens råd för byggnads-
forskning) Marköversikt. Förstudie inför
försöksverksamheten med PBL-systemet.
Projektet pågår

Lindström P (Statens råd för byggnads-
forskning) Underlag för revidering av
kommunöversikter. Ansökan till BFR

Reimers R H, 1980. Fysisk översiktsplan. sid 155,
Tätortsplanering i Nynäshamns kommun 161,163
801208 (opublicerat manuskript)

Genomgång av reviderade kommunöver-
sikter inkomna till planverket
t o m 810630 (Statens Planverk).
Arbetshandling

Analys av kommunomfattande markdisposi-
tionsplaner, P F Ayala, Statens Planverk,
Kommunbyrå, 790701, 810630. Arbetshandling

Uppgifter ur lantmäteriets ärenderegister
1972-1979 (Lantmäteriverket, fastighetsbild-
ningsenheten). Arbetshandling

BILAGOR

DETTA ÄR EN ENKÄT OM
KOMMUNÖVERSIKTEN

- KASTA DEN INTE I PAPPERSKORGEN -

Enkäten bör bevaras av stadsarkitekten eller person som ansvarar för kommunöversikten.

Om Du inte har tid eller av annan anledning inte vill besvara enkäten ber vi Dig meddela oss detta snarast genom att återsända denna sida med en notering härom.

Till en början ber vi Dig att spontant i ett par punkter ange vad Du anser vara bra respektive dåligt med kommunöversikten.

Bra:

Dåligt:

147

Kommun	Län
Uppgiftslämnare	
Befattning	Telefon
☐ Medverkade i arbetet med den första kö	☐ Deltagit vid revivering

Enkäten återsänds inom en månad till:

Lars Fladvad
 K-Konsult
 117 80 STOCKHOLM

Eventuella frågor besvaras gärna av Lars Fladvad eller Rolf Reimers, telefon 08-744 00 00.

VI TACKAR PÅ FÖRHAND FÖR DIN MEDVERKAN!

För att vi bl a skall slippa besvära Dig med uppgifter som går att läsa ur KÖ ber vi Dig även sända oss ett ex av Er KÖ. Vi är även tacksamma om vi kan få ett ex av Er GPF samt eventuella broschyrer eller bilagor till KÖ som Ni utnyttjar för att informera om förutsättningarna för byggnadslov m m.

FUNKTION OCH ANVÄNDNING

1 Vilka förvaltningsövergripande dokument har kommunstyrelsen i Din kommun för styrning och samordning?

- GPF
- Kommunplan (heltäckande utvecklingsplan)
- Markanvändningsplan
- Områdesplaner för tätorter
- Glesbygdsplaner
- KÖ
- .....

2 I planverkets skrivelse från augusti 1973 om lämplighetsprövning av bebyggelse utanför detaljplan anges att det med stöd av KÖ är möjligt att tillåta begränsad tätbebyggelse utan krav på detaljplan om det t ex rör sig om en mindre isolerad grupp fritidshus.

- Utnyttjar Ni denna möjlighet?
  - Ja
  - Nej
- Om ja Vad anser Ni vara begränsad tätbebyggelse utan krav på detaljplan?
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....

3 Ar 1977 ändrades reglerna i § 5 byggnadslagen rörande prövning av tätbebyggelse av mindre omfattning så att denna numera kan ske i anslutning till byggnadslovsprövning.

- Ledde detta till en ändrad ärendehantering i Er kommun?
  - Ja
  - Nej
- Ledde detta till en revidering av KÖ?
  - Ja
  - Nej
- Blev resultatet härav bättre överensstämmelse mellan KÖ och faktisk ärendehantering?
  - Ja
  - Nej
- Har kommunen delegationsrätt i tätbebyggelsefrågor, BS § 56.1.4?
  - Ja
  - Nej
- Om ja Vilket år fick kommunen delegation? .....

4 Ar 1980 utvidgades möjligheterna att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse så till vida att hela miljön och inte bara ett enskilt objekt kan beaktas

- Har lagändringen lett till ändrad ärendehantering i Er kommun?
  - Ja
  - Nej
- Har riktlinjerna i KÖ reviderats på grund härav?
  - Ja
  - Nej
- Om ja Har revideringen lett till bättre överensstämmelse mellan KÖ och faktisk ärendehantering?
  - Ja
  - Nej

- 5 Användningen av KÖ:s olika delar varierar mellan olika förvaltningar och kommuner. Vilka delar används mest inom Er kommun?
- Riktlinjetext och -karta
  - Bestämmelsekarta
  - Lagtextbilaga
  - .....
  - .....

- 6 Vilka förändringar krävs främst för att kunna öka användbarheten av Er KÖ anser Du?
- .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....

- 7 Vilket/-a arbetsmoment (programarbete, utarbetande av KÖ och den färdiga produkten) när det gäller framtagandet anser Du har varit nyttigast för:
- kommunstyrelsen .....
  - .....
  - byggnadsnämnden .....
  - .....
  - tjänstemän inom kommunen .....
  - .....
  - länsstyrelsen .....
  - .....
  - allmänheten .....
  - .....

- 8 Vilka funktioner anser Du vara Er KÖ:s bästa?
- Beslutsunderlag - enhetligare beslut
  - Underlättar behandling av plan- och bygggärenden
  - Informationsmedia
  - Avgränsar kommunala och statliga intressen
  - Underlag för annan planering
  - .....

- 9 Om Du ser tillbaka efter ett par års praktisk tillämpning - hur anser Du KÖ fungerat som beslutsunderlag respektive informationsmaterial?

	Mycket bra	Bra	Mindre bra	Dåligt
Beslutsunderlag	☐	☐	☐	☐
Informationsmaterial	☐	☐	☐	☐

- Motiv?
- .....
  - .....
  - .....
  - .....

10 KÖ är i likhet med andra planer ofta svår att förstå för allmänhet och politiker. Vidtog Ni några särskilda åtgärder för att öka förståelsen hos

- Ja   Nej
- politiker
- allmänhet
- Om ja Vad gjorde Ni?
- förenklad populärupplaga
- speciella illustrationer (flygfoton, teckningar m m)
- utställningsmaterial
- informationsmöten
- utskick till hushåll
- kurser för politiker inom kommunen
- kurser för tjänstemän inom kommunen
- .....

11 Följs riktlinjerna i KÖ i den politiska ärendehandlingen?

Ja I alla fall I de flesta fall I några fall

Nej

Om ja Varför (KÖ är realistisk, flexibel eller icke politiskt känslig)?

.....

.....

.....

.....

.....

12 Anser Du att kommunstyrelsen och byggnadsnämnden tillmäter KÖ:s riktlinjer olika stor vikt?

- Ja Nej
- Om ja Vari ligger skillnaden?
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

13 Utnyttjas/tolkas riktlinjerna på olika sätt av politiker och tjänstemän.

- Ja Nej
- Om ja Beskriv olikheterna.
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

14

Innehåller Er Kö riktlinjer som syftar till styrning av bebyggelselokalisering pga kommunalekonomiska ställnings- taganden?

Ja Nej

Om ja På vilka riktlinjerna och vilken erfarenhet har Ni i så fall?

.....
.....
.....
.....
.....

16

Har Kö påverkat handläggningsrutinerna vid byggnadslov när det gäller samråd med andra myndigheter (t ex länsantikvarie, vägverk eller lantbruksnämnd)?

Ja Nej

Om ja På vilket sätt?

.....
.....
.....
.....
.....

15

Har Kö påverkat samarbetet mellan kommunen och länsstyrelsen samt mellan kommunen och fastighetsbildningsmyndig- heten?

Ja Nej

Om ja Vad är de främsta förändringarna?

.....
.....
.....
.....
.....

17

Skulle användbarheten av Er nuvarande Kö öka om den hade juridisk status?

Ja Nej

Om ja Vad är de främsta fördelarna med en formalisering?

.....
.....

Om nej Vilka är nackdelarna?

.....
.....
.....
.....
.....

18

Finns det i Er KÖ uttalade intentioner för områdesplaner och detaljplaner.

Ja Nej

Om ja Har Ni haft någon nytta av dessa ställnings- taganden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

19

Hur används KÖ vid byggnadslovshantering? Beskriv kort om Ni har t ex särskilda rutiner i form av blanketter som redovisar vad KÖ säger för området ifråga.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

20

Upplever Ni att allmänheten när de vill undersöka förutsätt- ningarna att erhålla byggnadslov inom ett område själva kan utläsa kommunens inställning i frågan genom att studera KÖ?

Ja Nej

Om nej Vari ligger svårigheterna, kartlayouten, beskriv- ningens områdesindelning etc.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

• Vad tror Du främst kan göras för att underlätta deras nyttjande av KÖ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

21

I flera kommuner har man valt att komplettera riktlinjerna med ett underlag som visar skolskjutslinjer, kollektivtrafik etc.

• Utnyttjar Ni denna metod?

Ja Nej

Om ja Har den fungerat bra?

Ja Nej

22

För att fatta beslut om ett byggnadslovsärende kan kommun- översikten som bedömningsunderlag vara otillräcklig. I flera kommuner har man här valt att kräva en planutredning som ett kompletterande bedömningsunderlag.

• Utnyttjar Ni denna metod?

Ja Nej

Om ja I vilka typer av ärenden sker detta och vad kräver Ni att planutredningen behandlar?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

NYTTAN AV ATT HA EN KOMMUNÖVERSIKT

23

Har Du andra synpunkter på KÖ:s användning och funktion som inte belyses av svaren på ovanstående frågor (1-22) så skriv dem här. Syftet med denna fråga är att få fram värdefulla frågeställningar som vi missat i enkäten men kan behandla i efterföljande intervjuundersökning.

.....
.....
.....
.....
.....

24

Vad anser Du KÖ:s främsta nytta är för:

- Allmänheten .....
.....
- Politiker .....
.....
.....
- Tjänstemän .....
.....
.....
- Andra myndigheter .....
.....
.....

25

En del byggnadslovs- och fastighetsbildningsärenden, där KÖ utgjort underlag för beslut eller utgjort motiv till ställningstagande, har blivit föremål för prövning hos regeringen, HD eller i kammarrätten.

• Hur många fall känner Du till inom Din kommun där KÖ åberopas?

.....st

• Vilken vikt har i dessa fall överprövande myndigheter tillmätt KÖ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

26

Upplever Du att olika överprövande myndigheter tillmäter KÖ olika vikt?

Ja Nej

Om ja ▷ Beskriv kort skillnaderna.

.....
.....
.....
.....
.....

27

Har Länsstyrelsen med utgångspunkt från bl a KÖ delegerat rätten till beslutsfattande i "strandskyddsärenden" inom Er kommun?

Ja Nej

Om ja ▷ Vilket år skedde detta och vilken omfattning har delegationsrätten (0-160 meter eller 0-300 meter)?

.....
.....
.....
.....
.....

28

Har nämnd eller styrelse i Din kommun med utgångspunkt från KÖ delegerat beslutsrätten i vissa ärenden till tjänstemän?

Ja Nej

Om ja ▷ I vilka ärenden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

REVIDERING OCH ÖVERGÅNG TILL MARKÖVERSIKT

29 Håller Ni på att revidera Er KÖ?

Ja Nej

Om nej När tänker Ni göra detta? Om Ni inte tänker göra det så ange varför.

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

31 Vad är den främsta anledningen till att Ni vill ändra KÖ på några av punkterna i fråga 30?

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

32

Planverket har sänt ut en skrivelse inför arbetet med revidering av KÖ. Var det tillräckligt med material från centralt håll inför revideringen.

Ja Nej

Om nej Vilket ytterligare material hade varit värdefullt för Er att få?

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

30 På vilka punkter har Ni främst för avsikt att ändra KÖ?

innehåll (beskrivning av t ex sektorsintressen)

målsättningsdel

riktlinjedel

utformning (detaljeringsgrad, omfattning, layout)

områdesavgränsningar

förankring (utställning, information m m)

lagtextbilaga

annat

Om annat Vad och varför?

.....
 .....
 .....
 .....
 .....

33

Anser Ni det vara onödigt att revidera KÖ om en obligatorisk marköversikt skall göras 1985-87?

Ja Nej

Om ja Varför?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Om nej Varför?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

34

Ett alternativt sätt att redovisa KÖ på är att arbeta med delöversikter eller riktlinjer i områdesplaner. Delöversiktterna/områdesplanerna kompletteras med riktlinjer av generell och specifik art så att systemet blir kommuntäckande. Den främsta fördelen med systemet är att man successivt kan revidera/utveckla KÖ och beroende på behoven variera detaljeringsgraden.

• Hur ser Du på detta system jämfört med den traditionella KÖ? Tillämpar Ni på något sätt detta system?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

• Tillämpar Ni något annat system med liknande syfte?

.....
.....
.....
.....
.....

35

Plan- och bygglagbetänkandet (PBL) innehåller ett förslag till översiktsplan kallat marköversikt. Denna är tänkt att bygga på både kommunöversikten och markdispositionsplanen. Ett preciserat innehåll har ännu inte presenterats.

• Vad anser Du att marköversikten bör respektive inte bör bygga på från kommunöversikten och markdispositionsplanen.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

36

Marköversikten föreslås bli obligatorisk. Detta innebär att varje kommun måste ha en aktuell plan med ett visst innehåll. Bryter detta på ett negativt sätt Era planerings- och revideringsrutiner

Ja Nej

Om ja Vad är det i Ert nuvarande planeringssystem, planers innehåll och tidssamordning som är bra och väsentligt för Er att behålla?

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Vi TACKAR för att Du fyllt i enkäten och på så sätt hjälpt oss en bit på väg i vårt arbete.

Då vi har för avsikt att ytterligare belysa intressanta frågeställningar bl a genom en intervjuundersökning är det tänkbart att vi återkommer till Dig.

Har Du redan nu synpunkter, intressen eller frågor kring projektet är Du välkommen att lämna dem nedan eller direkt till oss.

Med vänliga hälsningar

Lars Fladvad

Rolf H Reimers

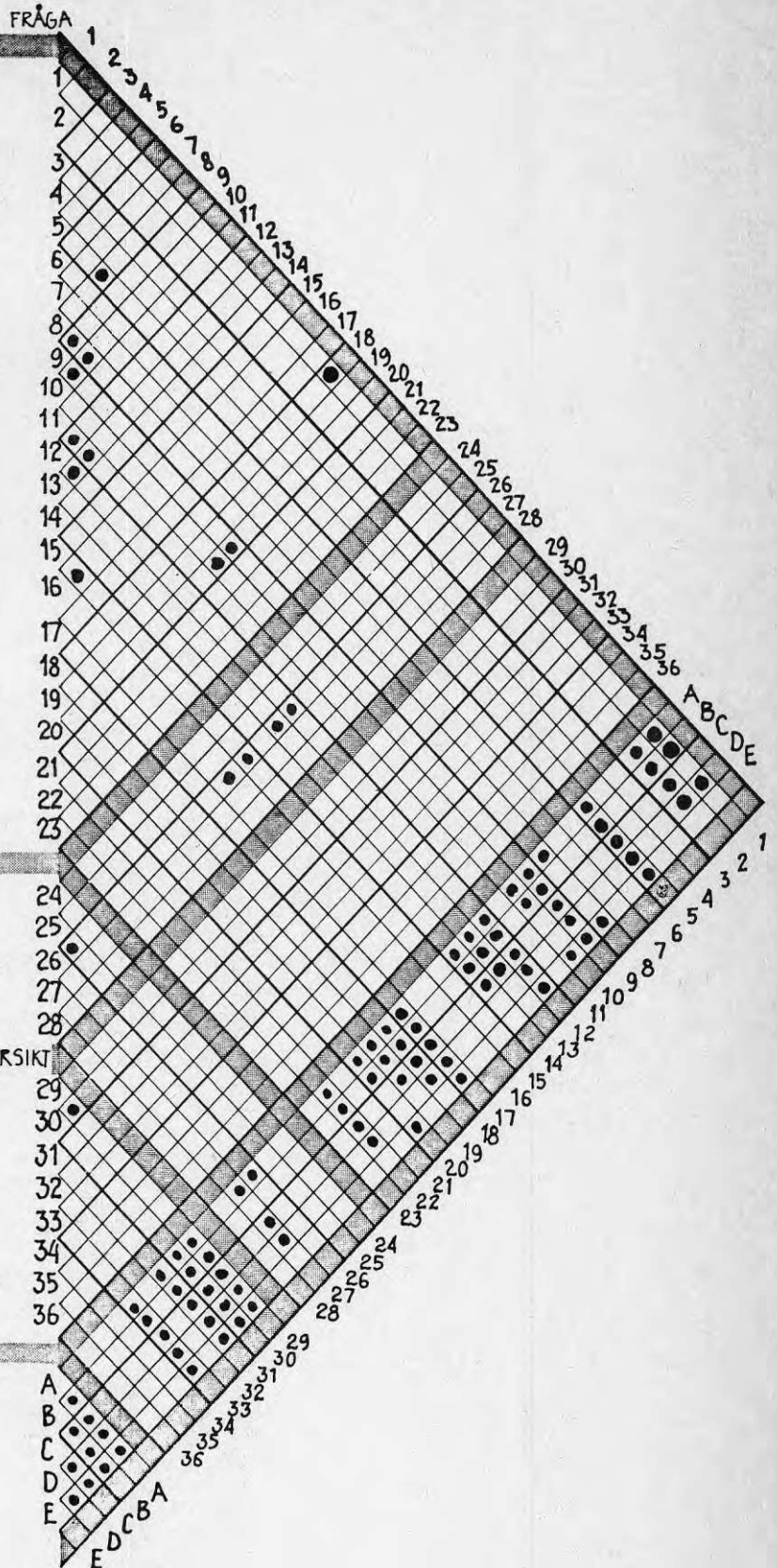

FRÅGOR SOM RELATERAS TILL VARANDRA = ●

FRÅGOR

- FUNKTION OCH ANVÄNDNING**
- 1 ÖVERSIKTLIGA PLANERINGSDOKUMENT
  - 2 BEGRÄNSAD TÄTBEBYGGELSE UTAN KRAV PÅ DETALJPLAN
  - 3 TÄTBEBYGGELSE AV MINDRE OMFATTNING
  - 4 KULTURHISTORISKT VÄRDEFULL BEBYGGELSE ANVÄNDNING
  - 5 ÅTGÄRDER FÖR ÖKAD ANVÄNDBARHET
  - 6 NYTTIGA ARBETSMOMENT
  - 7 KÖ- OCH FUNKTIONER
  - 8 BESLUTSUNDERLAG - INFORMATIONSMTRL.
  - 9 ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA FÖRSTÅElsen
  - 10 FÖLJS RIKTLINJERNA ?
  - 11 RIKTLINJERNAS VIKT
  - 12 TOLKNING AV RIKTLINJER
  - 13 KOMMUNALEKONOMISKA RIKTLINJER
  - 14 SAMARBETE MED LÄNSSTYRELSE M.FL.
  - 15 HANDLÄGGNINGSRUTINER VID SAMRÅD MED ANDRA MYNDIGHETER
  - 16 JURIDISK STATUS
  - 17 FRAMTIDA PLANERING
  - 18 RUTINER VID BYGGNADSLÖVSHANTERING
  - 19 LÄSBARHET FÖR ALLMÄNHETEN
  - 20 KOMPLETTERANDE MATERIAL
  - 21 PLANUTREDNING
  - 22 SYMPUNKTER
- NYTTAN AV ATT HA EN KÖ**
- 24 DEN FRÄMSTA NYTTAN
  - 25 ÅBEROPAS KÖ
  - 26 SKILLNAD I MYNDIGHETERS INSTÄLLNING
  - 27 DELEGATION STRANDSKYDD
  - 28 DELEGATION TILL TJÄNSTEMÄN
  - 29 REVIDERING OCH ÖVERGÅNG TILL MARKÖVERSIKT
  - 30 REVIDERINGSAVSIKT
  - 31 REVIDERINGENS ÄNDAMÅL
  - 32 VARFÖR REVIDERING
  - 33 PLANVERKETS ÖKRIVELSE
  - 34 REVIDERING INNAN MARKÖVERSIKT
  - 35 DELÖVERSIKT
  - 36 FRÅN KOMMUNÖVERSIKT TILL MARKÖVERSIKT
- ÖVRIGA UPPGIFTER**
- 37 KOMMUNENS STORLEK
  - 38 KOMMUNENS POLITISKA FÄRG
  - 39 FASTIGHETS BILDNING UTOM PLAN
  - 40 BYGGANDE TOTALT
  - 41 MEDVERKAN I URSPRUNGLIG KÖ

GENOMGÅNG AV BETECKNINGSSYSTEMEN

O-områden

O-områden finns av följande slag.

Politiskt antagen områdesplan finns.

Områdesplan finns, men är ej politiskt antagen

Områdesplanearbete pågår

Områdesplanearbete skall påbörjas, d v s planarbete har ej påbörjats men beslut finns att det skall påbörjas.

Områdesplan krävs, d v s områdesplan finns ej men om byggnadslov skall kunna ges måste först en områdesplan göras.

Områdesplan bör upprättas (en svagare formulering, som t ex förekommer när man inte vill ta ställning).

8 kommuner skiljer bara på O-områden med antagen områdesplan och sådana där områdesplanering pågår. 3 kommuner anger dessutom områden, där områdesplanering krävs. 4 kommuner har bara O-områden för vilka gäller att områdesplanering krävs. Övriga varianter förekommer bara i enstaka kommuner.

A = Antagen områdesplan	-	3
B = Godkänd "	C	1
C = Områdesplanering pågår	D	2
D = " skall påbörjas	E	4
E = Områdesplan krävs	AD	1
F = " bör upprättas	AC	8
	ABE	1
	ABF	1
	ACD	2
	ACE	3
	BCD	1
		<u>27</u>

Ibland korresponderar inte text och rubriker i beskrivningen sinsemellan eller med teckenförklaring till kartan.

I Landskrona skriver man "områdesplan avses bli upprättad" i beskrivningen och "områdesplan erfordras" i teckenförklaringen till kartan. I Kristianstad skriver man i rubriken i beskrivningen "områden där områdesplan krävs" men i texten "... avses upprättas" och i teckenförklaringen till kartan "...avses påbörjas".

Övervägande delen kommuner har använt sig av ett löpande numreringssystem med samma bokstav för alla områden. Detta innebär att O-områdenas typ endast framgår av kartan (olika raster, olika färger etc) eller av texten i beskrivningen.

I några fall kan man inte ens med hjälp av karta och beskrivning urskilja om ett område har eller inte har områdesplan (t ex Boxholm).

F-områden

Följande typer av F-områden, områden med förordnande, har vi hittat i de genomgångna kommunöversikterna.

TYP AV OMRÅDE	EFTER LAGAR	NATURVÅRDSLÄG (NVL)
		BYGGNADSLÄG (BL)
		VÄGLÄG (VL)
		VATTENLAG (VAL)
		MILJÖSKYDDSLÄG
		FÖRMINNESLAG
	FÖRORDNANDEN INDELAR EFTER OBJEKT	NATURRESERVAT
		STRANDSKYDD
		VATTENTÄKT
		NATURMINNE
		BYGGNADSMINNE
		FÖRNLÄMNING, FÖRMINNE
		NATURVÅRDSOMRÅDE 19 §
		KYRKOGRÅRD, BEGRAVNINGSPLATS
		VÄG, ALLMÄN ELLER ENSKILD
		KRAFTLEDNING
		SKYDD FÖR DJURLIVET
		GRUSTÄKT
		VÄRDEFULL BEBYGGELSE 86 § BL
		NATIONALPÄRK
		DOMÄNRESERVAT
		FÖRORDNANDE FÖRESLÅS

Två typer av indelning har använts, dels efter vilka lagar/förordnanden som gäller och dels efter objekt. Övervägande delen av kommunerna har använt sig av det senare redovisningssättet, typindelning efter objekt med områdesnumrering.

Flera av kommunerna har använt en kombination av flera redovisningssätt, exempelvis Motala, Mjölby och Skara.

Det kan noteras att likadana beteckningar har använts av kommunerna men ibland med olika betydelse.

I vissa av kommunöversikterna finns inte någon särskild beteckning vad gäller exempelvis strandskydd och vattentäkt. Det påpekas endast i områdesbeskrivningen att områden finns med sådana förordnanden.

R-områden

I de kommunöversikter som studerats har flertalet R-områden endast varit indelade i intresseområden. I några fall, Motala, Piteå, Årjäng och Örebro, har R-områdena varit uppdelade i intresseområden och områden med riktlinjer med hänvisning till 6 § BL, tätbebyggelseområden.

I Malmö är R-områdena indelade efter grad av restriktion. I Mjölby kommunöversikt tas t ex området runt ett "enträd" upp som ett R-område. I tre kommunöversikter, Gislaveds, Skurups och Ängelholms, har områden där förordnande föreslås betecknats som R-område.

Flertalet kommuner har använt sig av ett löpande numreringssystem och/eller indelning av R-områdena i olika intresse-/typområden utan områdesnumrering.

U-områden

I de flesta kommunöversikterna är U-områden lika med "områden där fortsatt utredning krävs". Denna formulering kan sedan ha en eller flera av följande betydelser:

att utredning pågår

att man beslutat genomföra en utredning

att utredning krävs innan byggnadslov kan ges.

I några kommunöversikter preciseras i rubriken eller texten vad som avses med U-område, t ex Gotland, Landskrona och Motala.

Gotland och Motala är ensamma om att dela in U-områdena i olika grupper med utgångspunkt från vad som utreds. (Ex Umil = utredning av militärt område). De flesta kommuner använder ett löpande numreringssystem.

G-områden

I många av de studerade kommunöversikterna redovisas G-områden, både i områdesbeskrivningen och på kartan. I samtliga fall finns ingen områdesnumrering.

De kommuner, som inte har G-områden redovisade i sina kommunöversikter är Arboga, Göteborg, Kristianstad, Landskrona, Malmö, Skurup, Upplands-Väsby och Örebro.

D-områden

Se bilaga 3a samt huvudtexten.

Bilaga 3a

För att visa hur översikten bilaga 3a kan läsas skall vi ge ett exempel. På första raden står uppgifterna för ARBOGA. De två skrafferade rutorna på raden för Arboga säger att det i beskrivningen i Arboga KÖ finns en gemensam rubrik för både DPL som finns och sådana som skall upprättas. (Den exakta lydelsen i Arboga KÖ är: Område med fastställd detaljplan eller område för vilket detaljplan avses upprättas inom kommunöversiktens giltighetsperiod.) När vi sedan läser beskrivningen i detalj framgår det att rubriken betyder DPL finns, DPL pågår eller DPL skall påbörjas. Detta framgår i vår bild av det horisontella strecket under betydelse på raden för Arboga kommun. På kartan har D-områdena rubriken DPL krävs vilket framgår av cirkeln. Eftersom det i den högra kolumnen inte finns något kryss anser vi att överensstämmelsen mellan formuleringen i beskrivning, på karta och verklig betydelse är dålig.

D-OMRÅDE	BETECKNINGSSYSTEM									
	NUMRERINGSSYSTEM		TYP AV OMRÅDE			KONTUR, RASTER FÄRG				
	1	2	3	4	a	b	c	d	e	
	INGEN LÖPANDE NUMRERING SAMMA BETECKNING PÅ FLERA OMRÅDEN	LÖPANDE NUMRERING GEMENSAMT FÖR ALLA OMRÅDEN	KOMBINATION AV 1 OCH 2	LÖPANDE NUMRERING NUMMERSERIER HAR RESERVERATS	ALLA TYPER AV OMRÅDEN HAR SAMMA BETECKNING. DOCK KAN LÖPANDE NUMRERING FÖREKOMMA	SIFFRA ELLER BOKSTAV BETECKNAR TYP AV BEBYGGELSE	SIFFRA ELLER BOKSTAV BETECKNAR TYP AV PLAN	SIFFRA ELLER BOKSTAV BETECKNAR ORT ELLER KOMMUNDEL	SIFFRA ELLER BOKSTAV BETECKNAR SKEDE I PLANERINGSPROCESSEN	SKILLNAD PÅ KONTURLINJE ANVÄNDS FÖR ATT T. EX. SKILJA FASTSTÄLLD PLAN FRÅN PÅGÅENDE SKILLNAD I RASTER SKILLNAD I FÄRG
ARBOGA		x			x					
BOLLNÄS				x			x			
BOXHOLM		x			x					
GISLAVED				x				x		
GOTLAND	x				x					◇
GÄVLE		x			x					◇
GÖTEBORG				x				x		
HABO		x			x					
HAPARANDA		x			x					
KRISTIANSTAD	x							x		
LANDSKRONA			x		x			x ¹⁶⁾		
LJUNGBY				x		x			x	
LUND	x							x		
MALMÖ	x				x					
MJÖLBY	x				x					◇
MOTALA	x					x		x	x	
PITEÅ		x			x					
SIGTUNA										
SKARA		x			x					
SKELLEFTEÅ						x				
SKURUP				x				x		
SÖDERHAMN			x			x	(x)			
UPPLANDS-VÄSBY		x			x					
ÅRJÄNG		x			x					
ÄNGELHOLM		x			x					
ÖREBRO		x			x				(x)	

16) TVÅ SYSTEM KOMBINERADE

KOMMUNÖVERSIKT
SIGTUNA KOMMUN
 OMRÅDESKARTA

- 01** TÄTORTSOMRÅDE
 .1 SIGTUNA
 .2 MÄRSTA
 .3 ROSERSBERG
- 02** STÖRRE SPECIALOMRÅDE
 .1 ARLANDA FLYGPLATS
 .2 ROSERSBERGS CIVILFÖRSVARSSKOLA
- U** UTREDNINGSSOMRÅDE
 .1 ERIKSSUND
 .2 BÄRMÖ
 .3 HÅSTA-ÅSLUNDA
 .4 BRISTATORP
 .5 KIMSTA
 .6 SKEPPTUNA SKOLA
 .7 ARLANDA
 .8 GÅDERSTA
- R1** FLYGBULLERSTÖRT OMRÅDE
R2 RESERVAT FÖR FRAMTIDA VÄG
R3 OMRÅDE FÖR RÖRLIGT FRILUFTS-
 LIV OCH NATURVÅRD
R4 ÖVRIGA OMRÅDEN

SKALA 0 0,5 1 2 3 4 5 KM

STADSARKITEKTONOMFÖRET NOVEMBER 1976

FORTSATT FORSKNING OCH UTVECKLINGSARBETE

I samband med att vi redovisar svaren på enkätfrågorna har vi också ibland diskuterat behovet av eller möjligheterna att forska vidare*. Nedan följer en kort sammanfattning av intressanta frågeställningar.

- Behandlas likartade markanvändnings- och byggnadslovsärenden olika? Om ja - kan M o B-ärenden som behandlas lika delas in i grupper så att mer generella slutsatser kan dras om orsaken till skillnaden i behandling? Syftet skulle vara att dels se om orättvisor finns i ärendehanteringens dels om rationaliseringsvinster går att göra. Kanske kan man finna en enklare ärendegång för viss typ av ärenden.
- Följer kommunerna det de tidigare sagt? Går det att avgöra om de följer vad de säger eller är det de sagt så vagt hållet att alla aktuella handlingsmöjligheter ryms inom formuleringen? Betyder det kommunen säger samma sak för de berörda som för tjänstemän och politiker?
- Hur bör de värderingar se ut som stämmer med kommunens agerande? Har dessa värderingar förändrats och i så fall på vilket sätt och varför?
- På vilket sätt skiljer sig tjänstemäns och politikers åsikter i markanvändningsfrågor och byggnadslovsärenden? Vems åsikter kommer till uttryck i utredningar, i planer, i beslut, i faktiska åtgärder?
- Hur fördelas arbetsuppgifter och beslut mellan politiker och tjänstemän? Vad delegeras? På vilka grunder? Från vem till vem?
- På vilka grunder hävdas kommunalekonomiska skäl för avslag i markanvändnings- och byggnadslovsärenden? Hur beräknas de kommunalekonomiska konsekvenserna? Agerar kommunen konsekvent och om inte varför ej?

*) Se även redovisningen av svaren på fråga 9, 11, 12, 14, 18, 19, 22, 28, 31

- Vad menar de olika intressenterna med att en plan är användbar och att någon använder en plan? På vilket sätt används de facto de fysiska planerna i kommunerna, av vem används de och när används de?
- Vad menar man med planutredning i olika kommuner? Varför görs de? Vem gör dem? Hur görs de? Finns det något att vinna på större enhetlighet? Finns det erfarenheter som skulle vara bra att sammanställa och publicera? Kan planutredningarna förenklas? Används planutredningar för att dra ut på tiden, för att försvåra, för att förenkla etc?
- Av vilka orsaker, på vilka grunder ändrar kommunerna i sina planer? Finns det fog för och går det praktiskt att skilja på uppdatering, komplettering och omprövning när man talar om revideringar av planer eller beslut? Kan man ställa skilda krav på utställning och information när det gäller dessa tre typer av revideringar.
- Vilka riktlinjer har prövats och hur har de fungerat? Är det lämpligt och går det att formulera standardriktlinjer?
- Hur har de kommuner som arbetar med delöversikter lagt upp sitt arbete? Kan revideringsarbetet förenklas? Kräver olika områdestyper olika detaljeringsgrad? Kan personalresurser i förvaltningen användas effektivare? Förenklas information och medinflytande?
- Hur kan och bör den kommunomfattande fysiska planen redovisas?
- Hur ser man på kommunalt resp statligt håll på frågan om avgränsning av kommunala och statliga intressen från varandra. Varför behövs det? När behövs det? Hur kan det åstadkommas?

KOMMUNÖVERSIKTEN OCH MARKDISPOSITIONSPLANEN I FRAMTIDEN - NÅGRA REFLEKTIONER

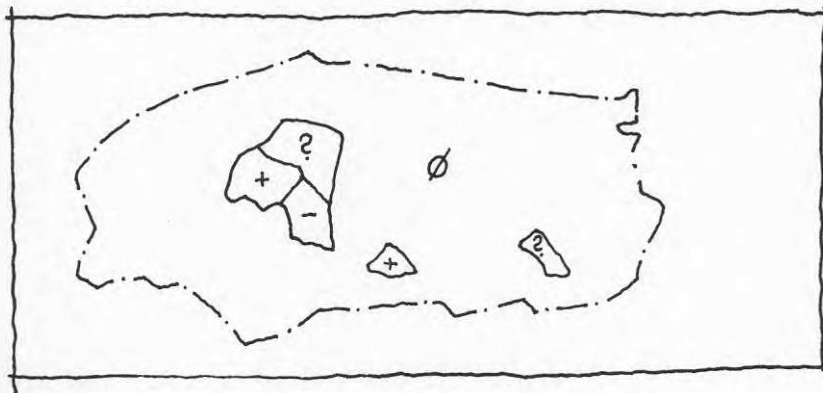
En beskrivning av den framtida markanvändningen behövs ibland för hela kommunens yta, ibland för delar av den. En sådan beskrivning kan tjäna många syften:

- den kan, i sig, avstyra sådant man inte vill skall ske eller befrämja sådant man vill skall ske.
- den kan hjälpa beslutsfattaren att avgöra om enskilda beslut passar in i en större helhet - stämmer med övergripande mål.

Ofta är emellertid osäkerheterna om vad framtiden har i sitt sköte och om vad man faktiskt vill för stunden så stora, att man inte vill eller kan beskriva den framtida markanvändningen trots att ett ställningstagande behövs eller kommer att behövas. Man kan och bör då, anser vi, beskriva denna osäkerhet, vare sig den innebär att man överhuvudtaget inte vet eller den innebär att man kan tänka sig flera alternativ.

Ännu oftare behövs inget ställningstagande alls till den framtida markanvändningen, det är inte aktuellt att vare sig vidta särskilda åtgärder för att bevara eller för att förändra dagens markanvändning. Också detta förhållande kan och bör redovisas.

Vi anser att det i många kommuner är överflödigt med en beskrivning av den framtida markanvändningen för hela kommunens yta men att man alltid åtminstone bör ha en kommuntäckande redovisning som visar områden utan ställningstaganden ($\emptyset$), områden där osäkerhet råder (?) men där ett ställningstagande behövs och är under utarbetande och områden där kommunen vet vad den vill (+) eller vad den inte vill (-).

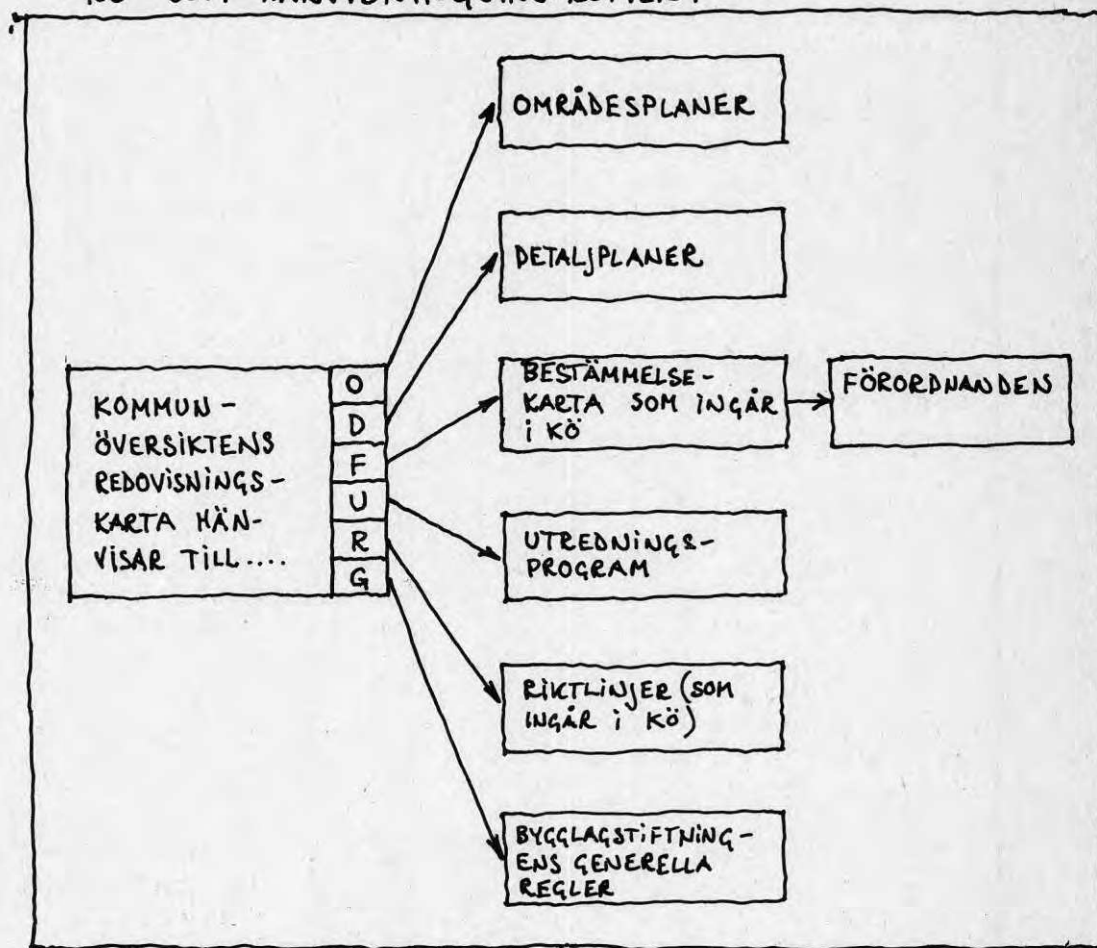

Möjligen kan denna redovisning göras tillsammans med en redovisning av nuvarande markanvändning, om en sådan redovisning behövs.

För de områden där kommunen har tagit ställning eller håller på och arbetar fram ett ställningstagande kan ibland en mer detaljerad redovisning av områdesavgränsningar behövas än vad som är praktiskt möjligt att åstadkomma på en kommuntäckande karta. Dessa detaljer kan då visas på en delredovisning i större skala.

Som ett komplement till denna redovisning av den framtida markanvändningen kan en sammanställning behövas av de regler som gäller vid sökande av byggnadslov och vid fastighetsbildning. Den nuvarande kommunöversikten, ibland kompletterad med en eller flera bestämmelsekartor har, anser vi, visat sig vara en väl fungerande och flexibel sådan redovisning.

KÖ SOM HÄNVISNINGSTRUMENT

Vi tror dock att man genom några enkla förändringar kan göra KÖ ännu något tydligare vad gäller det råddande planeringsläget. Vi föreslår följande åtgärder

- Redovisa alltid i den egna kommunöversikten vad grannkommunernas KÖ säger i zonen just på andra sidan gränsen.

- Håll tydligt isär områden med planer eller förordnanden som är aktuella och sådana områden där planer är under utarbetande eller under omarbetning. Detta kan t ex ske genom att använda beteckningarna O-, D- och F- för områden med aktuella planer och UO-, UD- och UF- för områden där plan behövs, är under utarbetande, är under omarbetning eller behöver omarbetas.
- Redovisa för alla U-, UO-, UD- och UF-områden vad som gäller till dess utredningar, planer och förordnanden är klara, när de beräknas vara klara, vem som har det politiska resp det tekniska ansvaret för att de blir klara vid utsatt tidpunkt. Redovisa också vilka direktiv som gäller för utredningen.
- Håll tydligt isär vilka beslut som tas i samband med att man beslutar om KÖ, vilka beslut som redovisas i KÖ men tagits i annan ordning och vad som är viljeyttringar som inte direkt leder till några åtgärder.
- Ange noga vilka regler som gäller för revidering och håll därvid isär
- ajourhållning, t ex kompletteringar och ändringar i KÖ föranledda av kommunala beslut i annan ordning eller uppdateringar föranledda av sakförhållanden som kommunen inte kan påverka och
- omprövning av de politiska ställningstaganden som finns i KÖ vare sig dessa nu leder till ändringar eller ej.
- Skilj på riktlinjer som är tolkningar av lagar och förordningar (och som bör kompletteras med en hänvisning till dessa) och kommunala önskemål, mål, kommunal policy eller liknande (kan dels beskriva hur kommunen själv kommer att agera som markägare, byggherre eller förvaltare dels beskriva hur kommunen skulle vilja att andra agerade.)
- Skilj på de generella regler som gäller hela landet och de eventuella generella riktlinjer som kommunen formulerat för hela kommunens yta.

När det gäller de översiktliga fysiska planerna diskuteras för närvarande i samband med PBL en indelning i bevarandeområden, förändringsområden, strategiska områden, skyddsområden och utredningsområden. Vi

menar att den enkla kommuntäckande redovisning vi föreslagit ovan vid behov kan kompletteras med planer för delar av kommunens yta varvid redovisningen av markanvändningen (skogsbruk, jordbruk, naturreservat, bostadsbebyggelse etc) kompletteras med beteckningar för följande områdestyper

- bevarandeområde typ 1, bevarandet är säkrat med stöd av lag
- bevarandeområde typ 2*, kommunen kommer aktivt att verka för ett bevarande men har inte fullständig kontroll över markanvändningen
- förändringsområde typ 1, markanvändningen skall ändras och kommunen har laglig rätt att vidta denna förändring vid lämpligt tillfälle
- förändringsområde typ 2*, kommunen anser det önskvärt att förändring sker och kommer aktivt att verka för denna förändring, men kan ej ensam genomdriva förändringen. Problemet kan vara markägo-förhållanden, ekonomi etc.
- strategiskt område, område som står under förändringstryck och där flera alternativ är acceptabla. Kommunen skall kunna ange vilka alternativa markanvändningar som är acceptabla resp inte är det och villkoren för att den ena eller den andra markanvändningen skall väljas eller på annat sätt skälen till osäkerheten.

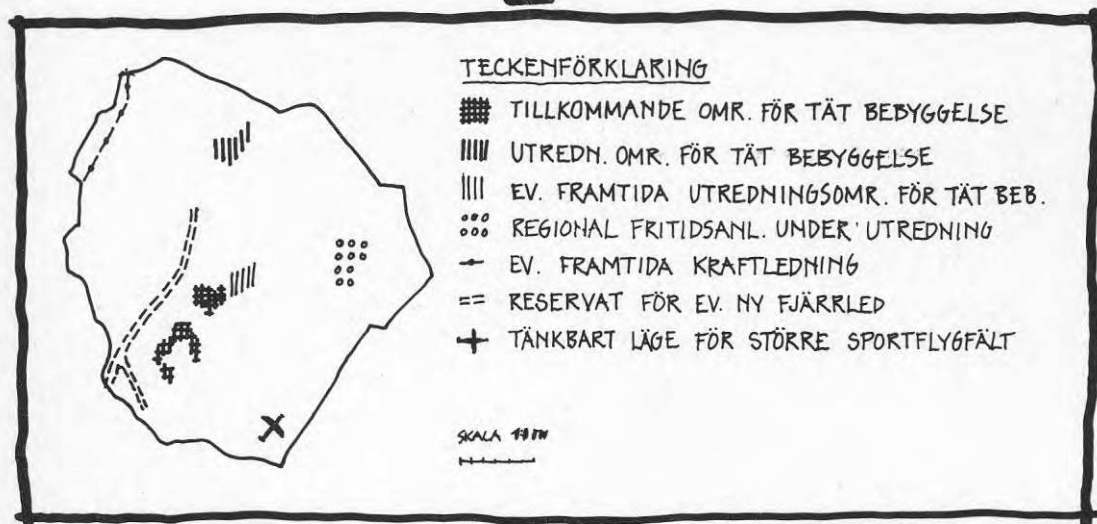
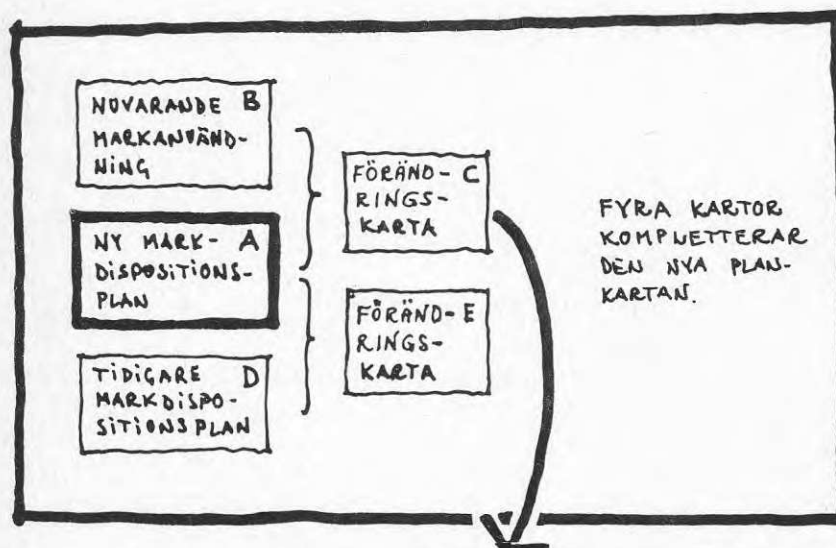
Utredningsområde, sammanfaller med utredningsområden på kommunöversiktens redovisningskarta. För utredningsområde gäller att kommunen ännu inte vet om bevarande eller förändring är önskvärd eller vilken förändring som är önskvärd

- utredningsområde typ 1. Utredning pågår
- utredningsområde typ 2. Utredning pågår ännu ej. Utredning kan ej anses pågå om inte tidplan, program eller andra skriftliga direktiv finns antagna av kommunen.

*) Det är viktigt att det finns angivet vem eller vilka som kan ta initiativ i bevarande- och förändringsområde 2.

Tidpunkten för genomförandet bör inte, anser vi, anges i KO, MDP eller MO. I stället anges detta i det kommunala bostadsförsörjningsprogrammet och i budgeten. Däremot kan, om motiv finns till det, alternativa utbyggnadsordningar diskuteras i MO.

Vi föreslår vidare att man tydligare än vad som ofta är fallet i dag redovisar skillnaden mellan nuvarande markanvändning och den framtida markanvändning som man vill verka för, liksom mellan tidigare och senare versioner av planer. Detta kan ske på många sätt t ex med hjälp av en förändrings- och en skillnads-karta*.

Det är viktigt att samma beteckningssystem används på de kartor som visar markens nuvarande användning och dess framtida användning och att man inte byter beteckningssystem när KO omprövas.

*) Se t ex Nynäshamns KO

Bevarande av markanvändning, förändring av markanvändning, bevarande av handlingsfrihet och utredningsbehov bör motiveras i en beskrivning. Det är önskvärt, men inte obligatoriskt, att konsekvensutredningar bifogas. Planverket bör ge ut en skrift med exempel på hur konsekvensutredningar kan göras och redovisas. Den bör innehålla metoder för redovisning av

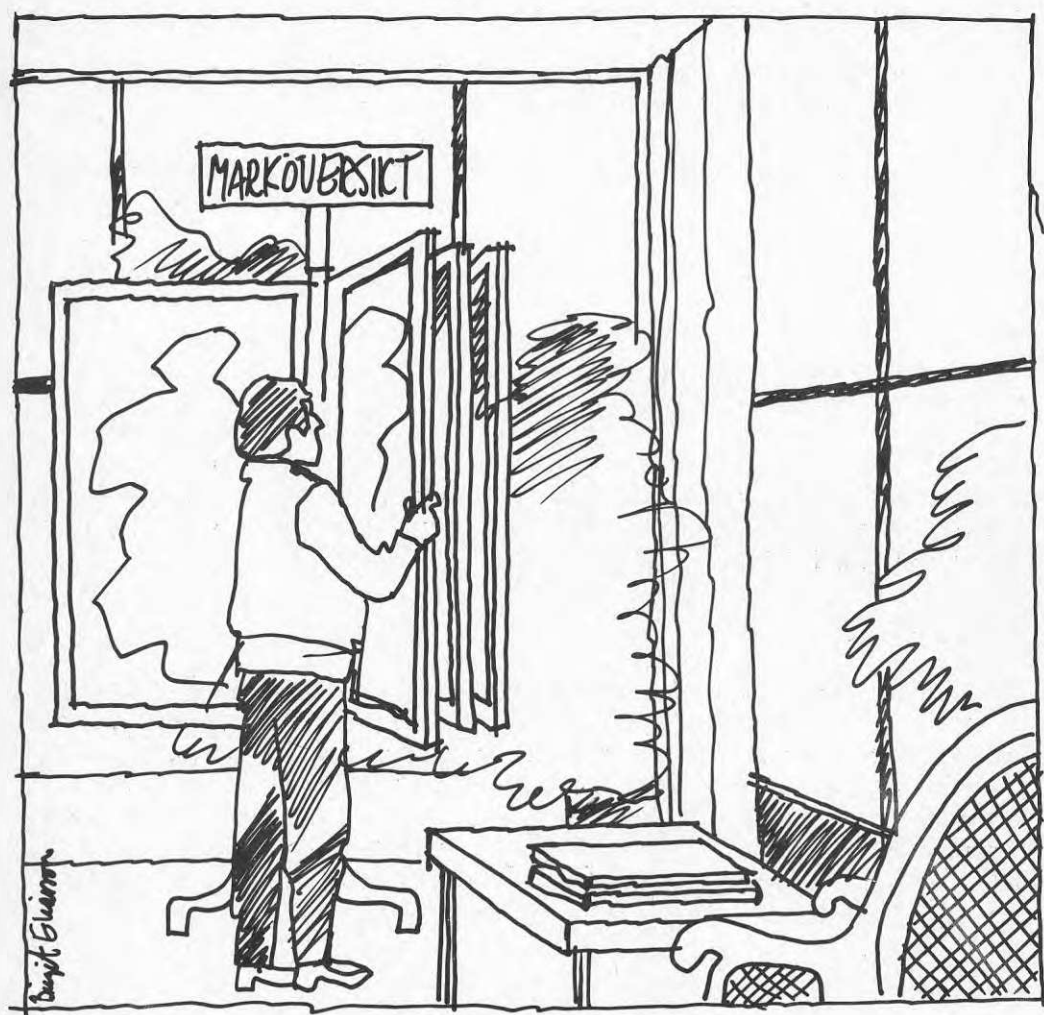
- ekonomiska konsekvenser, både för kommun, samhället som helhet och den enskilde
- sociala konsekvenser, d v s konsekvenser för befolkningsgrupper
- energikonsekvenser
- sysselsättningskonsekvenser
- konsekvenser för den enskilde, för företag, för näringsgrenar, för organisationer
- konsekvenser för naturen, djur, växter, luft, vatten
- konsekvenser för kommunens personal

Endast metoder som är väl utprovade skall tas med i planverkets skrift. Det innebär att de skall vara seriösa beräkningar av konsekvenser och inte bara t ex tyckanden eller inventeringar. Konsekvensbeskrivningar (sambandsbeskrivningar) och värderingar skall tydligt hållas isär i markdispositionsplanens beskrivning. (Se även BFR rapport R4:1981 sid 67 och R7:1981 sid 30).

Revidering

När man talar om revidering kan man mena två olika saker. För det första kan man mena den "uppdatering" som behövs för att dokumentet inte skall innehålla sakfel. Dessa är av teknisk natur. De ändrar inte dokumentets andemening, eller konsekvenser. För det andra kan man mena "omprövning". Omprövningen innebär att dokumentets innehåll tas upp till förnyad prövning. Detta kan bara ske i ett politiskt forum.

Kommunöversikt och markdispositionsplan bör vara aktuella. Detta innebär att kartor och sammanställningar skall uppdateras minst en gång om året och att minst en uppsättning av materialet hålls tillgängligt för allmänheten, helst i en utställning. Det är sannolikt enklast för kommunen att utse revideringsansvariga personer för de olika delarna av marköversikten och det är sannolikt enklast för dessa personer att kontinuerligt föra in ändringar på det exemplar av marköversikten som hålls tillgängligt för allmänhet, politiker och tjänstemän. En utställning behöver inte ta mycket plats trots att det, om kommunen är ambitiös, kan bli många dokument. Det torde räcka med en blädderställning i kommunalhusets foajé eller på BN's kontor.

Den politiska omprövningen sker lämpligen i anslutning till nyval, d v s vart tredje år, eller max vart femte år. Många intressanta försök görs i dag att utveckla system som gör det möjligt att arbeta med en kommundel i taget.

Fördelen är att man kan arbeta mer detaljerat och ändå inte behöva hålla på alltför länge. Nackdelen är att man kan förlora överblicken, helheten.

Ambitionsnivå

Vi befarar att man som obligatorium vill lägga in alldeles för mycket i den framtida marköversikten och göra den till planernas plan och utredningarnas utredning, ja till någon typ av kommunplan inom vilken inte bara markens användning utreds och beslutas utan också energifrågor, vattenfrågor, skogsfrågor, stadsförnyelsefrågor, jordbruksfrågor, sysselsättningsfrågor m m och till slut direkt eller indirekt hela kommunens ekonomi. Detta vore, menar vi, olyckligt och bör ej ske.

I stället bör marköversikten vara ett kommunomfattande dokument om markens användning. Den bör utgå från en utbyggbar struktur som på ett överskådligt och systematiskt sätt rymmer alla de uppgifter som kan behöva ingå i eller komplettera själva plankartan. Marköversiktens delar bör emellertid, så långt möjligt, inte vara obligatoriska.

I bedömningen av lämplig markanvändning måste självfallet tas, och tas redan i dag, hänsyn till befintlig kunskap om sociala och ekonomiska konsekvenser, om sysselsättnings- och energikonsekvenser, om konsekvenser för vatten, värdefulla miljöer, växter och djur etc. Den kunskap man utgår från bör finnas dokumenterad, men det behöver inte vara, och bör kanske inte ens vara i marköversikten möjligen i GPF och sannolikt bäst i specialinventeringar som man kan hänvisa till. En förutsättning för att sådana hänvisningar skall accepteras är dock att de dokument man hänvisar till är politiskt godkända och allmänt tillgängliga, d v s

- finns i tillräckligt stor upplaga eller
- finns utställda på lättillgängliga ställen eller
- finns i ett flertal utlåningsexemplar på kommunens bibliotek och informationsställen.

De sambandsredovisningar man utgår ifrån och konsekvensberäkningar man gjort kan på liknande villkor få finnas i speciella utredningar och behöver inte ingå i marköversikten. Noggranna hänvisningar måste dock i så fall ovillkorligen finnas i MÖ. En intressant fråga som vi skall återkomma till i nästa avsnitt är hur man kan vara säker på att det som sägs i ett dokument stämmer med det som sägs i ett annat dokument. (Bristande konsistens mellan olika kommunala dokument undviks i och för sig inte genom att samla allt i ett dokument. I kommunala dokument vi granskat i detta projekt har vi allt som oftast funnit bristande konsistens mellan avsnitt i ett och samma dokument).

Det måste slutligen vara politikernas, tjänstemäns och allmänhetens sak att bevaka att alla relevanta aspekter beaktas vid kommunala beslut men också att inget onödigt utredande tillåts fördröja eller fördyra beslutsprocessen. Det är således, om allmänheten och politikerna skall ha en rimlig chans att ifrågasätta, viktigt att man ärligt redovisar både de utredningar man gjort och de man avstått ifrån (med motivering)*.

Marköversikten får inte heller bli en plan där markanvändningen skall studeras i detalj, d v s en områdesplan för hela kommunens yta eller för delar av den. Detta hindrar inte att det kan vara redovisningstekniskt motiverat att skildra delar av kommunens yta i en mer detaljerad, skala än resten. Skälen för en sådan redovisning kan vara

- att det händer mycket just inom detta område
- att vissa gränser är särskilt viktiga att ange precist till sitt läge eller
- att det man vill visa är småskaligt.

Marköversikten kan och bör innehålla direktiv och anvisningar till dem som områdesplanerar och utreder så att de i MÖ redovisade intentionerna inte förfuskas, förbises eller ignoreras vid det mer detaljerade arbetet.

*) För ytterligare synpunkter i denna fråga se Fysisk översiktsplanering - tätortsplanering i Nynäshamns kommun 801208, R H Reimers, K-KONSULT, Stockholm, sid 20.

I den mån genomförandet av det som sägs i MÖ är beroende av andra än kommunen bör detta, som vi redan framhållit, framgå av dokumentet.

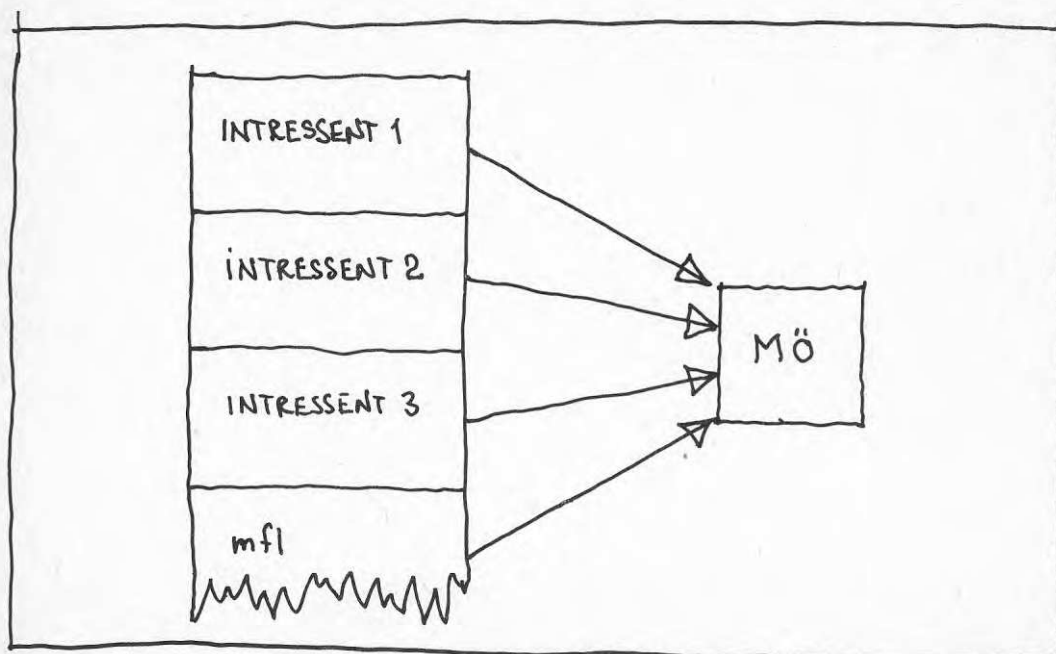
Det vore vidare lyckligt om eventuella "avtal" mellan kommunen och stat, grannkommuner, markägare etc framgick av dokumentet. Kanske är det möjligt att redovisa inställningen hos dem som kan påverka genomförande av det som sägs i planen genom att komplettera beskrivningarna i MÖ med av resp remissinstans godkända utdrag ur deras remisser.

TVÅ BILDER

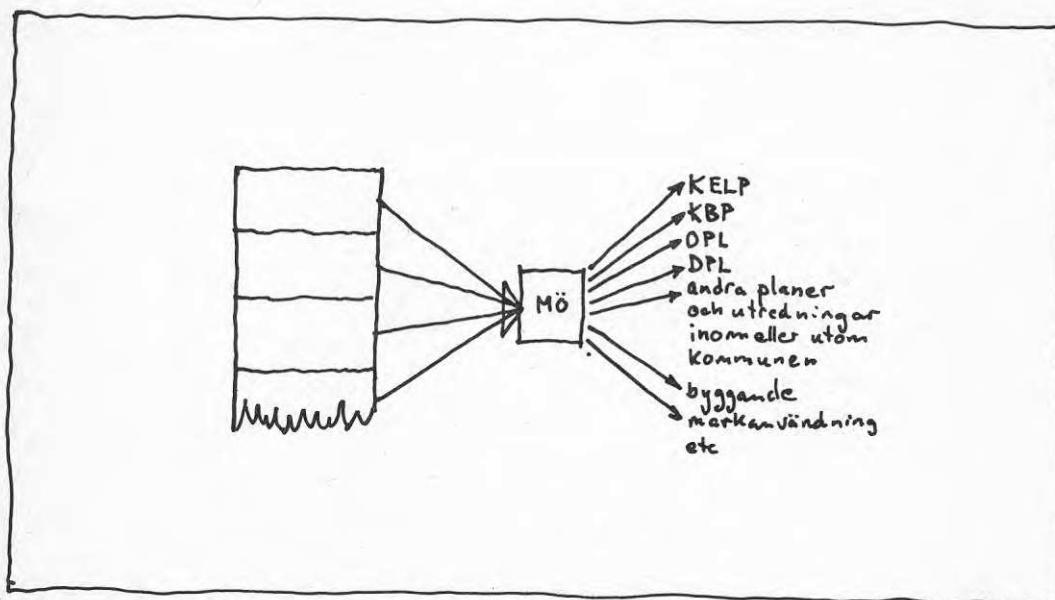
Till slut två bilder som vi tror kan vara värda att diskutera. Den ena rör marköversiktens förhållande till andra planer och utredningar, den andra gäller revideringar av marköversikten och MO som ett instrument för kommunal information.

Bild 1

När man beslutar om markens användning är det en mängd intressenter som har intressen att bevaka och som försöker påverka beslutsfattarna (politikerna) och förslagsställarna (tjänstemän och ibland politiker) att utforma MO på ett för dem lämpligt sätt.

Vidare försöker de som arbetar med MÖ att påverka andra aktiviteter i eller utom kommunen.

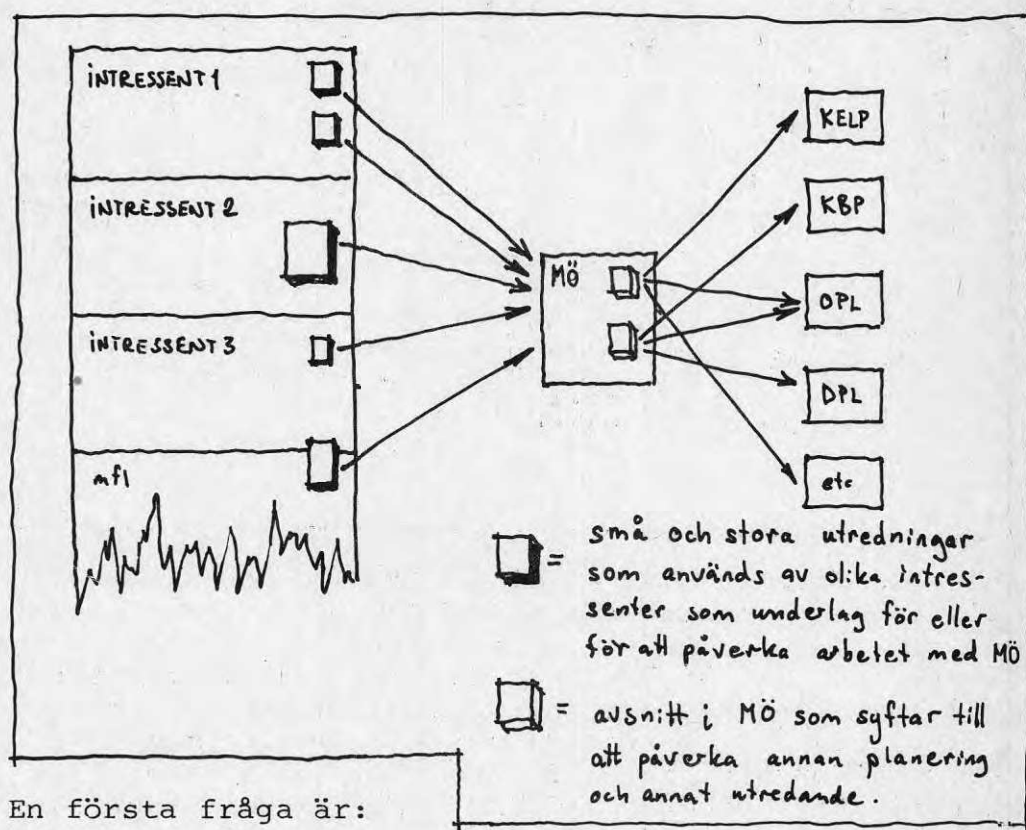

Intressenterna påverkar arbetet med MÖ i kraft av sin makt och sitt kunnande men också t ex genom sin charm och sin envetenhet. En metod för påverkan är att påvisa samband, konsekvenser och behov. Dessa kartläggs t ex i samband med utredningar och planering. Utredningarna och planerna kan vara små eller stora, övertygande eller svaga, långvariga eller snabba. De kan gälla

- grundläggande resurser som t ex luft, vatten, mineraler och energi
- kommunala resurser som t ex pengar, lokaler, personal och mark
- verksamheter som t ex transporter, undervisning och boende.

De kan gälla ett visst geografiskt område etc (se även BFR rapport R4:1981 sid 62).

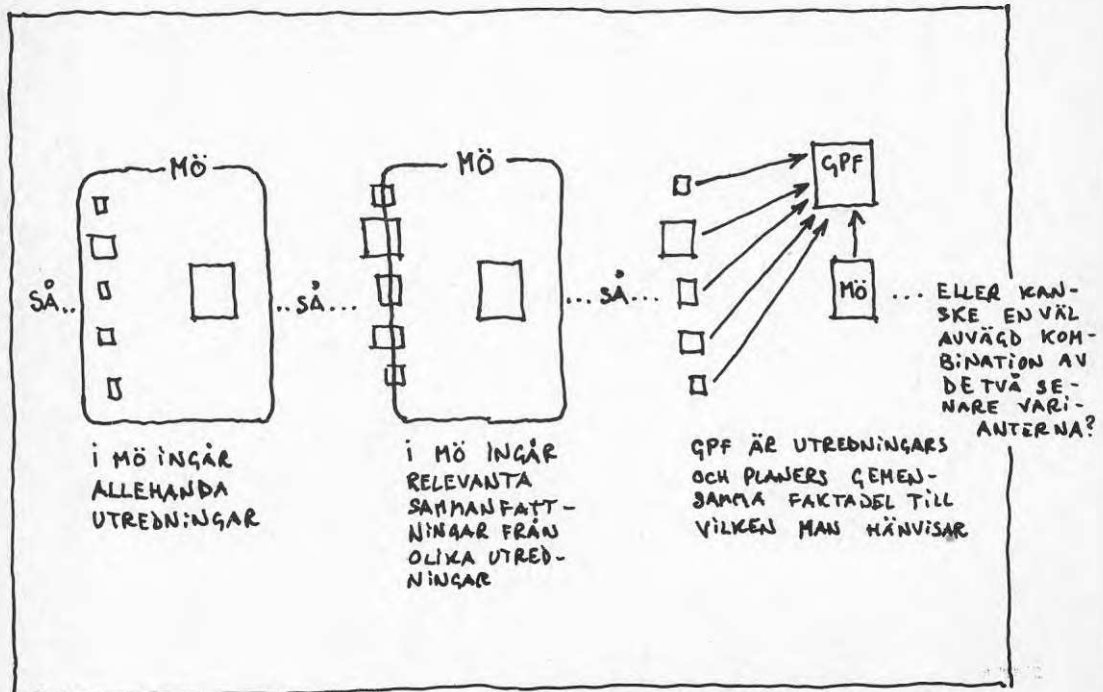

Vad och hur mycket från dessa utredningar skall finnas med i MÖ och på vilket sätt?

Vår inställning är att det skall vara så lite som möjligt. I den mån man anser sig tvungen att ta med material som framställts i annat sammanhang skall det klart framgå varifrån det tagits och varför det är med.

Syftet med sådan restriktivitet är självfallet att slippa de nu så vanliga "planerna" som egentligen bara är sammanställningar av statistik och av vad som redan sagts i andra utredningar och "planer".

Ett sätt att klara denna restriktivitet är att låta GPF (de gemensamma planeringsförutsättningarna) bli alla planers och utredningars gemensamma fakta- och inventeringsdel. Ett annat är att i t ex utredningsdirektiv föreskriva att vissa sammanställningar, speciellt utformade för att ingå i MÖ, skall tas fram. Dessa skulle t ex kunna ges formen av önskemålskartor som talar om hur marken borde användas om bara en viss aspekt eller bara en viss intressents önskemål beaktades. En annan typ av redovisningar som också vore intressanta för arbetet med MÖ är resurs-, behovs- och kapacitetskartor som talar om var t ex torv, mineraler, värdefullt djurliv, värdefull bebyggelse etc finns och var brister eller lediga kapaciteter finns.

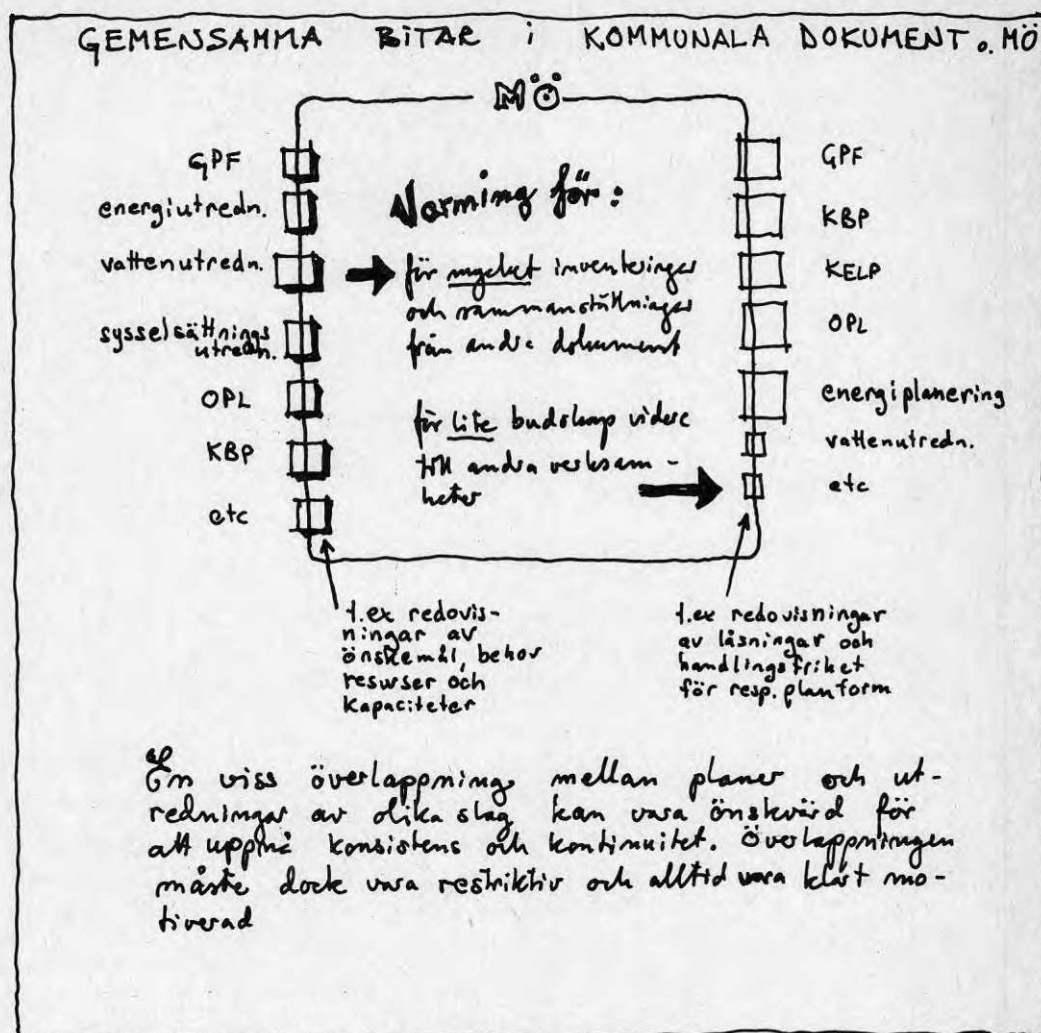
En andra fråga är: Vilka direktiv skall finnas i MÖ till annan planering och hur skall dessa redovisas?

Vi tror att det är önskvärt att man i MÖ åtminstone redovisar konsekvenserna för annan kommunal planering av att följa MÖ. Detta kan göras i avsnitt med rubriker som "Konsekvenser för, restriktioner i eller direktiv till arbetet med KBP, OPL, vattenplanering, energiplanering etc".

Det bör, åtminstone vid antagandet av MÖ, vara kommunens avsikt att se till att dessa direktiv etc följs. En annan sak är att det kan visa sig omöjligt att följa vad som sägs i MÖ när man tittar mer i detalj på en fråga. Då bör detta resultera i önskemål om revideringar av MÖ. Önskemål som redovisas i detta nya plansammanhang. En effektiv kommunikation mellan de olika planeringsformerna måste ses som en första förutsättning om man vill undvika att olika kommunala beslut och planer motsäger varandra. Vi tror att det är viktigt att göra en klar ändamålsfördelning mellan kommunens olika planformer och att denna är enhetlig för landet.

Ett exempel på en sådan ändamålsfördelning kan vara att fastlägga att i MÖ beskrivs markens användning och lämplig turordning för genomförandet, men inte tidpunkterna för genomförandet. Dessa bestäms i KBP.

Vi tror också att det vore lyckligt om man från centralt håll som en rekommendation formulerade vissa minimikrav på arbetssätt, innehåll och utformning för att ett dokument skulle få kallas t ex marköverikt, miljövårdsprogram etc.

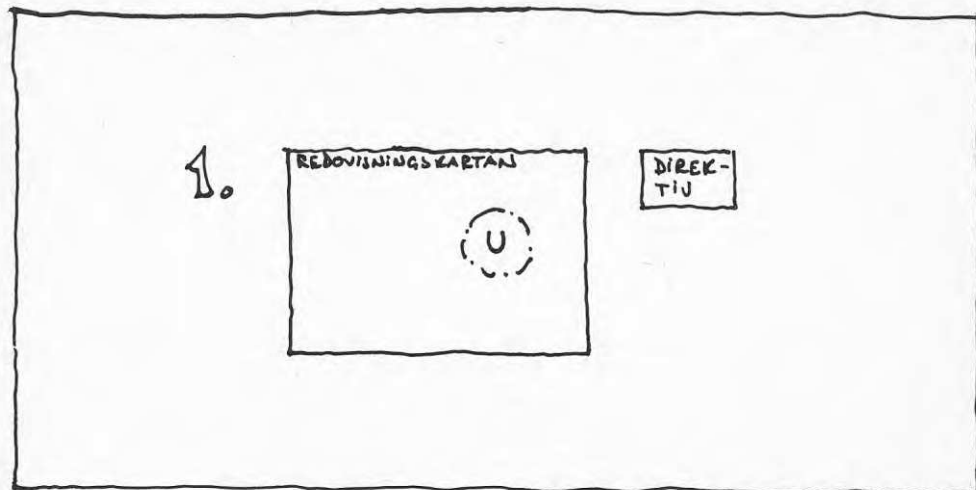

Det ovan sagda utgår från en syn på den kommunala planerings- och utredningsverksamheten som ett seriöst målinriktat studium av viktiga frågor med ett självpåtaget krav på konsistens (att alla delar stämmer med varandra), på ärlighet (att vad som beslutats och vad som beaktats verkligen framgår liksom vad man inte vill eller kan ta ställning till) och på omprövningar (att man kan och bör ändra sig om nya fakta dyker upp). I linje med en sådan syn är också kravet att det klart skall framgå vem som får besluta om ändringar i MÖ och vilka villkor som skall vara uppfyllda för att ändringar skall få ske (se BFR rapport R5:1981 sid 44). Detta sista krav leder oss över på den andra bilden, den som skulle behandla revideringar av MÖ och MÖ som en del i det kommunala informationssystemet.

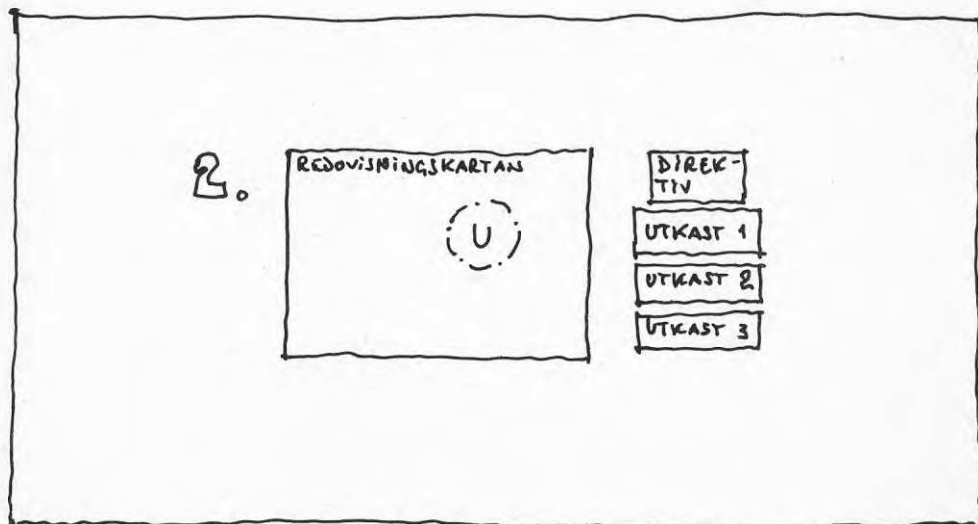
Bild 2

Vi tänker oss att vi har en antagen MÖ som bl a innehåller en Kommunöversikt med i stort sett samma innehåll som dagens KÖ, d v s den har D-, O-, F-, R-, U- och G-områden. Kommunöversiktens redovisningskarta hänger i kommunalhusets foajé. Då och då fattar man beslut i Kommunstyrelsen eller fullmäktige som påverkar KÖ:s innehåll. Vi skall se hur ett sådant beslut, och de aktiviteter som blir följden av beslutet, påverkar den utställda kartan.

1. En dag beslutar man i kommunstyrelsen att man skall starta en utredning om markanvändningen i ett visst område. Den som är revideringsansvarig för KÖ-kartan markerar detta område som ett U-område på redovisningskartan i foajén. Intill KÖ-kartan redovisas också utredningsdirektiven.

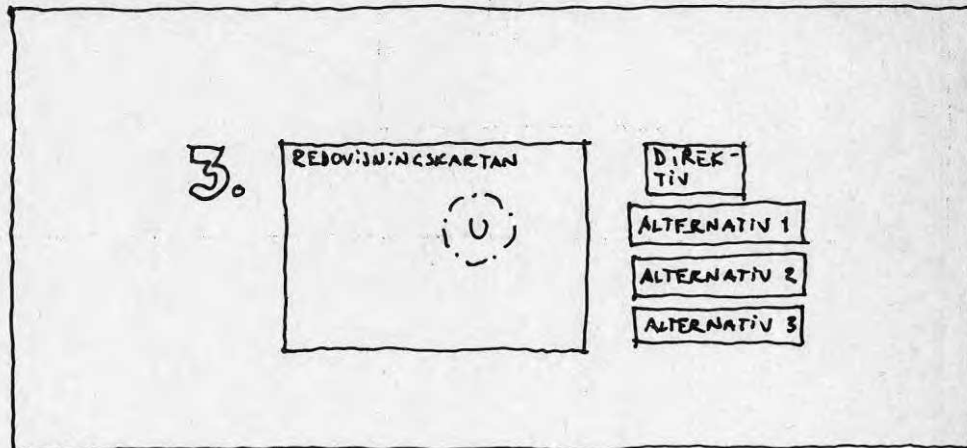

2. Efter en tid har några första provocativa utkast* tagits fram som underlag för diskussioner. Dessa ställs ut intill KÖ-kartan. Vidare redovisas med vilka personer, organisationer, enheter utkasten kommer att diskuteras.

*) Se även Fysisk översiktsplanering - tätortsplanering i Nynäshamns kommun, R H Reimers, K-KONSULT, Stockholm.

3. Efter ytterligare en tid har några förslag utarbetats som förelagts politikerna för ställningstaganden. Man föreslår att något av dem skall godkännas som gällande områdesplan för det utredda området. De alternativa förslagen till områdesplan utställs och därvid anges när man senast kan komma in med synpunkter och till vem, om man vill påverka beslutet. Vidare anges vilka som fått alternativet på remiss, när beslut beräknas bli fattat och av vem. (Detta är den obligatoriska utställningen av planen innan godkännandet.)

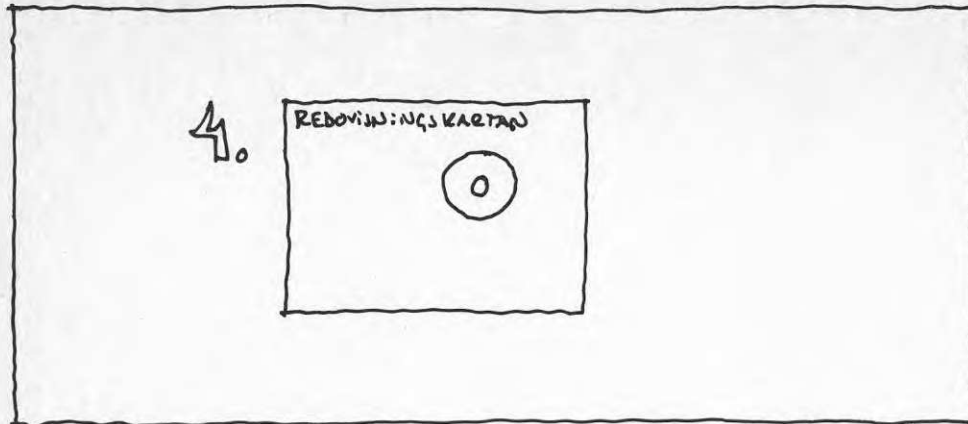
4. Om förslaget till områdesplan, kanske efter vissa ändringar, godkänns så får U-området, ibland efter vissa gränsjusteringar, en ny beteckning nämligen i det här fallet O. (Proceduren ser likadan ut om en detaljplan arbetas fram, om nya förordnanden införs eller om nya riktlinjer skall beslutas.)

Det borde vara enkelt att åstadkomma

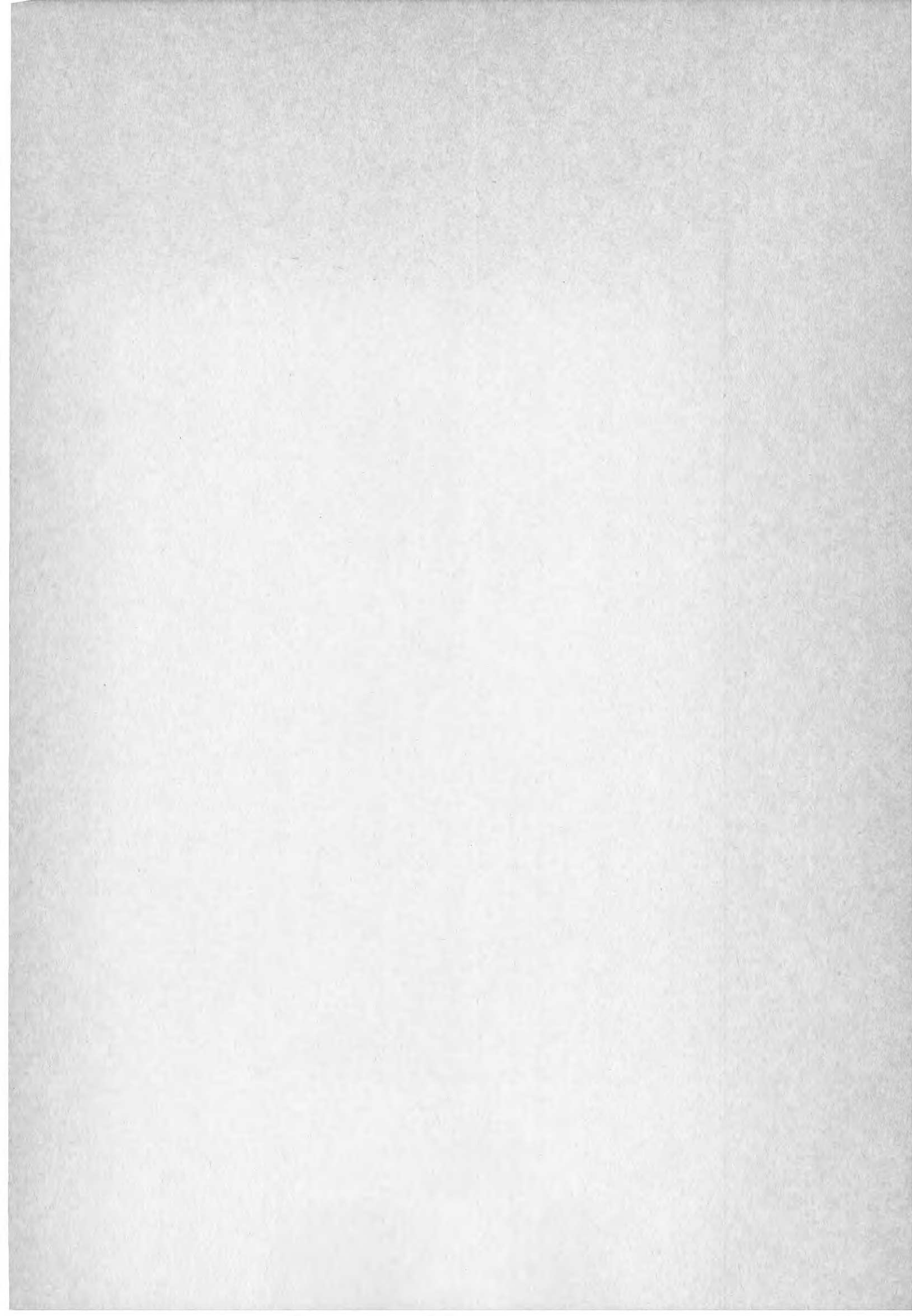
- en kontinuerlig uppdatering av KÖ och
- en koppling till KÖ av de frivilliga och obligatoriska utställningarna av mer detaljerade fysiska planer

om en revideringsansvarig person finns och om denne får ta del av t ex KS beslut eller får direkta direktiv från KS om uppdateringarna.

Om varje förändring på KÖ kartan utmärktes med t ex en stor röd pil som fick sitta kvar en månad så skulle det innebära att var och en som, med en månads mellanrum, tittade på redovisningskartan i foajén lätt skulle kunna följa alla förändringar*.

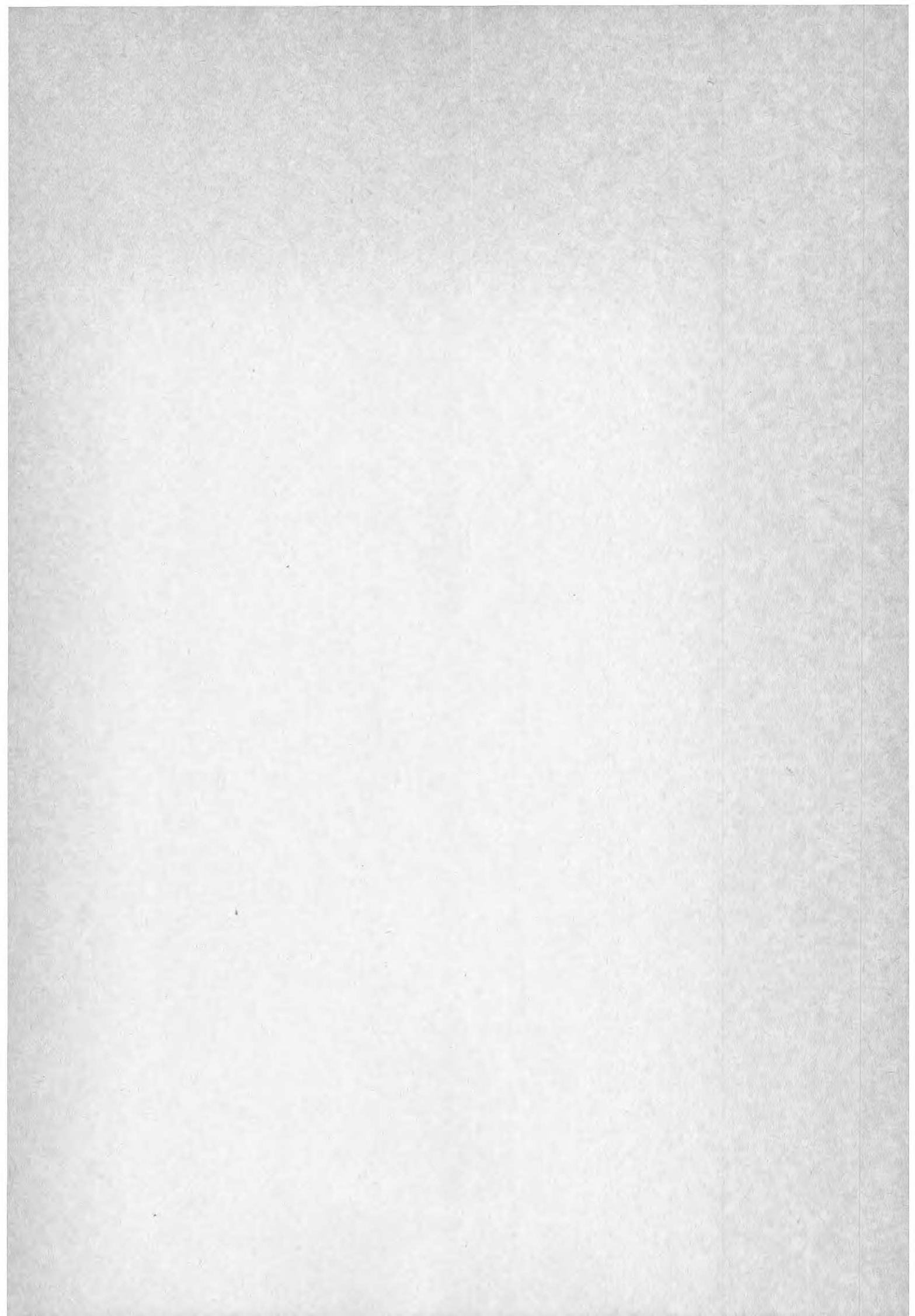

*) Ett liknande system för markdispositionsplaner eller områdesplaner redovisas i Fysisk översiktsplanering - tätortsplanering i Nynäshamns kommun, R H Reimers, K-KONSULT, Stockholm, 801208, sid 26.

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag
800017-7 från Statens råd för byggnadsforskning
till K-Konsult, Stockholm.

R42: 1983

ISBN 91-540-3918-5

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Art.nr: 6700742

Abonnemangsgrupp:
X. Samhällsplanering

Distribution:
Svensk Byggtjänst, Box 7853
103 99 Stockholm

Cirkapris: 45 kr exkl moms